

We are Hiring

Company Drivers

Solo driver 50 cents per miles+Safety Bonus
3000 plus miles per week.

Call, Goldy Ph: 260-797-1122

BIG BAZAAR

Grocery, Sweets & Catering

5425 E. Thompson Rd. Indianapolis IN 46237

*Fresh Vegetables Every Thursday

*Chat House is OPEN 7 Days *New meat shop is open now, next to big bazaar

*Book your catering now.

Ask for, Baljinder S. Ben Ph: 317-640-2400

Like our Facebook page: BigBazaarIndianGrocery

Buying/Selling in Michigan

All types of Residential & Commercial properties. Gas Stations, Liquor Stores, Hotels, Plazas, Truck Terminals etc.
All types of loans.

Landmark Realty

40600 Ann Arbor Rd., Suite# 150,
Plymouth, MI 48170

Call: 734-751-4455 Raj Shergill
rajsshergill@yahoo.com Associate Broker

Twentieth Year of Publication

ਮਿਡਵੈਸਟ ਐਡੀਸ਼ਨ

Price 50¢

Email:punjabtimes1@gmail.com

ਸਿਕਾਗੋ, ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਅਤੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਤੋਂ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹਫਤਾਵਾਰ

www.punjabtimesusa.com

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

Punjab Times, Vol 20, Issue 25, June 22, 2019

20451 N. Plum Grove Rd., Palatine, IL 60074

Ph:847-359-0746, Fax:847-705-9388

ਸਿੱਖ ਰੈਫਰੈਂਸ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਬਾਰੇ ਅਹਿਮ ਖੁਲਾਸੇ

ਗਾਇਬ ਹੋਏ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਖੁਲਾਸਿਆਂ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਬੁਰੀ ਫਸਾਈ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਜੂਨ 1984 ਨੂੰ ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ (ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਬਲੂ ਸਟਾਰ) ਦੌਰਾਨ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਸਮੂਹ ਸਥਿਤ ਸਿੱਖ ਰੈਫਰੈਂਸ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਵਿਚੋਂ ਗਾਇਬ ਹੋਏ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਅਨਮੋਲ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਇਹੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਕੀਮਤੀ ਖਜ਼ਾਨਾ ਫੌਜ ਕੋਲ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਇਹ ਖਜ਼ਾਨਾ ਵਾਪਸ ਮੰਗਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਪਰ ਹੁਣ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਖੁਦ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਹੈ।

ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਫੌਜ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਬਲੂ ਸਟਾਰ ਦੌਰਾਨ ਫੌਜ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਜੋ ਅਨਮੋਲ ਖਜ਼ਾਨਾ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਹ ਤਾਂ ਕਦੇ ਦਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਫੌਜ ਵਲੋਂ ਇਹ ਅਣਮੁੱਲੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਸਪੁਰਦ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਰਸੀਦ ਵੀ ਲਈ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਬਕਾਇਦਾ ਤਤਕਾਲੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਵੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਤਤਕਾਲੀ ਸਕੱਤਰ ਭਾਨ ਸਿੰਘ, ਸਾਬਕਾ ਲਾਇਬਰੇਰੀਅਨ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸਹਾਇਕ ਸਕੱਤਰ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਖੁਦ ਪੱਤਰ ਉੱਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ: ਹਾਲਾਂਕਿ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਦਾਅਵਾ

ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਉਪਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਇਕ ਵਾਧੂ ਲਾਈਨ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਲਾਈਨ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸਾਰਾ ਸਾਮਾਨ ਵਸੂਲ ਲਿਆ ਹੈ।

ਇਹ ਦੋਸ਼ ਵੀ ਲੱਗ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਫੌਜ ਵਲੋਂ ਵਾਪਸ ਕੀਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵੇਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਸਭ ਗੁਪਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਰ ਹੁਣ ਫੌਜ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੇ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਕਸੂਤਾ ਫਸਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਸਵਾਲ ਇਹ ਉੱਠ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਤਾਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਇਹੀ ਚੌਲਾ ਪਾ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਫੌਜ ਤੋਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਸਬੰਧੀ ਕੋਈ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੀ।

ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਪਿਛਲੇ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਚਿੱਠੀ ਪੱਤਰ ਵੀ ਕਰਦੀ ਰਹੀ। ਉਸ ਨੇ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਹਮਲੇ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ 1000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਵੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪਰ ਹੁਣ ਸਾਰਾ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖੁਦ ਹੀ ਮੰਨ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਫੌਜ ਨੇ ਸੱਤ ਵਾਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵਾਪਸ ਕੀਤੇ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਵਿਚ 205 ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਸਰੂਪ, 807 ਪੁਸਤਕਾਂ, ਇਕ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਸਮੇਤ ਕੁਝ ਅਖਬਾਰਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਬਾਕੀ ਸਾਮਾਨ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ 307 ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਸਰੂਪ ਅਤੇ 11107 ਪੁਸਤਕਾਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ

ਮਿਲੀਆਂ ਹਨ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਕੋਲ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਵਾਲ ਦਾ ਢੁਕਵਾਂ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਮਸਲਾ ਭਖਦਾ ਵੇਖ ਪੰਜ ਮੈਂਬਰੀ ਉਚ ਪੱਧਰੀ ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੰਭੀਰ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸਮੁੱਚੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਪਤਾ ਲਾਉਣ ਲਈ 1984 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸਬੰਧਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਸੱਦੀ ਗਈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਫੌਜ ਵਲੋਂ ਹੁਣ ਤੱਕ 7 ਵਾਰ ਸਾਮਾਨ ਵਾਪਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਰੈਫਰੈਂਸ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਾਮਾਨ ਸਿਰਫ ਦੋ ਵਾਰ ਹੀ ਵਾਪਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ 205 ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਸਰੂਪ ਅਤੇ ਕੁਝ ਪੁਸਤਕਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਇਹ ਪੰਜ ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ ਫੌਜ ਵੱਲੋਂ ਵਾਪਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਮਾਨ ਅਤੇ ਰੈਫਰੈਂਸ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਵਿਚ ਪੁੱਜੇ ਸਮਾਨ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੇਗੀ ਤੇ 1984 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਰਿਕਾਰਡ ਨੂੰ ਵਾਚੇਗੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਵਨ ਸਰੂਪ ਵੇਚੇ ਜਾਣ ਦੀ ਵੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਫੌਜੀ ਹਮਲੇ ਸਮੇਂ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਸਮੂਹ ਸਥਿਤ ਸਿੱਖ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਦਾ ਅਮੁੱਲਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਫੌਜ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲੈ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ 500 ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਸਰੂਪ ਅਤੇ 12 ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੁਰਲੱਭ ਪੁਸਤਕਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਸਮਾਨ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ।

ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਮੁਆਫੀ: ਬਾਦਲਾਂ ਵੱਲ ਮੁੜ ਉਠੀ ਉਂਗਲ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਵਲੋਂ ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਮੁਖੀ ਗੁਰਮੀਤ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਨੂੰ ਮੁਆਫੀ ਦੇਣ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਇਕ ਵਾਰ ਮੁੜ ਭਖ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਇਕ ਚਿੱਠੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਖੁਲਾਸੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਖਾਸ ਕਰ ਬਾਦਲ ਪਿਉ ਪੁੱਤ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਵਧਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਗਿਆਨੀ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਾਫ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬਾਦਲ ਪਿਉ ਪੁੱਤ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਨੂੰ ਮੁਆਫੀ ਦਿਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਚਿੱਠੀ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੇਅਦਬੀ ਅਤੇ ਗੋਲੀਕਾਂਡ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਰਹੇ ਸਿੱਟ ਮੈਂਬਰ ਕੁੰਵਰ ਵਿਜੈ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨੂੰ ਲਿਖੀ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਹੁਣ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਹੈ। ਇਸ ਚਿੱਠੀ 'ਚ 24 ਸਤੰਬਰ 2015 ਨੂੰ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਨੂੰ ਮੁਆਫੀ ਦੇਣ ਦਾ ਪੂਰਾ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਬਿਆਨ ਹੈ। ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਾਦਲਾਂ ਦੇ ਕਹਿਣ ਉੱਤੇ ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਮੁਆਫੀ ਲਈ ਮੀਟਿੰਗ ਬੁਲਾਈ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਸੱਦਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ (ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ) ਨਾਲ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਨੂੰ ਮੁਆਫੀ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਪਰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਦੇਖ ਕੇ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੁਆਫੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਅਤੇ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਦਿਆਂ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਚਿੱਠੀ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਨੇ ਭੇਜੀ ਸੀ, ਉਸ ਵਿਚ 'ਖਿਮਾ ਯਾਚਨਾ' ਸ਼ਬਦ ਦਾ

ਇਸਤੇਮਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦਾ ਫੋਨ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਮਨਾਉਣ 'ਤੇ ਵੀ ਉਹ (ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ) ਨਹੀਂ ਮੰਨੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਰਿਵਾਰ ਬਰਬਾਦ ਕਰਨ ਦੀ ਧਮਕੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਦਸਤਖਤ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਸਾਰੀ ਪੁਲਾਨਿੰਗ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਅਤੇ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ ਦੀ ਸੀ।

ਗਿਆਨੀ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਹ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇਨਸਾਫ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਇਹ ਸਾਰੇ ਬਿਆਨ ਸਿੱਟ ਦੇ ਆਈ.ਜੀ. ਕੁੰਵਰ ਵਿਜੈ ਪ੍ਰਤਾਪ ਅੱਗੇ ਰੱਖ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਪੰਥ ਦੇ ਦੋਖੀ ਸੰਗਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਸਕਣ। ਦੱਸ ਦਈਏ ਕਿ ਇਹ ਕੋਈ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਜਦੋਂ ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਮੁਆਫੀ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਸੁਖਬੀਰ ਉੱਤੇ ਉਂਗਲ ਉਠੀ ਹੋਵੇ ਪਰ ਗਿਆਨੀ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਉਸ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ ਜਿਸ ਵਿਚ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਨੇ 'ਮੁਆਫੀਨਾਮੇ' ਉੱਤੇ ਮੋਹਰ ਲਾਈ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਬਾਦਲਾਂ ਲਈ ਇਹ ਚਿੱਠੀ ਵੱਡੀ ਮੁਸੀਬਤ ਖੜੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਬੇਅਦਬੀ ਤੇ ਗੋਲੀਕਾਂਡ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਰਹੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂਚ ਟੀਮ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰਾ ਵਿਵਾਦ ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਮੁਆਫੀ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜਾਂਚ ਟੀਮ ਨੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਬੰਦ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਕੋਲੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਦੀ ਵੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ਪਰ ਸਫਲ ਨਾ ਹੋ ਸਕੀ। ਹੁਣ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਮੋੜ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ।

India Palace Restaurant And Banquet Hall

Restaurant-Fine Indian Cuisine

4213 Lafayette Road, Indianapolis, IN
(Ph:317-298-0773)

Banquet Hall Available Up to 550

Amber Indian Restaurant

Restaurant-Fine Indian Cuisine

12510 N. Meridian St.,
Carmel, IN

Ph: 317-580-0828

We do private party's
& catering at your
home or business.

Call, Lakhvir S. Johal
Ph: 317-709-7800

www.indianpalaceindy.com
www.AmberIndianRestaurantCarmel.com

BEST FARE GUARANTEE

WorldWide Travel
www.theworld.com
866 66 INDIA
4 6 3 4 2

734 838 9998

24 ਘੰਟੇ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਸੇਵਾ

Please call our office for more details on latest fares

MEENA BAZAAR Gold & Diamonds
773-338-7777
www.gotombc.com
2643 W. Devon Ave. Chicago

Regal Jewels
Since 1983
Ph: 773-262-4377
www.RegalJewels.com
2625 W. Devon Ave. Chicago

Best Jewelry Selection in the Midwest

24kt Gold, 22kt Gold, & Diamonds
Contact:
Rajveer Singh Gill
847-907-1525
ਤੁਹਾਡੇ ਆਪਣੇ ਲੋਗ, ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ,
ਆਪਣੇ ਸਟੋਰ

ਸਿੱਖ ਸੁਸਾਇਟੀ, ਇੰਡੀਆਨਾ ਨੇ ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਦੀ ਦੁਖਦਾਈ ਯਾਦ ਮਨਾਈ

ਇੰਡੀਆਨਾਪੋਲਿਸ, ਇੰਡੀਆਨਾ (ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ): ਜਦੋਂ ਵੀ ਜੂਨ ਮਹੀਨਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਲੰਧਰੇ ਜਾਂਦੇ

ਸ਼ਰਧਾ ਅਤੇ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਲਈ ਨਫਰਤ ਸੀ। ਭੋਗ ਉਪਰੰਤ ਦੀਵਾਨ ਸਜਿਆ। ਭਾਈ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਅਤੇ

ਰਾਜ ਲਈ ਜੱਦੋਜਹਿਦ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੀ ਇਕੋ ਇਕ ਹੱਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਕੌਮ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਬਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਿੱਖ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਨੇ ਸਮੁੱਚੀ ਕੌਮ ਅਤੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਉਸ 'ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਸਮੁੱਚੀ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਪਿਛਲੇ 70 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਦੋਹਰਾ ਪੜ੍ਹਦੀ ਰਹੀ ਹੈ, 'ਰਾਜ ਕਰੇਗਾ ਖਾਲਸਾ।' ਇਹ ਸਿਰਫ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਇਸ 'ਤੇ ਅਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਹਰ ਰੋਜ਼ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਅਮਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਅੱਜ ਲੋੜ ਹੈ, ਉਸ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਦੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਹਰ ਘੱਟਗਿਣਤੀ ਲਈ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੋਵੇ, ਹਰ ਇਕ ਦੀ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਹੋਵੇ, ਹਰ ਆਦਮੀ ਦੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੋਣ।

ਉਪਰੰਤ ਭਾਈ ਜਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜਥੇ ਨੇ ਕੀਰਤਨ ਨਾਲ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੱਜ ਲੋੜ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਣ ਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਦੀ ਹੈ, ਸੰਤ ਤੇ ਸਿਪਾਹੀ

ਸਟਾਫ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਜਵੇਦ ਖਾਨ ਨੇ ਇਹ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਉਲੀਕਿਆ। ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼ੈਰਿਫ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਵਿਚ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਅਤੇ ਸੰਗਤ ਨੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ। ਸ਼ੈਰਿਫ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਅਫਸਰ ਮਿਸਟਰ ਸਕਾਟ ਨੇ ਵੀ ਇਸ

ਇੰਡੀਆਨਾ ਵਲੋਂ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਲਈ ਇਕ ਕੈਬਿਨ, ਜਿਸ ਵਿਚ 10 ਬੈਡ ਅਤੇ ਸੀਨੀਅਰਜ਼ ਲਈ ਦੋ ਬੈਡ ਤੇ ਕਿਚਨ ਆਦਿ ਹੋਵੇਗਾ, ਵਾਸਤੇ 15000 ਡਾਲਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਕੈਬਿਨ ਦਾ ਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ ਜਰਨੈਲ ਜਾਂ ਸਿੱਖ ਮਹਾਰਾਜੇ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ

ਹਨ। ਕਿਵੇਂ ਭੁੱਲ ਜਾਣ ਕਿ ਜੂਨ ਮਹੀਨੇ ਕਿਸੇ ਸੋਚੀ ਸਮਝੀ ਸਕੀਮ ਅਧੀਨ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਫੌਜ ਰਾਹੀਂ ਇਕ ਨਹੀਂ, 37 ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ ਅਤੇ ਰੱਬ ਦਾ ਨਾਂ ਜਪ ਰਹੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ 'ਤੇ ਟੈਂਕਾਂ, ਤੋਪਾਂ ਨਾਲ ਹਮਲਾ ਕਰ ਕੇ ਨਿਹੱਥੇ ਬੱਚਿਆਂ, ਬੁੱਢਿਆਂ, ਮਰਦਾਂ ਤੇ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਗੋਲੀਆਂ ਨਾਲ ਉਡਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਇਕ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਸੀ, ਇਹ ਇਕ ਜ਼ਾਲਮਾਨਾ ਹਮਲਾ ਸੀ, ਪੰਜ ਸਦੀਆਂ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਵੈਰ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਇਸ ਸਾਕੇ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਸਿੱਖ ਸੁਸਾਇਟੀ ਆਫ ਇੰਡੀਆਨਾ ਵਲੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ, ਇੰਡੀਆਨਾਪੋਲਿਸ ਵਿਖੇ 7 ਜੂਨ ਨੂੰ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਅਤੇ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਸਿੱਖ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਰਖਾਇਆ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਦੇ ਭੋਗ 9 ਜੂਨ, ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਪਾਏ ਗਏ। ਸੰਗਤਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਲਈ

ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਤੇ ਸਮੂਹ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ 'ਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਇਆ।

ਭਾਈ ਮਹਿਲ ਸਿੰਘ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਜਥੇ ਨੇ ਬੀਰ ਰਸੀ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਤ 'ਚ ਬੀਰ ਰਸ ਭਰਿਆ ਅਤੇ ਸਿੱਖ

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਇੰਡੀਆਨਾ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਬਰਾਜ਼ੀਲ ਵਿਚ ਬਣ ਰਹੇ ਬੁਆਏ ਕੈਂਪ ਬਾਰੇ ਸਿੱਖ ਸੁਸਾਇਟੀ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚੀ ਕਮੇਟੀ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਸੁਸਾਇਟੀ ਆਫ

ਜਾਣਕਾਰੀ ਵੀ ਪੋਰਟਰੇਟ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਸਿੱਖ ਸੁਸਾਇਟੀ ਆਫ ਇੰਡੀਆਨਾ ਵਲੋਂ ਸਮੁੱਚੀ ਸੰਗਤ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਗਿਆ।

ਫਤਿਹਵੀਰ ਦੁਖਾਂਤ: ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਤਾਜ਼ਾ ਸਥਿਤੀ ਬਾਰੇ ਰਿਪੋਰਟ ਤਲਬ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਫਤਿਹਵੀਰ ਦੁਖਾਂਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਤਾਜ਼ਾ ਸਥਿਤੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜਸਟਿਸ ਏ.ਐਸ. ਗਰੇਵਾਲ ਤੇ ਜਸਟਿਸ ਐਚ.ਐਸ. ਸਿੱਧੂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਬੈਚ ਨੇ ਐਨ.ਡੀ.ਆਰ.ਐਫ., ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ, ਸੰਗਰੂਰ ਦੇ ਡੀ.ਸੀ., ਐਸ.ਐਸ.ਪੀ. ਤੇ ਸਨਾਮ ਦੇ ਐਸ.ਡੀ.ਐਮ. ਨੂੰ ਵੀ ਨੋਟਿਸ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਸਾਲਾ ਫਤਿਹਵੀਰ ਸੰਗਰੂਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਭਗਵਾਨਪੁਰਾ ਵਿਚ 150 ਫੁੱਟ ਡੂੰਘੇ ਬੋਰਵੈੱਲ ਵਿਚ ਡਿਗਣ ਮਗਰੋਂ 109 ਘੰਟੇ ਇਸ 'ਚ ਫਸਿਆ ਰਿਹਾ ਤੇ ਮਗਰੋਂ ਉਸ ਨੂੰ

ਮ੍ਰਿਤਕ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਮੋਹਾਲੀ ਦੇ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੂਬੇ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਤਾਜ਼ਾ ਸਥਿਤੀ ਬਾਰੇ ਰਿਪੋਰਟ (ਸਟੇਟਸ ਰਿਪੋਰਟ) ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਵਪੀਕ ਸੋਲਿਸਟਰ ਜਨਰਲ ਸਤਪਾਲ ਜੈਨ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰ ਵੱਲੋਂ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕੇਸ ਦੀ ਅਗਲੀ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ 3 ਜੁਲਾਈ ਦੀ ਤਰੀਕ ਤੈਅ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜੈਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚੇ ਦੀ ਮੌਤ ਲਈ ਕੌਣ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ।

ਬਣਨ ਦੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਹੀ ਅਸੀਂ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਦੀ ਆਸ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਇੰਡੀਆਨਾਪੋਲਿਸ ਦੇ ਸ਼ੈਰਿਫ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਨੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕੀਤੀ।

Windermere Western View Properties

484 Bovard, Dallas, OR 97338

To Buy Or Sell Properties

House Or Business

ਘਰ ਜਾਂ ਬਿਜਨਸ ਖਰੀਦਣ/ਵੇਚਣ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

Contact: Sunny Pal

Real Estate Broker (Licensed In Oregon)

Cell: 503-400-9883

Office: 503-623-2333

Hiring CDL-A Class Drivers

Mainly Midwest & West Regions

- *Competitive Pay (Experience Based) *Paid through 1099
- *No contract *Team or Solo *Weekly Settlements *Automatic Truck
- *Punjabi & Hindi Dispatch (24 Hrs.)

Requirements

- *Clean MVR and Pass Background Test *No Experience Necessary
- *Flexible for Long Haul and Regional

Call: 630-806-1528 or 630-290-7992

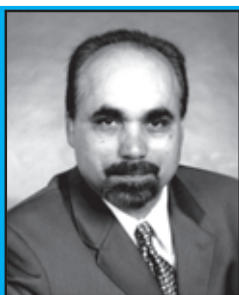
E-mail: VM@VMLogisticsInc.Com

24-25

Sistar Mortgage

Minimizing Cost, Maximizing Investment
www.SistarMortgage.com

Balbir (Bill) Grewal, Loan Officer (NMLS 353442)
Residential & Commercial Loans

(734) 330-8859 Mobile

(586) 802-7385 Fax

Balbir.Grewal@SistarMortgage.com

Loans Available In Most States!

*Refinance up to 125% value of the house.

- Residential Loans (Purchase, Refinance & Cash Out Refinance).
- Self Employed and H1 Visa
- Jumbo loans
- Commercial Property With Business or Business Only.
- Business Equity Line of Credit.
- Multi Unit Investment Property.

Michigan Truck Driving School

6405 Middlebelt Road, Romulus, MI 48174

ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ! ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ!!

ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ!!!

ਹੁਣ 48 ਸਟੇਟਾਂ ਵਿਚ

ਮਨਜ਼ੂਰਸੁਦਾ

*ਆਪਣੀ ਸਟੇਟ ਤੋਂ ਲਰਨਿੰਗ ਪਰਮਿਟ ਲੈ ਕੇ ਆਓ ਤੇ ਉਸੇ ਸਟੇਟ ਦਾ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਲਾਇਸੈਂਸ ਲਓ

*3-4 ਹਫਤਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰ ਬਣੋ

Raj Jamarai Cell:734-644-1010 Office:734-747-4298

US Business Brokers Inc. American Financing Group LLC

101 W 22nd St, Suite 111, Lombard, IL 60148
23280 Pacific Highway South, Suite 307, Kent, WA 98032

Financing - Loans

- We do all kinds of SBA & Conventional loans.
- We are specialized in Gas Stations, Liquor Stores, Hotels, Convenience Stores, Motels, Apartment Buildings, Strip Plazas, Commercial Buildings, Food Franchise.
- Purchase/Refinance
- Lowest Rates (With or Without Real Estate)
- Best Possible Mortgage Solutions For You...

ਬਿਜਨਸ ਵੇਚਣ/ਖਰੀਦਣ
ਤੇ ਫਾਇਨਾਂਸ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ

Contact us for any
Financing Need Nationwide.

- FAST APPROVAL
- QUICK CLOSINGS • SBA 504 & 7A
- CONVENTIONAL LOANS
- HOTELS, MOTELS
- GAS STATIONS, TRUCK STOPS
- INDUSTRIAL CLIENT
- SUBWAY, DUNKIN DONUTS
- LIQUOR STORES, C-STORES, CAR WASH

Contact us Buy or Sell business

AJ Sandhu (MBA)

Managing Broker/Realtor/Consultant
Licensed in IL, IN, WA

916-995-0783 (Cell)

425-529-6283 (Cell)

630-206-2467 (Fax)

www.ubbchicago.com

aj@ubbchicago.com

ਮੂਲ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਅਪਨਾਓ

ਮਹੀਨਾ ਜੇਠ ਤੇ ਹਾੜ

ਐਤਵਾਰ	ਸੋਮਵਾਰ	ਮੰਗਲਵਾਰ	ਬੁੱਧਵਾਰ	ਵੀਰਵਾਰ	ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ	ਸਨਿਚਰਵਾਰ
19 ਜੇਠ 2 ਜੂਨ	20 ਜੇਠ 3 ਜੂਨ	21 ਜੇਠ 4 ਜੂਨ	22 ਜੇਠ 5 ਜੂਨ	23 ਜੇਠ 6 ਜੂਨ	24 ਜੇਠ 7 ਜੂਨ	25 ਜੇਠ 8 ਜੂਨ
26 ਜੇਠ 9 ਜੂਨ	27 ਜੇਠ 10 ਜੂਨ	28 ਜੇਠ 11 ਜੂਨ	29 ਜੇਠ 12 ਜੂਨ	30 ਜੇਠ 13 ਜੂਨ	31 ਜੇਠ 14 ਜੂਨ	1 ਹਾੜ 15 ਜੂਨ
2 ਹਾੜ 16 ਜੂਨ	3 ਹਾੜ 17 ਜੂਨ	4 ਹਾੜ 18 ਜੂਨ	5 ਹਾੜ 19 ਜੂਨ	6 ਹਾੜ 20 ਜੂਨ	7 ਹਾੜ 21 ਜੂਨ	8 ਹਾੜ 22 ਜੂਨ
9 ਹਾੜ 23 ਜੂਨ	10 ਹਾੜ 24 ਜੂਨ	11 ਹਾੜ 25 ਜੂਨ	12 ਹਾੜ 26 ਜੂਨ	13 ਹਾੜ 27 ਜੂਨ	14 ਹਾੜ 28 ਜੂਨ	15 ਹਾੜ 29 ਜੂਨ
16 ਹਾੜ 30 ਜੂਨ	17 ਹਾੜ 1 ਜੁਲਾਈ	18 ਹਾੜ 2 ਜੁਲਾਈ	19 ਹਾੜ 3 ਜੁਲਾਈ	20 ਹਾੜ 4 ਜੁਲਾਈ	21 ਹਾੜ 5 ਜੁਲਾਈ	22 ਹਾੜ 6 ਜੁਲਾਈ
23 ਹਾੜ 7 ਜੁਲਾਈ	24 ਹਾੜ 8 ਜੁਲਾਈ	25 ਹਾੜ 9 ਜੁਲਾਈ	26 ਹਾੜ 10 ਜੁਲਾਈ	27 ਹਾੜ 11 ਜੁਲਾਈ	28 ਹਾੜ 12 ਜੁਲਾਈ	29 ਹਾੜ 13 ਜੁਲਾਈ

- 21 ਜੇਠ (4 ਜੂਨ) ਘੱਲੂਘਾਰਾ 1984
- 28 ਜੇਠ (11 ਜੂਨ) ਗੁਰਗੱਦੀ ਦਿਵਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਛੇਵੀਂ
- 2 ਹਾੜ (16 ਜੂਨ) ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਵਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਪੰਜਵੀਂ
- 4 ਹਾੜ (18 ਜੂਨ) ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਹਾੜਾ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ
- 11 ਹਾੜ (25 ਜੂਨ) ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਹਾੜਾ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ
- 15 ਹਾੜ (29 ਜੂਨ) ਬਰਸੀ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ
- 18 ਹਾੜ (2 ਜੁਲਾਈ) ਸਥਾਪਨਾ ਦਿਵਸ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ
- 21 ਹਾੜ (5 ਜੁਲਾਈ) ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਛੇਵੀਂ
- 25 ਹਾੜ (9 ਜੁਲਾਈ) ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਵਸ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਉਹੀ ਤਰੀਕ
ਹਰ ਸਾਲ,
ਠੀਕ
ਇਤਿਹਾਸ
ਤਰਤੀਬ
ਨਾਲ।

ਸਮੂਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਮਕ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਦਿਹਾੜੇ ਮਨਾਉਣ ਵਿਚ ਇਕਸਾਰਤਾ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਮੂਲ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਨੂੰ ਅਪਨਾਓ

Sikh Religious Society

1280 Winnetka St., Palatine IL 60067 Phone: (847) 358-1117
www.srschicago.org e-mail:contactus@srschicago.org

Indianapolis, Indiana ਵਿਚ ਬਣਾਓ ਆਪਣੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦਾ ਘਰ

One of the Fastest Growing City in America and Best School System...

Manjit Singh Nagra

Realtor/Broker

Cell: 317-750-1900

6979 Hillsdale Court
Indianapolis, Indiana 46250

- ਨਵੇਂ ਨਕੋਰ ਘਰਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ \$200,000 ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ
- 1500 ਵਰਗ ਗਜ ਤੋਂ 5000 ਵਰਗ ਗਜ ਦੇ ਘਰ
- 4-6 ਬੈਡ ਰੂਮ, 3-4 ਬਾਥ ਰੂਮ
- ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਈ ਬੜੇ ਵਧੀਆ ਸਕੂਲ, ਕਾਲਜ ਅਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ
- ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਟੈਕਸ ਅਤੇ ਘਰਾਂ ਦੀ ਇੰਸੂਰੈਂਸ ਸਸਤੀ

ਅਸੀਂ ਘਰਾਂ ਅਤੇ ਬਿਜਨਸ ਲਈ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੋਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਮਨਜ਼ੂਰੀ (Approval) ਉਸੇ ਦਿਨ

Gurdeep (Garry) Chhokar

Realtor/Broker

Cell: 317-500-1247

We do all type of Home and Commercial Loan. Same day loan approval...

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖ਼ਾਲਸਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫ਼ਤਿਹ

ਮਹਾਨ ਤਪੱਸਵੀ, ਯੁੱਗ ਪੁਰਸ਼, ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਦਾਨੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਸੁਧਾਰਕ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੁਰਾਲੇ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਮਿੱਠੀ ਤੇ ਨਿੱਘੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ

ਭਾਈ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਜੱਥਾ (ਬੱਲਤਵਾਲ)
ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਰਹੇ ਹਨ

ਸਾਲਾਨਾ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ 2019
YEARLY GURMAT SAMAGAM 2019
JUNE 29th, Saturday

at Gurudwara Grand Rapids, Michigan

Shri Akhand Paath Sahib Arambh

Thursday - 8:00 AM

Samaapti Saturday - 9:30 AM to 10:15 AM

KIRTAN & KATHA DIWAAN

11:30 AM to 3:00 PM

(Guru Ka Langar will be served Atutt)

Guru Niwaaji Sangat Ji

It's humble request to please come and join, several Kirtani Jatha's are coming for Kirtan Sewa from different different Gurudwara's, So let's celebrate together and receive Guru Sahib Ji's Blessings.

ਭਾਈ ਖੇਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਜੱਥਾ (ਫਲਿੰਟ ਵਾਲੇ)

ਭਾਈ ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਜੱਥਾ (ਸੈਗਿਠਾ ਵਾਲੇ)

ਭਾਈ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਬੈਟਲਫੀਕ ਵਾਲੇ)

ਭਾਈ ਕੰਵਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂਰ ਅਤੇ ਜੱਥਾ (ਮਸਕੀਗਨ ਵਾਲੇ)

ਭਾਈ ਧਨਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਜੱਥਾ (ਲੇਨਸਿੰਗ ਵਾਲੇ)

ਭਾਈ ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਜੱਥਾ ਕਥਾਵਾਚਕ ਭਾਈ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ

The Sikh Society of West Michigan

8845 Cascade Road, SE,

Ada, Michigan 49301.

Telephone 616-868-7140

ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਟਾਰੀ ਸਰਹੱਦ ਤੋਂ ਮੋੜਿਆ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸਿੱਖ ਜਥਾ

ਅਟਾਰੀ: ਮੂਲ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਹਾੜਾ 16 ਜੂਨ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਡੇਹਰਾ ਸਾਹਿਬ, ਲਾਹੌਰ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਵਿਖੇ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਅਟਾਰੀ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੇਲਗੱਡੀ ਰਾਹੀਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਭਾਰਤੀ ਸਿੱਖ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੇ ਜਥੇ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਪਰਤਣਾ ਪਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸਿੱਖ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਖਿਲਾਫ ਰੋਸ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਨਾਅਰੇਬਾਜ਼ੀ ਕੀਤੀ।

ਭੁੱਲਰ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਸਿੱਖ ਜਥੇ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਜਾਣ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨਾ ਦੇਣ 'ਤੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ

ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਦੂਤਘਰ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਖ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਵੀਜ਼ੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ ਤਾਂ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਜਥੇ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਜਾਣ ਦੀ

ਵੀ ਦੇ ਵਾਰ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਜਥੇ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਹਾੜਾ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਜਾਣੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਚੁਕਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਸੇਵਾ ਸੁਸਾਇਟੀ, ਡੱਬਵਾਲੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸਿਰਸਾ (ਹਰਿਆਣਾ) ਦੇ

ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਵੀ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਘਰਾਂ ਤੋਂ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਪਹੁੰਚੇ ਜਥੇ ਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਭਾਵਨਾਵਾਂ

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਜਿਵੇਂ ਦੇ ਤਿਵੇਂ ਰਹਿ ਗਏ
ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਦੇ ਚਲਦੇ ਵਿਵਾਦ ਦੌਰਾਨ ਸਿੱਖ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦਾ ਜਥਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਰਵਾਨਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵੱਲ ਵਾਹਗਾ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਪੀ.ਜੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਤੇ ਔਕਾਫ ਬੋਰਡ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਖ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ 'ਜੀ ਆਇਆਂ' ਕਹਿਣ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਜੋ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਦੇ ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਰਹਿ ਗਏ। ਮਿਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਤਾਬਕ ਵਾਹਗਾ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਪੀ.ਜੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਆਗੂ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ, ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਔਕਾਫ ਬੋਰਡ ਦੇ ਆਗੂ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਯਾਤਰੂਆਂ ਲਈ ਗਰਮੀ ਵਿਚ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਲੰਗਰ ਆਦਿ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਭੇਜੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਯਾਤਰੂਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਆਈ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਰੇਲ ਗੱਡੀ ਵੀ ਵਾਹਗਾ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੀ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਜਥੇ ਵਿਚ ਜੈਪੁਰ, ਮੁੰਬਈ, ਦੇਹਰਾਦੂਨ, ਹਰਿਆਣਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੱਜੇਆਣੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਹਾੜਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਡੇਹਰਾ ਸਾਹਿਬ ਲਾਹੌਰ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਵਿਖੇ ਮੂਲ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਅਨੁਸਾਰ 16 ਜੂਨ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਜਾ ਰਹੇ ਭਾਰਤੀ ਸਿੱਖ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੇ ਜਥੇ ਨੂੰ ਅਟਾਰੀ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਸੋਧੇ ਹੋਏ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਅਨੁਸਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਹਾੜਾ ਮਨਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਉਧਰ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਹਾੜਾ ਮਨਾਉਣ

ਲਈ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਜਾਣ ਦੇ ਇਛੁੱਕ 87 ਭਾਰਤੀ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਗੁਆਂਢੀ ਮੁਲਕ ਵੱਲੋਂ ਵੀਜ਼ੇ ਨਾ ਦੇਣ 'ਤੇ ਭਾਰਤ ਨੇ ਤਿੱਖਾ ਰੋਸ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਹੈ। ਸਰਕਾਰੀ ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਵੀਜ਼ੇ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਅਧਿਕਾਰਤ ਜਥੇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸਨ। ਨਾਲ ਹੀ ਸੂਤਰਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੇ ਇਕ ਨਿੱਜੀ ਜਥੇ ਨੂੰ ਵੀਜ਼ਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਹਾੜਾ 7 ਜੂਨ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ 87 ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੇ ਜਥੇ ਲਈ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਵੀਜ਼ੇ ਮੰਗੇ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਗੁਆਂਢੀ ਮੁਲਕ ਨੇ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਕੋਟਕਪੂਰਾ ਗੋਲੀ ਕਾਂਡ: ਮਨਤਾਰ ਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਲਈ ਨੋਟਿਸ

ਫਰੀਦਕੋਟ: ਕੋਟਕਪੂਰਾ ਗੋਲੀ ਕਾਂਡ ਵਿਚ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਮਨਤਾਰ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਏ.ਸੀ.ਪੀ. ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ, ਫਰੀਦਕੋਟ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਐਸ.ਪੀ. ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਅਤੇ ਸਿਟੀ ਕੋਟਕਪੂਰਾ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਐਸ.ਐਚ. ਓ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਪੰਧੇਰ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਲਈ 12 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ।

ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂਚ ਟੀਮ ਨੇ 27 ਮਈ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ 2000 ਸਫਿਆਂ ਦਾ ਚਲਾਨ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਮਰਾਨਗਲ ਨੂੰ 13 ਅਕਤੂਬਰ 2015 ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਕੋਟਕਪੂਰੇ ਨਹੀਂ ਬੁਲਾਇਆ ਸੀ ਬਲਕਿ ਉਹ ਬਿਨਾਂ ਬੁਲਾਏ ਕੋਟਕਪੂਰੇ ਆਏ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਲੋਕਾਂ ਉੱਪਰ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਉਮਰਾਨਗਲ ਇਕਲੌਤੇ ਅਜਿਹੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹਨ ਜਿਹੜੇ

ਕੋਟਕਪੂਰਾ ਗੋਲੀ ਕਾਂਡ ਵਿਚ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਹਵਾ ਖਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਐਸ.ਪੀ. ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਅਤੇ ਕੋਟਕਪੂਰਾ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਐਸ.ਐਚ.ਓ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਪੰਧੇਰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਾਰਨ ਅਦਾਲਤ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਜਦੋਂ ਕਿ ਮਨਤਾਰ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਨੂੰ ਹਾਈਕੋਰਟ ਵਿੱਚੋਂ ਆਰਜ਼ੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ਗੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਅਜੇ ਤੱਕ ਅਦਾਲਤ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਏ।

ਐਸ.ਪੀ. ਬਲਜੀਤ ਸਿੱਧੂ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਅਰਜ਼ੀ ਰੱਦ
ਫਰੀਦਕੋਟ: ਕੋਟਕਪੂਰਾ ਗੋਲੀ ਕਾਂਡ ਵਿਚ ਮੁਲਜ਼ਮ ਵਜੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਐਸ.ਪੀ. ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਾਊਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਅਰਜ਼ੀ ਸਥਾਨਕ ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਲੇਖੀ ਨੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਕੋਟਕਪੂਰਾ ਗੋਲੀ ਕਾਂਡ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂਚ ਟੀਮ ਨੇ 27 ਮਈ ਨੂੰ ਚਲਾਨ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਚਲਾਨ ਵਿਚ 5 ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁਲਜ਼ਮ ਵਜੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਐਸ.ਪੀ. ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਦਾ ਨਾਮ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂਚ ਟੀਮ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਕਤੂਬਰ 2015 'ਚ ਜਦੋਂ ਕੋਟਕਪੂਰਾ ਗੋਲੀ ਕਾਂਡ ਵਾਪਰਿਆ ਉਦੋਂ ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਕੋਟਕਪੂਰਾ ਦੇ ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਵਜੋਂ ਤਾਇਨਾਤ ਸਨ ਅਤੇ ਗੋਲੀ ਕਾਂਡ ਵਿਚ ਇਸ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਵੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਥਾਣਾ ਸਿਟੀ ਕੋਟਕਪੂਰਾ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਐਸ.ਐਚ.ਓ. ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਪੰਧੇਰ ਦੀ ਵੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਅਰਜ਼ੀ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਬੋਰਡ ਦੇ ਨਵੇਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦਾ ਵਿਰੋਧ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਬੋਰਡ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਬੋਰਡ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਅਤੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਚੁਣੇ ਜਾਣ ਦੀ ਮੰਗ ਦੀ ਪ੍ਰੋਤ੍ਯੁਤਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਨੂੰ ਅਗਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਕੁਝ ਮੈਂਬਰਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮਰਥਕਾਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਥਾਪੇ ਗਏ ਬੋਰਡ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਮੇਤ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਖਿਲਾਫ ਨਾਅਰੇਬਾਜ਼ੀ ਕੀਤੀ। ਬੋਰਡ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਵੀ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਪੁੱਜੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਾਰੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨਤਮਸਤਕ ਹੋਣ ਵਾਸਤੇ ਗਏ ਤਾਂ ਉਥੇ ਮੌਜੂਦ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਿਲਾਫ ਨਾਅਰੇਬਾਜ਼ੀ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਇਕ ਵੀਡੀਓ ਵੀ ਵਾਇਰਲ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਕਾਰੀ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਥਾਪੇ ਗਏ ਬੋਰਡ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ 'ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਧਾਨ' ਦੱਸਦਿਆਂ ਨਾਅਰੇਬਾਜ਼ੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਖਿਲਾਫ ਵੀ ਨਾਅਰੇਬਾਜ਼ੀ ਕੀਤੀ।

ਪ੍ਰਧਾਨ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਿਨਹਾਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਬੋਰਡ ਦਾ ਇਸ ਵਿੱਤੀ ਵਰ੍ਹੇ ਦਾ ਸਾਲਾਨਾ ਬਜਟ ਲਗਭਗ 120 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਵਿਕਾਸ ਸਬੰਧੀ ਸਮੁੱਚਾ ਏਜੰਡਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਬੋਰਡ ਦੇ ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਚੁਣੇ ਅਤੇ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਦੀ ਪ੍ਰੋਤ੍ਯੁਤਾ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਮੰਗ ਨੂੰ ਅਗਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਭੇਜਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੇ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰ ਕੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 11 ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਸੋਧ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਅਤੇ ਬੋਰਡ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਖੁਦ ਚੁਣੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਬੋਰਡ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਤ੍ਯੁਤਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਥਾਨਕ ਸਿੱਖਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਰੋਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬੇਲੋੜਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਬੋਰਡ ਦੇ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵਜੋਂ ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਾਵਾ ਮੁੰਬਈ, ਸਕੱਤਰ ਵਜੋਂ ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੁੰਗਈ ਨੂੰ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ 'ਚ ਖੁੱਲ੍ਹਿਆ ਮੱਧ ਭਾਰਤ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਸਿੱਖ ਮਿਊਜ਼ੀਅਮ

ਰਾਏਪੁਰ: ਰਾਏਪੁਰ ਦੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਗਰ (ਸਿਆਮ ਨਗਰ) ਸਥਿਤ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੁਰੂ ਸਿੰਘ ਸਭਾ 'ਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਿੱਖ ਮਿਊਜ਼ੀਅਮ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਿਸ ਨੇ ਕਦੋਂ ਕੀਤੀ, ਕਿੰਨੇ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸ ਨੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਮੁਗਲ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਖਿਲਾਫ ਲੜਦਿਆਂ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਿੱਤੀ, ਦੇਸ਼ ਭਰ 'ਚ ਕਿੰਨੇ ਸਿੱਖ ਤੀਰਥ ਅਸਥਾਨ ਹਨ, ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਮਿਲੇਗੀ। ਲਗਭਗ 5,000 ਵਰਗ ਫੁੱਟ 'ਚ ਬਣਾਏ ਗਏ ਇਸ ਮਿਊਜ਼ੀਅਮ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ

ਸਾਹਿਬਾਨਾਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਅਤੇ ਥੀਏਟਰ 'ਚ ਚਲ ਚਿੱਤਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਗੁਰੂਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਿੱਖ ਯੋਧਿਆਂ ਦੀਆਂ ਵੀਰ ਗਾਥਾਵਾਂ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਆਧੁਨਿਕ ਸਾਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਧੁਨਾਂ ਨਾਲ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸ਼ੰਮੀ ਨਾਰੰਗ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਰਾਹੀਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਮਿਊਜ਼ੀਅਮ 'ਚ ਦਸਵੇਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ 'ਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਭਗਤਾਂ ਤੇ ਸਿੱਖ ਸੇਵਕਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਰਜ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਦੇ ਚਿੱਤਰ ਲਗਾਏ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ

ਬੀਏਟਰ ਅਤੇ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਵੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਲਾਇਬਰੇਰੀ 'ਚ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਅਤੇ ਗੁਰੂ

ਜੀਵਨੀਆਂ ਉੱਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਮਿਊਜ਼ੀਅਮ 'ਚ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ

ਵੱਡੇ ਚਿੱਤਰਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਤੀਰਥ ਅਸਥਾਨ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਇਕ ਮਾਡਲ ਨੂੰ ਸ਼ੀਸ਼ਿਆਂ ਦੀਆਂ ਦੀਵਾਰਾਂ ਅੰਦਰ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਮਾਡਲ ਸੋਨਾ, ਚਾਂਦੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਧਾਤੂਆਂ ਤੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਮਿਊਜ਼ੀਅਮ 'ਚ ਆਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਮਰਿਆਦਾ ਮੁਤਾਬਕ ਸਿਰ ਢੱਕ ਕੇ ਰੱਖਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਿਊਜ਼ੀਅਮ ਨੂੰ 2015 'ਚ ਸਰਦਾਰ ਅਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚਾਵਲਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਤਾ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦੀ ਯਾਦ ਬਣਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਨਵਰੀ 2018 'ਚ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਿਊਜ਼ੀਅਮ ਦੇ ਅਧੂਰੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਜਸਮੀਤ ਸਿੰਘ ਚਾਵਲਾ ਨੇ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹਿਆ। ਮੱਧ ਭਾਰਤ ਦੇ ਇਸ ਪਹਿਲੇ ਏਅਰ ਕੰਡੀਸ਼ਨਰ ਮਿਊਜ਼ੀਅਮ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ 7 ਜੂਨ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਸਿਰਤਾਜ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਹਾੜੇ ਮੌਕੇ ਸੂਬੇ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭੂਪੇਂਡਰ ਬਘੇਲ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਬੋਰਡ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ: ਲੌਂਗੋਵਾਲ

ਨਾਂਦੇੜ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਤਖਤ ਸੱਚਖੰਡ ਬੋਰਡ ਕਾਨੂੰਨ 1956 'ਚ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸੋਧ ਕਰਕੇ ਬੋਰਡ ਉੱਤੇ ਸਿੱਧਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਥਾ ਬੰਦ ਕਰਵਾ ਕੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਧਾਨ ਚੁਣਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ ਸੋਧ ਵਾਪਸ ਲਏ ਜਾਣ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਨੇਤਾ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣਗੇ। ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬੋਰਡ ਦੀ ਬੈਠਕ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬੋਰਡ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਥਾਨਕ ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ 'ਚ ਰੋਸ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ।

Punjab Times

Established in 2000
20th Year in Publication

Published every Saturday
by **A B Publication Inc.**
20451 N Plum Grove Rd.
Palatine, IL 60074-2018
Ph:847-359-0746

Fax:847-705-9388

Email:punjabtimes1@gmail.com
www.punjabtimesusa.com

Editor:

Amolak Singh Jammu

Astt. Editors:

Jaspreet Kaur
Kuljeet Singh

Photographer

Kamaljit Singh Virdi
Ph. 847-502-2703

Our Columnists

Gurbakhsh Singh Bhandal
Baljit Basi
Ashok Bhaura
Tarlochan Singh Dupalpur
Major Kular

Correspondents

Detroit, MI

Rajinder Syan
734-261-0936

New York

Iqbal S. Jabowalia
917-375-6395

Postmaster: Please send
address changes to Punjab Times,
20451 N. Plum Grove Rd., Palatine,
IL 60074

Distributed in:

California, Illinois, Indiana, Ohio,
Michigan, Wisconsin, Mississippi,
Iowa, Arkansas, Massachusetts,
Texas, Virginia, Nevada, Washington,
Oregon, Arizona, Georgia, Florida,
New York, New Jersey, Connecticut,
Oklahoma, Pennsylvania, Missouri,
Kentucky, Kansas.

ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਪਰਚਾ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ
ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦਾ: 100 ਡਾਲਰ
ਪੰਜ ਸਾਲ ਲਈ: 450 ਡਾਲਰ

ਨੋਟ: ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਲੇਖਾਂ
ਵਿਚਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ
ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।
ਇਹ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਮਹਿਜ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਿੱਤ ਛਾਪੇ
ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਹੋਣ
ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ
ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਜਰੂਰੀ ਨਹੀਂ
ਕਿ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਤਾਈਦ ਕਰਦਾ
ਹੋਵੇ। ਪਾਠਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇ
ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਆਪ ਕਰ ਲੈਣ।

Disclaimer

The views expressed in the
articles published in the columns
of Punjab Times are that of
their writers, and it is not
implied that Punjab Times
endorses them.

Sameway Punjab Times
does not necessarily endorse
the claims made in the
advertisements published in
Punjab Times.

**All disputes subject to
Chicago jurisdiction.**

ਸ਼ਿਲੋਂਗ ਮਾਮਲਾ: ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਉਚ ਤਾਕਤੀ ਕਮੇਟੀ ਕਾਇਮ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਸ਼ਿਲੋਂਗ ਵਿਚ ਸਿੱਖ
ਭਾਈਚਾਰੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਉੱਪ
ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਇੱਕ ਉੱਚ ਤਾਕਤੀ
ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਜੋ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਕੇ
ਛੇਤੀ ਹੀ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇਵੇਗੀ।
ਮੇਘਾਲਿਆ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੋਨਰਾਡ
ਸੰਗਮਾ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ
ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਲੌਂਗੋਵਾਲ, ਕੇਂਦਰੀ
ਮੰਤਰੀ ਹਰਸਿਮਰਤ ਕੌਰ ਬਾਦਲ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਸਿੱਖ

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ
ਮੇਘਾਲਿਆ ਭਵਨ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ 'ਚ ਮੁਲਾਕਾਤ
ਕੀਤੀ। ਵਫਦ ਨੇ ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਇੱਕ ਗਰਮਖਿਆਲੀ
ਐਚ.ਐਨ.ਐਲ.ਸੀ. ਜਥੇਬੰਦੀ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਿਲੋਂਗ ਦੇ
ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਬਾਸਿੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਇਲਾਕਾ ਖਾਲੀ
ਕਰਨ ਜਾਂ ਹਿੰਸਾ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਧਮਕੀ
ਸਮੇਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਹੱਲ ਕਰਨ
ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੋਲ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ।
ਸ੍ਰੀ ਸੰਗਮਾ ਨੇ ਵਫਦ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ

ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ
ਹਟਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਸ੍ਰੀ ਸੰਗਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ
ਉੱਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਕਮੇਟੀ
ਬਣਾਈ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਸ਼ਿਲੋਂਗ
ਮਸਲਾ ਉੱਠਿਆ ਹੈ ਉਥੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬੰਦੋਬਸਤ
ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ
ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਫਦ ਨੂੰ
ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਤੇ ਸਕੂਲ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨਾਲ ਛੇਤਛੇਤ
ਨਾ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਵੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ।

ਸ਼ਿਲੋਂਗ ਹਰੀਜਨ ਕਾਲੋਨੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ
ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਇਸ ਇਲਾਕੇ
ਦੇ ਪੱਕੇ ਵਾਸੀ ਹਨ ਤੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵੀ
ਹਨ ਪਰ ਸਥਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਸਿੱਖਾਂ ਪ੍ਰਤੀ
ਰਵੱਈਆ ਪੱਖਪਾਤੀ ਹੈ।

ਅਮਿਤਾਬ ਬੱਚਨ ਨੇ ਬਿਹਾਰ ਦੇ 2100 ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਚੁਕਾਇਆ

ਮੁੰਬਈ: ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਦੇ ਮਹਾਨਾਇਕ
ਅਮਿਤਾਬ ਬੱਚਨ ਨੇ ਬਿਹਾਰ ਦੇ 2 ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ
ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਕਰਜ਼ਾ ਚੁਕਾਉਣ 'ਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ
ਹੈ। 76 ਸਾਲਾ ਅਦਾਕਾਰ ਨੇ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ
ਆਪਣੇ ਬਲਾਗ ਰਾਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਅਮਿਤਾਬ ਬੱਚਨ
ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੁਝ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ
ਘਰ ਬੁਲਾਇਆ ਤੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਤੇ
ਸ਼ਵੇਤਾ ਬੱਚਨ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਰਾਸ਼ੀ ਦਾਨ ਕਰਵਾਈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਬਲਾਗ 'ਚ ਲਿਖਿਆ ਕਿ
ਵਾਅਦਾ ਪੂਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਿਹਾਰ ਦੇ
2100 ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਬਕਾਇਆ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਦੀ
ਰਾਸ਼ੀ ਇਕ-ਮੁਸ਼ਤ ਭੁਗਤਾਨ (ਓ.ਟੀ.ਐਸ.)
ਰਾਹੀਂ ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ
ਕਿ 2100 'ਚੋਂ ਕੁਝ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜਨਕ

(ਅਮਿਤਾਬ ਬੱਚਨ ਦਾ ਬੰਗਲਾ) ਵਿਖੇ ਬੁਲਾਇਆ
ਗਿਆ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਵੇਤਾ ਤੇ
ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਰਾਸ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਅਦਾਕਾਰ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ
ਪੁਲਵਾਮਾ ਅਤਿਵਾਦੀ ਹਮਲੇ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦ ਪਰਿਵਾਰਾਂ
ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਵਾਅਦੇ ਨੂੰ ਵੀ ਨਿਭਾਉਣ ਜਾ ਰਹੇ
ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਜਨਕ ਵਿਖੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ
ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪੁਲਵਾਮਾ ਹਮਲੇ 'ਚ
ਆਪਣੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਵਾਰ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਦੀ ਆਰਥਿਕ
ਮਦਦ ਕਰਕੇ ਇਕ ਹੋਰ ਵਾਅਦਾ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ
ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ
ਅਮਿਤਾਬ ਬੱਚਨ ਨੇ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ 1398 ਤੇ
ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ 350 ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਵੀ ਮਦਦ
ਕੀਤੀ ਸੀ।

10 ਸਾਲ 'ਚ 24 ਹਜ਼ਾਰ ਅਰਬ ਵਧਿਆ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਕਰਜ਼

ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ: ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ
ਮੰਤਰੀ ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਨੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਖਰਾਬ
ਆਰਥਿਕ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਰਜ਼
'ਚ ਡਬੋਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਸਖਤ
ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨਗੇ। ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ
ਉਹ ਇਕ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਨਗੇ, ਜਿਸ
'ਚ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ
ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ 'ਚ ਡੁੱਬਣ
ਦੇ ਅਸਲ ਕਾਰਨਾਂ ਤੇ ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਲੋਕਾਂ
ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਏਗਾ।

ਨਗਦ ਤੰਗੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੀ
ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਬਜਟ ਦੇ
ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭਾਸ਼ਣ 'ਚ
ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਆਰਥਿਕ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ
ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਪਿਛਲੇ 10 ਸਾਲ
'ਚ 6 ਹਜ਼ਾਰ ਅਰਬ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ 30
ਹਜ਼ਾਰ ਅਰਬ ਰੁਪਏ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ
ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੋਲ ਯੂ. ਐਸ. ਡਾਲਰ ਦੀ ਭਾਰੀ ਕਮੀ

ਹੋਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਕਿ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ
ਇੰਨੇ ਡਾਲਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਚੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ
ਕਰਜ਼ ਦੀਆਂ ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਕੀਤੀ ਜਾ
ਸਕੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਡਿਫਾਲਟਰ ਵੀ ਹੋ
ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਸਰਕਾਰ
'ਚ ਆਏ ਹਨ, ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਹੀ ਇਸੇ ਦਬਾਅ 'ਚ
ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਯੂ.ਏ.ਈ., ਸਾਉਦੀ ਅਰਬ ਤੇ ਚੀਨ
ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਮਾਇਤੀ ਦੇਸ਼ ਦੱਸਦਿਆਂ ਕਿਹਾ
ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਰਥਿਕ
ਸਹਿਯੋਗ ਨਾ ਮਿਲਦਾ ਤਾਂ ਪਾਕਿ ਲਈ ਸੰਭਲਣਾ
ਅਸੰਭਵ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ।

ਸਵਿਟਜ਼ਰਲੈਂਡ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ 50 ਭਾਰਤੀ ਖਾਤਾਧਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਸਵਿਟਜ਼ਰਲੈਂਡ ਦੇ ਬੈਂਕਾਂ
ਵਿਚ ਅਣਐਲਾਨੇ ਖਾਤੇ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਭਾਰਤੀਆਂ
ਖਿਲਾਫ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਸ਼ਿਕੰਜਾ
ਕੱਸਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸਵਿਟਜ਼ਰਲੈਂਡ ਦੇ
ਅਧਿਕਾਰੀ ਇਸ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 50
ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਬੈਂਕ ਸਬੰਧੀ ਸੂਚਨਾਵਾਂ ਭਾਰਤੀ
ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿਚ
ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਅਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਜ਼ਮੀਨ-
ਜਾਇਦਾਦ, ਵਿੱਤੀ ਸੇਵਾਵਾਂ, ਤਕਨੀਕੀ, ਦੂਰ-
ਸੰਚਾਰ, ਪੇਂਟ, ਘਰੇਲੂ ਸਾਜ਼ੋ-ਸਾਮਾਨ, ਕੱਪੜਾ,
ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਸਾਮਾਨ ਤੇ ਹੀਰਿਆਂ ਤੇ ਹੋਰ
ਗਹਿਣਿਆਂ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ
ਤੇ ਕੰਪਨੀਆਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ
ਕੰਪਨੀਆਂ ਫਰਜ਼ੀ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ
ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੋਵੇਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਆਪਸੀ
ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਾਲ ਜੁੜੇ

ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਸਵਿਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਟੈਕਸ
ਚੋਰਾਂ ਦੀ ਪਨਾਹਗਾਹ ਵਜੋਂ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਾਖ
ਬਦਲਣ ਲਈ ਕੁਝ ਉਪਰਾਲੇ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਉਹ
ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਸਮਝੌਤੇ ਤਹਿਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦੇਸ਼ਾਂ
ਨਾਲ ਸੱਕੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਬੈਂਕਿੰਗ ਸੂਚਨਾਵਾਂ
ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਈ ਹੈ।
ਸਵਿਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਜਾਣਕਾਰੀਆਂ
ਸਾਂਝੀ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਤੇਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।
ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਕਾਲੇ ਧਨ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸਿਆਸੀ
ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਹੈ। ਸਵਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ
ਨੇ ਮਾਰਚ ਤੋਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 50 ਭਾਰਤੀ
ਖਾਤਾਧਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ
ਸੂਚਨਾ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ
ਨੂੰ ਇਸ ਖਿਲਾਫ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦਾ
ਆਖਰੀ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। 30 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ
ਜ਼ਰੂਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਲਈ
ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਦਿਮਾਗੀ ਬੁਖਾਰ ਨਾਲ 103 ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਮੌਤ

ਪਟਨਾ: ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਮੁਜ਼ਫਰਨਗਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ
ਵਿਚ ਦਿਮਾਗੀ ਬੁਖਾਰ ਨਾਲ ਛੇ ਹੋਰ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ
ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਰਨ ਵਾਲੇ
ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 103 ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ
ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ
ਕੇਂਦਰੀਵਾਲ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ 18 ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ
ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਤੇ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਹੁਣ ਤੱਕ
85 ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। 12 ਬੱਚਿਆਂ
ਹਾਲਤ ਗੰਭੀਰ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਕੇਂਦਰੀ ਸਿਹਤ
ਮੰਤਰੀ ਹਰਸ਼ ਵਰਧਨ ਨੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਹਾਲ
ਪੁੱਛਿਆ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਸੰਭਵ
ਮਦਦ ਦੇਣ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ।

ਟਰੱਕ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲੱਗਣ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਡਰਾਈਵਰ ਦੀ ਮੌਤ

ਵੈਨਕੂਵਰ: ਡੈਲਟਾ ਪੋਰਟ ਤੋਂ ਕੰਟੇਨਰ
ਲੱਦਣ ਜਾ ਰਹੇ ਪੰਜਾਬੀ ਡਰਾਈਵਰ ਦੇ ਟਰੱਕ ਨੂੰ
ਹਾਦਸੇ ਦੌਰਾਨ ਲੱਗੀ ਅੱਗ ਕਾਰਨ ਝੁਲਸ ਕੇ
ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਹੰਗਾਮੀ ਅਮਲੇ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਨੂੰ
ਅੱਧਸਤੀ ਹਾਲਤ 'ਚ ਟਰੱਕ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ
ਗਿਆ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਜਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
(37 ਸਾਲ) ਆਪਣੇ ਟਰੱਕ 'ਤੇ ਡੈਲਟਾ ਪੋਰਟ
(ਬੰਦਰਗਾਹ) ਵੱਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੁਹਰਿਓਂ
ਆਉਂਦੇ ਟਰੱਕ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਟਰੱਕ ਨੂੰ ਸਿੱਧੀ
ਟੱਕਰ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਟਰੱਕ ਨੂੰ ਅੱਗ
ਲੱਗ ਗਈ। ਹਾਦਸੇ ਕਾਰਨ ਟਰੱਕ ਦੀ ਖਿੜਕੀ
ਨਾ ਖੁੱਲ੍ਹ ਸਕੀ ਤੇ ਰਾਜਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅੰਦਰ ਹੀ
ਫਸ ਗਿਆ। ਸਾਰਾ ਟਰੱਕ ਅੱਗ ਦੀ ਲਪੇਟ ਵਿਚ
ਆ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਰਾਜਵਿੰਦਰ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਝੁਲਸ
ਗਿਆ। ਕੁਝ ਮਿੰਟਾਂ ਬਾਅਦ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ
ਹੰਗਾਮੀ ਅਮਲੇ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਪਰ
ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਸਰੀ
ਰਹਿੰਦੇ ਰਾਜਵਿੰਦਰ, ਜਿਸ ਦੇ ਦੋ ਬੱਚੇ ਹਨ, ਨੇ ਦੋ
ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆਪਣਾ ਟਰੱਕ ਖਰੀਦਿਆ ਸੀ।

ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ: ਕਮਲਨਾਥ ਖਿਲਾਫ ਜਾਂਚ ਦੇ ਹੁਕਮ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ
ਨੇ 1984 ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਬੰਦ ਪਏ ਕੇਸਾਂ
ਦੀ ਮੁੜ ਜਾਂਚ ਲਈ ਬਣਾਈ ਗਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂਚ
ਟੀਮ (ਸਿੱਟ) ਨੂੰ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਤੇ
ਸੀਨੀਅਰ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਕਮਲਨਾਥ ਖਿਲਾਫ
ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਜਾਂਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਆਖ ਦਿੱਤਾ
ਹੈ।

ਕਮਲਨਾਥ ਖਿਲਾਫ ਜਾਂਚ ਦਾ ਮਾਮਲਾ
ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਹਰਸਿਮਰਤ ਕੌਰ ਬਾਦਲ ਰਾਹੀਂ

ਤਤਕਾਲੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਕੋਲ ਚੁੱਕਿਆ ਗਿਆ
ਸੀ। ਦਸੰਬਰ 2018 ਵਿਚ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਇਕ
ਪੱਤਰ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਮਲਨਾਥ
ਖਿਲਾਫ ਪਹਿਲੀ ਨਵੰਬਰ 1984 ਨੂੰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ
ਸਟ੍ਰੀਟ ਪੁਲਿਸ ਬਾਣੇ ਵਿਚ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ.
ਨੰਬਰ 601/84 ਵੀ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ
ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਪੰਜ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ
ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਪਰ ਕਮਲਨਾਥ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ
ਗਿਆ। ਦਿੱਲੀ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ
ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਿਰਸਾ ਨੇ ਕਿਹਾ
ਕਿ ਹੈਰਾਨੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜ ਦੇ ਪੰਜ
ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਪਤਾ ਕਮਲਨਾਥ ਦੀ
ਰਿਹਾਇਸ਼ ਵਾਲਾ ਪਾਇਆ ਗਿਆ। ਸਿੱਟ ਕੋਲ
ਮਹਿਜ਼ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਬੰਦ ਪਏ ਕੇਸਾਂ
ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਅਦਾਲਤ
ਵਿਚ ਸੁਣੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਕੇਸ ਦੀ ਮੁੜ ਪੜਤਾਲ ਨਹੀਂ
ਕਰ ਸਕਦੀ। ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਟ ਦੀ
ਜਾਂਚ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਧਾਉਣ ਬਾਬਤ
ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ
ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਵੀ ਜਾਂਚ ਹੋ ਸਕੇਗੀ, ਜੋ ਪੁਲਿਸ ਦੇ
ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨਾਲ ਰਲੇ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ
ਅਣਹੋਂਦ ਵਿਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਹੋ ਗਏ ਸਨ।

ਕਾਬਲੇਗੌਰ ਹੈ ਕਿ ਕਮਲਨਾਥ ਦੀ ਦੰਗਿਆਂ
'ਚ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਸਬੰਧੀ ਦੋ ਗਵਾਹਾਂ, ਇੰਡੀਅਨ
ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਦੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਸੰਜੇ ਸੂਰੀ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ 2
ਨਵੰਬਰ 1984 ਦੇ ਅੰਕ ਵਿਚ ਘਟਨਾ ਦੀ ਖਬਰ
ਛਾਪੀ ਸੀ) ਤੇ ਦੂਜਾ ਦਿੱਲੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ
ਦਾ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਮੁਖਤਿਆਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿਚ
ਮੌਜੂਦ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਗਾਂਧੀ ਪਰਿਵਾਰ
ਕਮਲਨਾਥ ਨੂੰ 35 ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਬਚਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ
ਉਸ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਆਨਰੇਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ

(ਡਾ.) ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ
ਬਲਵਿੰਦਰ (ਨਿੱਕੀ) ਕੌਰ ਸੇਖੋਂ
ਸਵਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ
ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ
ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ

ਡਾ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਨ
ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ
ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹੀ
ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ
ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ
ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਜੱਸੀ) ਗਿੱਲ

ਡਾ. ਹਰਗੁਰਮੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਅਯੁਧਿਆ ਸਲਵਾਨ
ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੰਡੇਰ
ਜਗਦੀਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ
ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਘੁੰਨ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰਤ

ਡਾ. ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ
ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ
ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੂਰਾ
ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀ
ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਪਰਿੰਗਫੀਲਡ
ਗੁਰਵੀਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ

ਲੰਗਰ 'ਤੇ ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ: ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਮੋੜੇ 57 ਲੱਖ ਰੁਪਏ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਲੰਗਰ ਉੱਤੇ ਲਾਏ ਗਏ ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਵਾਪਸੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਕਿਸ਼ਤ ਵਜੋਂ 57 ਲੱਖ 45 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਵਾਪਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਲੰਗਰ 'ਤੇ ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਜੁਲਾਈ 2017 ਵਿਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਕੇਂਦਰ ਵੱਲੋਂ ਲੰਗਰ 'ਤੇ ਲਾਏ ਗਏ ਇਸ ਟੈਕਸ ਦਾ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਵਿਰੋਧ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਇਹ ਟੈਕਸ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਵੀ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਮੁਆਫ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪਰ ਸੇਵਾ ਭੋਜ ਯੋਜਨਾ ਤਹਿਤ ਇਸ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਹਿਤ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਧਰਮ ਅਸਥਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਛੋਟ ਦਾ ਲਾਹਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਜੀ. ਐਸ. ਟੀ. ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਲਗਭਗ ਇਕ ਕਰੋੜ 53 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਦੀ ਰਕਮ ਟੈਕਸ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਇਹ ਰਕਮ ਸਿਰਫ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਚਲਦੇ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਲੰਗਰ ਘਰ 'ਤੇ ਲੱਗੇ ਟੈਕਸ ਦੀ ਹੈ।

ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਲੰਗਰਾਂ ਨੂੰ ਟੈਕਸ ਵਾਪਸੀ ਦੀ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਹਰਸਿਮਰਤ ਕੌਰ ਬਾਦਲ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਟਵੀਟ ਰਾਹੀਂ ਮਿਲੀ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਡਾ. ਰੂਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਵੱਲੋਂ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਰਾਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਕਿਸ਼ਤ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਭੁਗਤਾਨ ਫਿਲਹਾਲ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦਫਤਰ ਪੁੱਜਾ ਹੈ, ਜਿਥੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਵਾਪਸੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਕਿਸ਼ਤ ਵਿਚ 57,45,528 ਰੁਪਏ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜਦੋਂਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਇਕ ਕਰੋੜ 53 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਵਜੋਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਜੇ ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਦੀ ਰਕਮ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਇਸ ਰਕਮ ਨੂੰ ਲੋਕ ਭਲਾਈ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਖਰਚ ਕਰੇਗੀ।

SUPER TRAVEL

847-676-9090, 773-465-5566

E-mail: supertravel2003@live.com

Lowest Fares With Excellent Service

United Airlines
British Airways

Etihad, Air India,
KLM, Lufthansa,
Delta, Qatar Airlines.

For Emergency
Call anytime at
847-673-3825

Domestic fares available
EARLY BIRD SALE!!!!

ਮੈਡੀਸਨ, ਵਿਸਕਾਨਸਿਨ ਵਿਚ ਵੇਟਰ, ਹੈਲਪਰ ਅਤੇ ਤੰਦੂਰੀਏ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਮੈਡੀਸਨ, ਵਿਸਕਾਨਸਿਨ ਵਿਚ ਇੰਡੀਅਨ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਲਈ ਵੇਟਰ, ਕਿਚਨ ਹੈਲਪਰ ਅਤੇ ਤੰਦੂਰੀਏ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।
ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਮੁਫਤ
ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ, ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: 262-391-7666

ਧੋਖਾਧੜੀ ਕੇਸ: ਪੌਂਟੀ ਚੱਢਾ ਦਾ ਪੁੱਤ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਤੋਂ ਕਾਬੂ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਅਪਰਾਧ ਸ਼ਾਖਾ ਵੱਲੋਂ ਨੇਇਡਾ ਦੇ ਮਰਹੂਮ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਪੌਂਟੀ ਚੱਢਾ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਚੱਢਾ ਉਰਫ ਮੌਂਟੀ ਚੱਢਾ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਤੋਂ ਉਦੋਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਉਹ ਫੁਕੋਤ (ਥਾਈਲੈਂਡ) ਜਾਣ

ਹਰਦੀਪ ਤੇ ਪੌਂਟੀ ਵਿਚਾਲੇ 2012 ਵਿਚ ਮਹਿਰੌਲੀ ਵਿਚ ਫਾਰਮ ਹਾਊਸ ਦੇ ਝਗੜੇ ਦੌਰਾਨ ਚੱਲੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਵਿਚ ਦੌੜਾ ਦੀ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਹੀ ਮੌਤ ਹੋ

ਗਈ ਸੀ। ਪੌਂਟੀ ਚੱਢਾ ਦਾ ਸ਼ਰਾਬ ਤੇ ਰੀਅਲ ਅਸਟੇਟ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਹੁਣ ਮੌਂਟੀ ਚੱਢਾ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੇਠ ਹੈ।

ਲਈ ਉਡਾਣ ਫੜਨ ਵਾਸਤੇ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ 'ਤੇ ਪੁੱਜਿਆ। ਉਸ ਖਿਲਾਫ ਕਰੀਬ 100 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਦਰਜ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਲੁੱਕਾਊਟ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਆਰਥਿਕ ਅਪਰਾਧ ਸ਼ਾਖਾ ਦੇ ਸੂਤਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਮੌਂਟੀ ਚੱਢਾ, ਜੋ ਉਪਲ-ਚੱਢਾ ਹਾਈ-ਟੈਕ ਡਿਵੈਲਪਰਜ਼ ਦਾ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਹੈ, ਨੂੰ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਤੋਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਮੌਂਟੀ ਖਿਲਾਫ ਲੁੱਕਾਊਟ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਖਿਲਾਫ ਫਲੈਟ ਖਰੀਦਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਧੋਖਾਧੜੀ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਆਰਥਿਕ ਅਪਰਾਧ ਸ਼ਾਖਾ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਕੰਪਨੀ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਕਈ ਉਸਾਰੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਬਣਾ ਕੇ ਸਸਤੇ ਫਲੈਟ ਦੇਣ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਧਨ ਲਿਆ ਪਰ ਵਾਅਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਫਲੈਟ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਕੇ ਦਿੱਤੇ। ਫਲੈਟ ਬੁੱਕ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਕੰਪਨੀ ਦਫਤਰ ਦੇ ਚੱਕਰ ਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ਪਰ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਚਾਬੀਆਂ ਨਹੀਂ ਸੌਂਪੀਆਂ ਗਈਆਂ।

ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਦਿੱਲੀ) ਦੇ ਆਗੂ ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਰਨਾ ਦੇ ਮਰਹੂਮ ਜਵਾਈ ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਚੱਢਾ ਦਾ ਭਤੀਜਾ ਮਨਪ੍ਰੀਤ, ਪੌਂਟੀ ਚੱਢਾ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਹੈ। ਸਕੇ ਭਰਾਵਾਂ

ਛੇ ਰਾਜ ਸਭਾ ਸੀਟਾਂ ਲਈ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣ 5 ਨੂੰ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਛੇ ਰਾਜ ਸਭਾ ਸੀਟਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਚੋਣਾਂ 5 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਹੋਣਗੀਆਂ ਤੇ ਵੋਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵੀ ਪੰਜ ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਮੁਖੀ ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਵੱਲੋਂ ਛੱਡੀ ਸੀਟ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

Matrimonials

ਲੜਕੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

Well established, affluent, educated Jatt Sikh family seeks professional US born match for beautiful, gracious US born 24 year old daughter, 5'-9", currently completing medical education, pursuing a career in dermatology. Contact: balkar76@gmail.com

ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

Wanted suitable beautiful girl from USA or Canada for Canadian citizen boy, 29 years, 5'-10", double bachelor in IT. Good job with CWB bank. Girl on visitor visa can also be considered. Pl. contact with photo, email: chandi.avtar@yahoo.com or Ph: 780-200-8082

ਗਿੱਲਜੱਟ ਸਿੱਖ, ਉਮਰ 23 ਸਾਲ, ਕੱਚ 5'-4", ਬੀ. ਏ. ਕੰਪਿਊਟਰ ਡਿਪੋਲਮਾ, ਸੂਸੀਲ, ਸੁੰਦਰ ਲੜਕੀ, ਜੋ ਇਸ ਸਮੇਂ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਵਿਜ਼ਿਟਰ/ਬਿਜ਼ਨਸ ਵੀਜ਼ੇ 'ਤੇ ਪਿਛਲੇ ਕਰੀਬ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਹੈ, ਲਈ ਯੋਗ ਵਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: mank86575@gmail.com ਜਾਂ ਫੋਨ: 765-212-9289

Well established, educated small Jatt Sikh, Sekhon Family seeks a US born, or Green Card holder match for their well educated, hard worker, 23 years old son, 6'-1", currently doing Business Administration in a Private University, on F1 visa. He is in the United States since 2015. Clean record. Contact, Ph: 561-221-7559, 815-276-3557 or e-mail: sherisekhon88@gmail.com

To Advertise with Punjab Times
Call: 847-359-0746
punjabtimesusa.com

Wanted Workers

Need workers for Restaurant and Gas stations In Eureka, CA.

Housing and food provide.

ਯੂਰੇਕਾ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਵਿਚ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਅਤੇ ਗੈਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਲਈ ਵਰਕਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਰਿਹਾਇਸ਼ ਅਤੇ ਖਾਣਾ ਮੁਫਤ

Call, Gurpreet Singh Sohal

Ph: 707-498-9325

redwoodpetroleum@gmail.com

Desi Bazar

916 E. Main Street #118, Greenwood, IN, 46143
Tel: 317-888-2040, Fax: 317-887-6116

We specialize in all kind of Indian Groceries and Sweets
• FRESH VEGETABLES EVERY THURSDAY
• FRESH GOAT MEAT

10% off on all Gurudwara supplies and Religious programs!!

We Are Open 7 Days a Week

ਖੁਲ੍ਹਾ ਤੇ ਸਾਫ ਸੁਥਰਾ ਸਟੋਰ, ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਮਾਣ ਦੇਸੀ ਬਾਜ਼ਾਰ

ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਸਟਾਫ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਹਿਊਸਟਨ (ਟੈਕਸਸ) ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਲਈ ਮਿਠਾਈਆਂ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰੀਗਰ (ਹਲਵਾਈ), ਤੰਦੂਰੀਏ ਤੇ ਵੈਜੀਟੇਰੀਅਨ ਬਫੇ (ਨਾਰਥ ਐਂਡ ਸਾਊਥ ਇੰਡੀਅਨ) ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ੈਫ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ ਇਕੱਲੇ ਬੰਦੇ ਲਈ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ
ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ
ਮੁਖਤਿਆਰ ਸਿੰਘ, ਫੋਨ: 713-884-9547
ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਫੋਨ: 832-724-1635

ਸੁਨਾਮ ਨੇੜਲੇ ਪਿੰਡ ਭਗਵਾਨਪੁਰਾ ਦੇ ਮਲੂਕ ਬੱਚੇ ਫਤਿਹਵੀਰ ਵਾਲੀ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਸੱਚ ਮੁੱਚ ਹੀ ਬੜੀ ਦੁਖਦਾਈ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਲਈ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਲਈ; ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਸਿਆਸੀਕਰਨ ਹੋਰ ਵੀ ਦੁਖਦਾਈ ਹੈ। ਬਚਾਓ ਕਾਰਜਾਂ ਲਈ ਅਪਨਾਏ ਗਏ ਢੰਗ ਤਰੀਕਿਆਂ 'ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਚੁਕਾਣਾ ਅੰਤਾਂ ਦੀ ਮੂਰਖਤਾ ਹੈ। ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਲਈ ਲੋਹੇ ਦੀਆਂ ਰਾਡਾਂ ਤੇ ਪਾਈਪਾਂ ਵਾਲੀ ਜੁਗਤ ਜਿਉਂਦੇ ਬੱਚੇ ਲਈ ਵਰਤਣੀ ਕਿੰਨੀ ਗਲਤ ਸੀ, ਇਸ ਦੀ ਗੱਲ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ। ਜੇ ਇਸ ਤਕਨੀਕ ਨਾਲ ਬੱਚਾ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਹੀ ਕੱਢਿਆ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਜੀਵਤ ਅੰਗ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਹੀ ਏਨੇ ਵਲੂਧਰੇ ਜਾਣੇ ਸਨ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਨਿਸਚੇ ਹੀ ਇਹ ਤਰੀਕਾ ਤਦ ਹੀ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੇ ਜਿਉਂਦੇ ਹੋਣ ਦੀ ਆਸ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ।

ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪੀ. ਜੀ. ਆਈ. ਲਿਜ਼ਾ ਕੇ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਕਰਾਉਣਾ ਇੱਕ ਡਰਾਮਾ ਸੀ, ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਬੇਲੋੜੇ ਮੁਜਾਹਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਨ ਦਾ। ਜੇ ਸਰਕਾਰ ਇੰਨਾ ਨਾ ਕਰਦੀ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਹੁੰਦਾ। ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸੀ ਤਰੀਕਾ ਉਦੋਂ ਹੀ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਨੰਨੀ ਤੇ ਮਲੂਕ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਣਆਈ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਕੇ ਇਕ ਵਸਤੂ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਚੁਕੀ ਸੀ। ਵਸਤੂ ਦੇ ਨੱਕ, ਕੰਨ ਤੇ ਅੱਖਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ।

ਇਹ ਸਾਰੇ ਦਾ ਸਾਰਾ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਬੇਹਦ ਦੁਖਦਾਈ ਸੀ, ਪਰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁਜਾਹਰਾ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਇਕੱਠ ਨੇ ਕੀਤਾ, ਉਹ ਹਾਸੇਹੀਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸ਼ਰਮਨਾਕ ਵੀ ਹੈ। ਬੱਚੇ ਦੇ ਮਾਪੇ ਤੋਂ ਹੋਰ

ਬੋਰ ਵੈੱਲ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਦਾ ਸਿਆਸੀਕਰਨ

ਸਾਕ ਸਬੰਧੀ ਬੋਰ ਵੈੱਲ ਵਿਚ ਡਿੱਗੀ ਮਾਸੂਮ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਕੇ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਬੈਠੇ ਹਨ ਤੇ ਘਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵਿਰੁਧ ਨਾਅਰੇ ਲਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਨਿਸਚੇ ਹੀ ਇਹ ਕਾਰਾ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਵੱਡੀ ਜਿੱਤ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿਚ ਘਟ ਵੇਟਾਂ ਲੈਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਾ ਜਿਉਣਾ ਹਰਾਮ ਕਰ ਛੱਡਿਆ ਹੈ।

ਇਸ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਤੋਂ ਜਨਮੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਜੇ ਕੋਈ ਦਾਨਾ ਚਿਹਰਾ ਹੈ ਤਾਂ ਫਤਿਹਵੀਰ ਦੇ ਦਾਦੇ ਦਾ, ਜੋ ਆਪਣੇ ਦਰ 'ਤੇ ਜੁੜੀ ਭੀੜ ਨੂੰ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਣਾ ਮੰਨੋ ਤੇ ਘਰੇ

ਘਰ ਜਾਓ। ਫਤਿਹਵੀਰ ਨੂੰ ਬੋਰ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਪੀ. ਜੀ. ਆਈ. ਲਿਜ਼ਾ ਕੇ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਤਦ ਵੀ ਸ਼ਾਂਤ ਹੈ। ਲਾਸ਼ ਡੱਬੇ ਵਿਚ ਬੰਦ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਤਦ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੁਣ ਰਿਹਾ। ਸਿਆਸਤ ਜੋਰਾਂ 'ਤੇ ਹੈ।

ਇਹ ਘੜੀ ਬੱਚੇ ਦੇ ਬਲੀਦਾਨ ਤੋਂ ਸਬਕ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਹੈ। ਨਵੀਨ ਖੇਤੀ ਤਕਨੀਕਾਂ ਨੇ ਬੋਰ ਵੈੱਲ ਲਾਜ਼ਮੀ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਨਾ ਛੱਡ ਕੇ ਯੋਗ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨੇ ਜਾਂ ਕਰਵਾਉਣੇ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ। ਨਾਅਰੇ ਲਾਉਣ ਲਈ ਹੋਰ ਬੜੇ ਬਹਾਨੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹੋ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਘੜੀ ਦੀ ਨਜ਼ਾਕਤ ਪਛਾਣੋ। ਕੁਝ ਅਕਲ ਕਰੋ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਓ! ਬੱਚੇ ਦੇ ਦਾਦੇ ਤੋਂ ਸਬਕ ਸਿੱਖੋ।

ਨਵੀਆਂ ਮੰਜ਼ਿਲਾਂ, ਨਵੇਂ ਸੰਜੋਗ: ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਵਿਆਹ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਸੰਜੋਗ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਅਮਰੀਕਾ ਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਇਸ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਡੈਸਟੀਨੇਸ਼ਨ ਮੈਰਿਜ ਰਾਹੀਂ ਅਮਲ ਵਿਚ ਲਿਆਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰਸਮੀ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਦੂਰ ਦੁਰੇਡੀ ਥਾਂ ਚੁਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੀਮਾ ਤੋਂ ਵੀ ਦੂਰ। ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਮੈਨੂੰ ਬੰਗਾ ਤੇ ਫਿਲੋਰ ਵਿਚ ਪੈਂਦੇ ਵੱਡੇ ਪਿੰਡ ਸਮਰਾੜੀ ਵਿਖੇ ਵਿਆਹੀ ਆਪਣੀ ਭਾਣਜੀ ਕੰਵਲਜੀਤ ਕੌਰ ਦੇ ਬੇਟੇ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਦੇ ਵਿਆਹ ਉਤੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰਨ ਦਾ ਸੱਦਾ ਆਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ

ਰੁਤਕਾ ਕਲਾਂ ਦੇ ਸੰਧੂਆਂ ਦੀ ਧੀ ਜ਼ਨੀਨ ਨਾਲ ਹੋਏ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਪੱਕਾ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਵਿਦੇਸ਼ ਜਾ ਕੇ ਵੱਸੇ ਦੋਵੇਂ ਪਰਿਵਾਰ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਵੈਨਕੂਵਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਸਬੀਰ ਤੇ ਜ਼ਨੀਨ ਜੋੜੀ ਦੀ ਸੰਜੋਗੀ ਸਾਂਝ ਤਾਂ ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿਚ ਹੀ ਜੁੜ ਚੁਕੀ ਸੀ, ਪਰ ਇਹਨੂੰ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਦੇਣ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਾਸਤੇ ਜਿਹੜੀ ਮੰਜ਼ਿਲ (Destination) ਚੁਣੀ ਗਈ ਸੀ, ਉਹ ਮੈਕਸੀਕੋ ਦਾ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹੋਟਲ ਸੀ, ਜੋ ਉਥੋਂ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਕੰਢੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਹੁਣ ਏਨਾ ਲੰਮਾ ਸਫਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਦਰਸਾ ਕੇ ਨਿਸਚਿੰਤ ਹੋ ਗਿਆ।

ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਡੈਸਟੀਨੇਸ਼ਨ ਮੈਰਿਜ 'ਚ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਟੋਰਾਂਟੋ, ਨਿਊ ਜਰਸੀ, ਟੈਕਸਸ, ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ, ਵੈਨਕੂਵਰ, ਐਡਮੰਟਨ ਤੇ ਕੈਲਗਰੀ ਤੋਂ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਜੋ ਟਿਕਟਾਂ ਖਰੀਦੀਆਂ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਸੇ ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੱਲਿਓਂ ਭਰੇ ਸਨ। ਇਥੇ ਹੀ ਬਸ ਨਹੀਂ, ਮੈਕਸੀਕੋ ਦੇ ਹੋਟਲ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਤੇ ਖਾਣ ਪੀਣ ਦਾ ਖਰਚਾ ਵੀ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਜੋਬ ਵਿਚੋਂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਵਿਆਹੁੰਦੇ ਕੁੜੀ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਵੀ ਤੇ ਲਾਤੇ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਵੀ।

ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਖਰਚੇ ਮਣਾ ਮੂੰਹੀਂ ਰੁਪਈਆਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ, ਡਾਲਰਾਂ ਤੇ ਪੌਂਡਾਂ ਵਿਚ

ਨਿੱਕ ਸੁੱਕ
ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ
Sandhugulzar@yahoo.com

ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਵਿਆਹਾਂ ਵਿਚ ਰਲ ਮਿਲ ਕੇ ਖਾਣ ਪੀਣ ਦੀ ਰਸਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਮਹਿੰਦੀ, ਮਾਈਆਂ, ਜਾਗੋ ਤੇ ਗੀਤ-ਸੰਗੀਤ ਦੀਆਂ ਸਭ ਰਸਮਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਏਧਰ ਵਾਲੇ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਭੁਲਾ ਚੁਕੇ ਹਨ। ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਰੀਤ ਦਾ ਉਜਲਾ ਪੱਖ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੈਂਕੜੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੀਲ ਦੀ ਦੂਰੀ ਵਾਲੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਦਹਾਕਿਆਂ ਪਿੱਛੋਂ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੀ ਰੀਤ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਟੈਲੀਫੋਨ 'ਤੇ ਹੀ ਗਿੱਟ ਮਿੱਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕੱਲ ਨੂੰ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਵੀ ਇਹੀਓਂ ਰੂਪ ਧਾਰ ਲੈਣ। ਧਾਰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਸਮੇਂ ਨੇ ਦੱਸਣਾ ਹੈ। ਹਾਲ ਦੀ ਘੜੀ ਡੈਸਟੀਨੇਸ਼ਨ ਮੈਰਿਜ ਸਵਾਗਤ ਮੰਗਦੀ ਹੈ।

ਅੰਤਿਕਾ: ਸੁਖਵਿਦਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ
ਮੈਂ ਇੰਜ ਤਤਪਾਂ, ਮੈਂ ਇੰਜ ਸਿਸਕਾਂ
ਇੰਜ ਦੇਵਾਂ ਸੱਦਾ ਉਸ ਨੂੰ,
ਮੇਰਾ ਦਰਿਆ, ਮੇਰੀ ਖਾਤਰ
ਸਮੁੰਦਰ 'ਚੋਂ ਵੀ ਲੋਟ ਆਏ।

ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਵਾਪਰੀਆਂ ਤਾਜ਼ਾ ਘਟਨਾਵਾਂ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ ਧਿਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਅੰਕ ਵਿਚ 'ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਦੌਰਾਨ ਮੌਤਾਂ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ' ਸੁਰਖੀ ਹੇਠ ਛਪੇ ਮੇਰੇ ਲੇਖ ਸਬੰਧੀ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਤੋਂ ਇਕ ਫੋਨ ਆਇਆ। ਫੋਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ, "ਤੁਸੀਂ ਇੱਕ ਪੱਖ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਦੂਜੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬੱਸਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਕੱਢ ਬੇਦੋਸ਼ੇ ਮਾਰੇ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਕੁਝ।... ਫੌਜ ਨੇ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲ ਤਾਂ ਗੋਲੀ ਨਹੀਂ ਚਲਾਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਤਾਂ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਾ ਤੇ ਸਾਥੀ ਸਨ ਤਾਂ ਫਿਰ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਹਮਲੇ ਦੇ ਬਚਾਅ ਲਈ ਕੀ ਉਹ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ

ਸੁਕੰਨਿਆ ਭਾਰਦਵਾਜ ਨਾਭਾ*
ਫੋਨ: 815-307-3112

ਸੀ ਆ ਸਕਦਾ? ਕੀ ਉਹ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ?... ਭਾਵੇਂ ਕਾਲਾ ਦੌਰ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਕਿਤੇ ਨਾ ਕਿਤੇ ਖਾੜਕੂਆਂ ਦੀ ਦਹਿਸ਼ਤ ਬਰਕਰਾਰ ਹੈ, ਇਹੋ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਿਖਦਾ, ਸਿਵਾਏ ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ ਵਾਲੇ ਮੁੰਡੇ ਦੇ।" ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਤੇ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬੱਬਰ ਸਮੇਤ ਖਾੜਕੂ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਲਿਖੇ ਜਾਣ ਦਾ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ।

ਮੇਰੀ ਲਿਖਤ ਖਾੜਕੂਵਾਦ ਦੇ ਹੱਕ ਜਾਂ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਸਰਕਾਰੀ ਖਾਸੇ ਬਾਰੇ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਸੀ। ਫਿਰ ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਰੋਲ ਬਾਰੇ ਕੀ ਲਿਖਣਾ ਸੀ? ਪਰ ਜੇ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਿਹਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਪੱਖੀ ਤੇ ਕਿਹਨੂੰ ਵਿਰੋਧੀ ਕਹੀਏ? ਭੰਬਲਭੁਸਾ ਉਦੋਂ ਵੀ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਨੂੰ ਯੁੱਗਪੁਰਸ਼ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਏਜੰਸੀਆਂ ਤੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਹੱਥ ਠੋਕਾ। ਕੋਈ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਤੇ ਮਰਹੂਮ ਸਾਬਕਾ ਐਸ. ਜੀ. ਪੀ. ਸੀ. ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹੜਾ ਨੂੰ 1984 ਦੇ ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਦੱਸਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਬਾਦਲਾਂ ਨੂੰ ਪੰਥ ਦੀ ਪਿੱਠ ਵਿਚ ਛੁਰਾ ਮਾਰਨ ਤੇ ਕੌਮ ਦੇ ਕਬਿਤ ਗੱਦਾਰ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਵੀ ਗੁਰੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹਮਲੇ ਤੇ ਚੁਰਾਸੀ ਦੇ ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਰੋਸ ਵਜੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਮੁੜ ਉਸੇ ਕਾਂਗਰਸ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਜਾ ਬਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਵੀ ਸਭ ਕੁਝ ਭੁਲਾ ਕੇ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਅਕਾਲ ਤਖਤ 'ਤੇ ਹਮਲਾ, ਬੇਗੁਨਾਹਾਂ ਦਾ ਕਤਲੇਆਮ, ਪਾਣੀਆਂ ਦੇ ਮਸਲੇ, ਰਾਜਧਾਨੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਦੇ ਇਲਾਕੇ, ਬੇਰਜ਼ਗਾਰੀ, ਉਦਯੋਗ, ਕਿਸਾਨ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਤੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਸਮੇਤ ਸਮੂਹ ਚਲੰਤ ਮਸਲੇ ਭੁਲਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੂਬੇ ਦੀ ਵਾਗਡੋਰ ਸੰਭਾਲ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਬਾਦਲ/ਕੈਪਟਨ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਦੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਝੂਠੇ ਲਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਮੂਰਖ ਬਣ ਕੇ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੱਤਾ ਸੌਂਪ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਕਿਸੇ ਤੀਜੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਖੜ੍ਹਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ।

ਹੁਣ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਹੀ ਗੱਲ ਲੈ ਲਓ! ਲੋਕ ਮੋਦੀ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਏਜੰਡੇ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢੀ ਗਏ, ਪਰ ਮੁੜ ਅੱਗੇ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਸੀਟਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਜਿਤਾ ਕੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਖਾਤਮੇ ਦੇ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸੱਤਾ ਤਬਦੀਲੀ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਰਵਾਇਤੀ ਧਿਰਾਂ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗਿਰਵੀ ਰੱਖ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਅਗਲੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਲਈ। ਇਸ ਖਾਤਰ ਇਕੱਲੀਆਂ ਰਵਾਇਤੀ ਧਿਰਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਅਸੀਂ ਵੀ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਹਿੰਸੇਦਾਰ ਹਾਂ, ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਗਰਜਾਂ ਲਈ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਦਾ ਸੌਦਾ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਕੀ ਕਦੇ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਖਿੱਚਣ ਤੇ ਭੰਡੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਬਿਹਤਰੀ ਲਈ ਕੁਝ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਾਂਗੇ?

ਬਰਗਾੜੀ ਮੋਰਚੇ ਵਾਲੇ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਲੈ ਲਓ। ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਮੋਰਚਾ ਲਾਈ ਰੱਖਿਆ। ਜਦੋਂ ਮੰਗਾਂ ਮੰਨਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਆਇਆ ਤਾਂ ਮੋਰਚਾ ਚੁੱਕ ਲਿਆ। ਫਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨਾਲ ਮਿਲੇ

ਹੋਣ ਤੇ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਿਆ ਹੱਤ ਪਲੇ ਜਾਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਲੁੱਟ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਵਿਚਾਰੇ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਖੂਨ ਪਸੀਨੇ ਦੀ ਕਮਾਈ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਅਥੋੜੀ ਪੱਥਰ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਹਿਤੋਸ਼ੀਆਂ 'ਤੇ ਨਿਛਾਵਰ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਕਿਥੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਮੀਦ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਬਾਦਲ/ਕੈਪਟਨ ਦਾ ਬਦਲ ਬਣਨਗੇ ਤੇ ਤੀਜੀ ਧਿਰ ਵਜੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਰਾਹਤ ਦੇਣਗੇ। ਅੱਜ ਤਕ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲੱਗ ਸਕਿਆ ਕਿ ਬਿਨਾ ਕੋਈ ਮੰਗ ਮੰਨਵਾਏ ਇਹ ਮੋਰਚਾ ਕਿਉਂ ਚੁੱਕਿਆ ਗਿਆ? ਜੇ ਇਹੋ ਕੜੀ ਘੱਲਣੀ ਸੀ ਤਾਂ ਮੋਰਚਾ ਲਾਉਣ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਸੀ? ਕੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੱਥਰ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲੀ ਇਸ ਧਿਰ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ, ਸਮਾਜਕ ਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਮੰਗਾਂ ਮੰਨਵਾ ਕੇ ਇਹ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਬਦਲ ਦਿੰਦੇ, ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸਾਲਸ ਬਣ ਕੇ ਖੜ੍ਹਦੇ। ਉਲਟਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਬਾਦਲ ਦੇ ਘਰ ਦਾ ਘਿਰਾਓ ਕਰਨ ਤੁਰ ਪਏ। ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਬਾਦਲ ਦਾ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੀ ਕਰਨਾ ਸੀ, ਆਪੋ ਵਿਚ ਹੀ ਛਿੱਤਰ ਪਤਾਣ ਹੋ ਗਏ। ਫਿਰ ਇਹਦਾ ਫਾਇਦਾ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਹੀ ਮਿਲਿਆ ਤੇ ਮਾਤਾ ਬਾਦਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਉਸ ਦੇ ਤਾਂ ਨੂੰ ਹ-ਪੁੱਤ ਜਿੱਤ ਗਏ। ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਇਸ ਭੰਬਲਭੁਸੇ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਬੇਬਰੋਸਗੀ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਹੁਣ ਫਿਰ ਉਹ ਲੁੱਟੇ ਗਏ।

ਮੇਰੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਖਾੜਕੂ ਦੌਰ ਦਾ ਕੋਈ ਲੇਖਾ-ਜੋਖਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਬੇਕਸੂਰ ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਹ ਕੋਹ ਕੇ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਵੀ ਵਾਰਸਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਉਸ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ 'ਤੇ ਇੱਕ ਹਾਅ ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਗੁਨਾਹ

ਲਕਾਉਣ ਲਈ ਕੀ ਕੀ ਚਿੱਕੜ ਉਛਾਲਿਆ ਤੇ ਕਿਰਦਾਰਕੁਸ਼ੀ ਉਸ ਬੱਚੇ ਦੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ! ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਹੁਣ ਤਾਂ ਚੌਰਾਸੀ ਵਾਲਾ ਕਾਲਾ ਦੌਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਫਿਰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜਾਨ-ਮਾਲ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਇਹ ਫੋਰਸਾਂ ਉਸ ਟਾਈਮ ਕੀ ਕੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ? ਸੋ, ਇਹ ਖਾੜਕੂਵਾਦ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹਿਫਾਜ਼ਤ ਲਈ ਤਾਇਨਾਤ ਸਟੇਟ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੈਅ ਕਰਨ ਦੀ ਸੀ। ਕੋਈ ਵੀ ਬੰਦਾ, ਜੋ ਸਮਾਜਕ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਨਿਭੇਗਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਜਨਤਾ ਕਦੇ ਮਾਫ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ। ਇਹ ਗੱਲ ਵੱਖਰੀ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਉਹਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਦਬਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

ਭਗਵਾਨਪੁਰਾ (ਸੁਨਾਮ) ਦੇ ਫਤਿਹਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਵੀ ਤਾਂ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਹੀ ਹੈ! ਨਾਅਹਿਲ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ/ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਭੋਰਾ ਭਰ ਮਾਸੂਮ ਦਾ 6 ਦਿਨ ਤਕ ਅੰਤ ਦੇਖਦੀ ਰਹੀ। ਹੁਣ ਦੱਸੋ, ਇਸ ਲਗਾਤਾਰ ਅਣਗਹਿਲੀ ਤੇ ਅਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ ਲਈ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਓਗੇ? ਇਹ ਸਟੇਟ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਦੀ ਨਾਅਹਿਲੀਅਤ ਨਹੀਂ? ਬੋਰ ਵੈੱਲ ਵਿਚ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਡਿਗਣ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨਿੱਤ ਵਰਤਦੀਆਂ ਨੇ। ਕੀ ਅਜੇ ਤਕ ਕੋਈ ਵੀ ਤਕਨੀਕ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜੋ ਅਜਿਹੀ ਹੰਗਾਮੀ ਹਾਲਤ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਕਰ ਸਕੇ? ਦਾਅਵੇ ਅਸੀਂ 'ਮੇਕ ਇਨ ਇੰਡੀਆ', 'ਡਿਜ਼ੀਟਲ ਇੰਡੀਆ', 'ਭਾਰਤ ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰੂ ਬਣਨ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ' ਵਰਗੇ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਇੱਕ ਇਮਾਰਤ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲੱਗਣ ਨਾਲ 22 ਨੌਜੁਆਨ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਕੀ ਇਹ

ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੰਗਾਮੀ ਹਾਲਤਾਂ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਸਕੂਲ ਸਿਲੇਬਸ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਉਣ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਹੁ-ਮੰਜ਼ਿਲੀ ਇਮਾਰਤਾਂ ਵਿਚ ਸੇਫਟੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਉਪਰਕਣ ਫਿਟ ਕਰਨੇ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਏ ਜਾਣ। ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜਾਨ-ਮਾਲ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨਾ ਸਰਕਾਰੀ ਤੰਤਰ ਦਾ ਮੁਢਲਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਰਕਾਰਾਂ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਸਰਕਾਰਾਂ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਖੂਨ ਪਸੀਨੇ ਦੀ ਕਮਾਈ ਵਿਚੋਂ ਭਾਰੀ ਟੈਕਸ ਅਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਸਟੇਟ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇਣ ਦੀ ਥਾਂ ਅਜਿਹੇ ਸੰਕਟਮਈ ਮੌਕਿਆਂ ਸਮੇਂ ਅਵਾਜ਼ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਵੀ ਆਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਉਕਤ ਹਵਾਲੇ ਝਲਕਾਰਾ ਮਾਤਰ ਹੀ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਨਿੱਤ ਵਾਪਰਦੀਆਂ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਫਹਿਰਿਸਤ ਬੜੀ ਲੰਬੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਪੰਜਾਬ ਬਰਬਾਦੀ ਵੱਲ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਲੋੜ ਹੈ, ਪੰਜਾਬ ਹਿਤੋਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਮੁਹਾਜ਼ ਉਸਾਰਨ ਦੀ, ਜੋ ਕੁਰਸੀ ਮੋਹ ਦੀ ਥਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦੁਖਾਂ ਦਾ ਦਾਰੂ ਬਣੇ। ਰਵਾਇਤੀ ਧਿਰਾਂ, ਪੱਥਰ ਧਿਰਾਂ ਕੀ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਦੀ ਲੱਤਾਂ ਖਿੱਚਣ ਵਾਲੀ ਨੀਤੀ ਛੱਡ ਕੇ ਸਮਾਨਤਰ ਇੱਕ ਠੋਸ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਝੂਠੇ ਸਬਜਬਾਗ ਨਾ ਦਿਖਾਏ ਜਾਣ। ਸਹੀ ਸਬਦਾਂ ਵਿਚ ਜੇ ਕੁਝ ਕਰੋਗੇ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਤੁਹਾਡਾ ਸਾਥ ਦੇਣਗੇ। ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਵੱਸ ਇਹ ਰਵਾਇਤੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਸੰਨ 2022 ਵਿਚ ਸੱਤਾ ਤਬਦੀਲੀ ਦਾ ਦੌਰ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਬਿਹਤਰੀ ਲਈ ਕਿਵੇਂ ਵਰਤਣਾ ਹੈ, ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਮਿਥ ਲਓ ਤਾਂ ਉਹ ਦਿਨ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਜਦੋਂ ਸੂਬੇ ਦੀ ਵਾਗਡੋਰ ਤੁਹਾਡੇ ਹੱਥ ਹੋਵੇਗੀ।

ਫਤਿਹਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਆਖਰੀ ਸੁਨੇਹਾ

ਫਤਿਹਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦਏ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ, ਜਨਮ ਲਿਆ ਸੀ ਕਰ ਦਉਂ ਪੂਰੇ ਘਰ ਦੇ ਘਾਪਿਆਂ ਨੂੰ।

ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਿਓ ਜੀ, ਬੋਰ ਵੈੱਲ ਜਿਹੇ ਟੋਏ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਨਾਲ ਭਰਿਓ ਜੀ। ਪਿਆਰ ਜਰਾ ਨਾ ਕਰਿਓ ਟੋਇਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਰਾਪਿਆਂ ਨੂੰ, ਫਤਿਹਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦਏ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ।

ਬੋਰ ਵੈੱਲ ਰੱਖ ਪਾਣੀ ਦੀ ਪਏ ਆਸ ਜੇ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਡਿੱਗ ਪਏ ਵਿਚ ਕੋਈ, ਪਿੱਛੋਂ ਹੋਕੇ ਭਰਦੇ ਨੇ। ਗਲਤੀਆਂ ਕਾਰਨ ਲੋਕੀਂ ਪਾਉਂਦੇ ਗਲੀਂ ਸਿਆਪਿਆਂ ਨੂੰ...।

ਬੋਰ ਵੈੱਲ ਵਿਚ ਚੱਲੀ ਦੇ ਦਿਨ, ਮੇਰੀ ਹਰਕਤ ਸੀ, ਉਦੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਦੇ ਤਾਂ, ਘਰ ਹੋਣੀ ਬਰਕਤ ਸੀ। ਬਿਨ ਬੋਲੇ ਫਿਰ ਡਾਕਟਰ ਤੁਰ ਗਏ ਘੁਰਨੇ ਆਪਿਆਂ ਨੂੰ...।

ਅੰਨ੍ਹੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ ਦੇ ਸਰਕਾਰਾਂ ਮੌਤ ਕਰਾ ਦਿੱਤੀ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ, ਅਨਪੜ੍ਹ ਸੀ, ਇੱਕ ਟੀਮ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ। ਢਿੱਲੂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਰਿਆ ਕੰਡਿਆਂ ਵਾਲੇ ਛਾਪਿਆਂ ਨੂੰ...।

ਜੀਵਨ ਦੀ ਕੀਮਤ ਨਾ ਕੋਈ ਭਾਰਤ ਅੰਦਰ ਦੇ, ਤਤਫੇ ਕੋਈ ਸੰਗਰੂਰ ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਵਿਚ ਜਲੰਧਰ ਦੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਮਰਦਾ ਲੱਗਦਾ ਪਤਾ ਥਾਪਿਆਂ ਨੂੰ...।

ਮੈਂ ਤਾਂ ਮਰ ਚੁਕਾਂ ਇਹ ਰੇਤਾ ਕੱਢੀ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ, ਬਸ ਥੋੜ੍ਹਾ ਚਿਰ ਹੋਰ, ਵਾਕ ਛੱਡੀ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ। ਮੰਨੀ ਗਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਝੂਠੇ ਲਾਰੇ ਲਾਪਿਆਂ ਨੂੰ...।

ਲੱਭ ਸਕੇ ਨਾ ਜਦ ਇਹ, ਮੈਨੂੰ ਪਿਆਜ਼ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ, ਫੂਡ ਪ੍ਰੋਜੈਸਰ ਦੇ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਬਟਨ ਦਬਾ ਦਿੱਤਾ। ਚੀਰ ਫਾੜ ਕੇ ਧੂੰਹਦਿਆਂ ਦਰਦ ਨਾ ਆਇਆ ਭਾਪਿਆਂ ਨੂੰ...।

ਲਾਸ਼ ਮੇਰੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਨੱਠੇ ਵਾਕੂਰ ਚੋਰਾਂ ਦੇ, ਜ਼ਿੰਦਾ ਹੋਣ ਦਾ ਅੱਖੀਂ ਘੱਟਾ ਪਾਇਆ ਹੋਰਾਂ ਦੇ। ਫੇਲ੍ਹ ਹੋਏ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਭੇਜੋ ਜੇਲ੍ਹ ਸੰਤਾਪਿਆਂ ਨੂੰ...।

ਬੋਰ ਵੈੱਲ ਨਹੀਂ ਰੁਕਣੇ ਜਿੰਨੇ ਮਰਜ਼ੀ ਬੰਦ ਕਰੋ, ਹੁਣ ਤੋਂ ਯੋਗ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਦਾ ਵਧੀਆ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰੋ। ਹੋਰ ਮਰੇ ਨਾ ਠੱਲ੍ਹ ਪਵੇ ਪਿੱਛੋਂ ਪਛੋੜਾਪਿਆਂ ਨੂੰ...।

ਮੈਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਕੋਲ ਬਿਲਕੁੱਲ ਵੇਚਿਓ ਨਾ, ਕਉਡਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜ਼ਿੰਦ ਮੇਰੀ ਨੂੰ ਐਵੇਂ ਮੇਚਿਓ ਨਾ। ਰੱਬ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਜੇ ਪਾਪਾ ਜੀ ਰਹੀਂ ਧਰਾਪਿਆਂ ਤੂੰ। ਫਤਿਹਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦਏ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ।
(ਆਪਿਆਂ-ਆਪਣਿਆਂ। ਥਾਪਿਆਂ-ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਨਿਗਰਾਨਾਂ। ਸੀ- ਜਿਹੀ। ਧੂੰਹਦਿਆਂ-ਬੋਰਵੈੱਲ ਵਿਚੋਂ ਲੋਹੇ ਦੀਆਂ ਸਲਾਖਾਂ ਨਾਲ ਤਿੱਖੇ ਬਲੈਡ ਵਾਲੀ ਕੁੰਡੀ ਨਾਲ ਖਿੱਚਦਿਆਂ। ਪਛੋੜਾਪਿਆਂ-ਪਛੋੜਾਵਿਆਂ। ਧਰਾਪਿਆਂ-ਸੰਤੋਸ਼ਟਾਂ।)

-ਕਸ਼ਮੀਰਾ ਸਿੰਘ, ਫੋਨ: 801-414-0171

ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਉਬਾਲੇ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਾਲਾਤ

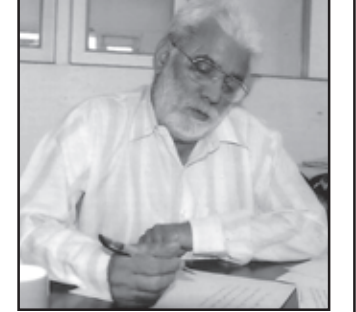
ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਪਿੜ

ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਚੋਣਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਸਮਾਪਤੀ ਤੱਕ ਦੇ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਸਾਡੀ ਸਭਨਾਂ ਦੀ ਸੋਚ 'ਤੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਕੇਂਦਰੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਭਾਰਤੀ ਪੰਜਾਬ ਵੱਲ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚਲਾਵਾਂ ਜਿਹਾ ਧਿਆਨ ਜਾਂਦਾ ਸੀ; ਉਹ ਵੀ ਉਦੋਂ, ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਅਣਗੌਲੀ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਵਕਤ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਕਮਾਨ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਆਗੂ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਕੋਲ ਏਨੀ ਵੱਡੀ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਦੀ ਤਾਕਤ ਆ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਾਹੇ, ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਗੁਜਰਾਤ ਵਰਗਾ ਗੜ੍ਹ ਸਮਝ ਕੇ ਰਾਜ ਚਲਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੀ ਕੁਝ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਉਸ ਨੂੰ

ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਤਕੜਾ ਬਹੁ-ਮੱਤ ਬੇਸ਼ੱਕ ਸਵਾ ਦੋ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਪਿੱਛੋਂ ਉਸ ਦੀ ਤਾਕਤ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਸ਼ਾਹਕੋਟ ਵਾਲੀ ਉਪ ਚੋਣ ਅਤੇ ਕੁਝ ਦਲ-ਬਦਲੀਆਂ ਨਾਲ ਵਧਦੀ ਗਈ ਹੈ, ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰਲੀ ਖਹਿਬੜ ਇਸ ਦਾ ਖਹਿੜਾ ਇਸ ਵਾਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੀ ਜਾਪਦੀ। ਇਸ ਵਾਰ ਦਾ ਅਰਥ ਸਿੱਧਾ ਜਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਰਾਜ 'ਚ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਸਿਮਹਾ ਰਾਓ ਨੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਟੱਕ ਲਾਉਣ ਦੇ ਰਾਹ ਪਾਇਆ ਸੀ, ਉਹ ਆਖਰ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਛੱਡਣ ਤੱਕ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ। ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਦੇ ਵਕਤ ਪਾਰਟੀ

ਔਕੜਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਸੂਬਾਈ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਕੱਦ ਛਾਂਗਣ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਬੁਰਾ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨ ਸਕਦੇ, ਉਹ ਈਮਾਨਦਾਰ ਬੰਦਾ ਹੈ, ਮਿਹਨਤੀ ਵੀ ਪੂਰਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਵਿਚ ਇੱਕ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮੀਡੀਏ ਸਾਹਮਣੇ ਜਾਣ ਵੇਲੇ ਚੇਤਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਸਿਰ ਜੋ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਜਾਬਤੇ ਤੇ ਬੰਧੇਜ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਸਿੱਧੂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਨਜਿੱਠਣਾ ਹੈ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਕਿਵੇਂ ਚਲਾਉਣੀ ਹੈ, ਇਹ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਸੋਚਣ ਲਈ ਹੋਰ ਮੁੱਦੇ ਬਣੇ ਹਨ।

ਰਾਜ ਕਰਦੀ ਪਾਰਟੀ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਹਰ ਹੱਦ ਟੱਪਣ ਤੱਕ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮੁਕਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਇੱਕ ਔਰਤ ਨੂੰ ਘਰੋਂ ਧੂਹਣ ਤੇ ਸੜਕ 'ਤੇ ਲਿਆ ਕੇ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁੱਟਣ ਵਾਲੇ ਗੁੰਡੇ ਦਾ ਭਰਾ ਉਥੇ ਕੌਂਸਲਰ ਹੈ। ਪਿਛਲੀ ਸਰਕਾਰ ਵੇਲੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਨਾਲ ਰਿਹਾ ਉਹ ਬੰਦਾ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਵਰਕਰ ਬਣਿਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਲਗਭਗ ਹਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਏਦਾਂ ਦੇ ਦਸ-ਬਾਰਾਂ ਗੁੰਡੇ ਹਰ ਵਾਰੀ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਜੇਤੂ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਹਾਕਮਾਂ ਦੇ ਵਕਤ ਜਿਵੇਂ ਕੁੱਟਦੇ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁੱਟਣ ਲੱਗੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਹਰ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਹਫਤਾ ਵਸੂਲੀ ਵੱਡੇ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਤੱਕ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਮੁਹੱਲਿਆਂ ਵਿਚ ਚੱਲਦੀਆਂ ਹਫਤਾਵਾਰੀ ਮੰਡੀਆਂ ਤੱਕ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਜਤਿੰਦਰ ਪਨੂੰ
ਫੋਨ: 91-98140-68455

ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ

ਇੱਕਦਮ ਚਿੰਤਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕਾਹਲ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਦੀ ਥਾਂ ਉਸ ਦਾ ਧਿਆਨ ਵੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾਏ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਸਾਰਾ ਧਿਆਨ ਵੀ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਵੱਲ ਹੈ। ਬੀਤੇ ਹਫਤੇ ਇੱਕ ਦਿਨ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਸੂਬਾਈ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਇਸ ਪੜਾਅ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਹਰ ਇੱਕ ਆਗੂ ਵਧਾਈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਸਿਲਸਿਲਾ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਅਜੇ ਆਪਣੇ ਸਿਖਰ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚੀ, ਵਧਾਈਆਂ ਉਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਲਵਾਂਗੇ ਅਤੇ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਸਭ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਵਕਤ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਸਾਡੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹਾਂਗੇ, ਜਿਸ ਅੰਦਰ ਜੋ ਕੁਝ ਵਾਪਰਦਾ ਪਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਇਸ ਦੀ ਭੱਲ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਇਸ ਦੇ ਮੰਦੇ ਹਾਲਾਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ

ਦਾ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਧੜਾ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਦਲਣ ਦੀ ਮੰਗ ਲਈ ਡੇਰੇ ਲਾਈ ਬੈਠਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਉਹੀ ਧੜਾ ਕੁਝ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕੁਰਸੀ ਛੁਡਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਲਈ ਜਾ ਬੈਠਾ ਤਾਂ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਪਾਟਕ ਪੈਣ ਤੋਂ ਮਸਾਂ ਰੁਕਿਆ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਦੋਵੇਂ ਵਾਰੀ ਇਹ ਸੁਣਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਧੜੇ ਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸ ਹਾਈ ਕਮਾਨ ਦੇ ਕੁਝ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ ਆਪ ਮੌਕੇ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵਿਰੁਧ ਸੂਰ ਤੇਜ ਕਰਨ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹੋ ਕੁਝ ਇਸ ਵੇਲੇ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਖਿੱਚੋਤਾਣ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਚਰਚਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਹਾਈ ਕਮਾਨ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਕੁਝ ਲੋਕ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਬੜੇ ਫਿਕਰਮੰਦ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਫਲਾਣੇ ਰਾਜ ਵਿਚਲਾ ਫਲਾਣਾ ਆਗੂ ਵੱਡਾ ਹੋਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਅੱਗੇ ਅੜਿੱਕੇ ਨਾ ਲਾਏ ਤਾਂ ਵੱਡਾ ਕੱਦ ਬਣਨ ਮਗਰੋਂ ਸਾਡੇ ਲਈ

ਬੀਤੇ ਹਫਤੇ ਇੱਕ ਮੁੱਦਾ ਇੱਕ ਬੰਦ ਪਏ ਬੋਰ ਵੈਲ ਵਿਚ ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਦੇ ਡਿੱਗ ਪੈਣ ਅਤੇ ਫਿਰ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਉਭਰਿਆ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਪੰਜ ਦਿਨ ਸੁੱਕਣੇ ਪਿਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵਿਚ ਉਥੋਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਤੇ ਇੱਕ ਜਿੰਮੇਵਾਰ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਗੈਰ-ਜਿੰਮੇਵਾਰ ਵਿਹਾਰ ਦੀ ਚਰਚਾ ਵੀ ਹੋਈ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਬਾਰੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਆਮ ਲੋਕ ਅਜੇ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ।

ਫਿਰ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਸਾਰੇ ਜਿਲਿਆਂ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਪਏ ਬੋਰ ਵੈਲ ਗਿਣ ਕੇ ਦੱਸੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਬੰਦ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣ ਤੇ ਇਹ ਕੰਮ ਮਸਾਂ ਚੌਵੀ ਘੰਟੇ ਵਿਚ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕਮਾਲ ਦੀ ਫੁਰਤੀ ਨੇ ਹਾਸੇਹੀਣੀ ਸਥਿਤੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ। ਐਡਾ ਵੱਡਾ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਮਸਾਂ ਛਿਆਲੀ ਬੋਰ ਵੈਲ ਏਦਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਪਏ ਹੋਣ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਆ ਗਈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਛੱਬੀ ਇੱਕੋ ਜਿਲੇ ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਜਿਲਾ ਹੈ ਤੇ ਉਥੇ ਛੱਬੀ ਨਿਕਲ ਆਏ ਅਤੇ ਲੁਧਿਆਣੇ ਵਰਗੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਜਿਲਿਆਂ ਤੋਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕਿਆਂ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲੇ, ਇਸ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹੈਰਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਆਮ ਲੋਕ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਏਦਾਂ ਦੇ ਬੋਰ ਵੈਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਪਏ ਹਨ, ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਚੌਵੀ ਘੰਟੇ ਦੀ ਹੱਦ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸ਼ਾਬਾਸ਼ ਲੈਣ ਲਈ ਹੱਥੋ-ਹੱਥੀ ਆਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅੱਗੇ ਭਿਜਵਾਈ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸੱਚ ਮੰਨ ਕੇ ਕੰਮ ਮੁਕਾ ਛੱਡਿਆ ਹੈ।

ਪਿਛਲੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਕਤ ਇੱਕ ਦਿਨ ਲੁਧਿਆਣੇ ਦੀ ਸਬਜ਼ੀ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਕਤਲ ਦੀ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਥੇ ਦੋ ਗੁੰਡਿਆਂ ਨੇ ਮੰਡੀ ਦੀ ਵੰਡ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਚੌਧਰੀ ਉਸ ਮੰਡੀ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਹਫਤਾ ਵਸੂਲਦਾ ਸੀ ਤੇ ਦੂਸਰਾ ਬਾਹਰ ਰੇੜ੍ਹੀਆਂ ਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਜੇਬ ਕੱਟਦਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਰੇੜ੍ਹੀ ਵਾਲਾ ਗਰੀਬ ਬੰਦਾ ਬਾਹਰੋਂ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਚਲਾ ਗਿਆ ਤੇ ਅੰਦਰਲੇ ਨੇ ਪਕੜ ਕੇ ਚੱਟੀ

ਭਰਨ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਬਾਹਰ ਵਾਲਾ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ ਗੋਲੀ ਚੱਲੀ ਤੇ ਇੱਕ ਜਣੇ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਸੀ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਗੁੰਡੇ ਅਕਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਇੱਕੋ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਚਾਟੜੇ ਸਨ ਅਤੇ ਅੰਦਰ ਤੇ ਬਾਹਰ ਦਾ ਹਫਤਾ ਵਸੂਲੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵੀ ਉਸ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਵੰਡ ਕੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਉਦੋਂ ਦੇ ਹਫਤਾ ਵਸੂਲੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗੁੰਡੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣਨ ਪਿੱਛੋਂ ਸਾਧ ਨਹੀਂ ਬਣ ਗਏ, ਸਗੋਂ ਸਵਾ ਦੋ ਸਾਲ ਲੰਘਣ ਪਿੱਛੋਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਕਈ ਗੁੰਡੇ ਨਵੇਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਿੱਠ 'ਤੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੇ ਹੋਣ ਦੀ ਚਰਚਾ ਆਮ ਲੋਕ ਮੂੰਹੋਂ-ਮੂੰਹ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਵੱਲ ਕਈ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਜਾਪਦਾ। ਅਸੀਂ ਸਿਰਫ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਵੱਡੇ ਮੁੱਦੇ ਛੋਹੇ ਹਨ, ਜੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਹਾਲਾਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਚੁਗੱਤਿਆਂ ਦੇ ਰਾਜ ਵਰਗਾ ਨਮੂਨਾ ਪੇਸ਼

ਮਾਂ ਦੀ ਵੇਦਨਾ

(ਫਤਿਹਵੀਰ)

ਮਾਏ ਨੀ, ਮੈਂ ਲੇਖਾਂ ਹਾਰੀ।
ਲੁੱਟੀ ਗਈ ਆਂ ਕਰਮਾਂ ਮਾਰੀ।
ਛੁਪ ਗਿਆ ਮੇਰਾ ਚੰਨ ਦਾ ਟੁਕੜਾ
ਬਿਨਾ ਵਿਖਾਏ ਮੈਨੂੰ ਮੁੱਖੜਾ
ਮਮਤਾ ਰੋਵੇ, ਦੇਵੇ ਦੁਹਾਈਆਂ
ਸਹਾਰਿਆ ਨਹੀਉਂ ਜਾਂਦਾ ਦੁੱਖੜਾ
ਸੀਨੇ ਦੇ ਵਿਚ ਚੱਲਦੀ ਆਰੀ।
ਮਾਏ ਨੀ, ਮੈਂ ਲੇਖਾਂ ਹਾਰੀ।

ਇੱਕ ਵੀ ਬੋਲ ਨਹੀਂ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ
ਰੁੱਸ ਕੇ ਟੁਰ ਗਿਆ ਚੁੱਪ ਚੁਪੀਤਾ
ਵੇ ਮੰਮੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਰੁੱਸਦੇ ਕਾਕੇ
ਵੇ ਨਾ ਬਣ ਐਡਾ ਬੇ-ਪਰਤੀਤਾ
ਵੇ ਮੈਂ ਬੈਠੀ ਬਾਹਵਾਂ ਖਿਲਾਰੀ।
ਮਾਏ ਨੀ, ਮੈਂ ਲੇਖਾਂ ਹਾਰੀ।

ਦੱਸ ਵੇ, ਕਿੱਥੋਂ ਤੈਨੂੰ ਲੱਭਣ ਜਾਵਾਂ
ਕੀਹਦੇ ਕੋਲੋਂ ਪੁੱਛਾਂ ਸਿਰਨਾਵਾਂ
ਹੋਕਿਆਂ ਹਾਵਾਂ ਜੋਗੀ ਰਹਿ ਗਈ
ਕਿਸ ਨੂੰ ਸੀਨਾ ਚੀਰ ਵਿਖਾਵਾਂ
ਵੇ ਮੈਂ ਤੱਤਤੀ ਕਿਸਮਤ ਮਾਰੀ।
ਮਾਏ ਨੀ, ਮੈਂ ਲੇਖਾਂ ਹਾਰੀ।

ਰੋ ਰੋ ਮੁੱਕਿਆ ਅੱਖਾਂ 'ਚੋਂ ਪਾਣੀ
ਤਤਫੇ ਬੇ-ਵੱਸ ਜਿੰਦ ਨਿਮਾਣੀ
ਭਾਂ ਭਾਂ ਕਰਦਾ ਖਾਲੀ ਵਿਹੜਾ
ਪੁੱਛਦੈ ਫਤਿਹਵੀਰ ਤੈਨੂੰ ਜਾਣੀ
ਕਿਵੇਂ ਦੱਸਾਂ ਮੈਂ ਔਗਣਹਾਰੀ।

ਮਾਏ ਨੀ, ਮੈਂ ਲੇਖਾਂ ਹਾਰੀ।

ਵੇ ਛਲਕੇ ਭਰੀ ਭਰਾਈ ਛਾਤੀ
'ਕੱਲੀ ਜਦੋਂ ਪੈਨੀ ਆਂ ਰਾਤੀ
ਕੁਲੀਆਂ ਬੁੱਲੀਆਂ ਨੂੰ ਤਰਸਣ
ਤੈਨੂੰ ਪੁੱਛਦੀਆਂ ਗੱਲੀਆਂ
ਨਹੀਉਂ ਜਾਂਦੀ ਪੀੜ ਸਹਾਰੀ।
ਮਾਏ ਨੀ, ਮੈਂ ਲੇਖਾਂ ਹਾਰੀ।

ਖੂਨ ਜਿਗਰ ਦਾ ਪਾ ਪਾ ਪਾਲੀ
ਅੱਜ ਵਿਹਨੀ ਆਂ ਹੋਈ ਖਾਲੀ
ਹੋਣੀ ਪੁੱਟ ਕੇ ਲੈ ਗਈ ਬੂਟਾ
ਨੀ ਚੰਦਰੀ ਮੈਥੋਂ ਗਈ ਨਾ ਟਾਲੀ
ਮੇਰੀ ਉਜੜ ਗਈ ਫੁਲਵਾਤੀ।
ਮਾਏ ਨੀ, ਮੈਂ ਲੇਖਾਂ ਹਾਰੀ।

ਤੇਰੀਆਂ ਭੋਲੀਆਂ ਮਿੱਠੀਆਂ ਗੱਲਾਂ
ਯਾਦ ਕਰ ਕਰ ਪੈਂਦੀਆਂ ਸੱਲਾਂ
ਵੇ ਮੁੜ ਮੁੜ ਪੁੱਛਣ ਤੇਰੇ ਖਿਡਾਉਣੇ
ਦੱਸ ਇਹ ਪੀੜ ਕਿਵੇਂ ਮੈਂ ਝੱਲਾਂ
ਮੈਂ ਸਦਕੇ, ਮੁੜ ਆ ਇਕ ਵਾਰੀ।
ਮਾਏ ਨੀ, ਮੈਂ ਲੇਖਾਂ ਹਾਰੀ।

ਉਠਦੀ, ਬਹਿੰਦੀ ਤੱਕਾਂ ਰਾਹਵਾਂ
ਵੇ ਫਤਿਹ, 'ਵਾਜਾਂ ਮਾਰ ਬੁਲਾਵਾਂ
ਤੂੰ ਤਾਂ ਟੁਰ ਗਿਉਂ ਦੇਸ ਬਿਗਾਨੇ
ਲੁੱਛਦੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਕਿੰਜ ਸਮਝਾਵਾਂ
ਭੁੱਲਦੀ ਨਹੀਂ ਸੂਰਤ ਪਿਆਰੀ।
ਮਾਏ ਨੀ, ਮੈਂ ਲੇਖਾਂ ਹਾਰੀ।
ਲੁੱਟੀ ਗਈ ਆਂ ਕਰਮਾਂ ਮਾਰੀ।
ਮਾਏ ਨੀ, ਮੈਂ ਲੇਖਾਂ ਹਾਰੀ।

-ਚੰਨ

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸੂਬਾਈ ਅਸੈਂਬਲੀ 'ਚ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਲਈ ਫੰਡ ਮਨਜ਼ੂਰ

ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ: ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਵੱਲੋਂ ਬਜਟ ਇਜਲਾਸ ਦੌਰਾਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸ੍ਰੀ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਬਾਬਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ

ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਕਤ ਐਲਾਨ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ 550ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੂਰਬ ਮੌਕੇ ਪਾਕਿ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਇਕ ਵੱਡਾ ਤੋਹਫਾ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਉੱਧਰ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਖੁਰਮ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦ ਨੇ

ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਈਵੈਕੂਈ ਟਰੱਸਟ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਬੋਰਡ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਕਰਨਲ ਜ਼ੁਲਫਿਕਾਰ ਅਲੀ ਖਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸਾਲ 2007 'ਚ ਸ੍ਰੀ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚਲੀ ਵਕਫ ਦੀ ਭੂਮੀ ਉੱਤੇ 25 ਏਕੜ 'ਚ ਬਾਬਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਖੋਲ੍ਹੇ ਜਾਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ 9 ਵਰ੍ਹੇ ਬਾਅਦ ਨਵੰਬਰ 2016 ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਗੁਰਪੁਰਬ ਮੌਕੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸ੍ਰੀ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਵੱਲੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਰੱਖੇ ਜਾਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਪਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਨਾ ਪਹੁੰਚਣ ਤੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਉਦਘਾਟਨ ਲਈ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਬਾਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਵਕੀਲ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਉਖਾੜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਚੁਣੀ ਗਈ ਭੂਮੀ ਪਹਿਲਾਂ ਇਵੈਕੂਈ ਟਰੱਸਟ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਬੋਰਡ ਵੱਲੋਂ ਵਕੀਲਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਕਾਲੋਨੀ ਤੇ ਕਚਹਿਰੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਅਲਾਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਫੰਡਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਲਈ ਫੰਡਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ 70 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਵੀ ਅਲਾਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਰਦਾਰ ਉਸਮਾਨ ਬੁਜ਼ਦਰ ਵੱਲੋਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਇਸ ਵਰ੍ਹੇ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ 'ਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਨਾਂ ਉੱਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਪਾਕਿਸਤਾਨ 'ਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਸਿੱਖ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਮੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ

ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿ 'ਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸਾਂਤੀ ਦੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਉੱਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਬਾਬਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਰਿਸਰਚ ਚੇਅਰ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਹੁਣ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਬਾਬਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ 'ਤੇ ਖੋਜ ਕਰਨਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਮਾਜ 'ਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ ਦੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਉੱਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਜਨਮ ਭੂਮੀ 'ਤੇ ਉਸਾਰੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਉਕਤ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ 'ਚ ਇਕੱਲੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਗਿਆਨ ਹਾਸਲ ਕਰ ਸਕਣਗੇ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

ਸਨਿਚਰਵਾਰ, 22 ਜੂਨ 2019

ਹਿੰਸਾ ਅਤੇ ਸਿਆਸਤ

ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਡਰਾਈਵਰ ਨੂੰ ਕੁੱਟੇ ਜਾਣ ਦਾ ਵੀਡੀਓ ਵਾਇਰਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਮਸਲਾ ਭਖ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਕੁੱਟ-ਮਾਰ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਭੀੜ ਨੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਸਗੋਂ ਕੁੱਟਮਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਹਨ। ਵੀਡੀਓ ਦੇਖ ਕੇ ਸਾਫ ਜਾਹਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਬੰਧਤ ਮਸਲਾ ਇਕ ਵਾਰ ਤਾਂ ਨਜਿੱਠਿਆ ਗਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਥਾਣੇ ਵਿਚੋਂ ਹੋਰ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਧੜ ਨਿਕਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਸਿੱਖ ਡਰਾਈਵਰ ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਬੇਤਹਾਸ਼ਾ ਕੁੱਟਦੇ ਹਨ। ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਥਾਣੇ ਲਿਜਾ ਕੇ ਵੀ ਕੁੱਟਿਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਉਤੇ ਪਈਆਂ ਲਾਸਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪੁਖਤਾ ਸਬੂਤ ਹਨ। ਇਸ ਘਟਨਾ ਦੀ ਵੀਡੀਓ ਵਾਇਰਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਈ ਸਿੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅੱਗੇ ਆਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਖਿਲਾਫ ਕਾਰਵਾਈ ਵੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਪਰ ਸੋਚਣ ਵਿਚਾਰਨ ਵਾਲਾ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਸਿਰਫ ਇੰਨਾ ਕੁ ਹੀ ਮਸਲਾ ਹੈ? ਇਸ ਘਟਨਾ ਦੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਫਰੇਲੀਏ ਤਾਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਇਹ ਸਾਧਾਰਨ ਘਟਨਾ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਨਾ ਇਸ ਨੂੰ ਇਕ ਸਿੱਖ ਉਤੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨਾਲ ਜ਼ਿਆਦਤੀ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਰਤਾ ਕੁ ਪੰਜ ਸਾਲ ਪਿਛਾਂਹ ਜਾਣੀਏ। ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਅਜੇ ਬਣੀ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਪੂਣੇ (ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ) ਵਿਚ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਜਨੂੰਨੀਆਂ ਨੇ ਇਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨੌਜਵਾਨ ਨੂੰ ਕੁੱਟ-ਕੁੱਟ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਫਿਰਕੇ ਉਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਹਮਲੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਕਈ ਜਣਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਦਿਨਾਂ-ਮਹੀਨਿਆਂ ਅੰਦਰ ਹੀ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਮਾਹੌਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਭੜਕੀਆਂ ਭੀੜਾਂ ਸੜਕਾਂ ਉਤੇ ਨਿਕਲਦੀਆਂ ਅਤੇ ਨਫਰਤ ਦੀ ਨੁੇਰੀ ਚਲਾ ਕੇ ਵਾਪਸ ਮੁੜ ਜਾਂਦੀਆਂ। ਉਦੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਿੱਖ ਸੰਸਥਾ ਜਾਂ ਜਥੇਬੰਦੀ ਨੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਹਾਅ ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਨਹੀਂ ਮਾਰਿਆ। ਇਸੇ ਦਾ ਹੀ ਨਤੀਜਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਅੱਗ ਦਾ ਸੇਕ ਸਾਡੇ ਘਰਾਂ ਤਕ ਆਣ ਪਹੁੰਚਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਬੇਵਸ ਹੋਏ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਵਲ ਝਾਕ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਕੁਝ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਅਤਿਵਾਦ ਖਿਲਾਫ ਭੜਕੇ ਨਸਲਪ੍ਰਸਤ ਗੋਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਮਝ ਕੇ ਹਮਲਾਵਰ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਇਕ ਹਿੱਸੇ ਨੇ 'ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਹਾਂ' ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾਈ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਬਚਾਅ ਲਈ ਅਜਿਹੀਆਂ ਮੁਹਿੰਮਾਂ ਵਿੱਢਣਾ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਆਮ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਜਾਗਰੂਕ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਕਾਰਜ ਸੀ, ਪਰ ਕੀ ਇਸ ਮੁਹਿੰਮ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਅਰਥ ਕਿਤੇ ਇਹ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰੋਗੇ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ। ਇਹੀ ਉਹ ਪਲ ਸਨ ਜਦੋਂ 'ਸਰਬਤ ਦੇ ਭਲੇ' ਲਈ ਤੁਰਨ ਵਾਲੇ ਕਦਮ ਸਿਰਫ 'ਅਸੀਂ ਸਿੱਖ ਹਾਂ' ਵਿਚ ਵਟ ਗਏ। ਸੰਜੀਦਾ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦਾ ਤਰਕ ਹੈ ਕਿ ਜੇ 1984 ਵਿਚ ਹੋਏ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਯੋਗ ਕਾਰਵਾਈ ਹੋਈ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ 2002 ਵਿਚ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਕਤਲੇਆਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵਾਪਰਦਾ। ਕੀ ਇਹ ਤਰਕ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਵਾਰਦਾਤਾਂ ਉਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ? ਗੁਜਰਾਤ ਕਤਲੇਆਮ ਅਤੇ 2014 ਵਿਚ ਮੋਦੀ ਰਾਜ ਅਰੰਭ ਹੋਣ ਪਿਛੋਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ 'ਤੇ ਹੋਏ ਹਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਸਿੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਤੇ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਖਾਮੋਸ਼ ਰਹੀਆਂ। ਇਸ ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਦੀ ਸਿਖਰ ਹੁਣ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਡਰਾਈਵਰ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਕੁੱਟ-ਮਾਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਟੁੱਟੀ ਹੈ।

ਅਸਲ ਵਿਚ, ਗਿਣੀ-ਮਿਥੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਤਹਿਤ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਨੂੰ ਭੀੜਤੰਤਰ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਲਗਾਤਾਰ ਵਾਪਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਚੱਲੇ-ਚੱਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਸਲਾ ਠੰਢਾ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਜੋ ਮਾਹੌਲ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਬਹੁਤ ਘਾਤਕ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਬਾਰੇ ਜਾਣਨ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਪੁਣ-ਛਾਣ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਿਲ ਹਿਲਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ। ਮੁਕਤਸਰ ਵਿਚ ਪੈਸੇ ਦੇ ਦੇਣ-ਲੈਣ ਪਿਛੇ ਇਕ ਕੌਂਸਲਰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਇਕ ਔਰਤ ਨੂੰ ਦਿਨ-ਦਿਹਾੜੇ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚੋਂ ਪੂਰ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਕੁੱਟ-ਮਾਰ ਕੀਤੀ। ਸੰਗਰੂਰ ਜਿਲੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਮੀਮਸਾ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲਾਟ ਦੀ ਬੋਲੀ ਦਾ ਬਣਦਾ, ਇਕ-ਤਿਹਾਈ ਹਿੰਸਾ ਦਲਿਤਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਦੇ ਮਸਲੇ 'ਤੇ ਚਲ ਰਹੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੌਰਾਨ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਰਪੰਚ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਚਲਾ ਰਹੇ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁੱਟਮਾਰ ਕੀਤੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਸ਼ਹਿ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਸਿਤਮਜ਼ਰੀਫੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਅੰਤ ਮਾਮਲਾ ਰਫਾ-ਦਫਾ ਕਰਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ, ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਹੋਈ ਮੌਤ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਖੁਰਦ-ਖੁਰਦ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਵਾਪਰਿਆ ਹੈ। ਕੁਝ ਜੁਝਾਰੂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਇਹ ਸੰਘਰਸ਼ ਪੂਰੀ ਇਕਾਗਰਤਾ ਨਾਲ ਲੜ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਆਖਰਕਾਰ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਚਲ ਰਿਹਾ ਤਿੱਖਾ ਸੰਘਰਸ਼, ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਇਨਸਾਫ ਮਿਲਣ ਦੀ ਆਸ ਤਾਂ ਸੀ ਹੀ, ਅਗਾਂਹ ਅਜਿਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਬੰਨ੍ਹ ਵੀ ਵੱਜਣਾ ਸੀ, ਵਿਚਾਲੇ ਹੀ ਟੁੱਟ ਗਿਆ। ਇਹ ਇਕੱਲੇ ਪੰਜਾਬ ਜਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਜਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਮਸਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਮੁੱਚੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਮਾਹੌਲ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭੀੜਾਂ ਫੈਸਲੇ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਹੁਣ ਇਸ ਮਾਹੌਲ ਨੂੰ ਸਿਰਜਣ ਪਿਛੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਬੇਹੱਦ ਲੋੜ ਹੈ; ਨਹੀਂ ਤਾਂ 1984 ਤੋਂ ਬਾਅਦ 2002 ਵਾਪਰਦਾ ਰਹੇਗਾ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ੀ ਦਨਦਨਾਉਂਦੇ ਰਹਿਣਗੇ।

ਬਹੁਗਿਣਤੀਵਾਦ, ਘੱਟਗਿਣਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅੱਜ ਦੇ ਹਾਲਾਤ

ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਲਗਾਤਾਰ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਕਾਇਮ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਘੱਟਗਿਣਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਜਿਹੜਾ ਪੈਂਤੜਾ ਮੱਲਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਹੁਣ ਵੀ ਜਿਉਂ ਦਾ ਤਿਉਂ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਤਕਰੀਬਨ ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਪੈਂਠ ਬਣਨ ਕਾਰਨ ਕੁਝ ਖਦਸ਼ੇ ਲਗਾਤਾਰ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਘੇ ਲੇਖਕ ਸਵਰਾਜਬੀਰ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਬਾਰੇ ਛਾਣ-ਬੀਣ ਆਪਣੇ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ਬਦ Majority ਲਈ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸ਼ਬਦ ਹਨ: ਬਹੁਮਤ, ਬਹੁਸੰਮਤੀ, ਬਹੁਗਿਣਤੀ, ਬਹੁਸੰਖਿਆ ਆਦਿ; ਪਰ Majoritarianism ਵਾਸਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ-ਕੋਸ਼ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਗੈਰ ਹਾਜ਼ਰੀ ਇਸ ਤੱਥ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਭਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਸ ਧਾਰਨਾ/ਵਿਚਾਰ ਬਾਰੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚਿੰਤਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਹਾਲ ਦੀ ਘੜੀ Majoritarianism ਲਈ ਸ਼ਬਦ ਬਹੁਗਿਣਤੀਵਾਦ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਲੋਕਰਾਜ ਵਿਚ ਰਾਜ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿਚ ਬਹੁਸੰਮਤੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਤਰਜ਼ ਦੀਆਂ ਜਮਹੂਰੀਅਤਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਣਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵੋਟ ਮਿਲਣ। ਹਰ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕੋਈ ਧਾਰਮਿਕ ਫਿਰਕਾ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਫਿਰਕੇ ਘੱਟਗਿਣਤੀ ਵਿਚ।

ਸਵਰਾਜਬੀਰ

ਇਸ ਲਈ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਬਹੁਸੰਮਤੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਵਾਲਾ ਫਿਰਕਾ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਵੋਟ ਪਾਏ। ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਬਹੁਸੰਮਤੀ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਵਾਲੇ ਫਿਰਕੇ ਦੀਆਂ ਵੋਟਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਨਿਰਭਰ ਹੋਵੇ। ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਬਹੁਸੰਮਤੀ ਦਿਵਾਉਣ ਵਿਚ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਫਿਰਕੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਘੱਟਗਿਣਤੀ ਫਿਰਕੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਲੋਕਰਾਜ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਬਹੁਸੰਮਤੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਬਹੁਗਿਣਤੀਵਾਦ (Majoritarianism) ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦਾ ਗਲਬਾ ਹੋਣ ਵਿਚਕਾਰ ਬਹੁਤ ਫਰਕ ਹੈ।

ਬਹੁਗਿਣਤੀਵਾਦ ਮੂਲਵਾਦੀ ਤਰਜ਼ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਹੈ ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਫਿਰਕੇ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ, ਵਿਚਾਰਾਂ, ਰਵਾਇਤਾਂ, ਧਰਮ, ਭਾਸ਼ਾ, ਇਤਿਹਾਸ ਤੇ ਮਿਥਿਹਾਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਘੱਟਗਿਣਤੀਆਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ, ਮਿਥਿਹਾਸ ਤੇ ਰਵਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਦੋਇਮ ਸਥਾਨ। ਬਹੁਗਿਣਤੀਵਾਦ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਪਾਸਾਰ ਉਦੋਂ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਪਾਰਟੀ ਇਸ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈ ਕੇ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਫਿਰਕੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜਜ਼ਬਾਤ ਨੂੰ ਉਭਾਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਤਾਕਤ ਹਾਸਲ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਵਰਤਾਰਾ ਬਹੁਤ ਜਟਿਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਦੇਸ਼ ਅਚਨਚੇਤ ਬਹੁਗਿਣਤੀਵਾਦ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ। ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਫਿਰਕੇ ਦੇ ਕੁਝ ਲੋਕ ਜੋ ਦੂਸਰੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਮੰਨਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰਲੇ, ਓਪਰੇ, ਵੱਖਰੇ ਤੇ ਵਾਧੂ ਸਮਝਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹਰ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸਮੇਂ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਜਦ ਆਰਥਿਕ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਕਾਰਨ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਵਧਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਨਅਤੀ ਤੇ ਕਿਸਾਨੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਸੰਕਟ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਬਹੁਤੀ ਵਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਵਾਲੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨਜਿੱਠਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਕਈ ਵਾਰ ਬਹੁਗਿਣਤੀਵਾਦ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਉਣ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਘੱਟਗਿਣਤੀ ਫਿਰਕਿਆਂ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਹਨ; ਉਹ (ਘੱਟਗਿਣਤੀ ਫਿਰਕੇ ਵਾਲੇ ਲੋਕ) ਦੇਸ਼ 'ਤੇ ਹਾਵੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਉਹ

ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਸਾਜ-ਬਾਜ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ; ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਖੰਡਤਾ ਦੀ ਰਾਖੀ ਸਿਰਫ ਬਹੁਗਿਣਤੀਵਾਦ ਵਾਲੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਵਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹੀ ਅਸਲੀ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਹੈ ਅਤੇ ਪੁਰਾਤਨ ਧਰਮ ਤੋਂ ਮਰਿਆਦਾ ਦੀ ਰਖਵਾਲੀ ਵੀ। ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ, ਭੁੱਖਮਰੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨਾਲ ਦਰਤੇ ਹੋਏ ਲੋਕ ਸੁੱਤੇ-ਸਿਧ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ਹੁਣ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਥੇ ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੁੱਛਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਬਹੁਗਿਣਤੀਵਾਦ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਵਾਲੇ ਫਿਰਕੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਜਮਹੂਰੀ ਵੰਗ ਨਾਲ ਅਗਾਂਹ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀ ਕੀ ਹੈ? ਇਤਿਹਾਸਕ ਤਜਰਬੇ ਅਨੁਸਾਰ ਬਹੁਗਿਣਤੀਵਾਦ ਕਾਰਨ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਸਮਾਜਿਕ ਤਵਾਜ਼ਨ ਡੋਲਦਾ ਹੈ; ਘੱਟਗਿਣਤੀ ਫਿਰਕਿਆਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਬੇਗਾਨਗੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਵਧਦੀ ਹੈ; ਮੁੱਖ ਮੁੱਦੇ ਸਿਆਸੀ ਏਜੰਡੇ ਦੇ ਹਾਸੀਏ 'ਤੇ ਧੱਕ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ; ਫਿਰਕੂ ਪਾਤਾ ਵਧਣ ਨਾਲ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਗਾੜ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ; ਬਹੁਗਿਣਤੀਵਾਦ ਦਾ ਝੰਡਾ ਬੁਲੰਦ ਕਰ ਰਹੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਰਮਾਏਦਾਰ ਘਰਾਣੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲੁੱਟਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਹੁਗਿਣਤੀਵਾਦ ਗ਼ਲਬ ਜਮਾਤਾਂ, ਜਾਤਾਂ ਤੇ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਦੀ ਸਾਂਝ ਦਾ ਵਸੀਲਾ ਬਣਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਸਰਦਾਰੀ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣਾ ਲੋਚਦਾ ਹੈ।

ਬਹੁਗਿਣਤੀਵਾਦ ਜਨੂਨ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਆਦਮੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ, ਮਰਿਆਦਾ-ਪਾਲਕ, ਧਾਰਮਿਕ ਤੇ ਪੁਰਾਤਨ ਵਿਰਸੇ ਦਾ ਉਪਾਸ਼ਕ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇ ਕੇ ਵੀ ਬਹੁਗਿਣਤੀਵਾਦ ਵਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਹਾਮੀ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਤੇ ਭੁੱਖਮਰੀ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਰੋਹ ਤੇ ਗੁੱਸਾ ਘੱਟਗਿਣਤੀ ਫਿਰਕਿਆਂ ਵਿਰੁਧ ਘਿਰਣਾ ਤੇ ਹਿੰਸਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਬਹੁਗਿਣਤੀਵਾਦ ਹਿੰਸਕ ਤੇ ਜ਼ੋਰ-ਜ਼ਬਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੌਰ-ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਬਹੁਤ ਸੂਖਮ ਤਰੀਕਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਵਾਨ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ, ਵਿਦਿਅਕ ਅਦਾਰਿਆਂ, ਮੀਡੀਆ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮਾਧਿਅਮਾਂ, ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ, ਸਾਹਿਤ, ਕਲਾ ਆਦਿ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨਾਲ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਫਿਰਕੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਇਕ ਖਾਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲੋਕ-ਲਭਾਊ ਬਿਰਤਾਂਤ ਸਿਰਜ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦੂਸਰੇ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਉਤਮ ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਭਿਆ ਹਨ; ਦੂਸਰੇ ਲੋਕਾਂ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਭਿਅਤਾ, ਧਰਮ ਤੇ ਪਰੰਪਰਾ ਖਤਰੇ ਵਿਚ ਹਨ। ਇਤਿਹਾਸ ਤੇ ਮਿਥਿਹਾਸ ਦੀ ਨਵੇਂ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਕੇ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਫਿਰਕੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਰਾਜਿਆਂ, ਰਜਵਾੜਿਆਂ, ਯੋਧਿਆਂ ਤੇ ਬਾਗੀਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਦੀ ਰੰਗਤ ਵਿਚ ਰੰਗਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਘੱਟਗਿਣਤੀ ਫਿਰਕੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ੁਲਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੇ ਦੇਸ਼-ਧ੍ਰੋਹੀ ਗਰਦਾਨਿਆਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਸ਼ਾ ਬਹੁਗਿਣਤੀਵਾਦ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰ ਦੇਣ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰੀ ਧੁਰੇ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਫਿਰਕੇ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਜਿਹੜੀ ਭਾਸ਼ਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬੋਲਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਨੂੰ ਵਡਿਆ ਕੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਦੂਸਰੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ-ਅਸਿੱਧੇ ਵੰਗ ਨਾਲ ਛੁਟਿਆਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਹੁਗਿਣਤੀਵਾਦ ਦੀ ਪ੍ਰੋੜਤਾ ਕਰ ਰਹੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਕੌਮੀ ਜਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪਾਰਟੀ ਵਜੋਂ ਨਿਵਾਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਦੂਸਰੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ

ਨੂੰ ਸੌਤੇ ਹਿੱਤਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਜਾਂ ਖੇਤਰੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਜੋਂ ਕਈ ਵਾਰ ਦੂਸਰੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ 'ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਹੋਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵੀ ਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਬਹੁਗਿਣਤੀਵਾਦ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਫਿਰਕੇ ਦਾ ਲੋਕ-ਧਰਮ ਬਣਨ ਦੀ ਲੋਚਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।

ਬਹੁਗਿਣਤੀਵਾਦ ਦੇ ਓਹਲੇ ਕਈ ਕੁਝ ਪਨਪਦਾ ਹੈ; ਇਹ ਮਰਦ-ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੋਚ ਸਮਾਜ ਦਾ ਹਮਾਇਤੀ ਹੈ; ਇਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਖਾਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲਿਬਾਸ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਮਰਿਆਦਾ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਉਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਮਰਦਾਂ ਨੇ ਬਣਾਈ ਹੈ। ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਫਿਰਕੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਖਾਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਰਦਾਨਗੀ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਬਹੁਗਿਣਤੀਵਾਦ ਦੇ ਅਣਲਿਖੇ ਅਸੂਲਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਉਹ ਕਰਦੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਤੇ ਲਿਖਦੇ ਹੋ ਜੋ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਦੇ ਲੋਕ-ਮਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਭ ਕੁਝ ਠੀਕ ਠਾਕ ਹੈ; ਤੁਸੀਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਬਹੁਤ ਖੁੱਲ੍ਹ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹੋ; ਪਰ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਸ਼ਖਸ ਬਹੁਗਿਣਤੀਵਾਦ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਪੈਰ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਕੁਝ ਵੀ ਵਾਪਰ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਸ਼-ਧ੍ਰੋਹੀ ਗਰਦਾਨਿਆਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਸ਼ਹਿਰੀ ਨਕਸਲੀ, ਦੇਸ਼ ਦੇ ਟੋਟੇ-ਟੋਟੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਮਰਿਆਦਾ ਦਾ ਉਲੰਘਣ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਜਾਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਉਸ 'ਤੇ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਉਹ ਹਜ਼ੂਮੀ ਹਿੰਸਾ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਸਮਾਜ, ਬਹੁਗਿਣਤੀਵਾਦ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਸ 'ਤੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਹਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਚੁੱਪ ਰਹੇਗਾ; ਕਈ ਵਾਰ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਹਮਲਿਆਂ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਕੀ ਬਹੁਗਿਣਤੀਵਾਦ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਹੈ? ਕੀ ਇਸ ਵਿਰੁਧ ਲੜਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ? ਇਥੇ ਇਹ ਸਮਝਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਵਾਲੇ ਫਿਰਕੇ ਦੀ ਬਣਤਰ ਕਈ ਵੀ ਇਕਸਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਉਸ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਰਗਾਂ, ਜਮਾਤਾਂ, ਜਾਤਾਂ ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਬਹੁਤੀ ਵਾਰ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਫਿਰਕੇ ਦੀ ਵੱਡੀ ਤਾਦਾਦ ਦੂਸਰੇ ਫਿਰਕਿਆਂ ਨਾਲ ਏਕਤਾ ਤੇ ਸਮਤਾ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਕੁਝ ਦੌਰਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਦ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਫਿਰਕਾ ਬਹੁਗਿਣਤੀਵਾਦ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਲੋਕ, ਪਾਰਟੀਆਂ ਤੇ ਸੰਸਥਾਵਾਂ, ਜਿਹੜੇ ਇਸ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦਾ ਜਾਲ ਬੁਣਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਬਹੁਗਿਣਤੀਵਾਦ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਲੜਾਈ ਸਿਰਫ ਘੱਟਗਿਣਤੀ ਫਿਰਕੇ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਗੱਠਜੋੜ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਲੜੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਫਿਰਕਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਭਾਰਤ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਲਾਤ 'ਤੇ ਵੀ ਢੁੱਕਦੀ ਹੈ। ਬਹੁਗਿਣਤੀਵਾਦ ਵਿਰੁਧ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਫਿਰਕੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਹੀ ਪਾਉਣਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਾਲੇ ਚਿੰਤਕਾਂ, ਆਗੂਆਂ ਤੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਫਿਰਕੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮਨ ਜਿੱਤਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਗਿਣਤੀਵਾਦ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਭਲਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ; ਇਹ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ (ਬਹੁਗਿਣਤੀਵਾਦ) ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਸਲੀ ਮੁੱਦਿਆਂ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਸੰਦ ਹੈ; ਇਸ ਨੂੰ ਉਹ ਤਾਕਤਾਂ ਵਰਤ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੁੱਠਾ ਗੋਤਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਾਹਿਰ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਗਿਣਤੀਵਾਦ ਵਿਰੁਧ ਲੜਾਈ ਲੜਨ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਜਮਹੂਰੀ ਏਕੇ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ।

ਠਾਹ-ਸੋਟਾ -ਚਾਚਾ ਬੋਲਿਹਾਜ਼

ਦਿੱਲੀ ਕਿ ਦੈਂਤ?

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਇਹਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਸੀਸ ਵਾਰੇ, ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਾਗ ਉਜਾੜਦੀ ਰਹੀ। ਪੀ ਪੀ ਕੇ ਖੂਨ ਬੋਏਸਿਆਂ ਦਾ, ਤਪਦਾ ਆਪਣਾ ਸੀਨਾ ਹੀ ਠਾਰਦੀ ਰਹੀ। ਕਰ ਕੇ ਜ਼ਬਰ ਤੇ ਧੌਂਸ ਹਕੂਮਤਾਂ ਦੀ, ਹੱਕ ਸਦਾ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਮਾਰਦੀ ਰਹੀ। ਕੌਮ ਵੇਚੂ ਗੱਦਾਰਾਂ ਤੇ ਟੋਡੀਆਂ ਨੂੰ, ਭਾਈਵਾਲ ਬਣਾ ਸਤਿਕਾਰਦੀ ਰਹੀ। ਜੁਲਮ ਆਸਰੇ ਕਰ ਲਏ ਧੌਣ ਉੱਚੀ, ਸਿਰੜ ਸਿਦਕ ਦੇ ਅੱਗੇ ਪਰ ਹਾਰਦੀ ਰਹੀ। ਕਦੇ ਮਿੱਤ ਨਾ ਬਣੀ ਘੱਟਗਿਣਤੀਆਂ ਦੀ, ਦਿੱਲੀ ਦੈਂਤ ਦਾ ਰੂਪ ਹੀ ਧਾਰਦੀ ਰਹੀ।

ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਹਮਲਾ: ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਅਤੇ ਮੀਡੀਆ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ

ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ-ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਕਮਾਨ ਹੇਠ ਸੰਘ ਬ੍ਰਿਗੇਡ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਬਾਰਾ ਬਣ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਆਲੋਚਕਾਂ ਦੀਆਂ ਧਤਾਧਤ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਯੂ.ਪੀ. ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਮਹੰਤ ਅਦਿਤਿਆਨਾਥ ਬਾਰੇ ਕਥਿਤ ਅਪਮਾਨਜਨਕ ਸਮੱਗਰੀ ਸ਼ੇਅਰ ਕਰਨ ਦੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਤਹਿਤ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਫਰੀਲਾਂਸ ਪੱਤਰਕਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਕਨੌਜੀਆ, ਨੋਇਡਾ ਤੋਂ ਨੇਸ਼ਨ ਲਾਈਵ ਨਿਊਜ਼ ਚੈਨਲ ਦੀ ਮੁਖੀ ਇਸ਼ੀਕਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੰਪਾਦਕ ਅਨੁਜ ਸ਼ੁਕਲਾ (ਜੋ ਮੋਦੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ 'ਮੈਂ ਵੀ ਚੌਕੀਦਾਰ' ਮੁਹਿੰਮ ਦਾ ਵੱਡਾ ਚੈਂਪੀਅਨ ਰਹਿ ਚੁੱਕਾ ਹੈ) ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ।

ਇਸ ਚੈਨਲ ਨੇ ਇਕ ਔਰਤ ਦੀ ਵੀਡੀਓ ਫੁਟੇਜ ਦਿਖਾ ਕੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਉਪਰ ਲਾਈਵ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਔਰਤ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਮਹੰਤ ਅਦਿਤਿਆਨਾਥ ਨਾਲ

ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: +91-94634-74342

ਵੱਟਸਐਪ ਜ਼ਰੀਏ ਇਸ਼ਕ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਉਸ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਹਫਤੇ ਮਹੰਤ ਬਾਰੇ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਉਪਰ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕਰਨ ਦੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਵਿਚ 7 ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਯੂ.ਪੀ. ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਕਨੌਜੀਆ ਦੀ ਪਤਨੀ ਵਲੋਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਰਿੱਟ ਪਾਉਣ 'ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਲੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਸੰਭਵ ਹੋ ਗਈ ਲੇਕਿਨ ਬਾਕੀ ਪੱਤਰਕਾਰ ਅਤੇ ਟਿੱਪਣੀਕਾਰ ਸੀਖਾਂ ਪਿੱਛੇ ਡੱਕੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਵਕਤ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਤਨਾ ਪਵੇ।

ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀਆਂ ਦਾ ਘੇਰਾ ਅਦਿਤਿਆਨਾਥ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਤਕ ਮਹਿੰਦੂਦ ਨਹੀਂ। ਝਾਰਖੰਡ ਤੋਂ ਪੱਤਰਕਾਰ ਤੇ ਲੇਖਕ ਰੁਪੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਦੋ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ 'ਖਤਰਨਾਕ ਮਾਰਵਾਦੀ' ਦਾ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾ ਕੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੁੰਬਈ ਦੀ ਔਰਤ ਪੱਤਰਕਾਰ ਨਿਕਿਤਾ ਰਾਵ ਵਲੋਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਤਿੱਖੇ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਣ 'ਤੇ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਬੁਰਫ਼ਾਗਰਦਾਂ ਨੇ ਉਸ ਉਪਰ ਜਾਨਲੇਵਾ ਹਮਲਾ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਲਗੂ-ਲਗੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ ਮੱਕਾਲ ਕਾਚੀ ਦੇ ਆਗੂ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ 'ਤੇ ਫਿਲਮ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਤੇ ਦਲਿਤ ਕਾਰਕੁਨ ਪਾਰਣਜੀਤ ਖਿਲਾਫ ਪਰਚਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਚੋਲ ਸੁਲਤਾਨ ਰਾਜਾ ਰਾਜਾ-1 ਦਾ ਰਾਜ (985-1014) ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਕਾਲਾ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹ ਦੌਰ ਸੀ। ਸ਼ਾਮਲੀ (ਯੂ.ਪੀ.) ਵਿਚ ਰੇਲਵੇ ਅੰਦਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰਨ ਗਏ ਸਟਿੱਗਰ (ਸਥਾਨਕ ਰਿਪੋਰਟਰ) ਉਪਰ ਰੇਲਵੇ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਗੈਂਗ ਨੇ ਹਮਲਾ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਨੰਗਾ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੀ ਬੇਤਹਾਸ਼ਾ ਕੁੱਟਮਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਦਰੋਗੇ ਵਲੋਂ ਪੱਤਰਕਾਰ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ਾਬ ਕਰਨ ਦੀ ਵੀ ਖਬਰ ਹੈ।

ਐਡੀਟਰਜ਼ ਗਿਲਡ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਮੀਡੀਆ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਕਨੌਜੀਆ ਅਤੇ ਨਿਊਜ਼ ਚੈਨਲ ਦੀ ਮੁਖੀ ਅਤੇ ਸੰਪਾਦਕ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਵਿਰੁਧ ਤਾਂ ਸਟੈਂਡ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਸੈਂਕੜੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਵਲੋਂ ਰੋਸ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਲੇਕਿਨ ਰੁਪੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਬਾਰੇ ਚੁੱਪ ਵੱਟ ਲਈ ਗਈ। ਉਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਸਿਰਫ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਹੀ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਈ ਹੈ। ਰੁਪੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ ਧੜੇਲੇਦਾਰ ਪੱਤਰਕਾਰ ਅਤੇ ਜੁਝਾਰੂ ਲੇਖਕ ਹਨ ਜਿਸ ਦੇ ਲੇਖ ਕਈ ਚਰਚਿਤ

ਰੁਪੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ
ਰਸਾਲਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ 'ਦਕਸ਼ਿਨ ਕੋਸਲ' ਵਿਚ ਅਕਸਰ ਛਪਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ; ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਆਦਿਵਾਸੀ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਚਰਚਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣੀਆਂ ਹਨ।

ਰੁਪੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਜ਼ਬਰ ਵਿਰੁਧ ਬੇਬਾਕੀ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਫਰਜ਼ੀ ਕੇਸ ਵਿਚ ਫਸਾ ਕੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਡੱਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਸਮੇਂ ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਜੋ 'ਮਾਰਵਾਦੀ ਸਾਹਿਤ' ਬਰਾਮਦ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ, ਉਹ

ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਕਨੌਜੀਆ
ਦਰਅਸਲ 'ਲਾਲ ਮਾਟੀ' ਰਸਾਲਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਉਹ ਸੰਪਾਦਕ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਬੋਝੇ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਦੋ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਸੋਮਾਰੂ ਨਾਗ ਅਤੇ ਸੰਤੋਸ਼ ਯਾਦਵ ਨੂੰ ਮਾਰਵਾਦੀ ਹਮਾਇਤੀ ਦੱਸ ਕੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਦੋਂ ਸੰਬੰਧਤ ਅਖਬਾਰ ਅਤੇ ਟੀਵੀ ਚੈਨਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਹੀ ਮੁੱਕਰ ਗਏ ਸਨ। ਦਰਅਸਲ, ਇਹ ਅਜਿਹੇ ਹਨ ਜੋ

ਆਪਣੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਜੋਖਮ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਮਾਫੀਆ, ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਅਤੇ ਰਾਜ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਦੇ ਲੋਕ ਦੁਸ਼ਮਣ ਗੱਠਜੋੜ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦੱਬੇਕੁਚਲੇ ਅਵਾਮ ਦੇ ਅਸਲ ਮੁੱਦਿਆਂ ਉਪਰ ਬੇਬੱਫ ਹੋ ਕੇ ਜ਼ਮੀਨੀ ਰਿਪੋਰਟਿੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਤਾਂ ਮਹਾਂਨਗਰਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਮੋਟੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਵੱਡੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਵਾਂਗ ਮਾਨਤਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਏ ਜਾਣ 'ਤੇ ਮੀਡੀਆ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹਦੀਆਂ ਹਨ।

ਸਚਾਈ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੀਡੀਆ ਅੰਦਰ ਜਮਾਤੀ ਵੰਡ ਬੜੀ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ। 'ਮੁੱਖਧਾਰਾ' ਮੀਡੀਆ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਮੀਡੀਆ ਉਪਰ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਘਰਾਣਿਆਂ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦਦਾਰੀ ਹੈ। ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਲਈ ਇਹ ਇਮਤਿਹਾਨ ਦੀ ਘੜੀ ਹੈ। ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਅੱਗੇ ਅੱਜ ਮੁੱਖ ਚੁਣੌਤੀ ਇਹੀ ਹੈ - ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰੈੱਸ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੈੱਸ ਨੋਟ ਛਾਪਣੇ ਹਨ ਜਾਂ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਦਾ ਸੱਚਾ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਸਮਾਜ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਅਤੇ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਸੱਚੀ ਰਿਪੋਰਟਿੰਗ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਕਥਿਤ ਮੁੱਖਧਾਰਾ ਮੀਡੀਆ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਦਰਬਾਰੀ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸੱਤਾ ਦੀ ਚਾਪਲੂਸੀ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਭਵਿੱਖ ਚਮਕਾਉਣ ਵਿਚ ਜੁਟੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰੈੱਸ/ਮੀਡੀਆ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਕੋਈ ਮਾਇਨੋ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੀ, ਉਹ ਨਿਰੋਲ ਸੱਤਾ ਅਤੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਮੂਹਾਂ ਦੇ ਦਲਾਲ ਹਨ। ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਰਕਾਰੀ ਤੰਤਰ ਵਲੋਂ ਬੇਬਾਕ ਪੱਤਰਕਾਰ ਜਾਂ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਅਲੱਗ-ਬਲੱਗ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਉਪਰ ਮਾਰਵਾਦੀ ਹਮਾਇਤੀ ਹੋਣ ਦਾ ਨੱਪਾ ਲਗਾਉਣਾ ਸੋਚੀ-ਸਮਝੀ ਸਕੀਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਦਰਬਾਰੀ ਖਸਲਤ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵਿੱਥ ਬਣਾ ਲੈਣ ਲਈ ਬਹਾਨਾ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਹੁਣ ਤਾਂ ਹਾਲਤ ਇਹ ਬਣ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੈੱਸ ਕਲੱਬ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਦੇ ਕੁਝ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਅਦਿਤਿਆਨਾਥ ਬਾਬਤ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ 'ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਦੀ ਆੜ ਵਿਚ ਕਿਰਦਾਰਕੁਸ਼ੀ ਅਤੇ ਬਲੈਕਮੇਲਿੰਗ ਕਰਨ 'ਤੇ ਉਤਾਰੂ ਏਜੰਡੇ ਵਾਲੇ ਪੱਤਰਕਾਰ' ਕਰਾਰ ਦੇ ਕੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਇਸ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹੇਆਮ ਨਿਖੇਧੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਸਗੋਂ ਮੀਡੀਆ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਲੋਂ ਲਏ ਸਟੈਂਡ ਅਤੇ ਰੋਸ ਮੁਜ਼ਾਹਰੇ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਰ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਐਸੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਹਮਦਰਦੀ ਨਾ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਰਦਾਫਾਸ਼ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਤਕ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਰੁਪੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਵੀ ਜਮਹੂਰੀ ਲੋਕ-ਪੱਖੀ ਤਾਕਤਾਂ ਅਤੇ ਕੁਝ ਘੱਟ ਚਰਚਿਤ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਹੀ ਡਟ ਕੇ ਸਟੈਂਡ ਲਿਆ ਹੈ। ਦਰਬਾਰੀ ਮੀਡੀਆ ਆਪਣੇ ਜਮਾਤੀ ਖਾਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਾਮੋਸ਼ ਹੈ। ਲੋਕ-ਪੱਖੀ ਤਾਕਤਾਂ ਨੂੰ ਰੁਪੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ ਵਰਗੀਆਂ ਕਲਮਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਅਤੇ ਕੇਸ ਦਰਜ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪੈਰਵਾਈ ਵੱਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਆਨ ਦੇ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਰੁਪੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਕੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਲੋਂ ਜੋ ਨਸੀਹਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਸਾਫ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਜੀਵਨ ਸਾਬਣ ਇਪਸਾ ਸ਼ਤਾਕਸ਼ੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਉਪਰ ਹਾਲਤ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿਆਨ ਕੀਤੀ ਹੈ: '4 ਜੂਨ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 8 ਵਜੇ ਰੁਪੇਸ਼ ਆਪਣੇ ਦੋ ਸਾਥੀਆਂ ਮਿਥਲੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਮੁਹੰਮਦ ਕਲਾਮ ਨਾਲ ਘਰੋਂ ਔਰੰਗਾਬਾਦ ਲਈ ਚੱਲੇ। ਦੋ ਘੰਟੇ ਬਾਅਦ ਤਿੰਨਾਂ ਦਾ ਮੋਬਾਈਲ 'ਬੰਦ' ਆਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਪਰਿਵਾਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਫਿਕਰ ਪੈ ਗਿਆ। 5 ਜੂਨ ਨੂੰ ਰਾਮਗੜ੍ਹ ਥਾਣੇ ਵਿਚ ਗ੍ਰੀਮਸੁਦਰਗੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦਰਜ ਕਰਾਈ ਗਈ। ਰਾਮਗੜ੍ਹ ਪੁਲਿਸ ਰੁਪੇਸ਼ ਦਾ ਮੋਬਾਈਲ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਲੈ ਗਈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋ ਘੰਟੇ ਵਿਚ ਮੋੜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਹ ਮੋਬਾਈਲ ਹੁਣ ਤਕ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ 6 ਜੂਨ ਨੂੰ ਮਿਥਲੇਸ਼ ਦਾ ਫੋਨ ਆਇਆ ਕਿ ਉਹ ਠੀਕ ਹਨ ਅਤੇ ਘਰ ਆ ਰਹੇ ਹਨ; ਲੇਕਿਨ ਤਿੰਨੇ ਹੀ ਘਰ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚੇ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ 7 ਜੂਨ ਨੂੰ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਖਬਰ ਛਪੀ - 'ਵਿਸਫੋਟਕ ਸਮੇਤ ਤਿੰਨ ਖਤਰਨਾਕ ਨਕਸਲੀ ਰੁਪੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ, ਮਿਥਲੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ

ਅਤੇ ਮੁਹੰਮਦ ਕਲਾਮ ਸ਼ੇਰਘਾਟੀ-ਡੋਭੀ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਏ ਗਏ।'

ਦਰਅਸਲ, ਰੁਪੇਸ਼ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ 4 ਜੂਨ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਸਾਢੇ ਨੌਂ ਵਜੇ ਹੋ ਗਈ ਸੀ, ਨਾ ਕਿ 6 ਜੂਨ ਨੂੰ ਹੋਈ ਜਿਵੇਂ ਪੁਲਿਸ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹੈ। ਹਜ਼ਾਰੀਬਾਗ ਤੋਂ ਬੋਝਾ ਅੱਗੇ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੰਗਲ-ਪਾਣੀ ਜਾਣ ਲਈ ਗੱਡੀ ਰੋਕੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਈ.ਬੀ. ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਪਿੱਛੋਂ ਹਮਲਾ ਕਰਕੇ ਦਬੋਚ ਲਿਆ। ਵਾਲਾਂ ਤੋਂ ਫੜ ਕੇ ਅੱਖਾਂ ਉਪਰ ਕੱਪੜਾ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਹੱਥਾਂ ਨੂੰ ਪਿੱਠ ਪਿੱਛੇ ਕਰਕੇ ਹੱਥਕੜੀ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ 'ਤੇ ਹੱਥਕੜੀ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਪੱਟੀ ਵੀ ਹਟਾ ਦਿੱਤੀ। ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਰਾਚੱਟੀ ਦੇ ਕੋਬਰਾ ਬਟਾਲੀਅਨ (ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਐਫ.) ਕੈਂਪ

ਨਹੀਂ ਹੈ, ਛੱਡ ਦਿਆਂਗੇ। 5 ਜੂਨ ਨੂੰ ਮਿਥਲੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਤੋਂ ਦੁਪਹਿਰ ਇਕ ਵਜੇ ਕਾਲ ਵੀ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਕਿ ਤਿੰਨੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹਨ। ਘਰ ਆ ਰਹੇ ਹਨ।... 5 ਜੂਨ ਨੂੰ ਰੁਪੇਸ਼ ਨੂੰ ਚਾਰ ਘੰਟੇ ਸੋਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਫਿਰ 5 ਜੂਨ ਦੀ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਕੋਬਰਾ ਬਟਾਲੀਅਨ ਦੇ ਕੈਂਪ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਡੀ ਵਿਚ ਵਿਸਫੋਟਕ (ਜਿਲੇਟਿਨ ਸਟਿੱਕ ਅਤੇ ਡੈਟੋਨੇਟਰ) ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ 'ਤੇ ਸ਼ੇਰਘਾਟੀ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਖੀ ਰਵੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਅਰੇ ਫੜੇ ਹੋ ਤਾਂ ਐਵੇਂ ਕਿਵੇਂ ਛੱਡ ਦਿਆਂਗੇ। ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਕੇਸ ਪੂਰੀ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਾਂਗੇ ਰੁਪੇਸ਼ ਜੀ।' ਫਿਰ ਇਸੇ ਵਿਸਫੋਟਕ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਦਿਖਾ ਕੇ ਡੋਭੀ ਥਾਣੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰੈੱਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਨੇਸ਼ਨ ਲਾਈਵ ਨਿਊਜ਼ ਚੈਨਲ ਦਾ ਸੰਪਾਦਕ ਅਨੁਜ ਸ਼ੁਕਲਾ ਯੂ.ਪੀ. ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਦਿਤਿਆਨਾਥ ਨਾਲ ਇਕ ਇੰਟਰਵਿਊ ਦੌਰਾਨ

ਵਿਚ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਰੁਪੇਸ਼ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਸੋਣ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਰਾਤ ਮਾਨਸਿਕ ਤਸੱਦਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਧਮਕਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰਬੰਧ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਲਿਖਣਾ ਬੰਦ ਕਰੋ।

ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ - ਪੜ੍ਹਿਆ-ਲਿਖਿਆ ਏਂ, ਮੌਜ ਨਾਲ ਕਮਾ ਤੇ ਖਾ। ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਲਈ ਐਨਾ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕਿਉਂ ਰਹਿੰਦਾ ਏਂ; ਕਦੇ ਕਵਿਤਾ, ਕਦੇ ਲੇਖ ਲਿਖਦਾ ਏਂ। ਇਸ ਨਾਲ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਦਾ ਮਨੋਬਲ ਵਧਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਮਿਲੇਗਾ ਇਸ ਨਾਲ। ਜੰਗਲ, ਜ਼ਮੀਨ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਫਿਕਰਮੰਦ ਰਹਿੰਦਾ ਏਂ, ਇਸ ਤੋਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ। ਵਿਆਹਿਆ ਹੋਇਆ ਏਂ, ਪਰਿਵਾਰ ਬਾਰੇ ਸੋਚ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਿੰਨੀਆਂ ਵਧੀਆ ਵਧੀਆ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਲਿਆਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖ। ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਦੁਸ਼ਮਣੀ

ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਡੋਭੀ ਥਾਣੇ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੱਲ ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਕਰੋ। 6 ਜੂਨ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡੋਭੀ ਥਾਣੇ ਤੋਂ ਸ਼ੇਰਘਾਟੀ ਜੇਲ੍ਹ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

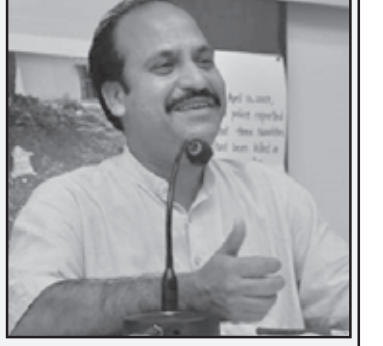
ਪੁਲਿਸ 7 ਜੂਨ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰੋਂ ਮਾਰਕਸ, ਲੈਨਿਨ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲੈ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲੈਪਟਾਪ ਅਤੇ ਮੋਬਾਈਲ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਕੋਈ ਵੀ ਛੇਤਛਾਤ ਕਰਕੇ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਦਾ ਕੇਸ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪੁਲਿਸ 7 ਜੂਨ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਹੀ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਕੁਮਾਰ ਅੰਸੂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹੁਰੇ ਵਿਸ਼ਵ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਗਈ ਕਿ ਆਪਣਾ ਬੋਕਾਰੇ ਵਾਲਾ ਘਰ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਚੱਲੋ, ਉਥੋਂ ਛੱਡ ਦਿਆਂਗੇ। ਕੁਝ ਘੰਟੇ ਬਾਅਦ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਭਰਾ ਦਾ ਮੋਬਾਈਲ 'ਬੰਦ' ਆਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਹੁਰੇ ਦੀ ਕਾਲ ਰਿਸੀਵਿੰਗ ਵੀ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈ।

ਇਸ ਸਮੁੱਚੇ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਬਾਰੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਉਤਮ ਕੁਮਾਰ ਲਿਖਦੇ ਹਨ: 'ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਇਕ ਇਥੋਂ ਦੇ ਹੁਕਮਰਾਨ, ਜਾਤੀਵਾਦੀ ਪੂੰਜੀਪਤੀ, ਜਾਤਵਾਦੀ, ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦੀ ਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਹੁਕਮਰਾਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿਚ ਇਥੋਂ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲ ਹਨ। ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਹਾਸ਼ੀਏ ਉਪਰਲੇ ਲੋਕ ਦਲਿਤ, ਆਦਿਵਾਸੀ ਅਤੇ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਜੋ ਮੁਲਕ ਦੇ ਜਲ, ਜੰਗਲ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਅਗਵਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਤ ਵਿਚ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਏਗਾ ਜਾਂ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਕਰੇਗਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਂ ਤਾਂ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਾਂ ਫਿਰ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀਆਂ ਸੀਖਾਂ ਪਿੱਛੇ ਡੱਕ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਇਸ ਯੁੱਧ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਡੂੰਘੇ ਵੰਡੇ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਡੂੰਘੀ ਹੁੰਦੀ ਖਾਈ ਅਤੇ ਚੌੜੀ ਹੁੰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਦਰਾੜ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਹੱਕ, ਬਰਾਬਰੀ, ਸੁਤੰਤਰਤਾ, ਭਾਈਚਾਰਾ ਅਤੇ ਨਿਆਂਪ੍ਰੇਮੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸੱਤਾ ਦੁਆਰਾ ਲਗਾਤਾਰ ਹਮਲੇ ਤਿੱਖੇ ਹੁੰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਲੋਕ ਆਪਣੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਹੱਕ ਦੇ ਲਈ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਉਠ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਵਕਤ ਘੁੱਪ ਹਨੇਰਾ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਲੇਕਿਨ ਬਰਾਬਰੀ ਦਾ ਚਾਨਣ ਕਾਲੀਆਂ ਹਨੇਰੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਨੂੰ ਚੀਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਲੱਖ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਲੈਣ, ਸੱਚ ਨੂੰ ਡਰਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸੱਚ ਬੋਲਣ ਅਤੇ ਕੂੜ ਨੂੰ ਨੰਗਾ ਕਰਨ।'

ਨਕਸਲੀ ਸਾਹਿਤ

ਇਕ ਵਾਰ ਮੈਂ ਦਾਂਤੇਵਾੜਾ ਦੇ ਐਸ.ਪੀ.ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੱਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਕਸਲੀ ਸਾਹਿਤ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਉਤਸੁਕਤਾ ਹੋਈ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ - ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ

ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਨਕਸਲੀ ਸਾਹਿਤ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਜੋ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦਿਖਾਈਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਡੰਕਲ ਖਰੜੇ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰੀਕਰਨ ਵਿਰੁਧ ਲੇਖ ਸਨ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਵੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਬੋਲੇ, ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਹੁਕਮ ਜੋ ਵਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਕੋਈ ਵੀ ਕਿਤਾਬ ਪੈਕ ਕਰਕੇ ਜੱਜ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਜੱਜ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦੇ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

-ਹਿਮਾਂਸ਼ੂ ਕੁਮਾਰ
(ਗਾਂਧੀਵਾਦੀ ਕਾਰਕੁਨ)

ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਪਾਰਲਮੈਂਟਰੀ ਖੱਬੇ

ਇਹ ਦੇਖ ਕੇ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੀ.ਪੀ.ਐਮ. ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰ ਮਹੰਤ ਅਦਿਤਿਆਨਾਥ ਤੋਂ ਵੀ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਨਿਕਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਕੇਰਲ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪਿਨਾਰਾਈ ਵਿਜੇਅਨ ਨੇ 12 ਜੂਨ 2019 ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸੱਤਾ ਸੰਭਾਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੀ.ਪੀ.ਐਮ. ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਰਾਜ ਵਿਚ ਕੁਲ 119 ਲੋਕਾਂ ਉਪਰ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਉਪਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਾਰੇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਆਗੂ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੇ 149 ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਨੂੰ ਦਰੁਸਤ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿੱਤੀ। ਵਿਜੇਅਨ ਨੇ ਮਈ 2016 ਵਿਚ ਸੱਤਾ ਸੰਭਾਲੀ ਸੀ। ਇਸ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਬੀਤੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਸ਼ਾਸਨ ਕਾਲ ਵਿਚ ਸੀ.ਪੀ.ਐਮ. ਦੇ ਇਸ ਆਗੂ ਨੇ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰਨ ਦੇ 'ਜੁਰਮ' ਵਿਚ ਹਰ ਸਾਲ ਔਸਤ ਚਾਲੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਉਪਰ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਹਨ।

ਸਿੱਖ ਟੈਂਪੂ ਚਾਲਕ 'ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਤਸ਼ੱਦਦ ਖਿਲਾਫ ਰੋਹ ਭਖਿਆ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਮੁਖਰਜੀ ਨਗਰ ਇਲਾਕੇ 'ਚ ਮਾਮੂਲੀ ਵਿਵਾਦ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਖ ਡਰਾਈਵਰ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨਾਲ ਸੜਕ ਉੱਤੇ ਬਹੁਤ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਕੁੱਟਮਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਸਖਤ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਧਰਨਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਰੋਹ ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਹੋਏ ਤਿੰਨ ਪੁਲਿਸ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਏ.ਐਸ.ਆਈ. ਸੰਜੇ ਮਲਿਕ, ਏ.ਐਸ.ਆਈ. ਦਵਿੰਦਰ ਤੇ ਕਾਂਸ਼ਟੇਬਲ

ਤਰੀਕੇ ਹੀ ਸੌਖੇ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀਪੂਰਨ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੁਝ ਸਮੇਂ 'ਚ ਹੀ ਨਿਪਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਕਰਮੀਆਂ ਨੇ ਬੇਹੱਦ ਗੈਰ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਤਰੀਕਾ ਅਪਣਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਸਿੱਖ ਪਿਉ-ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਕੁੱਟਮਾਰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਿੱਖਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਨਫਰਤ ਭਰੇ ਹੋਣ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਵੀ ਕਰਵਾਇਆ। ਵਾਇਰਲ ਵੀਡੀਓ

ਮੁਖਰਜੀ ਨਗਰ ਇਲਾਕੇ 'ਚ ਸਵਾਰੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣ ਵਾਲੀ 'ਗ੍ਰਾਮੀਣ ਸੇਵਾ' ਦਾ ਵਾਹਨ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦੋਵੇਂ ਗੁਰਸਿੱਖ ਪਿਉ-ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਤਕਰੀਬਨ ਇਕ ਦਰਜਨ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਵੱਲੋਂ ਡੰਡਿਆਂ, ਲੱਤਾਂ ਤੇ ਮੁੱਕਿਆਂ ਨਾਲ ਕੁੱਟਮਾਰ ਅਤੇ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਸੜਕ 'ਤੇ ਘੱਟੀਆਂ ਦੀ ਵੀਡੀਓ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਉੱਤੇ ਵਾਇਰਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਲੋਕ ਤੇ ਆਗੂ ਮੁਖਰਜੀ ਨਗਰ ਪੁਲਿਸ ਥਾਣੇ ਦੇ ਬਾਹਰ ਪੁੱਜਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਪੁਲਿਸ

ਪੁਸ਼ਪਿੰਦਰ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵੀ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਡਰਾਈਵਰ ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ 'ਤੇ ਤਲਵਾਰ ਨਾਲ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ 'ਚ 2 ਪੁਲਿਸ ਕਰਮੀ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਖਮੀ ਹੋ ਗਏ।

ਘਟਨਾ ਨਾਲ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਰਵੱਈਏ 'ਤੇ ਵੱਡਾ ਸਵਾਲੀਆ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲੱਗ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਤਾਬਕ ਜਿਸ ਮਾਮੂਲੀ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ੇਵਰ

ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਗੁੰਡਾਗਰਦੀ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ: ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ: ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਕੁਝ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦੋ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਗੁੰਡਾਗਰਦੀ ਦਾ ਨੰਗਾ ਨਾਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੂਰਤ 'ਚ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਖਿਲਾਫ ਤੁਰਤ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਸ ਵਰਦੀਧਾਰੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਆਮ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਜ਼ੁਲਮ ਤੇ ਤਸ਼ੱਦਦ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣਾ ਹੈ, ਉਹੀ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਅੱਧੀ ਦਰਜਨ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਪਿਸਤੌਲ ਦੀ ਨੋਕ 'ਤੇ ਇੱਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਸਿੱਖ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਬੱਚਾ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੁੱਟਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਉਸ ਦੀ ਦਸਤਾਰ ਦੀ ਵੀ ਬੇਅਦਬੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਦੋਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਖਿਲਾਫ ਕੇਸ ਦਰਜ
ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਮੁਖਰਜੀ ਨਗਰ ਵਿਚ ਗ੍ਰਾਮੀਣ ਆਟੋ ਚਾਲਕ ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ 'ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਆਟੋ ਚਾਲਕ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਖਿਲਾਫ ਸਮਾਨਾਤਰ ਮਾਮਲੇ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਅਪਰਾਧ ਸ਼ਾਖਾ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਦੇਰ ਰਾਤ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸੈਂਕੜੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਮੁਖਰਜੀ ਨਗਰ ਥਾਣੇ ਦਾ ਘਿਰਾਉ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾਦੁਵਾਲ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਵੀ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਪੁੱਜ ਗਈਆਂ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਖਿਲਾਫ ਨਾਅਰੇਬਾਜ਼ੀ ਕੀਤੀ। ਦਿਨ ਵੇਲੇ ਹੀ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਨੀਮ ਫੌਜੀ ਬਲ ਤਾਇਨਾਤ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ।

'ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਖਿਲਾਫ ਸਖਤ ਕਾਰਵਾਈ ਹੋਵੇ'
ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਆਟੋ ਚਾਲਕ ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਗਾਂਧੀ ਨਗਰ ਵਿਚ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ ਤੇ ਕਥਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਿਆਂ ਖਿਲਾਫ ਸਖਤ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਸਰਬਜੀਤ ਨੂੰ ਕੁੱਟਿਆ ਗਿਆ ਇਹ ਜ਼ਾਲਮਾਨਾ ਤੇ ਵਹਿਸ਼ੀਆਨਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰਾਜਪਾਲ, ਡੀ.ਸੀ.ਪੀ. ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਨਿਰਪੱਖ ਜਾਂਚ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ। ਉਧਰ, ਦਿੱਲੀ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਇਕ ਵਫਦ ਪੁਲਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਅਮੁੱਲਿਆ ਪਾਟਨਾਇਕ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ। ਦਿੱਲੀ ਗੁਡਸ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਪਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਗੋਲਡੀ ਨੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਕੇ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਿਆਂ ਖਿਲਾਫ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਦਿੱਲੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ.ਕੇ. ਨੇ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਗੈਰ-ਪੇਸ਼ੇਵਾਰਾਨਾ ਕਾਰਵਾਈ ਦੱਸਿਆ।

ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਨਤਮਸਤਕ ਹੋਏ ਜਪਾਨ ਦੇ ਸਫੀਰ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਜਪਾਨ ਦੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸਫੀਰ ਕੇਨੀਸ਼ੀ ਹੀਰਾਮਤਜ਼ੂ ਨੇ ਆਸ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਹੈ ਕਿ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਮੁੜ ਬਣਨ ਨਾਲ ਜਪਾਨ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਬੰਧ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ

ਬਿਊਰੋ ਦੇ ਸੀ.ਈ.ਓ. ਰਜਤ ਅਗਰਵਾਲ ਵੀ ਸਨ। ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਆਏ ਜਪਾਨੀ ਸਫੀਰ ਨੇ ਜਲਿਆਂਵਾਲਾ ਬਾਗ 'ਚ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਵੰਡ ਸਬੰਧੀ

ਹੋਣਗੇ। ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਨਤਮਸਤਕ ਹੋਣ ਆਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਪੈਟਰਿਕਾ ਹੀਰਾਮਤਜ਼ੂ, ਸਾਬਕਾ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਅਸ਼ਵਨੀ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਨਿਵੇਸ਼ ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਨ

ਪਾਰਟੀਸ਼ਨ ਮਿਊਜ਼ੀਅਮ ਦਾ ਵੀ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਦੁਰਗਿਆਣਾ ਮੰਦਰ ਵੀ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਗਏ। ਮੀਡੀਆ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਮੋਦੀ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ 'ਮੇਕ ਇਨ

ਇੰਡੀਆ' ਵਿਚ ਜਪਾਨ ਵੀ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਪਾਨ ਨੇ ਉਤਰ ਪੂਰਬੀ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਵਿਚ 13 ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਉਤਰ ਪੂਰਬੀ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਅਤੇ ਸੀਵਰੇਜ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ, ਸੜਕਾਂ ਦਾ ਜਾਲ ਵਿਛਾਉਣਾ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨਾ, ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅਤੇ ਸਿੰਚਾਈ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਤਕਨੀਕੀ ਸਹਿਯੋਗ, ਖੇਤੀ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਅਤੇ ਜੰਗਲਾਤ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸਬੰਧੀ ਕਈ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਵੀ ਕਈ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਭਾਈਵਾਲੀ ਲਈ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਦੋ ਵਾਰ ਮੀਟਿੰਗ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਉਹ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਲਗਾ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਭਾਈਵਾਲੀ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਰਜਤ ਅਗਰਵਾਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਜਪਾਨ ਤੋਂ ਸਹਿਯੋਗ ਲੈਣ ਲਈ ਇਛੁੱਕ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਸਾਬਕਾ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਅਸ਼ਵਨੀ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਆਸ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਕਿ ਜਪਾਨ ਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਬੰਧਾਂ ਵਿਚ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਆਉਣ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵਧੇਗੀ।

ਪਰਿਕਰਮਾ ਦੀ ਧੁਆਈ ਵੇਲੇ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ 'ਚ ਭੇਜਣ ਲਈ ਪਲਾਂਟ ਸਥਾਪਤ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਰਿਕਰਮਾ ਦੀ ਧੁਆਈ ਵੇਲੇ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਰੋਵਰ ਦੇ ਜਲ ਅਤੇ ਮੀਂਹ ਦੇ ਪਰਿਕਰਮਾ ਵਿਚ ਇਕੱਠੇ ਹੁੰਦੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਅਜਾਈ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ

ਮੁੜ ਜਮੀਨ ਵਿਚ ਭੇਜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਜਮੀਨ ਹੇਠਲੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪੱਧਰ ਹੋਰ ਹੇਠਾਂ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿਚ

ਲਈ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਕੰਟਰੋਲ ਬੋਰਡ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਰੀਚਾਰਜ ਪਲਾਂਟ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਕੰਟਰੋਲ ਬੋਰਡ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਸਬੰਧੀ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਕੇ.ਐਸ. ਪੰਨੂ ਨੇ ਨਿਰੀਖਣ ਕੀਤਾ। ਨਿਰੀਖਣ ਮਗਰੋਂ ਮੀਡੀਆ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਰੀਚਾਰਜ ਪਲਾਂਟ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਵ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਪਵਿੱਤਰ ਸਰੋਵਰ ਦੇ ਜਲ ਨੂੰ ਸੀਵਰੇਜ ਵਿਚ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਦੇ ਮੰਤਵ ਨਾਲ ਇਹ ਪਲਾਂਟ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮੀਂਹ ਦਾ ਇਕੱਠਾ ਹੁੰਦਾ ਪਾਣੀ ਵੀ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਫ ਸਫਾਈ ਕਰਕੇ

24 ਘੰਟੇ ਬਿਜਲੀ ਰਹਿਣ ਨਾਲ ਜਨਰੇਟਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਹੋ ਸਕੇਗੀ। ਸੀ.ਐਨ.ਜੀ. ਗੈਸ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਵਾਸਤੇ ਪਾਈਪ ਲਾਈਨ ਵਿਛਾਈ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਯਤਨਾਂ ਸਦਕਾ ਇਥੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਰੋਕਣ ਵਿਚ ਸਫਲ ਸਾਬਤ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਹੁਣ ਹੋਰ ਯਤਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਸੁੱਚ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਮੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇਗਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਪੰਨੂ ਤੋਂ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਿਤ ਵੀ ਕੀਤਾ।

'ਆਪ' ਦੇ ਦਲਬਦਲੂ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਉਤੇ ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਹੱਥ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਪੰਜ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਦਲਬਦਲੀਆਂ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦੇ ਦੋਵੀਂ ਹੱਥੀਂ ਲੱਭੂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਧਾਇਕੀ ਜਿਥੇ ਅੱਜ ਵੀ ਬਰਕਰਾਰ ਹੈ, ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸ. ਸੰਦੋਆ ਅਤੇ ਸ. ਮਾਨਸ਼ਾਹੀਆ 'ਤੇ ਦਲਬਦਲੀ ਕਾਰਨ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਰੱਦ ਹੋਣ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ਲਟਕੀ ਪਈ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਵਿਧਾਇਕ ਦੇ ਅਹੁਦਿਆਂ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫੇ ਵੀ ਦੇ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਸ. ਮਾਨਸ਼ਾਹੀਆ ਨੂੰ ਸਪੀਕਰ ਵੱਲੋਂ ਅਸਤੀਫੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ 30 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਸੱਦਿਆ ਵੀ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 'ਆਪ' ਦੇ ਮੁੱਖ ਬਾਗੀ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਤੋਂ ਵਿਧਾਇਕ ਦੇ ਅਹੁਦਿਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਚੁੱਕੇ ਹਲਕਾ ਭੁਲੱਥ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕ ਸੁਖਪਾਲ ਖਹਿਰਾ ਨੂੰ ਵੀ ਮੇਜ 'ਤੇ ਰੱਖੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਾਗਜ਼-ਪੱਤਰਾਂ ਸਬੰਧੀ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸ. ਖਹਿਰਾ ਦਾ ਅਸਤੀਫਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ 30 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਸੱਦਿਆ ਹੈ। 'ਆਪ' ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਕੇ ਜੈਤੋ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕ ਮਾਸਟਰ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੀ ਸਰਕਾਰੀ ਆਸ਼ਵਾਸਨਾ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵਿਧਾਇਕ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਪੇ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਪੀਕਰ ਨੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ 20 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਸੱਦਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਆਪ' ਦੇ ਦਾਖਾ ਤੋਂ ਵਿਧਾਇਕ ਐਚ.ਐਸ. ਫੂਲਕਾ ਵੀ ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ 'ਆਪ' ਤੋਂ ਵਿਧਾਇਕ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਧੀਨ ਵਿਧਾਨ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਪੀਕਰ ਵੱਲੋਂ 'ਆਪ' ਦੇ 4 ਹੋਰ ਬਾਗੀ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਕੰਵਰ ਸੰਧੂ, ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੱਗਾ, ਪਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਤੇ ਜਗਦੇਵ ਸਿੰਘ ਕਮਾਲੂ ਨੂੰ ਕਮੇਟੀਆਂ ਵਿਚ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਹੈ। 'ਆਪ' ਦੇ ਵਿਧਾਇਕ ਕੁਲਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧਵਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕ ਲੇਖਾ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਦਾ ਅਹੁਦਾ ਨਿਵਾਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਪੀਕਰ ਵੱਲੋਂ ਕੁੱਲ 13 ਕਮੇਟੀਆਂ 'ਚੋਂ ਕੇਵਲ ਦੋ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਹੀ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲਾਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਇਕ ਸ. ਸੰਧਵਾਂ ਹਨ।

ਸਾਬਕਾ ਫੌਜੀ ਵੱਲੋਂ ਮੁਨਸ਼ੀ ਦਾ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰ ਕੇ ਕਤਲ

ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ: ਮਾਹਿਲਪੁਰ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਥਾਣੇ ਵਿਚ ਲਾਇਸੈਂਸੀ ਅਸਲਾ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਆਏ ਇਕ ਸਾਬਕਾ ਫੌਜੀ ਨੇ ਮੁਨਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਸ਼ਨਾਖਤ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵਜੋਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਕਤਲ ਦੇ ਅਸਲ ਕਾਰਨਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਸਕਿਆ ਪਰ ਮੁੱਢਲੀ ਜਾਂਚ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਬਕਾ ਫੌਜੀ ਦੀ ਥਾਣੇ 'ਚ ਮੁਨਸ਼ੀ ਨਾਲ ਮਾਮੂਲੀ ਤਕਰਾਰ ਹੋਈ ਸੀ। ਮਾਹਿਲਪੁਰ ਦੇ ਵਾਰਡ ਨੰਬਰ ਗਿਆਰਾਂ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਸਾਬਕਾ ਫੌਜੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਆਪਣੀ ਲਾਇਸੈਂਸੀ ਦੋਨਾਲੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਥਾਣੇ ਪੁੱਜਿਆ ਤਾਂ ਮੁੱਖ ਮੁਨਸ਼ੀ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਗੱਲ 'ਤੇ

ਤਕਰਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਸਾਬਕਾ ਫੌਜੀ ਨੇ ਦੋ ਫਾਇਰ ਮੁਨਸ਼ੀ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵੱਲ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਗੋਲੀਆਂ ਉਸ ਦੀ ਵੱਖੀ ਅਤੇ ਛਾਤੀ ਵਿਚ ਲੱਗੀਆਂ। ਡਿਊਟੀ 'ਤੇ ਤਾਇਨਾਤ ਸੰਤਰੀ ਨੇ ਹਿੰਮਤ ਕਰ ਕੇ ਫੌਜੀ ਨੂੰ ਜੱਫਾ ਮਾਰ ਕੇ ਸੁੱਟ ਲਿਆ। ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਿਆ। ਗੰਭੀਰ ਜਖਮੀ ਹੋਏ ਥਾਣੇ ਦੇ ਮੁਨਸ਼ੀ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਸਿਵਲ ਹਸਪਤਾਲ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ ਤੇ ਮਗਰੋਂ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਰੈਫਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਮੁਨਸ਼ੀ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਐਲਾਨ ਦਿੱਤਾ। ਸਾਬਕਾ ਫੌਜੀ ਵਿਚ ਮਾਮਲਾ ਦਰਜ ਕਰਕੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ।

ਖੇਡਾਂ: ਕਬੱਡੀ, ਵਾਲੀਬਾਲ, ਸੌਕਰ, ਅਥਲੈਟਿਕਸ

ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ, ਮਿਸ਼ੀਗਨ

ਸੋਹਰਤ ਦੇ ਦੀਵੇ ਵਿਚ ਖੂਨ ਜਿਗਰ ਦਾ ਪੈਂਦਾ ਏ, ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਨਾਮ ਕਮਾਉਣਾ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕਾਮਯਾਬ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਦਕੇ ਜਾਵਾਂ ਮੈਂ, ਬਾਹਰਲੇ ਮੁਲਕ 'ਚ ਪੈਰ ਜਮਾਉਣਾ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਦੇ ਭਾਰਤੀ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਲੋਂ

12ਵਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਖੇਡ ਮੇਲਾ ਤੇ ਕਬੱਡੀ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ

3 ਅਗਸਤ 2019

(ਸਨਿਚਰਵਾਰ, ਸਵੇਰੇ 9 ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 8 ਵਜੇ ਤੱਕ)

Heritage Park

46202 Heritage Park Dr., Canton Twp, MI 48188

Behind Canton Library

Address: 1150 S Canton Center Toad, Canton Twp, MI 48188

ਇਨਾਮ

ਕਬੱਡੀ ਓਪਨ

ਪਹਿਲਾ ਇਨਾਮ \$15,000

ਦੂਜਾ ਇਨਾਮ \$12,000

ਤੀਜਾ ਇਨਾਮ \$9,000

ਚੌਥਾ ਇਨਾਮ \$7,000

ਕਬੱਡੀ ਅੰਡਰ-21

ਪਹਿਲਾ ਇਨਾਮ \$3500

ਦੂਜਾ ਇਨਾਮ \$2500

ਤੀਜਾ ਇਨਾਮ \$1,000

ਸੌਕਰ

ਪਹਿਲਾ ਇਨਾਮ \$3500

ਦੂਜਾ ਇਨਾਮ \$2500

ਵਾਲੀਬਾਲ (ਓਪਨ)

ਪਹਿਲਾ ਇਨਾਮ \$3100

ਦੂਜਾ ਇਨਾਮ \$2100

ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਸਮੇਤ ਆਓ ਤੇ ਮੇਲੇ ਦਾ ਲੁਤਫ ਉਠਾਓ

ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਸੱਦਾ

ਲੰਗਰ ਦਾ ਖਰਚਾ ਤੇ ਸੇਵਾ ਆਗੇਨਾਈਜ਼ਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਲੋਂ ਹੋਣਗੇ

Free Entry Free Food & Free Entertainment

ਸਾਰੇ ਟਰੱਕ Under Warranty 800,000 kilometers

Sukhi Dhariwal Ph: 416-213-1334

ਨਾਮੀ ਗਾਇਕ ਆਪਣੀ ਗਾਇਕੀ ਰਾਹੀਂ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦਾ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਰਨਗੇ

PSCA Committee Members and Gold Sponsors

ਸੁੱਖਾ ਸੇਖੋਂ

ਕੇਵਲ ਗਿੱਲ

ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਗਿੱਲ

ਕੁਲਬੀਰ ਗਿੱਲ

ਅਮਰਜੀਤ ਗਿੱਲ

ਰਵਿੰਦਰ ਥਿੰਦ

ਜਸਵਿੰਦਰ ਧਾਲੀਵਾਲ

ਸੁਖਵਿੰਦ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ

ਰਾਜ ਨਿੱਜਰ

ਰਾਜ ਜਾਮਾਰਾਏ

ਅਰਜੁਨ ਗਿੱਲ

ਸੁਖਦੇਵ ਸੇਖੋਂ

ਕਰਮਬੀਰ ਸਿੰਘ

ਕਰਨ ਗਿੱਲ

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰੋ

ਜਸਵਿੰਦਰ ਧਾਲੀਵਾਲ ਫੋਨ: 734-347-1154

ਸੁਖਵਿੰਦ ਗਿੱਲ ਫੋਨ: 734-231-7035

ਰਾਜ ਨਿੱਜਰ ਫੋਨ: 734-637-7540

ਰਾਜ ਜਾਮਾਰਾਏ ਫੋਨ: 734-644-1010

ਸੁਖਦੇਵ ਸੇਖੋਂ ਫੋਨ: 248-431-9678

ਕਰਮਬੀਰ ਸਿੰਘ ਫੋਨ: 734-558-3151

ਇਸ ਵਰ੍ਹੇ ਵੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਸਖਤ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਸਮੇਤ ਮੇਲੇ ਦਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਅਨੰਦ ਮਾਣ ਸਕਣ।

LIVE ON **Cruze tv** CHANNEL 422 **Real TV** CHANNEL 136 **LIVE KABADDI** **LIVE KABADDI** **jadoo** **You Tube LIVE KABADDI** **IPTV** **jus punjabi**

ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ, ਮਿਸ਼ੀਗਨ

Diamond Sponsors

ਸ. ਚੈਨ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ

ਜਤਿੰਦਰਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ

ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ

ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ

Platinum Sponsors

ਕਰਮਵੀਰ ਸਿੰਘ

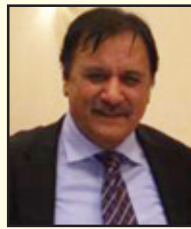
ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਵਰਲਡਵਾਈਡ ਟਰੈਵਲ

ਐਂਡੀ ਉੱਭੀ

ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ

ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ

ਸੁਖਵੰਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ

ਰੌਇਲ ਪੰਜਾਬੀ ਕਲੱਬ, ਮਿਸ਼ੀਗਨ

Gold Sponsors

ਰਾਜ ਸ਼ੇਰਗਿੱਲ

ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ

ਸੁੱਖੀ ਗਰੇਵਾਲ

ਹਾਰਵੀ ਘੁੰਮਾਣ

ਮਦਨ ਸਿੰਘ ਅਹੀਰ

ਡਾ. ਭਾਨ ਗਰਗ

ਹਰਵਿੰਦਰ ਗਿੱਲ

ਪਰਮਿੰਦਰ (ਗੱਠੀ) ਗਿੱਲ

ਚਰਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਪਾਲੀਵਾਲ

ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸਹੋਤਾ

ਬਲਵਿੰਦਰ ਬਿਲ ਬਾਠ

ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ

ਟੋਨੀ ਗੁਰੇਂ

ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ

ਹਰਜੀਤ ਢਿੱਲੋਂ ਕਲੀਵਲੈਂਡ

ਗੁਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਡਿੱਪਲ

ਰੂਪੀ ਗੋਰਾਇਆ ਕਲੀਵਲੈਂਡ

Silver Sponsors

ਗੁਰਦਾਤਾਰ ਸਿੰਘ

ਗੁਰਭਿੰਦਰ ਰਵਾਲਾ

ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਰਵਾਲਾ

ਪਰਦੀਪ ਸੰਘਾ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਹੇਅਰ

ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ

ਦਲਜੀਤ ਬੈਨੀਪਾਲ

ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ

ਡਾ. ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ

ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸੋਹਲ

ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਨੋਆਸੁਖਦੀਪ ਸੁੱਖੀ ਪਾਲੀਵਾਲ

ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚਾਹਲ

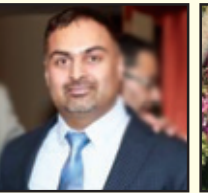
ਇਮਰੋਜ਼ ਸਿੰਘ

ਟੀ ਜੇ ਲੋਟਾ

ਡਾ. ਕੁਲਜੀਤ ਲੁਥਾਣਾ

ਰਾਨੂ ਅਟਵਾਲ

ਮਨਦੀਪ ਲੌਕੀ ਗਿੱਲ

ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਗੁਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ

ਜਗਦੇਵ ਦੇਬੀ ਘੁਮਾਣ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਂਗਟ

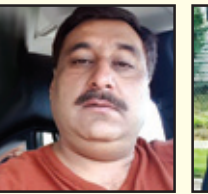
ਲੌਕੀ ਸੰਧੂ

ਮਲਕੀਅਤ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ

ਬਾਬਾ ਆਟੋ

ਇੰਦਰਬੀਰ ਬੰਟੀ ਭੰਗੂ

ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ

ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਿਕਾ

ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਕੁੱਕੂ

ਸੰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ

ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ

ਸਤਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਿੱਲੂ

ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਸਮਾਘ

ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕਲੀਵਲੈਂਡ

ਹਰਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚੱਠਾ

Punjab Sports & Cultural Association Michigan

Diamond Sponsors

ਜੈਰੀ ਸਿੰਘ

ਮਿੱਕ ਗਰੇਵਾਲ ਅਟਾਰਨੀ, ਲੈਨਸਿੰਗ

ਕਰਨ ਗਿੱਲ

ਸੁੱਖਾ ਅਤੇ ਹਰਵਿੰਦਰ ਬਾਸੀ

Platinum Sponsors

ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ

ਕੁਲਬੀਰ (ਕੇ.ਬੀ.) ਗਿੱਲ

ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ

ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਮਾ

ਇਕਬਾਲ ਬੋਪਾਰਾਏ ਕਲੀਵਲੈਂਡ

ਪਹਿਲਵਾਨ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਪੈਨਸਿਲਵੇਨੀਆ

ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ

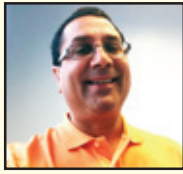

ਸੁਖਵੀਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ

Gold Sponsors

ਸਰਤਾਜ ਜੱਜ ਅਟਾਰਨੀ

ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ

ਡਾ. ਯਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘਾਲ

ਡਾ. ਚਮਕੌਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ

ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ

ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ

ਰਸਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ

ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ

ਗੁਰਿੰਦਰ ਗੋਗਰੀ ਸੰਧੂ

ਮੋਹਣਾ ਗਰੇਵਾਲ

ਸੰਨੀ ਪੂੜ

ਹਰਵਿੰਦਰ ਵਾਲੀਆ ਸਿਨਸਿਨੈਟੀ

ਜਸਕਰਨ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਸ਼ਿਕਾਗੋ

ਪਾਲ ਖਲੀਲ

ਦਰਸ਼ਨ ਬਸਰਾਓ ਰੇਡੀਓ ਚੰਨ ਪਰਦੇਸੀ

ਚਰਨਜੀਤ ਯੋਗੀ ਬਾਠ ਮੋਨਰੋ

ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਟੇਲਰ

ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਕੈਂਟਨ ਡਰਾਈ ਕਲੀਨਰਜ਼

ਬਰੈਂਦੀ ਗਿੱਲ

ਨਵੀ ਮੁਲਤਾਨੀ

Silver Sponsors

ਰਾਜਿੰਦਰ ਰਾਜ ਸਿਆਨ

ਸੁਰਿੰਦਰ ਬੋਬੀ ਜੱਜ

ਇਸ਼ਟਦੇਵ ਸਿੰਘ ਰਾਠੌਰ

ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਲੋਹਚਮ

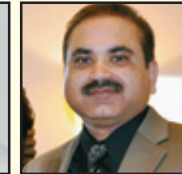
ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ

ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਐਮ.ਐਸਸੀ.

ਡਾ. ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੇਲੀਆ ਮੋਨਰੋ

ਡਾ. ਦੀਪਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੋਨਰੋ

ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਠ

ਜੋਨੀ ਸਿੰਘ

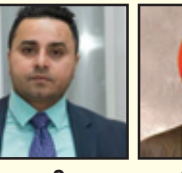
ਸੁਖਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ

ਅਮਰਰਾਜ ਧਾਲੀਵਾਲ

ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਬੱਬੂ

ਰਣਜੀਤ ਰਾਣਾ ਸੇਖੋਂ

ਅਰਵਿੰਦਰ ਬਦੇਸ਼ਾ

ਕੁਲਦੀਪ ਟਾਂਡਾ

ਹਰਮੋਹਨਜੀਤ ਬੈਂਸ

ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਵਿਰਦੀ

ਮਨਜੂਲ ਸਿੰਘ ਚੌਠਾ

ਲਖਵਿੰਦਰ ਰਾਏ

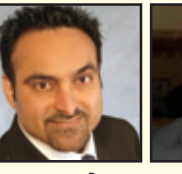
ਇੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਠਲਾ

ਸੁਖਰਾਜ ਸੰਨੀ ਖਹਿਰਾ

ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ

ਬਿਕਰਮ ਗਰੇਵਾਲ

ਸੁਖਪਾਲ ਬੰਗਾ ਵਿੰਡਸਰ

ਬਲਵਿੰਦਰ ਸੇਖੋਂ ਵਿੰਡਸਰ

ਸਰਬਜੀਤ ਸੰਧੂ ਵਿੰਡਸਰ

ਦਿਲਬਾਗ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ

ਦਲਜੀਤ ਢਿੱਲੋਂ

ਗੁਰਦੀਪ ਵਿਰਕ

ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੰਮਾ

ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੁੰਦਰ

ਲਾਡੀ ਮੁਲਤਾਨੀ

ਰਾਜ ਗਰੇਵਾਲ

ਜਸਵੀਰ ਰੰਧਾਵਾ

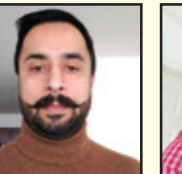
ਬਲਦੇਵ ਸੰਧੂ

ਜਗਦੇਵ ਗਰੇਵਾਲ ਟੇਲੀਡੋ

ਕੇ ਪੀ ਸੰਧੂ

ਰਾਜ ਕੰਗ

Punjab Sports and Cultural Club, Chicago

Sports & Cultural Festival

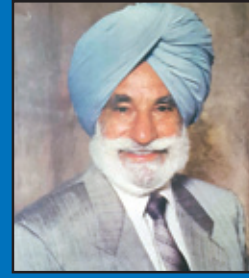
Sunday July 7th, 2019

11AM to 7PM

(Busse Wood Forest Preserve South, Elk Grove Village, IL 60007)

**Free Entry, Free Parking & Free Food
Free Mehendi Special For Ladies.**

ਰੱਖੜੇ ਦਾ ਮਾਣ
ਸੂਬੇਦਾਰ ਬਾਪੂ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ

ਕਬੱਡੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਇਨਾਮ ਸੂਬੇਦਾਰ ਬਾਪੂ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਸ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਪਾਲੀਵਾਲ ਵਲੋਂ

ਕਬੱਡੀ ਦਾ ਦੂਜਾ ਇਨਾਮ ਸਵਰਗੀ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਘੁਮਾਣ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਘੁਮਾਣ ਬੁਦਰਜ਼ ਇੰਡੀਆਨਾ ਵਲੋਂ

1st Prize Sponsors

2nd Prize Sponsors

3rd Prize Sponsors

Consul General

ਸਾਡੇ ਮੁੱਖ ਸਪਾਂਸਰ ਅਤੇ ਮਹਿਮਾਨ

Darshan Singh Dhaliwal

Surjit Singh Rakhra Ex. Cabinet Minister

Harry Ghoman Amarveer Ghoman

Satpal Singh Bainsan

Parminder Singh Goldi

Sukhwinder Singh Ghaggar

Mr. Sudhakar Dalela

Jathedar Tara Singh Sallhan

Sallhan Brothers Grand Sponsors

JP Khaira

Pal Khalil

Raja Krishnamoorthi Congressman

ਸ. ਲਵ ਮਿਨਹਾਸ (ਚੇਅਰਮੈਨ) 630-776-9644

ਸ. ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਿਆਲ (ਪ੍ਰਧਾਨ) 214-457-1808

ਸ. ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ (ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ) 630-673-9000

ਕਲੱਬ ਮੈਂਬਰ

ਸ. ਰੈਪੀ ਸਿੰਘ ਹੀਰ

ਸ. ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਂ

ਸ. ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਿੱਲਾ

ਸ. ਜਸਕਰਨ ਸਿੰਘ ਪਾਲੀਵਾਲ

ਸ. ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਭੋਲਾ

ਸ. ਲਵਵੀਪ ਸਿੰਘ ਦੁੱਲਤ

ਸ. ਲਖਵੀਰ ਸਿੰਘ ਸਰੋਤਾ

ਡਾ. ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ

ਸ. ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ

ਸ. ਮਿੰਡਾ ਮਾਹਿਲਪੁਰੀਆ

ਸ. ਯਾਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ

ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਸੱਦਾ

ਸਾਡੇ ਸਪਾਂਸਰ

ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ

ਜੱਸੀ ਪਾਲੀਵਾਲ

ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ

ਪਾਖਰ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ

ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ

ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਢਿੱਲੋਂ

ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਸੰਧਾਵਾਲੀਆ

ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ

ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ

ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ

ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬੋਲਾ

ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਰਪੰਚ

ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨਿੱਕ

ਮੱਖਣ ਗਿੱਲ

ਕਿੱਟੂ ਬਾਵਾ

ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜਿੰਦੀ

ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ

ਰੁਪਿੰਦਰ ਅਰੋੜਾ

ਜਸਵਿੰਦਰ ਗਿੱਲ

ਡੀ. ਡੀਨਾ ਖੰਗੂੜਾ

ਜਿੰਦੀ ਖੰਗੂੜਾ

ਸੁਖਿੰਦਰ ਪੰਧੋਰ

ਰੇਸ਼ਮ ਸਿੰਘ ਖੱਖ

ਕਿਰਨ ਸਿੰਘ

ਸਤਵਿੰਦਰ ਸੱਤਾ

ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ

ਜਸਪਾਲ ਜੱਸੀ

ਖੇਮ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ

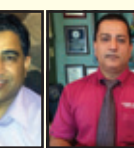

ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ

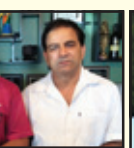
ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੂਰ

ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਮਰਾ

ਤਲਵਿੰਦਰ ਸੂਸ

ਕੁਲਵਿੰਦਰ (ਅੰਬਰ ਪੈਲੇਸ)

ਹਰਭਜਨ ਪਾਲੀਵਾਲ

ਵਰਿੰਦਰ ਨਾਗਰਾ

ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ

ਸਿਕੰਦਰ ਬਿੱਟੂ

ਅਮਰਜੀਤ ਚੀਮਾ

ਸਤਵਿੰਦਰ ਮਾਨ

ਕੁਲਦੀਪ ਗਿੱਲ

ਮਹਾਬੀਰ ਚੀਮਾ

ਜੇਧ ਸਿੰਧੂ

ਬ੍ਰਿਜ ਸ਼ਰਮਾ

ਸੰਨੀ ਵਰਮਾ

ਰਾਣਾ ਸੇਖੋਂ

ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕਿੱਟੂ

ਜੱਗੀ ਸਿੰਘ ਘੋੜੜਾ

ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ

ਓਂਕਾਰ ਸਿੰਘ ਜਲਾਲਪੁਰ

ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਮਿਆਣੀ

ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਿੰਦ

ਨਰਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ

ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭੱਦਾਸ

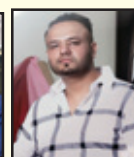
ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ

ਜਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ

ਸੰਨੀ ਸਿੰਘ

ਤਾਲੀ ਭੱਠਲ

ਬੱਬੂ ਧਾਮੀ

JD Royal Food Gurpreet Gill

Address: 365 Gary Ave Carol Stream, IL 60188

Phone: 630-818-5159

Alt Phone: 630-653-1553

Website: jdroyalfood.com

ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਅਤੇ ਕਲਚਰਲ ਕਲੱਬ, ਸ਼ਿਕਾਗੋ

Garry Sandhu

ਵਾਲੀਬਾਲ ਦਾ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਸਵਰਗੀ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ, ਹਰਜਾਪ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ ਤੇ ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ ਮੌਜੀ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ

ਮਰਹੂਮ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ ਮਰਹੂਮ ਹਰਜਾਪ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ ਮਰਹੂਮ ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ ਮੌਜੀ

ਕੁਮੈਂਟੇਟਰ ਮੱਖਣ ਅਲੀ ਦਾ ਗੋਲਡ ਮੈਡਲ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ

ਕੁਮੈਂਟੇਟਰ ਮੱਖਣ ਅਲੀ

ਨਾਮੀ ਗਾਇਕ ਗੈਰੀ ਸੰਧੂ ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਗਾਇਕੀ ਦਾ ਅਖਾੜਾ ਲਾਉਣਗੇ। ਫਰੀ ਪਾਰਕਿੰਗ, ਫਰੀ ਫੂਡ। ਬੀਬੀਆਂ ਲਈ ਫਰੀ ਮਹਿੰਦੀ

ਸਾਡੇ ਸਪਾਂਸਰ

ਰਵੀ ਹੰਡਰਾ ਵੀਡੀਓ ਸਪਾਂਸਰ ਵਾਲੀਬਾਲ ਦੇ ਸਪਾਂਸਰ ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਧਨੋਆ ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਸੋਹਣ ਗਿੱਲ ਪ੍ਰਿਥੁਪਾਲ ਘੋਤੜਾ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰੜ ਬਲਜੀਤ ਗਿੱਲ ਅਤੇ ਪਰਮਿੰਦਰ ਗਿੱਲ ਜਸਵਿੰਦਰ ਜੱਸੀ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਨੀ ਪੂੜ Om Nirala Golars Env. ਹਰਵਿੰਦਰ ਵਾਲੀਆ ਅਮਲੋਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ

ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਝੱਜ ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਖੱਟੜਾ ਰਿੰਪੀ ਖੱਟੜਾ ਪਰਮਿੰਦਰ ਖੱਟੜਾ ਅਯੁਧਿਆ ਸਲਵਾਨ ਸਨੀ ਧਾਮੀ ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੂਰਾ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀਆ ਜੋਨੀ ਸੱਲੂ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਹੋਤਾ ਲਾਲੀ ਧਾਲੀਵਾਲ ਪਰਦੀਪ ਸਲਵਾਨ ਰਾਜਵਿੰਦਰ ਗਰੇਵਾਲ

ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਕਲੋਰ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧਰ ਮਨਜੀਤ ਨਾਗਰਾ ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਭੱਟੀ ਲੱਭਾ ਸਿੰਘ ਇੰਡੀਆਨਾ ਓਂਕਾਰ ਕਾਰੀ ਨਿੱਕ ਗਾਖਲ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀ ਜਗਮੀਤ ਸਿੰਘ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਅਜੈਬ ਲੱਖਣ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਡੀ. ਸੀ. ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਅਮਰਜੀਤ ਗਡਾਣੀ ਮਨਦੀਪ ਘੋਤੜਾ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ

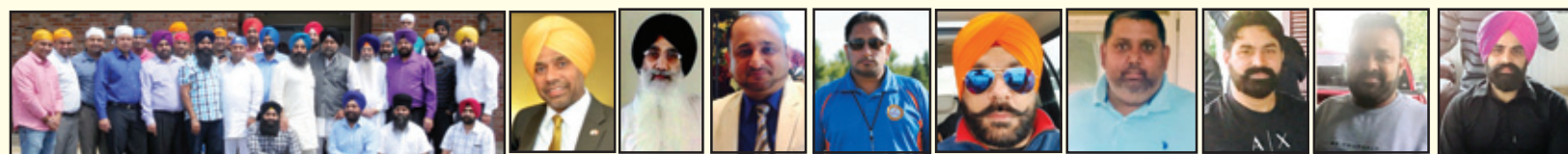
ਸੁਮਸ਼ੇਰ ਬੋਪਾਰਾਏ ਰਾਣਾ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਲੰਗ ਤਰਲੋਚਨ ਸੰਘਾ ਜਸਵਿੰਦਰ ਪਨਾਮ ਜਸਬੀਰ ਸੁੱਗਾ ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ ਸਤਨਾਮ ਮਿਨਹਾਸ ਜਸਵੀਰ ਸੋਢੀ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੱਲੀਝਿੱਕੀ ਗੁਰਸਾਹਿਬ ਤੂਰ ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ ਡਿਪਟੀ ਰੁਬੀ ਸਿੰਘ ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਬਲੂ ਬਲਕਾਰ ਢੇਸੀ ਸੁਰਜੀਤ ਢੇਸੀ

ਰਾਕੇਸ਼ ਰੇਹਨ ਕੈਫੇ ਇੰਡੀਆ ਮਿਲਵਾਕੀ ਆਗਿਆਪਾਲ ਚਾਹਲ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਬੋਪਾਰਾਏ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਟਾਂਡਾ ਸੁਰਜੀਤ ਮਾਵੀ ਅਮਰੀਕ ਟਿਵਾਣਾ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੀਹਰਾ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢੀਡਸਾ ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਸਤੀਸ਼ ਭਾਰਦਵਾਜ ਸੁਖਮੇਲ ਅਟਵਾਲ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਛੀਨਾ ਗਰੇਵਾਲ ਬੁਦਰਜ਼ ਬੌਬੀ ਸਿੰਘ ਸਲੋਮਪੁਰ

ਹਰਵਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਲੈਲ ਬਿਕਰਮ ਸੋਹੀ ਬਲਵਿੰਦਰ ਗਿਰਨ ਹਰਕੇਵਲ ਲਾਲੀ ਗੁਰਦੀਪ ਢਿੱਲੋਂ ਬੌਬੀ ਤੇ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਨ ਹਰਗੁਰਮੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ ਵਿੱਕੀ ਅਤੇ ਤਾਰੀ ਬਾਬ ਹੁੰਦਲ

ਸੰਤ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੁਸਾਇਟੀ, ਇੰਡੀਆਨਾ ਸਨੀ ਕੁਲਾਰ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ ਕੁਲਬੀਰ ਬੌਬੀ ਰਾਜ ਜਮਾਰਾਏ ਕੰਵਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਇੰਡੀਆਨਾ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਲਾਡੀ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਿੰਕੂ ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਇੰਡੀਆਨਾ

ਤੁਹਾਡੇ ਆਪਣੇ ਲੋਗੋ, ਆਪਣੀ ਡਾਸ਼ਾ, ਆਪਣੇ ਸਟੋਰ
MVP Award by

 Since 1981
 773-262-4377
 www.RegalJewels.com
 2625 W. Devon Ave. Chicago, IL 60640
MVP Stopper Winner Half Oz Gold
MVP Saider Winner Half Oz Gold
Regal Jewels Chicago
 Rajveer Singh Gill
 847-907-0825

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਓਕ ਕਰੀਕ 'ਚ ਸੰਤ ਮੁਰਾਲੇਵਾਲਿਆਂ ਦੀ 69ਵੀਂ ਬਰਸੀ ਮਨਾਈ

ਓਕ ਕਰੀਕ, ਵਿਸਕਾਨਸਿਨ (ਬਿਊਰੋ): ਗੁਰੂ ਲਾਧੋ ਰੇ ਸੇਵਾ ਸੁਸਾਇਟੀ, ਵਿਸਕਾਨਸਿਨ ਵਲੋਂ ਸੰਤ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਮੁਰਾਲੇਵਾਲਿਆਂ ਦੀ 69ਵੀਂ ਬਰਸੀ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਸਥਾਨਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਓਕ ਕਰੀਕ ਵਿਖੇ ਸ਼ਰਧਾ

ਦੇ ਰਾਗੀ ਜਥੇ ਨੇ ਇਲਾਹੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਮਨੋਹਰ ਕੀਰਤਨ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ। ਭਾਈ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਸਰਾਲੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਕਥਾ ਰਾਹੀਂ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਜੀਵਨੀ 'ਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਇਆ। ਗੁਰਜੋਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹਰਜੋਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਸ਼ਬਦ ਗਾਇਨ ਰਾਹੀਂ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰੀ।

ਘਰ ਦੇ ਸੈਕਟਰੀ ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗੋਲਡੀ ਨੇ ਆਈਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸੰਤ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਮੁਰਾਲੇਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਜੀਵਨ 'ਤੇ

ਚਾਨਣਾ ਪਾਇਆ। ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਸਫਲ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਹੋਰਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਗੁਰੂ ਲਾਧੋ ਰੇ ਸੇਵਾ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੱਗੀ ਸਿੰਘ ਘੋਤੜਾ, ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗੋਲਡੀ, ਸਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਟੀਟੂ, ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ

ਮਿਆਣੀ, ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜਿੰਦੀ, ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਿੰਦ, ਨਰਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭੱਦਾਸ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਮੋਤਾ ਸਿੰਘ ਗਿਲਜ਼ੀਆਂ ਅਤੇ ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕਿੱਟੂ ਨੇ ਪੂਰੀ ਮਿਹਨਤ ਕੀਤੀ।

ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਮਨਾਈ ਗਈ। ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੇ ਭੋਗ ਉਪਰੰਤ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਹੈਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਭਾਈ ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਭਾਈ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੰਬੇ ਵਾਲਿਆਂ

ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਤੋਂ ਹੈਪੀ ਹੀਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ, ਨਰਿੰਦਰ ਸਰਾਂ, ਲੱਕੀ ਸਹੋਤਾ ਤੇ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਫੁੱਲ ਭੇਟ ਕੀਤੇ। ਆਈਆਂ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਿਆ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਸ. ਮੋਤਾ ਸਿੰਘ ਗਿਲਜ਼ੀਆਂ ਨੇ ਸੰਤ ਮੁਰਾਲੇਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਜੀਵਨ 'ਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਇਆ ਅਤੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਪਾਏ ਪੂਰਨਿਆਂ 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਦੀ ਨਸੀਹਤ ਕੀਤੀ। ਗੁਰੂ

ਗੁਰਦਾਸ ਮਾਨ ਦੇ ਬੋਲਾਂ ਸੰਗ ਠੁਮਕਿਆਂ ਤੇ ਝੁਮਕਿਆਂ ਦੀ ਮਸਤੀ

ਇੰਡੀਅਨਐਪੋਲਿਸ, ਇੰਡੀਆ (ਬਿਊਰੋ): ਲੋਕ ਗਾਇਕ ਗੁਰਦਾਸ ਮਾਨ ਦੇ ਅਮਰੀਕਾ ਟੂਰ ਦਾ ਆਖਰੀ ਸ਼ੋਅ ਬਲਟਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਇੰਡੀਅਨਐਪੋਲਿਸ ਦੇ ਕਲੋਵਿਸ

ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦਰਸ਼ਨ ਬਸਰਾਓ ਦੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਕੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਤੋਰਿਆ।

ਸਿੰਧੂ ਨੇ ਜਿੱਥੇ ਸ਼ੋਅ ਦੀ ਰੂਪ ਰੇਖਾ ਬਾਰੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਇਆ, ਉਥੇ ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਟੀਮ ਅਤੇ ਸਪਾਂਸਰ ਸੱਜਣਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਲੱਗਦੇ ਹੱਥ ਕੁਝ ਸ਼ੇਅਰ ਵੀ ਸੁਣਾਏ,

ਗੁਰਦਾਸ ਮਾਨ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਸੀ, ਬੋਲ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਰੂਹ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਪੈਰਾਂ 'ਚ ਥਿਰਕਣ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਅਤੇ ਹਾਲ 'ਚ ਹਰੇਕ ਥਿਰਕ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਮਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਗੀਤ ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਤੋਂ ਗਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਪਰ ਕੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਬਣਾ? ਇਹ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਾ। ਗੀਤਕਾਰ ਮੱਖਣ ਬਰਾੜ ਵੀ ਇਸ ਸ਼ੋਅ 'ਚ ਟੋਰਾਂਟੋ ਤੋਂ ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਏ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਮਿਡਵੈਸਟ ਦੇ 5-6 ਰਾਜਾਂ-ਇੰਡੀਆਨਾ, ਮਿਸ਼ੀਗਨ, ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਓਹਾਇਓ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੈਨੇਡਾ ਵਾਲੇ ਪਾਸਿਓਂ ਬਾਰਡਰ ਪਾਰ ਕਰਕੇ ਵੀ ਸੰਗੀਤ ਪ੍ਰੇਮੀ ਪਹੁੰਚੇ। 'ਤੈਨੂੰ ਮੰਗਣਾ ਨਾ ਆਵੇ ਤੇ ਫਕੀਰ ਕੀ ਕਰੇ', 'ਮਾਮਲਾ ਗੜਬੜ ਐ' ਸਮੇਤ ਨਵੇਂ-ਪੁਰਾਣੇ ਗੀਤ ਅਤੇ ਸ਼ੇਅਰ ਸ਼ਾਇਰੀ ਦੀਆਂ ਫੁਹਾਰਾਂ ਵਿਚ ਢਾਈ ਘੰਟੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜ ਕੁ ਮਿੰਟ 'ਚ ਬਤੀਤ ਹੁੰਦੇ ਨਜ਼ਰ ਆਏ।

ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਹਾਲ ਵਿਚ ਹੋਇਆ, ਜੋ ਯਾਦਗਾਰੀ ਹੋ ਨਿਬੜਿਆ। ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ 'ਚ ਇਹ ਗੁਰਦਾਸ ਮਾਨ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਸ਼ੋਅ ਸੀ, ਜੋ ਬਿਨ ਸਿੰਘ ਬਾਂਸਲ, ਨਰਿੰਦਰ ਸੋਢੀ ਅਤੇ ਰੇਡੀਓ ਚੰਨ ਪਰਦੇਸੀ ਦੇ

ਸ਼ਾਮ 8 ਵਜੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ ਇਸ ਮਸਤੀ ਦੇ ਮੇਲੇ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਇੰਡੀਆ ਤੋਂ ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਰੇਡੀਓ ਅਤੇ ਟੀ. ਵੀ. ਹੋਸਟ ਸੁਖਨੈਬ ਸਿੰਘ ਸਿੰਧੂ ਦੇ ਸਵਾਗਤੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਹੋਈ।

ਜਿਹੜੇ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਸੱਚ ਨਾ ਆਖ ਸਕੇ ਉਹ ਨਾ ਬੋਲੇ ਜੀਹਦੀ ਨੀਤ ਰੂੰਗਿਆਂ ਵਾਲੀ ਏ, ਉਹ ਤੇਰਾ-ਤੇਰਾ ਨਾ ਤੋਲੇ। ਸੱਚ ਟੰਗਿਆ ਗਿਆ ਸਲੀਬਾਂ 'ਤੇ, ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਤਾਲੇ ਜੀਭਾਂ 'ਤੇ।

ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਗੁਰਦਾਸ ਮਾਨ ਦੀ ਮਸਤੀ ਭਰੀ ਮਹਿਫਿਲ ਚੱਲਦੀ ਰਹੀ, ਉਨਾ ਚਿਰ ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੇ ਅੱਖਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਝਪਕੀਆਂ। ਗੁਰਦਾਸ ਜਦੋਂ ਸ਼ੇਅਰ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਤਾਂ, ਜਿੱਧਰ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਜਾਂਦੀ, ਕਿੱਧਰੇ ਠੁਮਕੇ ਲੱਗਦੇ ਦਿਸਦੇ, ਕਿਤੇ ਝੁਮਕੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਬੀਬੀਆਂ ਨੇ ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਸੀ। ਕੋਈ ਪਰਿਵਾਰ ਬਾਕਸ 'ਚ ਬੈਠਾ ਝੁਮ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਕੋਈ ਬਾਲਕੋਨੀ 'ਚ ਝੁਮਰ ਪਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਤਾਂ ਹਰੇਕ ਸਾਹ ਰੋਕੀ ਸੁਣਦਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ 'ਸਾਈਕਲ ਦੀ ਸਵਾਰੀ' ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਬੁਢਾਪੇ 'ਚ ਬੈਠਿਆਂ ਨੂੰ ਬਚਪਨ 'ਚ ਖਾਧੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਆ ਗਿਆ। 'ਕੀ ਬਣੂ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜਾਣੇ' ਗੀਤ ਗਾਉਂਦੇ

ਮੁੱਕਦੀ ਗੱਲ, ਹਾਲ ਦੀਆਂ ਦੋ ਛੱਤਾਂ ਉਪਰ ਪੱਗਾਂ ਅਤੇ ਚੁੰਨੀਆਂ ਦਾ ਝੁਰਮਟ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਸ਼ੋਅ ਐਨਾ ਸਫਲ ਕਰਦੇ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਜੇ ਆਰ ਐਂਡ ਆਰ ਡੇਅਟਨ, ਓਹਾਇਓ ਵਾਲੇ ਤੱਖਤ ਅਤੇ ਗਿੱਲ ਭਰਾ ਪਲਾਟੀਨਮ ਸਪਾਂਸਰ ਬਣ ਕੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾ ਦਿੰਦੇ, ਤੇ ਜੇ ਘੁਮਾਣ ਗਰੁਪ ਆਫ ਹੋਟਲਜ਼ ਵਾਲੇ ਘੁਮਾਣ ਭਰਾ ਨਾਲ ਨਾ ਖੜੁਦੇ। ਮਾਲਵਾ ਟਰੱਕ ਅਤੇ ਟਰੇਲਰ ਪਾਰਕਿੰਗ ਵਾਲੇ ਜਸਮੀਤ ਸਿੰਘ, ਬਿੱਲੂ ਪੰਧੋਰ ਕੈਨਟੋਕੀ, ਲਿਊਕ ਆਇਲ, ਬੋਬੀ ਸਿੰਧੂ ਡੇਅਟਨ, ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਅਤੇ ਕਲਚਰਲ ਸੁਸਾਇਟੀ, ਪੀ. ਸੀ. ਐਸ. ਆਫ ਮਿਸ਼ੀਗਨ, ਰਾਜ ਜਾਮਾਰਾਏ (ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸਕੂਲ) ਅਤੇ ਲੱਕੀ ਸਹੋਤਾ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਦਾ ਵੱਡਮੁੱਲਾ ਸਹਿਯੋਗ ਇਸ ਸ਼ੋਅ ਨੂੰ ਯਾਦਗਾਰੀ ਬਣਾ ਗਿਆ। ਸ਼ੋਅ ਖਤਮ ਹੋਣ 'ਤੇ ਹਾਲ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਦੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਖਿੜੇ ਹੋਏ ਸਨ।

ਬੇਚੈਨੀ ਬਣਦੀ ਹੈ, ਦਿਮਾਗੀ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦਾ ਕਾਰਨ

ਸਿਹਤ ਸੰਭਾਲ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ: ਸਿੱਖ ਸੀਨੀਅਰ ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਗਰੁਪ ਦੀ ਮਹੀਨਾਵਾਰ ਮੀਟਿੰਗ ਬੁਧਵਾਰ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਵਿਖੇ ਹੋਈ, ਜਿਸ ਵਿਚ 'ਸੰਜੀਵਨੀ' ਨਾਂ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨੇ ਦਿਮਾਗੀ ਸਿਹਤਮੰਦੀ ਬਾਰੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ। 'ਸੰਜੀਵਨੀ' ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਨਾਂ ਬੁਟੀ-ਬੂਟੀ ਤੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਆਯੁਰਵੈਦ ਵਿਚ ਦਵਾਈ ਲਈ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। 'ਸੰਜੀਵਨੀ' ਧਾਰਾ 501-ਸੀ ਤਹਿਤ ਟੈਕਸ ਮੁਆਫ ਸੰਸਥਾ ਹੈ ਜੋ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਹਫਤੇ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਦੌਰਾਨ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਬਾਹਰਲੇ ਇਲਾਕਿਆਂ (ਸਬ-ਅਰਬ) ਵਿਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਸਥਾ ਮੁਫਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ 24 ਘੰਟੇ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਲੋੜ ਪੈਣ 'ਤੇ ਡਾਕਟਰੀ ਅਤੇ ਕਾਊਨੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਵੀ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰਦੀ ਹੈ।

'ਸੰਜੀਵਨੀ' ਵਲੋਂ ਸਮਾਗਮ ਲਈ ਵਿਸ਼ਾ ਬੇਚੈਨੀ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਬੇਚੈਨੀ ਮਾਮੂਲੀ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਇਹੀ ਗੰਭੀਰ ਰੋਗਾਂ ਜਿਵੇਂ ਉਦਾਸੀ (ਡਿਪਰੈਸ਼ਨ), ਆਲਜ਼ਾਈਮਰ, ਯਾਦਦਾਸਤ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਣਾ, ਬਾਈਪੋਲਰ ਡਿਸਆਰਡਰ (ਕਈ ਹਫਤੇ ਜਾਂ ਮਹੀਨੇ ਬਹੁਤ ਉਦਾਸ ਜਾਂ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਰਹਿਣਾ) ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਕੱਲੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ 56 ਮਿਲੀਅਨ (5 ਕਰੋੜ 60 ਲੱਖ) ਲੋਕ ਉਦਾਸੀ ਦੇ ਮਰੀਜ਼ ਹਨ ਅਤੇ 38 ਮਿਲੀਅਨ (3 ਕਰੋੜ 80 ਲੱਖ) ਬੇਚੈਨੀ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹਨ। ਹਰ ਘੰਟੇ ਇਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰਦਾ ਹੈ।

'ਸੰਜੀਵਨੀ' ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਦਾਸੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਲੱਛਣਾਂ 'ਤੇ ਨਿਗੂ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇ। ਜੇ ਤੁਹਾਡਾ ਮਨ ਉਚਾਟ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨ ਨੂੰ ਮਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਮਨ ਦਿਲ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦਾ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਮਦਦ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਦਿਮਾਗੀ ਪ੍ਰੈਸ਼ਨੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਵਧੇਰੇ ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਜ਼ਾਕ ਉਡਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਮੁਝ ਵਿਚ ਜਲਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਜਾ ਜਾਣਾ ਵੀ ਬੇਚੈਨੀ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ,

ਜੋ ਅੱਗੇ ਚਲ ਕੇ ਉਦਾਸੀ ਵਿਚ ਬਦਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਲੋਕ ਠੀਕ ਖਾਣਾ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ, ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਉਲਟੀ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਲੋਕ ਇਕੋ ਗੱਲ ਜਾਂ ਕੰਮ ਦੇ ਖਹਿਤੇ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਵਾਰ ਵਾਰ ਹੱਥ ਧੋਣੇ, ਵਾਲ ਠੀਕ ਕਰੀ ਜਾਣਾ ਆਦਿ ਵੀ ਦਿਮਾਗੀ ਪ੍ਰੈਸ਼ਨੀ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਓ.ਸੀ.ਡੀ. (Obsessive Compulsive Disorder) ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਰਸਨੈਲਿਟੀ

ਡਿਸਆਰਡਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਕਈ ਕਈ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਕੱਢਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲਬਾਤ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਆਪ ਕੌਣ ਹਨ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਜਾਂ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਦਸਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਤਾਉ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਸੁਣਨ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਅੰਦਰੇ ਅੰਦਰ ਸਹਿਮ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਬਚਾਅ ਲਈ ਖਤਰਨਾਕ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਿਸ਼ੋਫਰੇਨੀਆ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਬਾਲੀ ਵਿਚ ਪਾਈ ਰੋਟੀ ਨਹੀਂ ਖਾਣਗੇ, ਕਹਿਣਗੇ, ਇਸ ਵਿਚ ਤਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ, ਕਿਵੇਂ ਖਾਵਾਂ?

'ਸੰਜੀਵਨੀ' ਅਨੁਸਾਰ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਲਾਜ ਉਪਲਬਧ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਲੋਕ ਇਲਾਜ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਉਂਦੇ, ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਵੀ ਸਾਂਝੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਕਿ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਨਾ ਫੈਲੇ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖਿੱਲੀ

ਨਾ ਉਡੇ। ਚਾਹੀਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣੋ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਵਾਉ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਕੱਲੇ ਨਹੀਂ, ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਹਾਂ, ਤੁਹਾਡਾ ਸਾਥ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਸਮਾਜ ਨੂੰ, ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨੂੰ ਤੁਹਾਡੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਮਾਨਸਿਕ ਤਣਾਅ, ਜੋ ਲੋਕ ਨਵੇਂ ਪਰਦੇਸ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਵੀ ਕਾਫੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਦੋਂ ਖਾਂਦੇ ਪੀਂਦੇ ਮਾਪੇ, ਪਰਦੇਸ ਆ ਕੇ ਔਲਾਦ ਕੋਲ ਆ ਕੇ

ਸਿੱਖ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਮਾਪਿਆਂ 'ਤੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਬੋਝ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਦਕਿ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਕੋਲ ਵਾਧੂ ਵਕਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਸਲਾ ਬੇਚੈਨੀ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਤਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਦੇ ਮਰੀਜ਼ ਬੱਚੇ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ਬੋਝ, ਸਕੂਲ ਦਾ ਮਾਹੌਲ, ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਬੱਚਿਆਂ ਤੋਂ ਬੇਤਹਾਸ਼ਾ ਕਾਮਯਾਬੀ ਦੀ ਉਮੀਦ। ਚੰਗੇ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿਚ ਦਾਖਲਾ, ਕਈ ਮਾਪੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਤੋਂ ਬੇਤਹਾਸ਼ਾ ਉਮੀਦ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਸਿਰਫ ਡਾਕਟਰ, ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਹੀ ਬਣਨ। ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਭਾਵੇਂ ਦਿਲਚਸਪੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਾ। ਫਿਰ ਕਈ ਵਾਰ ਬੱਚੇ ਗਲਤ ਫੈਸਲੇ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ। ਬਹੁਤੇ ਲੋਕ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਗਲਤ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਲਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਬੱਚੇ ਅਜੋਕੇ ਫੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਮਾਪੇ ਆਪਣੇ ਵੇਲਿਆਂ ਵਿਚ ਅਤੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰੋ, ਮਸ਼ਵਰਾ ਦਿਉ ਪਰ ਕਰਨ ਉਸ ਨੂੰ ਉਹ ਦਿਉ ਜਿਸ ਦੇ ਉਹ ਸਮਰੱਥ ਹਨ।

ਨਵੇਂ ਨਵੇਂ ਪਰਦੇਸ ਆਏ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਭਾਸ਼ਾ ਨਾ ਆਉਣੀ, ਕਲਚਰ ਦਾ ਸਦਮਾ ਵੀ ਬੇਚੈਨੀ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸਰੀਰਕ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਵੀ ਲੱਗ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਬੇਚੈਨੀ, ਘਬਰਾਹਟ ਮੌਸਮ ਕਰਕੇ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਲੰਮੀ ਸਰਦੀ, ਬੱਦਲਵਾਈ ਵੀ ਦਿਮਾਗ 'ਤੇ ਅਸਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਉਮਰ ਦਾ ਵੀ ਤਕਾਜ਼ਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਉਮਰ ਵਧਦੀ ਹੈ, ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਘਟਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਇਨਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਜੇ ਲੋੜ ਹੈ ਤਾਂ ਮਦਦ ਲੈ ਲਉ, ਫੁਪਾਉ ਨਾ, ਸਗੋਂ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ, ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਦੱਸੋ, ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ, ਦੋਸਤਾਂ ਨੂੰ, ਸਮਾਜ ਸੇਵੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸੋ। ਇਕੱਲਿਆਂ ਝੱਲਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਬਜ਼ੁਰਗ ਜਦੋਂ ਪਰਦੇਸ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਯਾਰਾਂ, ਦੋਸਤਾਂ, ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਵਾਲਾ ਮਾਹੌਲ ਛੱਡ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਬਾਹਰ ਜਾ ਕੇ ਰਵਾਂ ਹੋਣ ਵਿਚ ਵਕਤ ਲਗਦਾ ਹੈ।

ਬੇਚੈਨੀ ਕਰਕੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਵਿਗੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤਣਾਅ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਤ ਮਾਰ-ਕੁੱਟ ਤਕ ਵੀ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਬਰਦਾਸ਼ਤ

ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਘਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਚਾਹੀਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਲੋੜ ਮੁਤਾਬਕ ਤਬਦੀਲੀ ਲਿਆਂਦੀ ਜਾਵੇ। ਬਾਹਰੀ ਮਦਦ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਤਾਂ ਵੀ ਸ਼ਰਮਿੰਦਗੀ ਮਹਿਸੂਸ ਨਾ ਕਰੋ। ਬੇਚੈਨੀ ਸਰੀਰਕ, ਦਿਮਾਗੀ ਜਾਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਨਹੀਂ ਵਰਤਣੀ ਚਾਹੀਦੀ।

'ਸੰਜੀਵਨੀ' ਟੀਮ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਪ੍ਰੋਮਿਲਾ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸਾਥ ਬਿੰਦੂ, ਰੀਤੂ ਤੇ ਮਧੁਰਾ ਨੇ ਦਿੱਤਾ। ਸੰਸਥਾ 300 ਦੇ ਕਰੀਬ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਮਦਦ ਦੇ ਚੁਕੀ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਸਿਰਫ ਗੱਲਬਾਤ ਸੁਣ ਕੇ, ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਹੀ ਹਾਲਾਤ ਉਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੰਸਥਾ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਫੋਨ: 224-424-0050 ਰਾਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਵੈੱਬਸਾਈਟ sanjeevni4u.com ਹੈ ਅਤੇ ਈਮੇਲ info@sanjeevni4u.com ਹੈ।

ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਅਗਲਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਘਰੇਲੂ ਮਾਰਕੁੱਟ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਹੋਵੇਗਾ। ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਚੋਪੜਾ (ਫੋਨ: 224-358-7769), ਸੁਰਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਕਾਲੜਾ (ਫੋਨ: 847-305-9119), ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਭੱਲਾ (ਫੋਨ: 630-229-1460) ਜਾਂ ਈਮੇਲ bastit@aol.com 'ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਫੇਸਬੁੱਕ ਨਵੀਂ ਕ੍ਰਿਪਟੋਕਰੰਸੀ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ 'ਚ

ਲੰਡਨ: ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਸੋਸ਼ਲ ਨੈੱਟਵਰਕਿੰਗ ਕੰਪਨੀ ਫੇਸਬੁੱਕ ਕ੍ਰਿਪਟੋਕਰੰਸੀ ਨਾਲ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਕੰਪਨੀ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਵਿੱਤੀ ਖੇਤਰ ਦੇ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਨਵੀਂ ਕਰੰਸੀ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸੋਸ਼ਲ ਨੈੱਟਵਰਕਿੰਗ ਕੰਪਨੀ ਭਲਕੇ ਇਸ ਕਰੰਸੀ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਵੇਗੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ **ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ**

ਪੰਜਾਬੀ ਢਾਬਾ

1480 N. State Road 1, Cambridge City, IN 47327

ਕੈਬਰਿਜ ਸਿਟੀ (ਇੰਡੀਆਨਾ) ਵਿਚ
ਪੰਜਾਬੀ ਢਾਬੇ ਲਈ
ਡਿਸ਼ਵਾਸ਼ਰ, ਹੈਲਪਰ, ਵੇਟਰ
ਅਤੇ ਕੁਕ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ

ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ, ਖਾਣਾ ਮੁਫਤ ਤੇ ਹੋਰ ਸਹੂਲਤਾਂ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਮਨਜੀਤ ਨਾਗਰਾ
ਫੋਨ: 317-750-1900

Sky Films **DJ VIC**
MUSIC FOR ALL

DJ, Video, Photo, Lighting, Live Video

LED Floor, Cloud effect, Fireworks and More

A Award Winning Team
ਅਵਾਰਡ ਜੇਤੂ ਟੀਮ

WEDDINGWIRE

2019 COUPLES' CHOICE
AWARDS
★★★★★
Sky Films and DJ VIC

IS IN THE TOP FIVE PERCENT OF WEDDING PROFESSIONALS ON WEDDINGWIRE FOR DEMONSTRATING EXCELLENCE IN QUALITY, SERVICE, AND PROFESSIONALISM WITHIN THE WEDDING INDUSTRY.

CONTACT US FOR MORE DETAILS

Team Sky Films & Production

Contact - Gagan 734 674 1854, www.skymademymemories.com

ਪੰਜਾਬੀ ਚਿੰਤਨ ਦੀ ਹਕੀਕਤ

ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਹਰ ਖੇਤਰ ਅੱਜ ਖੜੋਤ ਦੀ ਖਾਈ ਵੱਲ ਖਿਸਕ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਖੜੋਤ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਲਈ ਭਵਿੱਖਮੁਖੀ ਪਹੁੰਚ ਪਹਿਲੀ ਸ਼ਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਅੱਜ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਹੱਲ ਬੀਤੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚੋਂ ਲੱਭ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਰਾਜਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਕੁਝ ਅਜਿਹੇ ਨੁਕਤੇ ਉਭਾਰੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾ ਅਗਲਾ ਕਦਮ ਜੇ ਅਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਔਖਾ ਜ਼ਰੂਰ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਵਕਤ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹਰ ਸਮਾਜ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੌਰਾਂ 'ਚੋਂ ਲੰਘਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਦੌਰ ਲਹਿਰਾਂ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਦ ਜਨਸਮੂਹ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਦਿਸਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਾਪਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਅਸੀਂ ਉਹ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਈਏ ਤਾਂ ਸਭ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ, ਸਮਾਜ ਸਹੀ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਚੱਲ ਪਵੇਗਾ। ਇਹ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਚੱਲ ਰਹੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਸੁਧਾਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਿਆਸੀ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਕਿਸੇ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹ ਹਾਕਮ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਸਥਾਪਿਤ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਦਲ ਕੇ ਨਵਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਤੀਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਦੌਰ 'ਚ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਸਪਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ; ਇਸ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ

ਰਾਜਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: 91-98767-10809

ਰਾਹ ਬਾਰੇ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਚਲਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਵੱਡੇ ਸਿਧਾਂਤਕ ਮੱਤਭੇਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ; ਜੇ ਮੱਤਭੇਦ ਹੁੰਦੇ ਵੀ ਹਨ, ਉਹ ਲਹਿਰ ਦੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਕਾਰਨ ਦਬ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਵੱਖ ਵੱਖ ਦੋਸ਼ਾਂ 'ਚ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਸਮਾਜਵਾਦ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਰਾਜ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਲਹਿਰਾਂ ਆਦਿ ਇਸ ਦੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਹਨ।

ਸਮਾਜ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਉਸ ਲਹਿਰ ਦੇ ਆਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿੱਠ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰ ਦੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਆਜ਼ਾਦੀ ਪਿਛੋਂ ਦੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਜਾਂ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਇਨਕਲਾਬ ਲਿਆਉਣ ਵਾਲੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਮੁਢਲੇ ਦੌਰ 'ਚ ਦੇਖੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਨਵੇਂ ਜੋਸ਼ ਨਾਲ ਨਿਸ਼ਾਨਿਆਂ 'ਚੋਂ ਕੁਝ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਚਿੰਤਨ ਵਿਚ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਹਾਲਾਤ ਬਦਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਨਵੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਅੱਗੇ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਲਹਿਰ ਪ੍ਰਤੀ ਉਹ ਭਵਨਾਤਮਿਕ ਲਗਾਓ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਆਈ ਖੜੋਤ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਲਈ ਸਮਾਜ 'ਚ ਚਿੰਤਨ/ਮੰਥਨ ਦਾ ਦੌਰ ਚਲਦਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਇਸੇ ਚਿੰਤਨ/ਮੰਥਨ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਹੁਣ ਤਕ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਸਮਾਜਵਾਦੀ, ਧਾਰਮਿਕ ਤੇ ਸੁਧਾਰਕ, ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਦੇ ਦੌਰ 'ਚੋਂ ਲੰਘ ਚੁਕਾ ਹੈ। ਸਿਆਸੀ ਖੇਤਰ 'ਚ ਪਾਰਟੀਆਂ ਬਣ ਤੇ ਟੁੱਟ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਲੇਖ ਅਤੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਖੀਆਂ/ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਬਹਿਸਾਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਹਰ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਹਰ ਵਰਤਾਰੇ ਨੂੰ ਪੜਚੋਲਵੀਂ ਨਿਗੂ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਪਰਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਕੋਈ ਸਪਸ਼ਟ ਸੇਧ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਸਾਰਥਿਕ ਸਿੱਟੇ ਨਿਕਲ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੇ।

ਸਵਾਲ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਦੌਰ ਦਾ ਚਿੰਤਨ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸੇਧ ਦੇਣ ਜਾਂ ਨਵੇਂ ਸਮਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਫਲ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ? ਚੱਲ ਰਹੇ ਚਿੰਤਨ/ਮੰਥਨ ਦੇ ਅਮਲ 'ਤੇ ਝਾਤੀ ਮਾਰਦਿਆਂ ਇਸ ਵਿਚ ਕੁਝ ਅਜਿਹੇ ਰੁਝਾਨ ਦਿਸਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਇਹ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਾਰਥਿਕ ਸੂਝ ਅਤੇ ਅਗਵਾਈ ਦੇਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ।

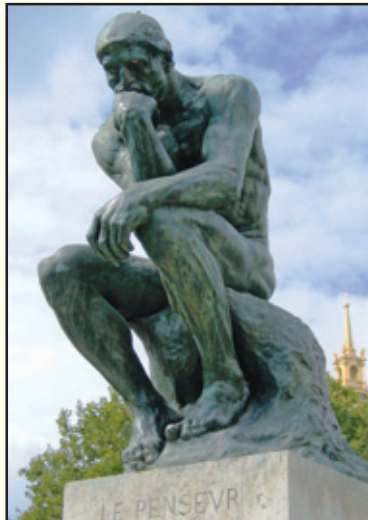
ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਚਿੰਤਨ ਭਵਿੱਖ-ਮੁਖੀ ਹੋਣ ਦੀ ਥਾਂ ਭੂਤ-ਮੁਖੀ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਬੀਤੇ ਸਮੇਂ 'ਚੋਂ ਲੱਭੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਬੀਤੇ ਸਮਿਆਂ ਦੇ ਵੱਖਰੇ ਜੀਵਨ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਆਧੁਨਿਕ ਜੀਵਨ ਲਈ ਰਾਹ ਦਸੇਰਾ ਮੰਨ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਧਰਮ ਤੋਂ ਅਗਵਾਈ ਲੈਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ

ਤਾਂ ਮੋਢੀਆਂ ਦੇ ਸੈਂਕੜੇ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਕਰੇ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਸਦੀਵੀ ਸੱਚ ਮੰਨਣਾ ਹੀ ਹੋਇਆ, ਇਸ ਕੰਮ ਵਿਚ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵੀ ਪਿਛਾਂਹ ਵੱਲ ਹੀ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਲਈ ਕਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰੇ ਸਮਾਜ 'ਚ ਸੌ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਅਪਣਾਈਆਂ ਜੁਗਤਾਂ ਨੂੰ ਅੱਜ ਵਰਤਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮੁਲਕ ਵਿਚ 70 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਪਰੇ ਦੀ ਨਕਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਿੰਨੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਦੁਨੀਆਂ ਬਦਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਸਮਝਣ ਲਈ 20 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਘੜੀਆਂ ਜੁਗਤਾਂ ਵੀ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਆਉਣੀਆਂ, ਸੌ-ਡੇਢ ਸੌ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਹਾਲਾਤ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਹੋਰ ਸਨ।

ਇਉਂ ਅੱਜ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਲੇਖਕ ਸੌ ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਮਾਰ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੌ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਪ੍ਰ. ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਉਸ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਸੀ (ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਕੂਕਾਂ ਮੈਂ)। ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੁੱਲ੍ਹੇ ਸ਼ਾਹ ਵੀ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਬਾਰੇ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਲਟੇ ਹੋਰ ਜ਼ਮਾਨੇ ਆਏ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਸੋਚ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਪੁਰਾਤਨ ਭਾਰਤੀ ਧਾਰਮਿਕ ਚਿੰਤਨ ਵਿਚ ਪਈਆਂ ਹਨ ਜੋ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਸਤਯੁਗ ਸੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤ੍ਰੇਤਾ, ਫਿਰ ਦੁਆਪਰ ਅਤੇ ਹੁਣ ਕਲਯੁਗ ਹੈ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਬਾਅਦ ਵਾਲਾ ਹਰ ਯੁੱਗ ਪਹਿਲੇ ਨਾਲੋਂ ਮਾੜਾ ਹੀ ਆਇਆ; ਭਾਵ ਮਨੁੱਖੀ ਸਮਾਜ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਥਾਂ ਵਿਨਾਸ਼ ਵੱਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇੰਜ ਇਹ ਭੂਤ-ਮੁਖੀ ਪਹੁੰਚ ਕੁਝ ਨਵਾਂ ਸੋਚਣ ਤੇ ਨਵੇਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅਪਨਾਉਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਹੋਈ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਅਸਲ 'ਚ ਕੋਈ ਵੀ ਸਮਾਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜੇ ਪਹਿਲੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਦੁੱਖ ਤਕਲੀਫ਼ਾਂ ਸਨ,

ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਬੁੱਤਸਾਜ਼ ਅਗਸਤ ਰੋਦਿਨ ਦਾ ਬਣਾਇਆ ਬੁੱਤ 'ਚਿੰਤਕ'।

ਉਹ ਅੱਜ ਨਹੀਂ ਹਨ ਤੇ ਜੇ ਅੱਜ ਹਨ, ਉਹ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੀਆਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਮਨੁੱਖ ਆਖਰ ਹਰ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਹੱਲ ਲੱਭ ਹੀ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬੀ ਚਿੰਤਕਾਂ/ਲੇਖਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੀਤਲੜੀ ਇਸ ਆਮ ਰੁਝਾਨ ਦੇ ਉਲਟ ਅਜਿਹਾ ਚਿੰਤਕ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਭਵਿੱਖਮੁਖੀ ਸੁਪਨੇ ਲਏ। ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਲੇਖਕ ਸੀ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਵਰਣਨ ਕੀਤੀ ਆਮ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਧਾਰਨਾ ਦੇ ਉਲਟ ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਹੋ ਰਹੀ ਤਸੱਵਰ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਉਹ ਇਕ ਥਾਂ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, "ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਹੀ ਤੋੜ ਉਮਰ ਤੀਕ ਕੰਮ ਕਰਨਗੀਆਂ ਜੇ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਹਣੀ ਤੋਂ ਸੁਹਣੇਰੀ ਹੁੰਦੀ ਤਕਦਾ ਹੈ।"

ਮੌਜੂਦਾ ਚਿੰਤਨ ਦਾ ਦੂਸਰਾ ਮਸਲਾ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਸੱਚ ਮੰਨਣ ਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਸੰਵਾਦ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖਣ ਸਿਖਾਉਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਗ਼ਲਤ ਸਿੱਧ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਲੋਹਾ ਮੰਨਵਾਉਣ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਭਾਰੂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਵੀ ਧਾਰਮਿਕ ਸੋਚ ਦੀ ਜਕੜ ਵਿਚ ਪਈਆਂ ਹਨ। ਕਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਲੋਕ

ਸ਼ਾਸਤਰਾਥ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਉਥੇ ਕਿਸੇ ਸਚਾਈ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਬਹਿਸ ਵਿਚ ਹਰਾਉਣਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਵ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਾਰਥਿਕ ਬਹਿਸ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਚਾਰ ਕਰਤਾ ਇਹ ਮੰਨ ਕੇ ਚੱਲਣ ਕਿ ਸੰਪੂਰਨ ਸੱਚਾਈ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ; ਹਰ ਸ਼ਖਸ ਕੋਲ ਸੱਚਾਈ ਦਾ ਇਕ ਟੋਟਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਕੋਲ ਹੋਰ ਟੋਟੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸੰਵਾਦ ਦਾ ਮਕਸਦ ਇਹ ਸਾਰੇ ਟੁਕੜੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਕੇ ਪੂਰਨ ਸੱਚਾਈ ਦੇ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨੇੜੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜਦ ਆਪਣੇ ਅਧੂਰੇ ਸੱਚ ਨੂੰ ਸੰਪੂਰਨ ਮੰਨ ਕੇ ਬਹਿਸ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਮਸਲਿਆਂ ਦੇ ਹੱਲ ਵੱਲ ਵਧਣ ਦੀ ਥਾਂ ਬਹਿਸ ਕਰਨ ਦੀ ਕਲਾ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਮਾਤਰ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਦਵਾਨ ਇਸ ਕਲਾ ਦੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਮਾਹਿਰ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਜਚਾ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਪਾਠਕ/ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵਾਧਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਅਸਰ ਸਥਾਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਤੀਜਾ ਨੁਕਤਾ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵੱਡਾ ਪਾੜਾ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਤਜਰਬੇ ਵਿਚੋਂ ਬਣਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂਕਿ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਣਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਦੋਵਾਂ ਦਾ ਆਪੋ ਆਪਣਾ ਮਹੱਤਵ ਹੈ ਪਰ ਜੇ ਦੋਵਾਂ ਦਾ ਆਪਸੀ ਤਾਲਮੇਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਸਮਾਜ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਚੰਗੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਹੀਂ ਨਿਭਾ ਸਕਦੇ। ਜੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਵਿਗਿਆਨ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਇਸ ਪਿੱਛੇ ਵੀ ਇਹ ਤੀਜਾ ਨੁਕਤਾ ਹੀ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਸੀ।

ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਜਾਤਪਾਤੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਜੇ ਲੋਕ ਕਿੱਤੇ ਵਾਲੇ ਅਮਲ ਵਿਚ ਪਏ ਹੋਏ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿਸਾਨ, ਲੁਹਾਰ, ਤਰਖਾਣ, ਚਮਾਰ, ਠਠਿਆਰ ਆਦਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਕਿਤਾਬੀ ਗਿਆਨ ਤਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਗ੍ਰੰਥ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਨ, ਬੌਧਿਕ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਲੋਕ ਪੈਦਾਵਾਰ ਦੇ ਅਮਲ ਤੋਂ ਟੁੱਟੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਵਰਗ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਅਸਲ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਨਾ ਹੋ ਕੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਅਤੇ ਆਤਮਾ ਆਦਿ ਬਾਰੇ ਸ਼ਬਦ ਜਾਲ ਘੜਨ ਵਿਚ ਲੱਗਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਕਿਰਤੀ ਵਰਗ ਆਪਣੀ ਕਿਰਤ ਦੇ ਤਜਰਬਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸਿਧਾਂਤ ਨਾ ਘੜ ਸਕਿਆ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਆਪਣੇ ਅਮਲੀ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਦੇ ਕੇ ਦੂਰ ਨੇੜੇ ਦੇ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਵਿਗਿਆਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਜੋੜਮੇਲ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਵਿਕਸਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਹੋਇਆ।

ਇਹ ਪਾੜਾ ਅੱਜ ਵੀ ਇੰਨਾ ਹੀ ਤਿੱਖਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਦਾ ਰੂਪ ਬਦਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖੇਤਰਾਂ 'ਚੋਂ ਅਨੇਕਾਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਲਈਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਾਲਜਾਂ, ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੇ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਤੇ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੀ। ਤਕਨੀਕੀ ਕਾਲਜਾਂ ਤੇ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਕਿਸੇ ਮਿਸਤਰੀ ਦੀ ਆਮ ਵਰਕਸ਼ਾਪ ਵਿਚ ਸਿੱਖੇ ਕੰਮ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੀ।

ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਇਕ ਹੋਰ ਉਦਾਹਰਣ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਪੜ੍ਹੀ ਪਹੁੰਚ ਦੀ ਹੈ। ਜਦ ਸਾਡੇ ਵਿਦਵਾਨ ਲੋਕ 'ਮੈਮਰੀ ਕਾਰਡ' ਨੂੰ 'ਯਾਦ ਪੱਤਾ' ਕਹਿਣ ਲਈ ਜੋਰ ਲਾ ਰਹੇ ਹਨ; ਲੇਖਕ, ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਸਖਤ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਲਈ ਧਰਨੇ ਲਾ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨੇਤਾਗਿਰੀ ਦੇ ਇਛੁੱਕ ਕੁਝ ਹੋਰ ਲੋਕ ਨੇਮਪਲੇਟਾਂ ਅਤੇ ਸਾਈਨ ਬੋਰਡਾਂ ਉਤੇ ਕਾਲੀਆਂ ਕੂਚੀਆਂ ਫੇਰ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਮੁਹਾਰਤ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਆਈਲੈਂਟਸ ਸੈਂਟਰਾਂ ਦੀਆਂ ਪੌੜੀਆਂ ਚੜ੍ਹ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਮ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ 'ਚੰਗੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਕੂਲ' ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਜੁੱਤੀਆਂ ਤੁੜਾ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਕਹਿਣ ਦਾ ਭਾਵ ਕਿ ਵਿਦਵਾਨ ਲੋਕ ਜਾਂ ਤਾਂ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਤ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਸਮਝਾ ਨਹੀਂ ਸਕੇ, ਜਾਂ ਉਹ ਖੁਦ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਰਗੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਅਤੇ ਲੋੜ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸਕੇ। ਚਿੰਤਕਾਂ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਵਿਚਲਾ ਅਜਿਹਾ ਪਾੜਾ ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ

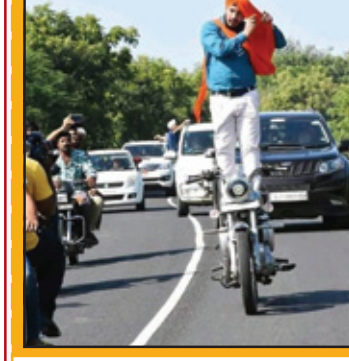
ਕਾਲਮ 'ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ' ਨੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਸ਼ਾਇਰ ਨੂੰ ਖੂਬ ਹਲੂਣਿਆ ਹੈ। ਤਸਵੀਰ ਦੇਖ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਜੋ ਵਲਵਲੇ ਉਠਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਦੋ ਤੋਂ ਚਾਰ ਸਤਰਾਂ 'ਚ ਸਾਨੂੰ ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੇਜੇ। ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ, ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਫੋਟੋ ਨਾਲ ਕਾਵਿ ਟੋਟਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ਕੈਪਸ਼ਨ ਭੇਜਣ ਲਈ ਆਖਰੀ ਤਾਰੀਖ 29 ਜੂਨ 2019 ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-383

ਫਤਿਹਵੀਰ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰ ਰੋਂਦਿਓ ਜੀ, ਦੇਖੋ ਲੱਦੇ ਨੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਲ ਯਾਰੋ। ਕਿਹੜਾ ਮੰਨਦਾ ਟ੍ਰੈਫਿਕ ਦੇ ਨਿਯਮ ਉਥੇ, ਉਤੋਂ ਸੜਕਾਂ ਦਾ ਮੰਦੜਾ ਹਾਲ ਯਾਰੋ।

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-381

ਜਾਨ ਤਲੀ 'ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਤੁਰਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਪੁੱਤ ਸਰਦਾਰਾਂ ਦੇ। ਖੇਡ ਅਨੋਖੀ ਕਰ ਕੇ ਵਿਖਾਉਂਦੇ ਜਿਗਰੇ ਨੇ ਦਿਲਦਾਰਾਂ ਦੇ। ਬਾਈਕ ਉਤੇ ਖੜ੍ਹ ਪੱਗ ਬੰਨ੍ਹਦੇ ਹੋਸਲੇ ਬਰਖੁਰਦਾਰਾਂ ਦੇ। ਕਿੰਜ ਬੰਨ੍ਹੀਏ ਸਿਫਤਾਂ ਦੇ ਪੁਲ ਜਾਂਬਾਜ਼ ਤੇ ਖੁਦਦਾਰਾਂ ਦੇ।

-ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨੂਰਪੁਰੀ

ਬੰਬੂ ਕਾਟ ਦੀ ਪਿੱਠ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਮਸਤੀ ਵਿਚ ਭਜਾਈ ਜਾਵੇ। ਚਿਣ ਚਿਣ ਲਾਵੇ ਪੇਚ ਪੱਗ ਦੇ ਹੈਰਾਨੀ ਦੇ ਵਿਚ ਸਭ ਨੂੰ ਪਾਵੇ। ਜਾਨ ਤਲੀ 'ਤੇ ਧਰ ਕੇ ਰੱਖਦਾ ਜੁਆਨ ਪੰਜਾਬੀ ਇਹ ਅਖਵਾਵੇ।

-ਜਗਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਧਰ ਵਿੰਨੀਪੈਗ, ਐਮ. ਬੀ. (ਕੈਨੇਡਾ) ਫੋਨ: 1-431-887-7222

ਲੋਕੀ ਖੜ੍ਹ-ਖੜ੍ਹ ਤਕਦੇ ਨੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀਆਂ ਦਸਤਾਰਾਂ ਨੂੰ। ਹਰਦਮ ਰਹੇ ਤਿਆਰ ਖਾਲਸਾ ਆਪਣੇ ਪਹਿਨ ਕੱਕਾਰਾਂ ਨੂੰ। ਲੱਖਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹਾ ਖਾਲਸਾ ਹਰ ਥਾਂ ਦਿਸੇ ਨਿਰਾਲਾ ਜੀ। ਜੇਕਰ ਪੈ ਜਾਏ ਲੋੜ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹੈ ਕੌਮੀ ਰਖਵਾਲਾ ਜੀ। ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਮੋਟਰ-ਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਸਿੱਖ ਚੱਕਰ ਲਾਉਂਦੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ। ਨਾਲ ਸਮੇਂ ਦੇ ਬਣੇ ਸਿਆਣੇ ਵੇਲਾ ਨਹੀਂ ਅਕਲਾਂ ਸੁੰਨੀਆਂ ਦਾ।

-ਮਾਸਟਰ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਲੰਮੇ

ਫੋਨ: 925-325-2486

ਬੁਲੇਟ 'ਤੇ ਅਡੋਲ ਖੜ੍ਹ ਪੱਗ ਬੰਨ੍ਹਦਾ ਸੀਸ਼ੇ ਮੂਹਰੇ ਰੋਜ਼ ਜਿਵੇਂ ਬੰਨ੍ਹਦਾ। ਜੋਸ਼, ਜਜ਼ਬਾ, ਤਸਵੀਰ ਮੂੰਹੋਂ ਬੋਲਦੀ, ਰੁਕੀਆਂ ਕਾਰਾਂ, ਨਾ ਕੋਈ ਲੰਘੇ ਕੋਲ ਦੀ। ਅਲੋਕਾਰਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਸਰਦਾਰ ਨੇ, ਵੀਡੀਓ ਬਣਾਉਣ ਲੱਗੇ, ਸਤਕ ਵਿਚਕਾਰ ਨੇ।

-ਦਵਿੰਦਰ ਕੌਰ

ਪੱਗ ਇਕ ਵਿਲੱਖਣ ਮੁੱਦਾ ਲਹਿ ਜਾਏ ਜੇ ਪਰਿਆ ਵਿਚ ਇੰਜਨ ਰੁਲ ਜਾਂਦੀ ਖਾਕ 'ਚ ਨਿਗੂ ਨੀਵੀਂ, ਜੀਣਾ ਹਰਾਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ ਜੇ ਪੱਗ ਪੈਰਾਂ 'ਚ ਕਿਸੇ ਦੇ ਸਮਝੋ ਜਮੀਰ ਦਾਅ 'ਤੇ ਲਾ ਦਿੱਤੀ। ਲੜ ਸਾਂਝੇ ਕਰ ਬਣੇ ਜੇ ਪੱਗ ਵੱਟ ਭਰਾ ਇਹ ਪੈਰਾਂ 'ਚ ਨਹੀਂ ਰੁਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਪੱਗ ਸੁੰਦਰਤਾ ਵੱਖਰੀ ਪਛਾਣ ਹੈ। ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਵਣ ਜੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮਨੁੱਖ ਇਕੋ ਪਗੜੀਧਾਰ ਦੂਰੋਂ ਨਜ਼ਰ ਆਉ। ਪੰਜਾਬੀ ਪੱਗ ਇਕੱਲਾ ਇਕੱਲਾ ਲੜ ਠੱਕਵਾਂ ਠਾਠੀ ਮੱਥੇ ਵਿਚਕਾਰ ਨੱਕ ਦੀ ਸੇਧ ਉਪਰ ਨੱਥੇ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਟ ਦਾ ਐਂਗਲ ਬਣ ਜਾਵੇ ਕਹਾਉਂਦਾ ਫਿਰ ਮੈਂ ਪੰਜਾਬੀ ਗੱਭਰੂ ਹਾਂ।

-ਦਰਸ਼ਨਪਾਲ ਦੇਸਾਂਝ

ਪੱਗ ਉਨਾਭੀ ਵਿਚ ਵੀਰ ਮੇਰਾ ਪੇਚ ਪਟਿਆਲਾ ਸਾਗੀ ਲਾਵੇ। ਪੱਗਾਂ ਉਹਦੀਆਂ ਦੇ ਰੰਗ ਗਿਣਦਿਆਂ ਡਾਹਵਾਂ ਚੇਤਾ ਵੀਰ ਦਾ ਆਵੇ। ਇਹ ਪੱਗ ਮੇਰੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦਿੱਤੀ ਇੱਕ ਲਾਹਵੇ, ਇੱਕ ਪਾਵੇ। ਸਦਾ ਵੱਸੇ ਮੇਰੇ ਬਾਬਲ ਦਾ ਖੇੜਾ ਅੰਮਤੀ ਜਾਈ ਧੁਰ ਅੰਦਰੋਂ ਇਹੋ ਔਸੀਆਂ ਪਾਵੇ।

-ਸੁਕੰਨਿਆ ਭਾਰਦਵਾਜ

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-380

ਘਰ ਦੀ ਬਣੀ ਨੂੰ ਨੱਕ-ਮੂੰਹ ਮਾਰਨ ਅੱਜ ਦੇ ਨਿਆਣੇ-ਸਿਆਣੇ। ਤਲੀਆਂ, ਫੁੱਲੀਆਂ, ਮਸਾਲੇਦਾਰ ਬਾਹਰੋਂ ਖਾਂਦੇ, ਭੁੱਲ ਗਏ ਛੱਤੀ ਰੋਗ ਸਹੇਤਨ ਹੱਥੀ।

-ਦਵਿੰਦਰ ਕੌਰ

ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸੰਧੂ ਦਾ ਸਮਾਂ-3

ਯਾਦਾਂ ਦਾ ਵਿਹੜਾ ਗਾਵੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਗੀਤ

ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸੰਧੂ ਨੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਹਰ ਰੰਗ ਦਾ ਨਜ਼ਾਰਾ ਦੇਖਣ ਦੀ ਚਾਹਤ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਆਪਣੇ ਵਿੱਤ ਅਤੇ ਸੰਕੋਚ ਨਾਲ ਚਲਦਿਆਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਬਚਾ ਕੇ ਰੱਖਿਆ; 'ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ' ਵਿੱਚ ਨਿਊਜ਼ ਰੂਮ ਦੀ ਅਤਿ ਨੀਰਸ ਨੌਕਰੀ ਦੌਰਾਨ ਵੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਸੇ ਸਦਕਾ ਹੀ ਉਹ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਈ ਯਾਦਗਾਰੀ ਗੀਤਾਂ ਦੇ ਤੌਰਫੇ ਦੇ ਸਕਿਆ ਹੈ; ਤੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹੜੀ ਛੋਟੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦੀਦਾਰ ਸੰਧੂ ਵਰਗੇ ਆਪਣੇ ਅਨੇਕਾਂ ਮਿੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਸਦਾ ਸਾਹ ਸਾਹ ਨਾਲ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੁੱਖ-ਦਰਦਾਂ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸਦਾ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਚੰਦ, ਜਗਤਾਰ, ਸੁਰਜੀਤ ਪਾਤਰ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ, ਐਸ. ਐਸ. ਮੀਸ਼ਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਸਮਕਾਲੀ ਸ਼ਾਇਰਾਂ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਸ਼ਿਅਰ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਬਾਨੀ ਯਾਦ ਹਨ। ਇਕ ਵਾਰ ਤਾਂ ਫੌਨ ਉਪਰ ਉਹਨੇ ਕੁਝ ਸ਼ੇਅਰ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਜ਼ਬਾਨੀ ਯਾਦ ਸਨ, ਸੁਣਾ ਕੇ ਸੱਚਮੁੱਚ

ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬੱਲ
ਫੋਨ: 647-982-6091

ਹੈਰਾਨ ਹੀ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਗੱਲਾਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿੱਚ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, ਲੈ ਸ਼ਿਅਰ ਸੁਣ: ਜ਼ਿਕਰ ਹੀ ਛਿੜਿਆ ਹੈ ਕੇਵਲ ਹੁਸਨ ਦੀ ਉਸ ਜਾਨ ਦਾ ਦੇਖ ਰੋਸ਼ਨ ਹੋ ਗਏ ਨੇ ਜਾਮ ਸਾਰੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ।

ਰੱਬ ਮੈਥੋਂ ਹਸਰ ਵਿਚ ਇਸ ਤੋਂ ਸਿਵਾ ਪੁਛੋਗਾ ਕੀ ਸਿਤਮ ਦੇ ਦਿਨ ਉਸ ਜਗਾਂ ਵਿਚ ਤੂੰ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ।

ਦਸ ਕਿ ਖਲਾਵਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਖੁਸ਼ ਨੇ ਸਿਤਾਰੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ। ਖਿੜ ਖਿੜਾ ਕੇ ਹਸਦੇ ਨੇ ਸਬਰ ਮਾਰੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ। ਆਰਜੂ ਦੀ ਫਸਲ ਤੇ ਨਾਜ਼ੁਕ ਬਹੁਤ ਹੈ ਜਾਨੇ ਮਨ ਰਾਸ ਆ ਸਕਦੇ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਹੰਝ ਖਾਰੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ। ਇਹ ਸਾਡੇ ਉਸਤਾਦ ਗੁਰਦੀਪ ਦੇਹਰਾਦੂਨ ਦੀ ਕਿਸੇ ਗਜ਼ਲ ਦੇ ਸ਼ੇਅਰ ਹਨ। ਗੁਰਦੀਪ, ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਸਾਡੇ ਸਮਿਆਂ 'ਚ ਪਿਛਲੀ ਕਰੀਬ ਅੱਧੀ ਸਦੀ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਮਿਰਜ਼ਾ ਗ਼ਾਲਿਬ ਅਤੇ ਫੈਜ਼ ਅਹਿਮਦ ਫੈਜ਼ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਗਜ਼ਲਾਂ ਕਹਿਣ ਵਾਲਾ ਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸੁਹੱਪਣ ਤੇ ਸ਼ਾਨਾਂ ਦਾ ਗੀਤ ਲਗਾਤਾਰ, ਨਿਰੰਤਰ ਗਾਉਣ ਵਾਲਾ ਸ਼ਾਇਰ ਹੈ।

ਗਜ਼ਲਾਂ ਦੇ ਸ਼ਿਅਰ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਨੂੰ 'ਜੱਗ ਜੱਕਸ਼ਨ ਰੇਲਾਂ' ਦਾ ਵਾਲੇ ਦਰਵੇਸ਼ ਕਵੀਸ਼ਰ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਪਾਰਸ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਝੋਕਾਂ ਅਤੇ ਕੋਰਤੋ ਵੀ ਚੇਤੇ ਹਨ। ਕਈ ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕੇਰਾਂ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਨਰਿੰਦਰ ਭੁੱਲਰ ਨਾਲ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀ ਜਸਬੀਰ ਸਮਰ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਪਟਿਆਲੇ ਘਰੇ ਮਿਲਣ ਆਇਆ। ਦੋਵੇਂ ਵਾਰੀ ਪੀਟਰ ਸਕਾਟ ਦੀਆਂ ਦੋ ਬੋਤਲਾਂ 'ਉਪਹਾਰ' ਵਜੋਂ ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਦੇ ਕੇ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਮਨੋ ਮਨੀ ਕੰਜੂਸ ਸਮਝਣ ਵਾਲਾ ਮੇਰਾ 'ਸ਼ਿਕਵਾ' ਉਸ ਮੁਕਾ ਦਿਤਾ। ਉਸ ਵਲੋਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸੁਣਾਏ 'ਪਾਰਸ' ਦੇ ਇਕ ਕੋਰਤੋ ਦੇ ਇਕ ਦੋ ਬੰਦ ਜ਼ਰਾ ਦੇਖੋ:

ਹੋਵੇ ਹੋ ਪਰਮਾਤਮਾ, ਦੁਸ਼ਮਣ ਦਾ ਵੀ ਭਲਾ ਟਲੇ ਗੁਆਂਢੀ ਤੋਂ ਸਦਾ, ਕੇਰਾਂ ਦੂਰ ਬਲਾ ਰੱਖੀ ਮਰਦਿਆਂ ਤਕ ਤੂੰ, ਸਭ ਦੀ ਉਜਲੀ ਪੱਤ ਤੇਰੇ ਭਾਣੇ ਦਾਤਿਆ, ਸੁਖੀ ਵਸੇ ਸਰਬੱਤ।

ਗਿਆਨੀ, ਪੰਡਿਤ, ਮੌਲਵੀ, ਉਗਲ ਫਿਰਕੂ ਵੱਖ

ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸੰਧੂ ਨੂੰ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕ, ਗੀਤਕਾਰ ਵਜੋਂ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕਮਾਲ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵੀ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਕੁਲੀਗ ਅਤੇ ਯਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬੱਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਸ ਲੰਮੇ ਲੇਖ ਵਿੱਚ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸੰਧੂ ਬਾਰੇ ਜਿਹੜੀ ਕਥਾ ਸੁਣਾਈ ਹੈ, ਉਹ ਨਿਵੇਕਲੀ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣ-ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਖੋਲ੍ਹੀਆਂ ਘੁੰਡੀਆਂ ਬੜਾ ਦਿਲਚਸਪ ਮੰਜ਼ਰ ਬੰਨ੍ਹਦੀਆਂ ਹਨ। ਐਤਕੀਂ ਪੜ੍ਹੋ ਇਸ ਲੰਮੇ ਲੇਖ ਦੀ ਤੀਜੀ ਤੇ ਆਖਰੀ ਕਿਸ਼ਤ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਲੜਾਉਣ ਨਾ, ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਿਮ, ਸਿੱਖ ਸੰਨ 47 ਵਾਂਗ ਨਾ, ਚੁੱਕਣ ਚੰਦਰੀ ਅੱਤ ਤੇਰੇ ਭਾਣੇ ਦਾਤਿਆ, ਸੁਖੀ ਵਸੇ ਸਰਬੱਤ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਜੱਗ ਜੱਕਸ਼ਨ ਰੇਲਾਂ' ਦਾ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਨੂੰ ਸਾਰਾ ਹੀ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਯਾਦ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਵੀ ਇਕ ਬੰਦ ਜ਼ਰਾ ਦੇਖੋ: ਘਰ ਨੂੰਹ ਨੇ ਸਾਂਭ ਲਿਆ, ਤੁਰੰਗੀ ਧੀ ਝਾੜ ਕੇ ਪੱਲੇ ਪੱਤੇ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ, ਬਾਬਾ ਸਿਵਿਆਂ ਦੇ ਵੱਲ ਚੱਲੇ ਕਿਤੇ ਜੋਰ ਮਕਾਣਾਂ ਦਾ, ਕਿਧਰੇ ਵਿਆਹ ਅਤੇ ਮੁਕਲਾਵੇ ਜੱਗ ਜੱਕਸ਼ਨ ਰੇਲਾਂ ਦਾ, ਗੱਡੀ ਇਕ ਆਵੇ ਇਕ ਜਾਵੇ।

ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਹਨ; ਸਭੇ ਉਸ ਦੇ ਯਾਰਾਂ ਨੇ ਭਲੀ ਭਾਂਤ ਗਿਣਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਪਰ ਮੇਰੀ ਜਾਚੇ ਉਸ ਦੇ ਅਨੰਦ ਦੀ ਸਿਖਰ ਉਸ ਦੇ ਲੜਕੇ ਗਗਨਜੀਤ ਦੇ ਵਿਆਹ ਵਾਲਾ ਮੇਲਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਸ ਯਾਦਗਾਰੀ ਮੇਲੇ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਸ਼ਰੀਕ ਨਾ ਹੋ ਸਕਿਆ, ਉਸ ਦੇ ਜਲਵੇ ਅਤੇ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਦੇ ਰਾਅ ਦਾ ਨਜ਼ਾਰਾ ਨੈਣ ਉਤੇ ਪਾਈ ਉਸ ਵਿਆਹ ਦੀ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਤੋਂ ਹੀ ਕੀਤਾ। ਸਾਰੇ ਹੀ ਅਹਿਮ ਗਾਇਕ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਯਾਰ-ਬਾਸ ਉਥੇ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਦੇ ਲੜਕੇ ਗਗਨ ਅਤੇ ਨੂੰਹ ਅਦਿਤੀ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਹਿਬੂਬ ਗਾਇਕ ਗੁਰਦਾਸ ਮਾਨ ਨੇ ਮੁੰਡੇ ਦੀ ਘੋੜੀ ਗਾ ਕੇ ਜੋ ਅਲੌਕਿਕ ਜਲਵਾ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ, ਉਹ ਦੋਖਿਆਂ ਹੀ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਦੋ ਚਾਰ ਬੋਲ ਜ਼ਰਾ ਦੇਖੋ:

ਵੇ ਤੇਰੀ ਘੋੜੀ ਜੀਵੇ, ਵੇ ਤੇਰੀ ਘੋੜੀ ਜੀਵੇ ਵੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦਾ ਸਦਾ ਸਿਰ 'ਤੇ ਰਵੇ ਸਾਇਆ! ਕਰੇ ਸੇਵਾ ਤੂੰ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਵੇ ਮਾਂ ਜਾਇਆ।

ਰੱਬ ਕਰੇ, ਘਰਵਾਲੀ ਤੇਰੀ ਸਦਾ ਸੁਹਾਗਣ ਬੀਵੇ ਪੁੱਤ, ਪੋਤਰਿਆਂ, ਦੋਹਰਿਆਂ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਵਾਰ ਕੇ ਪੀਵੇ।

ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਗਗਨਗੀਤ ਅਤੇ ਨੂੰਹ ਅਦਿਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਪੰਮੀ ਬਾਈ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰਦਾਸ ਮਾਨ ਘੋੜੀ ਗਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੇਰਾ ਉਦਾਤ ਵਾਤਾਵਰਨ ਬੜਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮੁਆਫ ਕਰਨਾ, ਬਾਬਾ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਹੋਤੀ ਨੇ ਕੰਵਰ ਨੌਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦਾ ਬਿਰਤਾਂਤ ਜਿਸ ਰਾਅ ਤੇ ਉਮਾਹ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੈ, ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਦੇ

ਲਾਡਲੇ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦੀ ਇਹ ਸਿਖਰਲੀ ਝਾਕੀ ਦਾ ਨਜ਼ਾਰਾ ਕਰਦਿਆਂ ਮੇਰੇ ਚੇਤਿਆਂ ਅੰਦਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਉਸ ਬਿਰਤਾਂਤ ਦੀ ਕਿਧਰੇ ਬਚਪਨ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹੀ ਲਿਖਤ ਦੇ ਪੁੰਦਲੇ ਪਏ ਵੇਰਵੇ ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਹੀ ਵਾਰ ਵਾਰ ਉਭਰੀ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ।

ਆਈਜ਼ਾਡੋਰਾ ਡੰਕਨ 20ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਮਹਾਨ ਨ੍ਰਿਤਕੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਮਰ ਭਰ ਉਸ ਦੀ ਸਖਸੀਅਤ, ਉਸ ਦੀ ਕਲਾ ਅਤੇ ਭਿਆਨਕ ਤਾਸਦੀ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਅੰਜਾਮਾਂ 'ਤੇ ਚਿਤਵਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਸਦਾ ਹੀ ਉਹ ਆਪਣੀ ਬੇਹੱਦ ਪਿਆਰੀ ਭੈਣ ਲਗਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਬਾਰੇ ਬਣੀਆਂ ਇਕ ਦੋ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇਖੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਨੱਚਣ ਲਈ ਜਦੋਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜਦੋਂ ਹੀ ਇੰਦਰ ਦੇ ਅਖਾੜੇ ਵਿੱਚ ਅਪਸਰਾਵਾਂ ਦੇ ਇਲਾਹੀ ਨਾਚ ਵਾਲਾ ਮਾਹੌਲ ਆਸਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਆਪਣੇ ਸਮਿਆਂ ਅੰਦਰ 'ਵਾਕਾ ਵਾਕਾ' ਗੀਤ ਵਾਲੀ ਕੋਲੰਬੀਅਨ ਨ੍ਰਿਤਕੀ ਸ਼ਕੀਰਾ ਅਜਿਹਾ ਕੌਤਿਕ ਹੀ ਤਾਂ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤੇ ਕੋਹੀ ਲੈਅ ਸੀ ਉਸ ਦਿਨ ਗੁਰਦਾਸ ਮਾਨ ਦੇ ਵਿਆਹ ਵਾਲੇ ਮੁੰਡੇ ਖਾਤਰ ਘੋੜੀ ਗਾਇਨ ਵਿੱਚ, ਮਾਨੇ ਇਹ ਪਲ ਸਾਡੇ ਸਾਥੀ, ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਲਈ ਬੇਸ਼ਕੀਮਤੀ ਉਪਹਾਰ ਸਨ ਜੋ ਉਹਨੇ ਬੜੇ ਸੰਜਮ ਨਾਲ ਜਿਉਂਦਿਆਂ, ਫੂਕ ਫੂਕ ਕੇ ਪੈਰ ਧਰਦਿਆਂ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਪਾਸ ਦੀ ਵਾਰਤਕ ਦੀ ਕਿਤਾਬ 'ਤਲਵੰਡੀ ਸਲੇਮ ਨੂੰ ਜਾਂਦੀ ਸੜਕ' ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਪਾਦਨ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸ. ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪਈ ਹੈ। ਝਿਜਕ ਜਿਹੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਛੋੜਾ ਜਾਂ ਨਾ। ਖੈਰ, ਉਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਹੀ ਲੇਖ 'ਪ੍ਰਤੀਬਧਤਾ ਬਾਰੇ ਮੇਰੀ ਰਾਏ' ਖੁਦ ਬਖੁਦ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲੇਖ ਦਸੰਬਰ 1977 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਕਤਾਂ ਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਆਤਮੀ ਸਿਖਰ 'ਤੇ ਰਹੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਲੇਖ ਵਿੱਚ ਪਲੈਖਾਨੋਵ, ਏਂਗਲਜ਼, ਲੈਨਿਨ, ਲੂਨਾਚਾਰਸਕੀ, ਤਰਾਤਸਕੀ, ਮਾਓ ਜ਼ੋ-ਤੁੰਗ, ਮੈਕਸਿਮ ਗੋਰਕੀ, ਲੂਸ਼ਨ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਰੈਲਫ ਫਾਕਸ ਦਾ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ। ਪਾਸ ਜੀਵਨ ਤੇ ਸਾਹਿਤ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਤੀਬਧਤਾ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਖੋਜਲਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਮਲੂਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਮਨ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਲਾ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਵੀ ਕਦੀ ਅਜਿਹੇ ਗੇੜ ਵਿੱਚ ਪਿਆ ਹੋਵੇਗਾ?

ਉਦੋਂ ਹੀ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸੰਧੂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਯਾਦ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਕਦੀ ਵੀ ਪ੍ਰਤੀਬਧ ਹੋਣ

ਦੀ ਕੋਈ ਸਿਰਦਰਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਜ਼ੁਲਮ ਜਾਂ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਵਿਰੁਧ ਲੜਨ ਦਾ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਸਰੋਕਾਰ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਬਸ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਪਾਸ ਜਿੰਨੀ ਹੀ ਸੋਹਣੀ ਲਗਦੀ ਸੀ; ਮਦਾਰਪੁਰੇ ਦੀਆਂ ਸਵੇਰਾਂ

ਤੇ ਸਾਮਾਂ ਸੁੰਦਰ ਲਗਦੀਆਂ ਸਨ। ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ੌਕ ਲਈ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਇਸੇ ਸੁਹੱਪਣ ਨੂੰ ਨਿਹਾਰਨ ਦੀ ਨਿਮਾਣੀ ਜਿਹੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਜੋਂ ਗੀਤ ਲਿਖੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਰਾਈ ਭਰ ਦੇਣ ਵੀ ਕੋਈ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਧੰਨ ਭਾਗ ਹਨ।

ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਮਿੱਤਰ ਡਾ. ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ, ਜਿਸ ਨੇ ਮਾਲਵੇ ਦੇ ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਅਤੇ ਬੋਲੀਆਂ ਨੂੰ ਕਈ ਜਿਲਦਾਂ ਵਿੱਚ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਹੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਸਭਿਆਚਾਰ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਹੈ, ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੇ ਅੰਨ੍ਹੇ ਵਿਸਵੀਕਰਨ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕੀ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਚਰਚਿਤ ਲੇਖ 'ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕੀ: ਅਖਾੜੇ ਤੋਂ ਫਿਲਮਾਂਕਣ ਤੱਕ' ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ਅਫਸੋਸ ਜਾਹਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀਆਂ ਬਣਤਰਾਂ (ਸਮੇਤ ਗਾਇਕੀ ਤੇ ਸੰਗੀਤ) ਦੇ ਬਾਹਰੀ ਰੂਪ ਭਾਵੇਂ ਉਹੀ ਬਣੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚਲਾ ਵਸਤੂ ਪਲੀਤ ਹੁੰਦਾ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਕੀਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦਹਾਕੇ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕੀ ਅੰਦਰ ਬੋਲ ਅਤੇ ਫਿਲਮਾਂਕਣ, ਦੋਵਾਂ ਪੱਧਰਾਂ ਤੇ ਉਜਾਗਰ ਹੁੰਦੀ ਪੰਜਾਬਣ ਮੁਟਿਆਰ ਦੀ ਸੂਰਤ ਅਤੇ ਨੰਦ ਲਾਲ ਨੂਰਪੁਰੀ ਦੇ ਗੀਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਪੰਜਾਬਣ ਮੁਟਿਆਰ ਦੇ ਮੁਹਾਂਦਰੇ ਦੀ ਨਿਸਬਤ ਦਾ ਅੰਤਰ ਵਿੰਗਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ ਮਲੂਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦੇ ਬਦਲਣ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕੀ ਦਾ ਬਦਲਣਾ ਸੁਭਾਵਿਕ ਤਾਂ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਰਸਾਤਲ ਵੱਲ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਡਾ. ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਨ ਮਹਾਤਾਂ ਵਾਲੇ, ਦੇਵ ਬਰੀਕਿਆਂ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਦੀਦਾਰ ਸੰਧੂ ਦੇ ਮਕਬੂਲ ਹੋਏ ਗੀਤਾਂ ਅੰਦਰ ਪੰਜਾਬੀ ਰਹਿਤਲ ਦੀਆਂ ਬਖ਼ੇਰੀਆਂ ਸਿਹਤਮੰਦ ਸੁਰਾਂ ਸੁਰਖਿਅਤ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਚੇ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਦੇ ਸਾਦ-ਮੁਰਾਦੇ ਜਿਹੇ ਗੀਤ ਉਸ ਰਵਾਇਤ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਮੀਲ ਪੱਥਰ ਦੇ ਹਾਰ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਪੰਜਾਬੀ ਫੋਕ ਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਤਰਜਾਂ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਦੀ ਆਤਮਾ ਵਿੱਚ ਲੱਥੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਬਹੁਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨਵਿਆ ਕੇ ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ

ਸੁਖਸੀਅਤਾਂ

ਗੀਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਹ ਸੁਣਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਨੂੰ ਮੋਹ ਗਈਆਂ।

ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵੀ ਬੜਾ ਸੁੰਦਰ ਇਤਫਾਕ ਸੀ ਕਿ ਕੁਝ ਇਤਰਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਦੇ ਪੇਂਡੂ ਰਹਿਤਲ ਦੀਆਂ ਕਈ ਸੁਖਮ ਸੁਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਜੋਏ ਗੀਤਾਂ ਨੂੰ ਅਤੁਲ ਸ਼ਰਮਾ ਦੇ ਸੰਘਣੇ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸੁਰਜੀਤ ਬਿੰਦਰਖੀਆ ਦੇ ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਬੁਲੰਦ ਰਸਟਿਕ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਗਾਏ ਜਾਣ ਦਾ ਸਬੋਬ ਬਣਿਆ।

3-4 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਨਾਲ ਅਚਾਨਕ ਮੁਲਾਕਾਤ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਗੱਲਾਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ਜ਼ਰਾ ਕੁ ਵਿਅੰਗ ਨਾਲ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ, ਅਖੇ "ਬੱਲ ਸੁਣਾ, ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਕਿਥੇ ਖੜ੍ਹਾਂ?"

ਇਹ 'ਕਿਥੇ ਖੜ੍ਹਾਂ' ਵਾਲਾ ਸਵਾਲ 70ਵਿਆਂ ਦੇ ਉਸ ਦਹਾਕੇ ਦਾ 'ਸਿਗਨੇਚਰ' ਬੋਲਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸੰਧੂ 'ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ' ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਆਇਆ ਸੀ। 1966 ਤੋਂ 76 ਤੱਕ ਚੀਨੀ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਇਨਕਲਾਬ ਦੇ ਸਮਿਆਂ

ਵਿੱਚ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ 1968 ਵਿੱਚ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਇਨਕਲਾਬ ਦੌਰਾਨ ਤਾਂ ਨੌਜਵਾਨ ਇਨਕਲਾਬੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਇਹ ਕੇਂਦਰੀ ਫੰਡਾ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਇਨਸਾਨ ਜਾਂ ਚਿੰਤਕ ਖੜ੍ਹਾ ਕਿਥੇ ਹੈ, ਜਾਣੀ ਉਹ ਕਿਸ ਸਮਾਜੀ ਪਿਰ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਲੀਲਾ ਜਾਂ ਸੰਗਰਾਮ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਬਧਤਾ ਕਿਸ ਦਾਅ ਹੈ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਵਕਤਾਂ ਵਿੱਚ ਖੱਬੇ ਪੱਖੀ ਮਾਰਕਸੀ ਧਾਰਾ ਦੇ ਦੰਤ ਕਥਾਈ ਚਿੰਤਕ ਪ੍ਰੋ. ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਵੀ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਵਚਨਾਂ ਵਿੱਚ ਅਕਸਰ ਹੀ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਉਠਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਰੱਬ ਜਾਣੇ, ਕਿਥੋਂ ਅਤੇ ਕਿਹੜੇ ਭਲੇ ਵਕਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਆਪਣੇ ਕੁਝ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਇਨਸਾਨ

ਕੋਲੋਂ ਜੀਵਨ ਅੰਦਰ ਮੁਕੰਮਲ ਪ੍ਰਤੀਬਧਤਾ ਦੀ ਤਵੱਕੋ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਇਹ ਬੋਲਾ 'ਪਿਕਅਪ' ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਆਤਮ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਅਕਸਰ ਹੀ ਦੁਹਰਾਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ।

ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸੰਜਮੀ ਹੈ ਪਰ ਸਮਾਰਟ ਵੀ ਬੜਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਦੀ ਰਮਜ਼ ਸਮਝ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਿੱਧਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦੀ ਥਾਂ ਗੱਲ ਨੂੰ ਆਲੇ ਟਾਲੇ ਪਾਉਣ ਲਈ ਅਜੇ ਸੋਚ ਹੀ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਕਿ ਉਹ ਮੇਰੇ ਕੁਝ ਵੀ ਉਚਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬੋਲ ਪਿਆ, "ਬੱਲ, ਤੂੰ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਕਦੀ ਖੱਬੇ ਦਾਅ, ਕਦੀ ਸੱਜੇ ਦਾਅ, ਕਦੇ ਵਿਚ ਵਿਚਾਲੇ ਹੋਣ ਲਈ ਬਿਲਾ ਵਜ੍ਹਾ ਤਰਲੋਮੰਛੀ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ। ਪੱਕਾ ਪਤਾ ਤੈਨੂੰ ਅਜੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਤੂੰ ਕਿਹੜੇ ਦਾਅ ਅਤੇ ਕਿਹੜੀ ਪਿਰ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹੇ? ਅਸੀਂ ਚੰਗੇ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸ਼ਾਂਤ ਬੈਠੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਤੈਨੂੰ ਦੇਖ ਦੇਖ ਕੇ ਹੱਸ ਰਹੇ ਹਾਂ।"

ਸੁਣ ਕੇ ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਸਾਂ ਕਿ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿਆਣਾ ਕਿੰਨਾ ਹੈ; ਮੇਰੀ ਦੁਖਦੀ ਰਗ ਉਹਨੇ ਕਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਹਕੀਮ ਵਾਂਗ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ ਫੜੀ ਸੀ। ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਐਸੇ 'ਕੋਤਕ' ਵੀ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਲਗਦਾ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਕ ਅੱਧ ਹੋਰ ਨੁਕਤਾ ਲੱਭ ਕੇ ਬਿਰਤਾਂਤ ਦਾ ਭੋਗ ਪਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

ਸਾਡਾ ਮਿੱਤਰ ਅਤੇ ਸਮਕਾਲੀ ਸੁਰਜੀਤ ਪਾਤਰ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸੰਧੂ ਦੇ ਗੋਤੀ ਭਾਈ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਦੇ ਕਲਮੀ ਖਾਕੇ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਇਉਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, "ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਦਾ ਰੰਗ ਸੰਧੂਰੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ 'ਸੰਧੂ' ਸ਼ਬਦ ਸੰਧੂਰੀ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੋਵੇ। ਉਹ ਭਾਵੇਂ ਕਨਾਟ ਪਲੇਸ ਦੇ ਰੈਂਬਲ ਰੈਸਤੋਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬੈਠਾ ਕਿਸੇ ਮੇਮ ਨਾਲ ਚਾਹ ਪੀ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਭਾਵੇਂ ਆਪਣੇ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਡਿਕਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਭਾਵੇਂ ਦਿੱਲੀ ਦੀਆਂ ਸੜਕਾਂ ਤੇ ਕਾਰ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਕੋਲ ਬੈਠਿਆਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਹਰੇ ਕਚੂਰ ਤੂਤਾਂ ਦੀ ਸੰਘਣੀ ਛਾਵੇਂ ਠੰਢੇ ਪਾਣੀ ਵਾਲਾ ਖੂਹ ਵਗ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਵਗ ਰਹੀ ਹੋਵੇ ਹਲਕੀ ਹਵਾ ਤੇ ਚਾਂਦੀ ਰੰਗੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਸਰਬਤੀ ਖਰਬੂਜੇ ਠੰਢੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹੋਣ।"

(ਸਮਾਪਤ)

ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸੰਧੂ

ਪ੍ਰਿਥਮ ਕੌਣ ਹੈ? ਰੱਬ, ਭਗਉਤੀ ਕਿ ਗੁਰੂ?

ਰੱਬ ਦੀ ਹੋਂਦ ਕਦੋਂ ਤੋਂ ਹੈ? ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤਕ ਰੱਬ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤ ਵਿਚ ਵਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਰੱਬ ਉਦੋਂ ਵੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਧਾਰਮਿਕ ਪੁਸਤਕ, ਗੁਰੂ, ਪੀਰ, ਫਕੀਰ, ਅਵਤਾਰ, ਵਲੀ, ਔਲੀਆ, ਮੁਰਸ਼ਦ ਆਦਿ ਰੱਬ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਰੱਬ ਉਦੋਂ ਵੀ ਸੀ। ਰੱਬ ਦਾ ਗਿਆਨ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਹੀ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੈ, ਰੱਬ ਨੇ ਨਹੀਂ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਜ਼ਿਕਰ ਇਉਂ ਹੈ,

ਕਸ਼ਮੀਰਾ ਸਿੰਘ (ਪ੍ਰੋ.)
ਫੋਨ: 801-414-0171

(ੳ) ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ॥ ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ॥ (ਪੰਨਾ ਇਕ)

(ਅ) ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ਪਹਿਲਾ ਅਰਬਦ ਨਰਬਦ ਯੁੰਧੁਕਾਰਾ॥ ਧਰਣਿ ਨ ਗਗਨਾ ਹੁਕਮੁ ਅਪਾਰਾ॥ ਨਾ ਦਿਨੁ ਰੈਨਿ ਨ ਚੰਦੁ ਨ ਸੂਰਜੁ ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਲਗਾਇਦਾ॥੧॥ ਖਾਣੀ ਨ ਬਾਣੀ ਪਉਣ ਨ ਪਾਣੀ॥ ਓਪਤਿ ਖਪਤਿ ਨ ਆਵਣ ਜਾਣੀ॥ ਖੰਡ ਪਤਾਲ ਸਪਤ ਨਹੀ ਸਾਗਰ ਨਦੀ ਨ ਨੀਰੁ ਵਹਾਇਦਾ॥੨॥ ਨਾ ਤਦਿ ਸੁਰਗੁ ਮਛੁ ਪਇਆਲਾ॥ ਦੋਜਕੁ ਭਿਸਤੁ ਨਹੀ ਖੈ ਕਾਲਾ॥ ਨਰਕੁ ਸੁਰਗੁ ਨਹੀ ਜੰਮਣੁ ਮਰਣਾ ਨਾ ਕੇ ਆਇ ਨ ਜਾਇਦਾ॥੩॥ ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸਨੁ ਮਹੇਸੁ ਨ ਕੋਈ॥ ਅਵਰੁ ਨ ਦੀਸੈ ਏਕੈ ਸੋਈ॥ ਨਾਰਿ ਪੁਰਖੁ ਨਹੀ ਜਾਤਿ ਨ ਜਨਮਾ ਨਾ ਕੇ ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਪਾਇਦਾ॥੪॥ ਨਾ ਤਦਿ ਜਤੀ ਸਤੀ ਬਨਵਾਸੀ॥ ਨਾ ਤਦਿ ਸਿਧ ਸਾਧਿਕ ਸੁਖਵਾਸੀ॥ ਜੋਗੀ ਜੰਗਮ ਭੇਖੁ ਨ ਕੋਈ ਨਾ ਕੇ ਨਾਥੁ ਕਹਾਇਦਾ॥੫॥ ਜਪ ਤਪ ਸੰਜਮ ਨਾ ਬ੍ਰਤ ਪੂਜਾ॥ ਨਾ ਕੇ ਆਖਿ ਵਖਾਣੈ ਦੁਜਾ॥ ਆਪੇ ਆਪਿ ਉਪਾਇ ਵਿਗਸੈ ਆਪੇ ਕੀਮਤਿ ਪਾਇਦਾ॥੬॥ ਨਾ ਸੁਚਿ ਸੰਜਮੁ ਤੁਲਸੀ ਮਾਲਾ॥ ਗੋਪੀ ਕਾਨੁ ਨ ਗਊ ਗੋਆਲਾ॥ ਤੰਤੁ ਮੰਤੁ ਪਾਖੰਡੁ ਨ ਕੋਈ ਨਾ ਕੇ ਵੰਸੁ ਵਜਾਇਦਾ॥੭॥ ਕਰਮ ਧਰਮ ਨਹੀ ਮਾਇਆ ਮਾਖੀ॥ ਜਾਤਿ ਜਨਮੁ ਨਹੀ ਦੀਸੈ ਆਖੀ॥ ਮਮਤਾ ਜਾਲੁ ਕਾਲੁ ਨਹੀ ਮਾਥੈ ਨਾ ਕੇ ਕਿਸੈ ਧਿਆਇਦਾ॥੮॥ ਨਿੰਦੁ ਬਿੰਦੁ ਨਹੀ ਜੀਉ ਨ ਜਿੰਦੇ॥ ਨਾ ਤਦਿ ਗੋਰਖੁ ਨਾ ਮਾਛਿੰਦੇ॥ ਨਾ ਤਦਿ ਗਿਆਨੁ ਧਿਆਨੁ ਕੁਲ ਓਪਤਿ ਨਾ ਕੇ ਗਣਤ ਗਣਾਇਦਾ॥੯॥ ਵਰਨ ਭੇਖ ਨਹੀ ਬ੍ਰਹਮਣ ਖੜੀ॥ ਦੇਉ ਨ ਦੇਹੁਰਾ ਗਊ ਗਾਇਤੀ॥ ਹੋਮ ਜਗ ਨਹੀ ਤੀਰਥਿ ਨਾਵਣੁ ਨਾ ਕੇ ਪੂਜਾ ਲਾਇਦਾ॥੧੦॥ ਨਾ ਕੇ ਮੁਲਾ ਨਾ ਕੇ ਕਾਜੀ॥ ਨਾ ਕੇ ਸੇਖੁ ਮਸਾਇਕੁ ਹਾਜੀ॥ ਰਈਅਤਿ ਰਾਉ ਨ ਹਉਮੈ ਦੁਨੀਆ ਨਾ ਕੇ ਕਹਣੁ ਕਹਾਇਦਾ॥੧੧॥ ਭਾਉ ਨ ਭਗਤੀ ਨਾ ਸਿਵ ਸਕਤੀ॥ ਸਾਜਨੁ ਮੀਤੁ ਬਿੰਦੁ ਨਹੀ ਰਕਤੀ॥ ਆਪੇ ਸਾਹੁ ਆਪੇ ਵਣਜਾਰਾ ਸਾਚੇ ਏਹੇ ਭਾਇਦਾ॥੧੨॥ ਬੇਦ ਕਤੇਬ ਨ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਸਾਸਤਾ॥ ਪਾਠ ਪੁਰਾਣ ਉਦੈ ਨਹੀ ਆਸਤਾ॥ ਕਹਤਾ ਬਕਤਾ ਆਪਿ ਅਗੋਚਰੁ ਆਪੇ ਅਲਖੁ ਲਖਾਇਦਾ॥੧੩॥ ਜਾ ਤਿਸੁ ਭਾਣਾ ਤਾ ਜਗਤੁ ਉਪਾਇਆ॥ ਬਾਝੁ ਕਲਾ ਆਡਾਣੁ ਰਹਾਇਆ॥ ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸਨੁ ਮਹੇਸੁ ਉਪਾਏ ਮਾਇਆ ਮੋਹੁ ਵਧਾਇਦਾ॥੧੪॥ ਵਿਚਲੇ ਕਉ ਗੁਰਿ ਸਬਦੁ ਸੁਣਾਇਆ॥ ਕਰਿ ਕਰਿ ਦੇਖੈ ਹੁਕਮੁ ਸਬਾਇਆ॥ ਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਪਾਤਾਲ ਅਰੰਭੇ

ਗੁਪਤਹੁ ਪਰਗਟੀ ਆਇਦਾ॥੧੫॥ ਤਾ ਕਾ ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਣੈ ਕੋਈ॥ ਪੂਰੇ ਗੁਰ ਤੇ ਸੋਝੀ ਹੋਈ॥ ਨਾਨਕ ਸਾਚਿ ਰਤੇ ਬਿਸਮਾਦੀ ਬਿਸਮ ਭਏ ਗੁਣ ਗਾਇਦਾ॥੧੬॥੩॥੧੫॥

ਪਦਅਰਥ: ਅਰਬਦ (ਅਬੁਲਦ) ਦਸ ਕਰੋੜ (ਸਾਲ)। ਨਰਬਦ-ਨ ਅਰਬਦ, ਜਿਸ ਵਾਸਤੇ ਲਫਜ਼ 'ਅਰਬਦ' ਭੀ ਨਾ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕੇ, ਗਿਣਤੀ ਤੋਂ ਪਰੇ। ਯੁੰਧੁਕਾਰਾ-ਘੁੱਪ ਹਨੇਰਾ (ਨੋਟ: ਘੁੱਪ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਥੇ ਕੀ ਕੁਝ ਪਿਆ ਹੈ) ਉਹ ਹਾਲਤ ਜਿਸ ਬਾਬਤ ਕੋਈ ਭੀ ਮਨੁੱਖ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਦੱਸ ਸਕਦਾ। ਧਰਣਿ-ਧਰਤੀ। ਗਗਨਾ-ਆਕਾਸ਼। ਰੈਨਿ-ਰਾਤ। ਸੁੰਨ-ਸੁੰਵ। ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ-ਉਹ ਸਮਾਧੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਆਪੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਕੁਝ ਭੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।੧।

ਖਾਣੀ-ਜਗਤ ਉਤਪਤੀ ਦੇ ਚਾਰ ਵਸੀਲੇ: ਅੰਡਜ, ਉਤਭੁਜ, ਜੇਰਜ, ਸੇਤਜ। ਬਾਣੀ-ਜੀਵਾਂ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਬਾਣੀਆਂ। ਓਪਤਿ-ਉਤਪਤੀ। ਖਪਤਿ-ਨਾਸ, ਪਰਲੋ। ਸਪਤ-ਸੱਤ। ਸਾਗਰ-ਸਮੁੰਦਰ।੨। ਤਦਿ-ਤਦੇ। ਮਛੁ-ਮਾਤ ਲੋਕ। ਪਇਆਲਾ-ਪਤਾਲ। ਖੈ-ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ਕਾਲਾ-ਕਾਲ।੩।

ਮਹੇਸੁ-ਸ਼ਿਵ। ਕੋ-ਕੋਈ ਜੀਵ।੪। ਸਤੀ-ਉਚਾ ਆਚਰਨ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ਜਤੀ-ਜਤ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ, ਬਿੰਦ ਸਾਂਭ ਕੇ ਰੱਖਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ਬਨਵਾਸੀ-ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਤਿਆਗੀ। ਸਿਧ-ਜੋਗ ਸਾਧਨਾ ਵਿਚ ਪੁੱਗਾ ਹੋਇਆ ਜੋਗੀ। ਸਾਧਿਕ-ਸਾਧਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ਸੁਖ ਵਾਸੀ-ਸੁਖਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ, ਗ੍ਰਹਿਸਥੀ। ਜੰਗਮ-ਸ਼ਿਵ ਉਪਾਸਕ ਜੋਗੀਆਂ ਦਾ ਇਕ ਭੇਖ। ਨਾਥ-ਜੋਗੀਆਂ ਦਾ ਗੁਰੂ।੫।

ਸੰਜਮ-ਇੰਦ੍ਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵੱਸ ਵਿਚ ਰੱਖਣ ਦੇ ਸਾਧਨ। ਬ੍ਰਤ-ਵਰਤ, ਨਿਰਾਹਾਰ ਰਹਿਣਾ। ਆਖਿ-ਆਖ ਕੇ। ਆਪਿ-ਆਪ ਵਿਚ। ਵਿਗਸੈ-ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।੬।

ਸੁਚਿ-ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਰੱਖਣ ਦਾ ਸਾਧਨ। ਗੋਪੀ-ਗਵਾਲਣ। ਕਾਨੁ-ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ। ਗੋਆਲਾ-ਗਾਈਆਂ ਦਾ ਰਾਖਾ, ਗੋਪਾਲਾ (ਨੋਟ: ਅੱਖਰ 'ਗ' ਦੇ ਨਾਲ ਦੋ ਲਗਾਂ ਹਨ-ਹੋਤਾ ਅਤੇ ਔਕਤ। ਅਸਲ ਲਫਜ਼ 'ਗੋਆਲਾ' ਹੈ, ਇਥੇ 'ਗੁਆਲਾ' ਪੜ੍ਹਨਾ ਹੈ)। ਵੰਸੁ-ਬੰਸਰੀ।੭।

ਮਾਖੀ-ਮਾਖਿਓ, ਸਹਿਦ, ਮਿੱਠੀ। ਆਖੀ-ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ। ਮਮਤਾ-ਅਪਣਤ, ਇਹ ਖਿਆਲ ਕਿ ਇਹ ਚੀਜ਼ 'ਮੇਰੀ' ਹੈ।੮।

ਬਿੰਦੁ-ਉਸਤਤਿ, ਵਡਿਆਈ, ਖੁਸ਼ਾਮਦ। ਮਾਛਿੰਦੇ-ਮਾਛਿੰਦੁ ਨਾਥ। ਕੁਲ ਓਪਤਿ-ਕੁਲਾਂ ਦੀ ਉਤਪਤੀ। ਗਣਤ-ਲੇਖਾ, ਮਾਣ।੯।

ਦੇਉ-ਦੇਵਤਾ।੧੦।

ਮਸਾਇਕੁ-ਮਸਾਇਖ, ਸ਼ੇਖ। ਰਾਉ-ਰਾਜਾ। ਰਈਅਤਿ-ਪਰਜਾ।੧੧।

ਸਿਵ-ਸ਼ਿਵ, ਚੇਤੰਨ। ਸਕਤੀ-ਜੜ੍ਹ ਪਦਾਰਥ। ਬਿੰਦੁ-ਵੀਰਜ। ਰਕਤੀ-ਰੱਤ, ਲਹੂ।੧੨।

ਕਤੇਬ-ਸਾਮੀ ਮਜ਼ਹਬਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ (ਕੁਰਾਨ, ਅੰਜੀਲ, ਤੋਰੇਤ, ਜ਼ਬੂਰ)। ਉਦੈ-ਸੂਰਜ ਦਾ ਚੜ੍ਹਨਾ। ਆਸਤ-ਸੂਰਤ ਦਾ ਡੁੱਬਣਾ, ਅਸਤ। ਅਗੋਚਰੁ-ਅ...ਗੋ...ਚਰ, ਜਿਸ ਤਕ ਗਿਆਨ ਇੰਦ੍ਰਿਆਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਨ ਹੋ ਸਕੇ (ਗੋ-ਇੰਦ੍ਰੇ। ਚਰ-ਪਹੁੰਚ)।੧੩।

ਤਿਸੁ ਭਾਣਾ-ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਲੱਗਾ। ਆਡਾਣੁ-ਪਸਾਰਾ। ਰਹਾਇਆ-ਟਿਕਾਇਆ।੧੪।

ਗੁਰਿ-ਗੁਰੂ ਨੇ। ਦੇਖੈ-ਸੰਭਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਰੰਭੇ-ਬਣਾਏ। ਗੁਪਤਹੁ-ਗੁਪਤ ਹਾਲਤ ਤੋਂ।੧੫।

ਤੇ-ਤੋਂ। ਸਾਚਿ-ਸਦਾ ਬਿਰ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਚ। ਬਿਸਮਾਦੀ-ਹੈਰਾਨ।

ਬਿਸਮ-ਹੈਰਾਨ।੧੬।

ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਰੱਬੀ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ: ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਆਖਰੀ ਦੋ ਬੰਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਰੱਬ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਬਿਨਾ ਰੱਬੀ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਗੁਰੂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੈ ਅਤੇ ਰੱਬ ਪਿੱਛੋਂ ਹੈ।

ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਆਖਰੀ ਦੋ ਬੰਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ: ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਵਿਚਲੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣਾਇਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝ ਆ ਗਈ ਕਿ ਪਰਮਾਤਮਾ ਜਗਤ ਪੈਦਾ ਕਰ ਕੇ ਆਪ ਹੀ

ਸੰਭਾਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਹਰ ਥਾਂ ਉਸ ਦਾ ਹੁਕਮ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਆਪ ਹੀ ਖੰਡ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਪਾਤਾਲ ਆਦਿ ਬਣਾਏ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਗੁਪਤ ਹਾਲਤ ਤੋਂ ਪਰਗਟ ਹੋਇਆ ਹੈ।੧੫।

ਰੱਬ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ: ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਇਹ ਸਮਝ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਭੀ ਜੀਵ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਤਾਕਤ ਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਦਾ। ਹੇ ਨਾਨਕ! ਜਿਹੜੇ ਬੰਦੇ ਉਸ ਸਦਾ-ਬਿਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਪਰਮਾਤਮਾ (ਦੇ ਨਾਮ-ਰੰਗ) ਵਿਚ ਰੰਗੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ (ਉਸ ਦੀ ਬੇਅੰਤ ਤਾਕਤ ਦੇ ਕੋੜਕ ਵੇਖ ਵੇਖ ਕੇ) ਹੈਰਾਨ ਹੀ ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।੧੬।੩।੧੫।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਕੁ ਹੋਰ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰੱਬ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਲੈਣੀ ਹੈ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਦੇ ਪਾਤਰ ਬਣਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਗੁਰੂ ਕਿਰਪਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਰੱਬ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸਦਾ ਅਨੁਭਵ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਲੋੜ ਪਹਿਲਾਂ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਰੱਬ ਦੀ ਸਮਝ ਪੈ ਜਾਵੇ।

(ੲ) ਗੁਰ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਹਿਰਦੈ ਵਾਸੈ ਭਉਜਲੁ ਪਾਰਿ ਪਰਲਾ॥ (ਪੰਨਾ ੮੯੧)

(ਸ) ਗੁਰ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਹਰਿ ਮਨਿ ਵਸਾਈ॥ (ਪੰਨਾ ੬੬੩)

(ਹ) ਗੁਰ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਹਰਿ ਨਿਰਭਉ ਧਿਆਇਆ॥ ਬਿਖੁ ਭਉਜਲੁ ਸਬਦਿ ਤਰਾਵਣਿਆ॥ (ਪੰਨਾ ੧੧੪)

(ਕ) ਗੁਰ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਗੁਨ ਗਾਇ ਅਪਾਰ॥ (ਪੰਨਾ ੧੨੩੫)

(ਖ) ਗੁਰ ਮਿਲਿ ਹੁਕਮੁ ਪਛਾਣਿਆ ਤਬ ਹੀ ਤੇ ਸੁਖੀਆ॥ (ਪੰਨਾ ੪੦੦)

(ਗ) ਗੁਰ ਮਿਲਿ ਐਸੇ ਪ੍ਰਭੂ ਧਿਆਇਆ॥ (ਪੰਨਾ ੧੨੧੨)

(ਘ) ਗੁਰ ਮਿਲਿ ਨਾਨਕ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਪਛਾਣਾ॥ (ਪੰਨਾ ੫੨)

ਗੁਰ ਜੇਵਡੁ ਦਾਤਾ ਕੇ ਨਹੀ ਜਿਨਿ ਦਿਤਾ ਆਤਮ ਦਾਨੁ॥ (ਪੰਨਾ ੫੨)

(ਛ) ਗੁਰ ਮਿਲਿ ਨਾਨਕਿ ਖਸਮੁ ਧਿਆਇਆ॥ (ਪੰਨਾ ੧੧੮੪)

(ਚ) ਗੁਰੁ ਦਾਤਾ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਦੇਇ ਉਧੈ ਸਭੁ ਸੰਸਾਰੁ॥ (ਪੰਨਾ ੫੨)

(ਛ) ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਘੋਰੁ ਅੰਧਾਰੁ ਗੁਰੂ ਬਿਨੁ ਸਮਝ ਨ ਆਵੈ॥ (ਪੰਨਾ ੧੩੯੯)

(ਜ) ਖੰਡੇ ਦੀ ਪਾਹੁਲ: ਪਹਿਲਾਂ ਚਰਨ ਪਾਹੁਲ ਅਤੇ ਹੁਣ ਖੰਡੇ ਦੀ ਪਾਹੁਲ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਰੱਬ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤਾ ਗੰਢਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆ ਜਾ ਅਤੇ ਗੁਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਧਾਰਨ ਕਰ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਰੱਬ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜੁੜ ਸਕੇਗਾ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੈ ਅਤੇ ਰੱਬ ਪਿੱਛੋਂ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਨਾਇ ਕੇ ਹੀ ਰੱਬ ਨੂੰ ਮਨਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਭਗਉਤੀ ਵੱਡੀ ਕਿ ਗੁਰੂ?

ਹੁਣ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਭਗਉਤੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਕੌਣ ਵੱਡਾ ਹੈ? ਰੱਬ ਨਾਲੋਂ ਸਿੱਖ ਲਈ ਗੁਰੂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਹੀ ਰੱਬ ਨਾਲ ਮਿਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਭਗਉਤੀ ਕਿਉਂਕਿ ਰੱਬ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਲਈ ਸਿੱਖ ਲਈ ਗੁਰੂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੈ, ਭਗਉਤੀ ਨਹੀਂ। ਭਗਉਤੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਸਿੱਖ ਲਈ ਕੋਈ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੀ।

ਭਗਉਤੀ ਦੇ ਅਰਥ

(ੳ) ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਭਗਉਤੀ: ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਭਗਉਤੀ ਸ਼ਬਦ ਕਿਤੇ ਵੀ ਰੱਬ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ। ਵੈਸ਼ਨੋ ਦੇ ਭਗਤ ਅਤੇ ਭਗਵੰਤ ਦੇ ਜਾਣਨ ਵਾਲੇ ਲਈ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ 'ਭਗਉਤੀ' ਰੱਬ ਜਾਂ ਰੱਬ ਦਾ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਭਗਉਤੀ ਨਾਲੋਂ ਗੁਰੂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੈ ਅਤੇ ਭਗਉਤੀ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਦੇਵੀ ਦੁਰਗਾ ਹੈ। ਸੁਖਮਨੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਅੰਠਵੀਂ ਅਸ਼ਟਪਦੀ ਵਿਚ ਭਗਉਤੀ ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰਤੀ ਚਾਨਣਾ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਭਗਉਤੀ ਭਗਵੰਤ ਭਗਤਿ ਕਾ ਰੰਗੁ॥ ਸਗਲ ਤਿਆਗੈ ਦੁਸਟ ਕਾ ਸੰਗੁ॥ ਮਨ ਤੇ ਬਿਨਸੈ ਸਗਲਾ ਭਰਮੁ॥

ਕਰਿ ਪੂਜੈ ਸਗਲ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ॥ ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਪਾਪਾ ਮਲੁ ਖੋਵੈ॥ ਤਿਸੁ ਭਗਉਤੀ ਕੀ ਮਤਿ ਉਤਮ ਹੋਵੈ॥ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਟਹਲ ਕਰੈ ਨਿਤ ਨੀਤਿ॥ ਮਨੁ ਤਨੁ ਅਰਪੈ ਬਿਸਨ ਪਰੀਤਿ॥ ਹਰਿ ਕੇ ਚਰਨ ਹਿਰਦੈ ਬਸਾਵੈ॥ ਨਾਨਕ ਐਸਾ ਭਗਉਤੀ ਭਗਵੰਤ ਕਉ ਪਾਵੈ॥੩॥ (ਪੰਨਾ ੨੭੪)

ਪਦਅਰਥ: ਭਗਉਤੀ-(ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਭਗਵਤੀ) ਭਗਵਾਨ ਦਾ ਉਪਾਸਕ, ਪਵਿੱਤਰ ਆਤਮਾ। ਕਰਿ ਸਗਲ-ਸਗਲ ਕਰਿ, ਸਭ ਥਾਈਂ ਵਿਆਪਕ ਜਾਣ ਕੇ। ਅਰਪੈ-ਸਦਕੇ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕੁਰਬਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਅਰਥ: ਭਗਵਾਨ ਦਾ (ਅਸਲੀ) ਉਪਾਸਕ (ਉਹ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ) ਭਗਵਾਨ ਦੀ ਭਗਤੀ ਦਾ ਪਿਆਰ ਹੈ ਤੇ ਜੋ ਸਭ ਮੰਦ-ਕਰਮੀਆਂ ਦੀ ਸੁਹਬਤ ਛੱਡ ਦਿੰਦਾ ਹੈ; ਜਿਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਹਿਮ ਮਿਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਹਰ ਥਾਂ ਮੌਜੂਦ ਜਾਣ ਕੇ ਪੂਜਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਭਗਉਤੀ ਦੀ ਮਤਿ ਉਚੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਮੈਲ (ਮਨ ਤੋਂ) ਦੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਨਿੱਤ ਭਗਵਾਨ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਮਨ ਤੇ ਤਨ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ; ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਚਰਨ (ਸਦਾ ਆਪਣੇ) ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਹੇ ਨਾਨਕ! ਅਜਿਹਾ ਭਗਉਤੀ ਭਗਵਾਨ ਨੂੰ ਲੱਭ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।੩।

ਸਿੱਟਾ: ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਭਗਉਤੀ ਅਤੇ ਭਗਵਾਨ ਇੱਕੋ ਹਸਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(ਅ) ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਵਿਚ 'ਭਗਉਤੀ' ਦੇ ਅਰਥ:

1. ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਉਪਾਸਕ।
2. ਭਗਵਤੀ. ਦੁਰਗਾ ਦੇਵੀ।
3. ਮਹਾਕਾਲ ਜਿਵੇਂ 'ਪ੍ਰਿਥਮ ਭਗਉਤੀ ਸਿਮਰਿ ਕੈ'।
4. ਤਲਵਾਰ ਜਿਵੇਂ 'ਲਈ ਭਗਉਤੀ ਦੁਰਗਸ਼ਾਹ'।
5. ਇੱਕ ਛੰਦ ਦਾ ਨਾਂ। ਭਗਵਤੀ ਛੰਦ।

ਵਿਚਾਰ: ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਵਿਚ 'ਭਗਉਤੀ' ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਵੀ 'ਭਗਉਤੀ' ਦਾ ਅਰਥ ਰੱਬ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ, ਸਤਿਨਾਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਿਹਾ ਸਿੱਖੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਵਿਚ ਭਗਉਤੀ ਦਾ ਕੀਤਾ ਅਰਥ ਮਹਾਕਾਲ ਢੁੱਕਦਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ 'ਵਾਰ ਦੁਰਗਾ ਕੀ' ਦਾ ਨਾਂ ਬਦਲ ਕੇ ਹੀ 'ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਭਗਉਤੀ ਜੀ ਕੀ' ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਨਾਂ 'ਵਾਰ ਦੁਰਗਾ ਕੀ' ਹੈ, 'ਮਹਾਕਾਲ ਦੀ ਵਾਰ' ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਦੁਰਗਾ ਦੇਵੀ ਦੀ ਵਾਰ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਦੁਰਗਾ ਦੇਵੀ ਪਾਰਬਤੀ ਹੀ ਦੈਤਾਂ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਮਹਾਕਾਲ ਨਹੀਂ। ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ 'ਭਗਉਤੀ' ਦਾ ਅਰਥ 'ਤਲਵਾਰ' ਵੀ ਢੁੱਕਦਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ 'ਵਾਰ ਦੁਰਗਾ ਕੀ' ਵਿਚ ਦੋਧਾਰੀ ਬਰਛੀ ਨੂੰ 'ਭਗਉਤੀ' ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, 'ਤਲਵਾਰ' ਨੂੰ ਨਹੀਂ, ਜਿਵੇਂ, ਲਈ ਭਗਉਤੀ ਦੁਰਗਸ਼ਾਹ ਵਰਜਾਗਨ ਭਾਰੀ। ਲਈ ਰਾਜੇ ਸੁੰਭ ਨੇ ਰਤੁ ਪੀਐ ਪਿਆਰੀ। ਭੁੱਬ ਰਤੁ ਨਾਲੁ ਨਿਕਲੀ ਬਰਛੀ ਦੁੱਧਾਰੀ। ਜਾਣ ਰਜਾਈ ਉਤਰੀ ਪੈਨੁ ਸੂਰੀ ਸਾਰੀ।

ਨੋਟ: ਲਹੂ ਵਿਚ ਭੁੱਬ ਕੇ 'ਤਲਵਾਰ' ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਦੀ ਸਗੋਂ 'ਦੋਧਾਰੀ ਬਰਛੀ' ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ। ਦੋਧਾਰੀ ਬਰਛੀ, ਤਲਵਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਸਿੱਖ ਨਾ ਤਾਂ ਤਲਵਾਰ ਦਾ ਪੁਜਾਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਦੋਧਾਰੀ ਬਰਛੀ ਦਾ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਨਾ ਭਗਉਤੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਦੋਧਾਰੀ ਬਰਛੀ ਵੱਡੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਉਣ ਦਾ ਸਿੱਖੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵਿਧਾਨ ਨਹੀਂ।

ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਭਗਉਤੀ ਦੇ ਅਰਥ: ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਭਗਉਤੀ ਨੂੰ ਦੁਰਗਾ ਦੇਵੀ, ਭਗਵਤੀ ਅਤੇ ਦੋਧਾਰੀ ਬਰਛੀ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਲਈ ਦੁਰਗਾ ਦੇਵੀ, ਭਗਵਤੀ ਅਤੇ ਦੋਧਾਰੀ ਬਰਛੀ 'ਗੁਰੂ' ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਤੁੱਛ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਸਿੱਖ ਦਾ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਥਿਆਰ ਆਤਮ ਰੱਖਿਆ ਵਾਸਤੇ ਸਾਧਨ ਹਨ, ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਭਗਉਤੀ ਜਾਂ ਹਥਿਆਰ ਹੀ ਗੁਰੂ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਭਗਉਤੀ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਅਤੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਨਾ ਤਾਂ ਭਗਉਤੀ ਰੱਬ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਦੋਧਾਰੀ ਬਰਛੀ ਰੱਬ ਹੈ। ਭਗਉਤੀ, ਭਵਾਨੀ ਤੇ ਭਗਵਤੀ ਦੁਰਗਾ ਦੇ ਹੀ ਨਾਂ ਹਨ।

ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਨਾਮ ਮਾਲਾ ਪੁਰਾਣ (ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ) ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, 'ਸ੍ਰੀ ਭਗਉਤੀ ਜੀ ਸਹਾਇ॥'

ਇਸ ਸਿਰਲੇਖ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਭਗਉਤੀ, ਦੇਵੀ ਦੁਰਗਾ, ਭਗਵਤੀ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਮੰਗ ਮੰਗੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ, (ੳ). ਭੁਤਾਂਤਕ ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਤੀ ਭਵਾ ਨਾਮ ਬਖਾਨ।

ਸ੍ਰੀ ਭਵਾਨੀ ਭੈ ਹਰਨ ਸਭ ਕੇ ਕਰੋ ਕਲਯਾਨ॥੩੬॥ (ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੭੧੯)

ਨੋਟ: ਭਗਵਤੀ ਅਤੇ ਭਵਾਨੀ ਇੱਕੋ ਬੰਦ ਵਿਚ ਸਮਾਨਾਰਥਕ ਹਨ।

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀਨਾਮ ਮਾਲਾ ਪੁਰਾਣੇ ਸ੍ਰੀ ਭਗਉਤੀ ਉਸਤਤ ਪ੍ਰਿਥਮ ਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤਮ ਸਤੁ ਸੁਭਮੁ ਸਤੁ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਮਾਲਾ ਪੁਰਾਣੇ ਚੱਕ੍ਰ ਨਾਮ ਦੁਤੀਯ ਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤਮ ਸਤੁ ਸੁਭਮੁ ਸਤੁ॥ (ਅ) ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਚਰਿਤ੍ਰੋ ਪਖਯਾਨ ਅਧਿਆਇ ਵਿਚ ਪਹਿਲੇ 'ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰ' ਵਿਚ ਭਗਉਤੀ ਅਤੇ ਚੰਡੀ/ਦੁਰਗਾ ਦਾ ਨਾਂ ਭਗਵਤੀ ਵੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ,

ਪ੍ਰਥਮ ਧਿਆਇ ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਤੀ ਬਰਨੋ ਤ੍ਰਿਅ ਪ੍ਰਸੰਗੁ॥

ਮੇ ਘਟ ਮੈ ਤੁਮ ਹੈ ਨਦੀ ਉਪਜਹੁ ਬਾਕ ਤਰੰਗ॥੪੬॥ (ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੮੧੩)

ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਯਾਨੋ ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰੋ ਪ੍ਰਥਮ ਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤਮ ਸਤੁ ਸੁਭਮੁ ਸਤੁ॥੧॥੪੮॥ਅਫਸ਼ੂ॥

ਵਿਚਾਰ: 'ਅਥ ਪਖਯਾਨ ਚਰਿਤ੍ਰ ਲਿਖਯਤੇ' ਦੀ ਲੜੀ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾ ਤ੍ਰਿਅ ਚਰਿਤ੍ਰ 'ਚੰਡੀ' ਦਾ ਹੈ। ਚੰਡੀ ਨੂੰ 'ਭਗਵਤੀ' ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਕਵੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਚੰਡੀ/ਭਗਵਤੀ ਨੂੰ ਚਰਿਤ੍ਰ ਰਾਹੀਂ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਬਾਕੀ ਇਸਤਰੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਿਆਨ ਕਰੇਗਾ। ਇਹ ਹੀ ਚੰਡੀ 'ਵਾਰ ਦੁਰਗਾ ਕੀ' (ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਕੀਤਾ ਨਾਂ ਚੰਡੀ ਵੀ ਵਾਰ ਵੀ ਹੈ) ਵਿਚ ਦੈਤਾਂ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੁ ਇੰਦਰ ਦਾ ਦੈਤਾਂ ਵਲੋਂ ਖੋਹਿਆ ਰਾਜ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁੜ ਮਿਲ ਸਕੇ। ਚੰਡੀ/ਦੁਰਗਾ/ਭਗਉਤੀ/ਭਗਵਤੀ/ਭਵਾਨੀ/ਸ਼ਿਵ/ਚੰਡਿਕਾ/ਕਾਲਿਕਾ/ਗਿਰਜਾ ਆਦਿਕ ਵੱਖ ਵੱਖ ਨਾਂਵਾਂ ਨਾਲ ਬਿਆਨ ਕੀਤੀ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਦੀ ਪਾਰਬਤੀ ਨੂੰ ਜੋ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕਹਿੰਦੇ ਨਹੀਂ ਬੱਕਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦੀ ਮੱਤ ਦੇ ਮੂੰਹ ਉਤੇ, 'ਚੰਡੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਤ੍ਰਿਅ ਚਰਿਤ੍ਰ' ਵੱਟ ਕੇ ਮਾਰੀ ਹੋਈ ਗਿਆਨ ਦੀ ਇਕ ਕਰਤੀ ਚਪੇਟ ਹੈ। ਚੰਡੀ ਇੱਕ ਤ੍ਰਿਅ ਜਾਂ ਔਰਤ ਦੁਰਗਾ ਦੇਵੀ ਪਾਰਬਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਭੁੱਲਤ ਸਿੱਖ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਕਹੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸ ਤੋਂ ਕਿਰਪਾ ਲੈਣੀ ਹੈ? ਰੱਬ ਤੋਂ, ਭਗਉਤੀ ਤੋਂ ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਤੋਂ?

ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਣਾ ਕੋਈ ਔਖਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਿੱਖ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਕਿਰਪਾ ਲੈਣੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਰੱਬ ਚੇਤੇ ਆ ਸਕੇ। ਭਗਉਤੀ ਦੇਵੀ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਨ ਦਾ ਸਿੱਖੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵਿਧਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਇਸ ਸਿੱਟੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਕਰਨੀ ਹੈ?: ਅਰਦਾਸਿ ਵਿਚ 'ਪ੍ਰਿਥਮ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਸਿਮਰਿ ਕੈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਲਈ ਧਿਆਇ' ਅਤੇ 'ਪ੍ਰਿਥਮ ਸਤਿਨਾਮੁ ਸਿਮਰਿ ਕੈ' ਬੋਲਣਾ ਅਪ੍ਰਸੰਗਕ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਹੈ, ਫਿਰ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਹੈ। ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਸਬੰਧੀ ਸੋਝੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੰਗਲਾਚਰਣ ਵੀ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਚਾਨਣ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਰੱਬ ਦੇ ਗੁਣ ਬਿਆਨ ਕਰਨ ਪਿੱਛੋਂ 'ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ' {ਅਰਥ-ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਹੀ ਮੰਗਲਾਚਰਨ ਵਿਚ ਬਿਆਨ ਕੀਤੇ ਰੱਬ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਬਣਦੀ ਹੈ} ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਅੱਖੋਂ ਪਰੇਖੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਕਿਸੇ ਕਵੀ ਦੀ ਚੰਗੀ ਮਾਤੀ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਤੋੜ ਮਰੋੜ ਕੇ ਵਰਤਣਾ ਵੀ ਯੋਗ ਨਹੀਂ। ਲੋੜ ਹੈ, 'ਪ੍ਰਿਥਮ ਭਗਉਤੀ' ਵਾਲੀ ਸਾਰੀ ਪਉਤੀ ਦੀ ਥਾਂ ਕੇਵਲ ਦਸ ਗੁਰੂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਬੜੇ ਅਦਬ-ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਲਏ ਜਾਣ (ਜਿਵੇਂ ਧੰਨੁ ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ, ਧੰਨੁ ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ...ਧੰਨੁ ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਸਭ ਥਾਈਂ ਹੋਣਾ ਜੀ ਸਹਾਇ। ਦਸਾਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀਆਂ ਦੀ ਜੋਤਿ ਧੰਨੁ ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਪਾਠ-ਦਰਸ਼ਨ-ਦੀਦਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰ ਕੇ ਬੋਲੇ ਜੀ ਵਾਰ ਗੁਰੂ। ਅੱਗੋਂ ਰਹਿਤ ਮਰਿਆਦਾ ਵਾਲੀ ਅਰਦਾਸ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਨੇੜਿਉਂ ਵੇਖਿਆ 6 ਜੂਨ

ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਾ ਪੂਰਾ ਕੰਪਲੈਕਸ ਚਿੱਟੀ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਇਵੇਂ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਹੁਣ ਹਰ ਸਾਲ 6 ਜੂਨ ਨੂੰ ਮੁੜ ਹਮਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ। ਜਿਸ ਹੁੱਲੜਬਾਜ਼ੀ ਨੂੰ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀਆਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਆਏ ਪੰਥ ਦਰਦੀਆਂ ਦਾ ਰੋਸ ਤੇ ਦਰਦ ਹੈ, ਜੋ ਭਾਰਤੀ ਹਕੂਮਤ ਵਲੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ 1984 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਵਲੋਂ ਯੋਜਨਾਬੱਧ

ਦਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਘੁੱਮਣ
ਫੋਨ: 003-363-007-3111

ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਆਪਣੀਆਂ ਲਾਲ, ਚਿੱਟੀਆਂ ਫੋਰਸਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਾਰੀ ਕੌਮ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਆਸਥਾ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਨਿਵੇਕਲੇ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ ਨੂੰ ਢਾਹ ਲਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਦਹਿਸ਼ਤ ਸਿਖਰ 'ਤੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹਰ ਥਾਂ ਸੀ. ਸੀ. ਟੀ. ਵੀ. ਕੈਮਰਿਆਂ, ਸੀ. ਆਈ. ਡੀ. ਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਸਾਰੇ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਗਲਿਆਰਿਆਂ, ਛੱਤਾਂ, ਗੋਲਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਮੋਬਾਈਲਾਂ ਰਾਹੀਂ ਵੀਡੀਓ ਬਣਾਉਂਦਿਆਂ ਆਮ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਹੁਕਮ, ਆਦੇਸ਼, ਮਰਿਆਦਾ, ਅਹਿਮੀਅਤ ਸਭ ਤੋਂ ਸੁਪਰੀਮ ਹੈ। 35 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਉਪਰ ਵਾਪਰੇ ਹਿੰਦੁਤਵੀ ਸੋਚ ਦੇ ਕਹਿਰ ਨੇ ਜਿਥੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਲਈ, ਉਥੇ ਵੱਡੀ ਚੀਸ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ 'ਤੇ ਉਕਰੀ ਗਈ। 6 ਜੂਨ ਦਾ ਹਫ਼ਤਾ ਬਹੁਤ ਅਸਹਿਨਸ਼ੀਲ ਸਮਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਭਰ ਗਰਮੀ ਵਿੱਚ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਹਿਰਦੇ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਵਿਛੜਿਆਂ

ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹਰ ਸਿੱਖ ਦੀ ਅੱਖ ਨਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਵੈਰਾਗ ਵਿੱਚ ਆਈਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਰੋਂਦਿਆਂ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਜੂਨ ਮਹੀਨੇ ਛਾਉਣੀ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ, ਥਾਂ ਥਾਂ ਚੈਕਿੰਗ, ਬੰਦ ਰਸਤੇ ਜਾਂ ਤਬਦੀਲ ਰਸਤਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰਦੇ ਹਰ ਪ੍ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਦੀ ਨਿਗਾਹ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਵਾਸਤੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਸਰਾਵਾਂ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਬੰਦ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਜਥੇਬੰਦੀ ਵਲੋਂ ਬੰਦ ਦੇ ਸੱਦੇ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਭੰਬਲਭੂਸਾ, ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗਰਮੀ ਵਿੱਚ ਖਾਣ ਪੀਣ ਦੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਬੰਦ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਬੱਚੇ ਅਤੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਲਈ ਸਥਿਤੀ ਹੋਰ ਵੀ ਖੱਜਲ ਖੁਆਰੀ ਵਾਲੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਹਫ਼ਤਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਰੋਸ ਵਜੋਂ ਮਨਾਉਣ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਭੁੱਲਣ ਦੀ ਕਾਰਜਸ਼ੈਲੀ ਅਪਨਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿੱਚ ਵਿਚਰ ਰਹੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ, ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਆਪਣਾ ਰੋਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਵੀ ਕੌਮ ਦੇ ਨਾਂ ਪੜ੍ਹਦੀਆਂ ਹਨ।

5 ਜੂਨ ਦੀ ਰਾਤ ਤੇ ਤਤਕਸਾਰ ਹੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਥਾਂਵਾਂ 'ਤੇ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ ਆਪਣੇ ਮਿਲੇ ਹੁਕਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਭ ਪਾਸੇ ਜੰਗਲੇ ਲਾ ਕੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਹਿਯੋਗੀ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਟੋਲਿਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਾਰੀਆਂ ਥਾਂਵਾਂ 'ਤੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਵਾਂਗ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਜੋ ਭੁਲੇਖਾ ਰਹੇ ਕਿ ਸਭ ਯਾਤਰੀ ਹਨ। ਇਸ ਵਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਥਾਂਵਾਂ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਦੂਜੀ ਪਾਰਟੀ, ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਜਾਂ ਵਰਕਰਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀਆਂ ਰੋਕਾਂ ਲਾ ਕੇ ਨਾ ਬੈਠਣ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹਰ ਸਾਲ ਵਾਂਗ ਬੋਲਣ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਜੋ ਵਕਤ ਅਨੁਸਾਰ ਵੱਖਰੀ ਥਾਂ

ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜੋ ਟਕਰਾਓ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਗਿਆ।

ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਅੰਦਰ ਜਾ ਕੇ ਨਤਮਸਤਕ ਹੋਣਾ ਅਸੰਭਵ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਪਉੜੀਆਂ 'ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਵੱਡਾ ਹਜ਼ੂਮ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਇਸ਼ਾਰੇ ਰੂਪੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਲੰਘਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ,

ਆਪਰੇਸ਼ਨ ਬਲੂ ਸਟਾਰ ਦੀ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਮੌਕੇ ਲੰਘੀ 6 ਜੂਨ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਵਿਖੇ ਹੋਈ ਝੜਪ ਦੌਰਾਨ ਕੁਝ ਨੌਜਵਾਨ ਕਿਰਪਾਨਾਂ ਲਹਿਰਾਉਂਦੇ ਹੋਏ

ਜਦੋਂ ਕਿ ਲਾਈਨ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਅਰਾਮ ਨਾਲ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਦਰ ਕਾਫੀ ਥਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਦੂਜੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਰਾਹੀਂ ਬਾਹਰ ਜਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਜਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਬੈਠਣ ਲਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਸਾਰ ਹੀ ਹੇਠਾਂ ਨੂੰ ਉਤਰਦੇ ਰਸਤੇ

(ਪੌੜੀਆਂ) ਨੂੰ ਸੀਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਆਪਣਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਰੋਸ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਇਸ ਵਾਰ ਜਥੇਦਾਰ ਦੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੰਖੇਪ ਭਾਸ਼ਣ ਵਿੱਚ ਆਈਲੈਟਸ ਕਰਕੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵੱਲ ਭੱਜ ਰਹੀ ਜਵਾਨੀ 'ਤੇ ਚਿੰਤਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਜਥੇਦਾਰ ਨੇ ਆਦੇਸ਼ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਸੰਦੇਸ਼?

ਪਤਾ ਨਹੀਂ! ਜੇ ਆਦੇਸ਼ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਆਕਿਆਂ ਲਈ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਹ ਹਾਲਾਤ ਬਣਾਏ। ਇਸ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਟਹਿਰੇ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਜੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਸੀ, ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕੌਮ ਰੱਦ ਕਰ ਚੁਕੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਅੱਜ ਦੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਵੀ ਇਕ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਇੱਛਾ ਪੂਰਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਜੱਗ ਜਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਅਫਸਰ ਨਹੀਂ ਬਣੇਗਾ। ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਯੂ. ਪੀ., ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਅਤੇ ਕੋਰਲਾ ਵਰਗੇ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਥਮ ਸੂਬੇ ਦੇ ਲੋਕ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਮੋਹਰੀ ਹੋਣਗੇ। ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਵੱਡੇ ਵਿਦਿਅਕ ਅਦਾਰੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਹੇਠ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਦਿਅਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੇ ਕੀ ਰੋਲ ਹਨ? ਅੱਜ ਸਿੱਖ ਵਰਗ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹਾਈਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਨੌਕਰੀਆਂ? ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਉਨ੍ਹੀ ਦੇਰ ਸਭ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਕਤਾਹ ਸਨ।

“ਰਾਜੇ ਸੀਹ ਮੁਕਦਮ ਕੁਤੇ॥ ਜਾਇ ਜਗਾਇਨਿ ਬੈਠੇ ਸੁਤੇ॥” ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਰਾਜ ਭਾਗ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੋਲ ਹੈ, ਜੋ ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ ਵੇਲੇ ਮਨੁੱਖ ਸਨ। ਇਹ ਵੀ ਧਾਰਮਿਕ ਅਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਹੈ, ਪੈਸੇ ਅਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ।

ਅੱਜ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਵਹਿ ਗਈ ਸਿਆਸਤ ਚੌਰਾਹੇ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀਆਂ, ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਚੁਣੇ ਆਗੂ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵੈਰੀ ਬਣ ਗਏ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਆਪਣਾ ਝੋਲੀ ਬਿਸਤਰਾ ਚੁੱਕ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਭੱਜਦੇ ਹਨ। ਅਕਾਲੀ ਫੂਲਾ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ ਜਥੇਦਾਰ ਦੀ ਜਥੇਦਾਰੀ ਜਿਹਾ ਰੁਤਬਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਆਗੂ ਨੂੰ ਕੌਮ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਕੁਝ ਸਵਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸ. ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ ਲੀਡਰਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਾਂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਤੀ ਸੋਚ ਦਾ ਅੱਗੇ ਆਉਣਾ ਜਰੂਰੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਕੁਝ ਕੁ ਲੀਡਰ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਫਿਕਰਮੰਦ ਹਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫਿਕਰਮੰਦੀ ਨੂੰ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਦਾ ਨਾਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸਬ ਹੋ ਚੁਕੇ ਹੋ ਉਸ ਬੁਤ-ਏ-ਕਾਫਰ-ਅਦਾ ਕੇ ਸਾਥ, ਰਹਿ ਜਾਏਗੇ ਰਸੂਲ ਹੀ ਬਸ ਅਬ ਖੁਦਾ ਕੇ ਸਾਥ।

ਸੁਨਹਿਰੀ ਮੰਦਿਰ: ਹਰਿਮੰਦਿਰ

ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦੇ 11 ਮਈ 2019 ਦੇ ਅੰਕ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ “ਸੂਓ-ਮੋਟੋ, ਸੂਆ-ਸਪੋਟੋ ਤੇ ਦੋਧੀਗਿਰੀ” ਵਿੱਚ ਸੁਨਹਿਰੀ ਮੰਦਿਰ, ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਬਾਰੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋ. ਕਸ਼ਮੀਰਾ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ‘ਹਰਿਮੰਦਿਰ’ ਸਾਹਿਬ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁਚੱਜੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਬਹੁਤ ਧੰਨਵਾਦ।

ਫੌਜੀ ਨੌਕਰੀ ਦੌਰਾਨ ਕਈ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਈ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨਾਲ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਸਿੱਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਮੈਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਕੇਂਦਰੀ ਸਥਾਨ ਹਰਿਮੰਦਿਰ ਸਾਹਿਬ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਫੋਟੋ 'ਤੇ ਅਸਲੀ ਨਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਗੋਲਡਨ ਟੈਂਪਲ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਲਿਖਿਆ ਵੇਖਦਾ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਕੋਨੇ ਵਿੱਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਕ ਸੰਕਾ ਤੇ ਡਰ ਜਿਹਾ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ। ਜੇ ਮੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ਕੋਈ ਪੁੱਛ ਲਵੇ-ਕੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਰੱਬ ਸੋਨੇ ਦੇ ਮੰਦਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ? ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦਾ ਰੱਬ ਤਾਂ ਹਰ ਇਨਸਾਨ ਵਿੱਚ ਵਸਦਾ ਹੈ।

ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਮੀਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਬੜੇ ਮਾਣ ਅਤੇ ਟੌਹਰ ਨਾਲ ਵੱਡੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਘਰਾਂ ਦੀ ਸਜਾਵਟ ਲਈ ਲਾਈਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਤਾਂ ਹੋਣਾ ਹੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰੋ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਕਾਲ ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਅਵਤਾਰਾਂ, ਦੇਵਤਿਆਂ ਅਤੇ ਦੇਵੀਆਂ ਦੀਆਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਂਵਾਂ 'ਤੇ ਮੰਦਿਰਾਂ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੂਜਾ ਭਗਤੀ ਲਈ ਮੰਦਿਰ ਸ਼ਬਦ ਆਮ ਹੀ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਸੀ। ਪਹਿਲੇ ਚਾਰ ਗੁਰੂ ਸਹਿਬਾਨ ਨੇ ਸਰੋਵਰ ਬਣਾਏ, ਖੂਹ ਲਵਾਏ ਕਸਬੇ ਵਸਾਏ ਅਤੇ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾਵਾਂ ਬਣਵਾਈਆਂ। ਪੰਚਮ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਕਿ ਕਿਉਂ ਨਾ ਸਰੋਵਰ ਵਿੱਚ ਸੁੰਦਰ ਮੰਦਿਰ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਮੰਦਿਰ ਬਣ ਗਿਆ। ਸੰਗਤਾਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਰੂਰ ਮੰਦਿਰ ਦੇ ਨਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਹੋਈ ਹੋਵੇਗੀ। ਕੋਈ ਸੋਚਦਾ ਹੋਊ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ ਤੇ ਕਈ ਸੋਚਦੇ ਹੋਣਗੇ ਜਿਸ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਰੱਖਣਗੇ, ਉਸ ਦੇ ਨਾਂ ਦਾ ਮੰਦਿਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

ਧੰਨ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਨਾਂ ਰਖਿਆ, ਹਰਿ ਮੰਦਿਰ-ਹਰਿ ਕਾ ਮੰਦਿਰ। ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਅਤੇ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੈ। ਹਰਿ ਦਾ ਮਤਲਬ ਪਰਮਾਤਮਾ, ਮੰਦਿਰ ਦਾ ਮਤਲਬ ਘਰ, ਟਿਕਾਣਾ, ਰਹਿਣ ਦੀ

ਥਾਂ ਜਾਂ ਕਹਿ ਲਵੇ ਸਰੀਰ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰੱਬ ਵਸਦਾ ਹੈ, ਹਰਿ ਵਸਦਾ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਹੈ ਤਾਂ ਮਨ ਹੈ, ਤਾਂ ਹੀ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, “ਮਨ ਤੂੰ ਜੋਤ ਸਰੂਪ ਹੈ॥” ਲਓ ਜੀ, ਨਾਮਕਰਨ ਹੋ ਗਿਆ,

‘ਹਰਿਮੰਦਿਰ’ ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਲੋਕ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਦੇ ਆਦੀ ਹਨ, ਉਸ ਵਕਤ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਕਈ ਸੋਚਦੇ ਹੋਣਗੇ ਕਿ ਮੰਦਿਰ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਲੱਗੇਗੀ? ਵੈਸੇ ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ, 1905 ਦੇ ਕਰੀਬ ਮਹੰਤਾਂ ਨੇ ਪਰਿਕਰਮਾ ਵਿੱਚ ਮੂਰਤੀਆਂ ਲਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ, ਮੈਂ ਵੀ ਬਚਪਨ ਵਿੱਚ ਕਰਤਾਰਪੁਰ, ਜਲੰਧਰ ਕਈ ਮੱਸਿਆ ਜਾਂ ਪੁਨਿਆ ਬਿਆਸ ਦਰਿਆ ਲਾਗੇ ਪੈਦਲ/ਟਾਂਗੇ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਨਹਾਤਾ। ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਬਾਲਾ ਚੌਰ ਫੜੀ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਮਰਦਾਨਾ ਰਬਾਬ ਲਈ ਤਿੰਨਾਂ ਦੀ ਕਾਫੀ ਵੱਡੀ ਸੁਨਹਿਰੇ ਰੰਗ ਦੀ ਮੂਰਤੀ, ਜੋ ਪਿੱਤਲ ਦੀ ਬਣੀ ਸੀ, ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਦਾ। ਬਾਹਰ ਪੰਡਾਲ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਵਾਰਾਂ ਸੁਣਦਾ। ਬਾਬਾ ਬਕਾਲਾ ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਜਾਂਦੇ, ਪਰ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤ ਫਰਕ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ ਕੀਤੀ, ਸਹਿਯੋਗ ਲਿਆ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਦਾ। ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਰਿਮੰਦਿਰ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਵਿੱਚ 1604 ਈ:

ਨੂੰ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਦਸ ਦਿੱਤਾ, “ਇਹ ਹੈ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਦਾ ਜਹਾਜ਼।” ਰੱਬੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਗੀਤ ਗਾਓ ਅਤੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ। ਪਵਿੱਤਰ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕੋ ਅਤੇ

ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰੋ। ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਕੇਵਲ ਇੱਕੋ ਇਕ ਹਰਿਮੰਦਿਰ ਸਾਹਿਬ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਸਭ ਵੱਡੇ ਛੋਟੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਹਨ। ‘ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ’ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਨੌਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸਾਮਲ ਕਰਕੇ ਗੁਰਗੱਦੀ ਬਖਸ਼ੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ, ਅੱਜ ਤੋਂ

ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਹੈ। ਜਿਸ ਇਮਾਰਤ ਵਿੱਚ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਹੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਹਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਗੋਲਡਨ ਟੈਂਪਲ: ਮੁਗਲਾਂ ਵੱਲੋਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਤੋਂ ਲੁਟਿਆ ਸੋਨਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵਾਪਸ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵੰਡਿਆ। ਸੋਨੇ ਦੇ ਪੱਤਰੇ ਬਣਾ ਕੇ ਜਿਉਂ ਹੀ ਹਰਿਮੰਦਿਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇਮਾਰਤ 'ਤੇ ਲਾਏ ਤਾਂ ਸੋਨੇ ਰੰਗੀਆਂ ਸੁਨਹਿਰੀ ਝਲਕਾਂ ਪੈਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਆਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੇਖਦਿਆਂ ਆਖਿਆ, “ਵਾਓ! ਗੋਲਡਨ ਟੈਂਪਲ।” ਫਿਰ ਕੀ ਸੀ, ਅਸਾਂ ਸਭਨਾਂ ਗੋਲਡਨ ਟੈਂਪਲ ਕਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਗਲਤੀ ਆਪਣੀ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਸੋਚੇ ਸਮਝੇ ਗੋਲਡਨ ਟੈਂਪਲ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬਣਨ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤੇ ਫਿਰ ਸਭ ਜਗ੍ਹਾ ਲਾ ਵੀ ਲਈਆਂ। ਕਿੰਨਾ ਚੰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਜੇ ਆਪਾਂ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਨਾ ਜਾਣਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦੱਸਦੇ, “ਨਾ ਭਾਈ, ਟੈਂਪਲ ਆਫ ਗੋਡ ਕਰੋ, ਇਸ ਦੀ ਦਿੱਖ ਭਾਵੇਂ ਸੁਨਹਿਰੀ ਹੈ।”

ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ: ਰਾਜੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਜਨਤਾ ਦਾ ਸੁਖ ਦੁੱਖ ਸੁਣਨ ਵਾਸਤੇ ਦਰਬਾਰ ਸਜਾਉਂਦੇ। ਰਾਜਾ ਉੱਚੇ ਸਿੰਘਾਸਨ 'ਤੇ ਛੱਤਰ ਥੱਲੇ ਬੈਠਦਾ ਤੇ ਚੋਰ ਕਰਵਾਉਂਦਾ, ਵਜ਼ੀਰ ਬੋੜ੍ਹਾ ਨੀਵੇਂ ਸੱਜੇ ਖੱਬੇ ਜਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠਦੇ ਅਤੇ ਲੋਕ ਜਮੀਨ 'ਤੇ

ਬੈਠਦੇ। ਇਹ ਵਰਤਾਰਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਵੇਲੇ ਵੀ ਰਿਹਾ। ਆਜਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੌਜ ਵਿੱਚ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਕੰਪਨੀ ਦਰਬਾਰ, ਹਰ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਬਟਾਲੀਅਨ/ਰੈਜੀਮੈਂਟ ਦਰਬਾਰ ਹੁੰਦੇ। ਤਰੀਕਾ ਪੁਰਾਣਾ ਹੀ, ਚੌਰਦਾਰ ਦੀ ਥਾਂ ਸੱਜੇ ਖੱਬੇ ਗਾਰਡ ਖਲੋਂਦੇ। ਸੀ.ਓ. ਸਟੇਜ 'ਤੇ, ਅਫਸਰ ਜੇ.ਸੀ.ਓ. ਕੁਰਸੀਆਂ ਉੱਤੇ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਤਰਪਾਲ 'ਤੇ। ਕਾਰਵਾਈ ਪੁਰਾਣੀ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਪਰ 1980 ਤੋਂ ਦਰਬਾਰ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਥਾਂ ਸੈਨਿਕ ਸੰਮੇਲਨ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਕਿਸੇ ਰਾਜੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ, ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਸੰਬੋਧਨੀ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਮਹਾਰਾਜ ਹੈ। ਸਟੇਜ ਉੱਚੀ, ਉਪਰ ਚੰਦੋਆ/ਚਾਨਣੀ, ਪੀੜ੍ਹੇ ਉਪਰ ਸੁੰਦਰ ਰੁਮਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਸੇਵਾਦਾਰ ਚੌਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬੋੜ੍ਹਾ ਨੀਵੀਂ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਵਜ਼ੀਰ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅੱਗੇ ਦਰੀਆਂ ਉਪਰ ਸੰਗਤ ਬੈਠਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਦਰਬਾਰ।

ਇਹ ਤਾਂ ਕਹਿਣਾ ਹੀ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ...। ਹਰਿਮੰਦਿਰ ਸਾਹਿਬ ਇਕ ਹੀ ਹੈ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ‘ਟੈਂਪਲ ਆਫ ਗੋਡ’

-**ਭਜਨ ਸਿੰਘ ਸਿਨਸਿਨੈਟੀ**
ਫੋਨ: 513-498-3907

ਗਜ਼ਲ

ਜੁਲਮ ਜਦੋਂ ਅਸਮਾਨ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਦੇ, ਲਿਖਦੀ ਹਾਂ ਮੈਂ।
ਸੱਚ ਜਦੋਂ ਖੁੰਦਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵੜਦੇ, ਲਿਖਦੀ ਹਾਂ ਮੈਂ।

ਝੂਠ ਦੇ ਝੰਡੇ ਝੁਲਣ ਜਦ ਅਸਮਾਨ ਉੱਤੇ
ਸੱਚ ਜਦੋਂ ਦੇਗਾਂ ਵਿੱਚ ਕੜ੍ਹਦੇ, ਲਿਖਦੀ ਹਾਂ ਮੈਂ।

ਚੰਦੁ ਬੇਈਮਾਨ ਜਿਹੇ ਪ੍ਰਿਥੀਏ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ
ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਜਦ ਤਵੀ 'ਤੇ ਸੜ੍ਹਦੇ, ਲਿਖਦੀ ਹਾਂ ਮੈਂ।

ਮਾਸੂਮਾਂ ਦੀ ਰੱਤ ਵਿੱਚ ਜ਼ਾਲਮ ਜਦੋਂ ਨਹਾ ਕੇ
ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਕਲਾਮਾ ਪੜ੍ਹਦੇ, ਲਿਖਦੀ ਹਾਂ ਮੈਂ।

ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਕਾਲਖ, ਹਵਸ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਲੈ ਕੇ ਬੰਦਾ
ਜਦੋਂ ਪਰਾਏ ਘਰ ਜਾ ਵੜਦੇ, ਲਿਖਦੀ ਹਾਂ ਮੈਂ।

ਚੋਰ, ਠੱਗ ਤੇ ਬੇਈਮਾਨ ਜਦ ਲੀਡਰ ਬਣ ਕੇ
ਸੱਚ ਦੇ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਜੰਦਰਾ ਜੜ੍ਹਦੇ, ਲਿਖਦੀ ਹਾਂ ਮੈਂ।

ਸ਼ੌਰੇਆਮ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਰੱਬ ਨੂੰ ਵੇਚੀ ਜਾਣ
ਸਿੰਘ ਜਦੋਂ ਗੋਲਕ ਲਈ ਲੜਦੇ, ਲਿਖਦੀ ਹਾਂ ਮੈਂ।

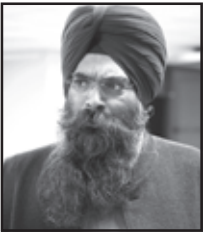
ਕਿੰਜ 'ਸੁਰਜੀਤ' ਬਚਾਵਾਂ ਮੈਂ ਪੰਜਾਬ ਆਪਣਾ
ਹਰ ਕੋਈ ਦੇਸ਼ ਜਦੋਂ ਦੂਜੇ ਸਿਰ ਮੜ੍ਹਦੇ, ਲਿਖਦੀ ਹਾਂ ਮੈਂ।

-**ਬੀਬੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ**

ਆਸ਼ਕ ਭੌਰ ਫਕੀਰ ਕਿ ਨਾਗ ਕਾਲਾ

ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ ਮੇਰਾ ਕੀ ਲਗਦਾ ਹੈ...

ਸਿਰਲੇਖ ਦੀ ਉਤਲੀ ਸਤਰ ਹੀਰ ਵਾਰਿਸ ਸ਼ਾਹ 'ਚ ਇੰਜ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਹੈ: 'ਆਸ਼ਕ ਭੌਰ ਫਕੀਰ ਤੇ ਨਾਗ ਕਾਲੇ, ਬਾਝ ਮੰਤਰੋਂ ਮੂਲ ਨਾ ਕੀਲੀਏ ਜੀ।' ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ ਦੀ ਜਾਨ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚੋਂ ਲੱਭ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਪਾਤਰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਸੀ ਬੋਲ-ਕੁਬੋਲ ਅਤੇ ਵਾਰਿਸ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਰਵਾਨੀ ਨੇ ਕੰਵਲ ਦੀ ਲਿਖਤ ਨੂੰ ਸਿੱਧਾ-ਸਿੱਧਾ ਛੂਹਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਦੀ ਬਣਤਰ ਉਤੇ ਵੀ ਹੋਰਨਾਂ ਅਨੁਭਵਾਂ ਅਤੇ ਪੂਰਨਿਆਂ ਦੇ ਅਸਰ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹੀਰ ਵਾਰਿਸ ਦੇ ਵੈਰਾਗ-ਵੇਗ-ਵਿਵੇਕ ਦਾ ਡੂੰਘਾ ਹਲ ਵਾਹਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੀਰ ਉਸ ਦੇ ਲਗਭਗ ਹਿਫਜ਼ (ਯਾਦ) ਹੈ। ਅਕਸਰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਵਾਰਤਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਲਾਡ ਨਾਲ ਡਾਟਦਿਆਂ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਸਹਿਤੀ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਖੈਰ ਮੰਗਣ ਆਏ ਰਾਝੇ ਜੋਗੀ ਨਾਲ ਦਸਤਪੰਜਾ ਲੈਣ ਦੇ ਮੌਕੇ ਦੀਆਂ ਸਤਰਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਬਿਲਕੁਲ ਨਾਟਕੀ ਉਚਾਰ ਨਾਲ ਅਭਿਨੈ ਦੀ ਮੁਦਰਾ ਵਿਚ: 'ਅਨੀ' ਉਠ ਕੇ ਭਾਈਏ ਖੈਰ ਘੱਤੀ, ਵਾਹ ਪੈ ਗਿਆ ਈ

ਸੁਮੇਲ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ
ਫੋਨ: 91-94649-84010

ਨਾਲ ਕੁਪੱਤਿਆਂ ਦੇ।' ਸਾਡੇ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਦਾ ਸੂਤਰ ਇਸ ਸਤਰ ਦੇ ਪਾਰਾਵਾਰ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਹੱਦ ਤਕ ਨਜ਼ਰ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕੰਵਲ ਦੇ 100ਵੇਂ ਵਰ੍ਹੇ ਵਿਚ ਆਮਦ ਮੌਕੇ ਜਦੋਂ ਇਕ ਅਖਬਾਰ ਨੇ 'ਮੇਰੇ ਨਾਨਾ ਜੀ' ਮਜ਼ਮੂਨ ਲਿਖਣ ਲਈ ਆਖਿਆ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਲਈ ਇਸ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੇ ਅਸਲੇ ਬਾਰੇ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰਨ ਦਾ ਸਬੱਬ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਡਾਕਟਰ ਵਜੋਂ ਨੌਕਰੀ ਕਾਦੀਆਂ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ। ਸੋ, ਮੇਰਾ ਬਚਪਨ ਕਾਦੀਆਂ ਦੇ ਸਾਦ-ਮੁਰਾਦੇ, ਮੋਹਵੰਨੇ ਮਝੇਲਾਂ ਸੰਗ ਬੀਤਿਆ। ਬਾਪੂ ਜੀ (ਕੰਵਲ) ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸਮਾਗਮਾਂ, ਸਾਹਿਤਕ ਬੈਠਕਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕਰਨ ਆਉਂਦੇ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਠਹਿਰਦੇ। ਨਾਲ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਹੁੰਦੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਸੰਸਕ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਪੂਰ ਵੀ। ਇਕ ਵਾਰ ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਬਟਾਲਵੀ ਵੀ ਆਏ। ਸਿਰਫ ਇੰਨਾ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਇਹ 'ਬਾਪੂ ਜੀ' ਨੇ ਪਰ ਮੈਂ ਮੁੱਢੋਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੀ ਨੁਹਾਰ, ਸਾਦਾ ਪਰ ਬੇਹੱਦ ਜਚਵੀਂ ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੋਈ ਪੰਗ, ਦਾੜ੍ਹੀ-ਮੁੱਛਾਂ ਦੀ ਕੁਦਰਤੀ ਤਰਾਸ਼ ਅਤੇ ਸਧੀ ਹੋਈ ਗੁਫਤਾਰ ਦੇ ਅਸਰ ਹੇਠ ਆ ਗਿਆ।

ਛੋਟਾ ਭਾਈ ਰਮਣੀਕ ਪੰਗੇ-ਹੱਥਾ ਅਤੇ ਧੜਵੈਲ ਸੀ। ਉਹ ਬਾਪੂ ਜੀ ਦੇ ਮੋਢੀ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਪੰਗੇ ਲੈਂਦਾ ਸ਼ਰਾਰਤੀ ਮੁਸਕਣੀ ਬਣਾਈ ਰੱਖਦਾ। ਬਾਪੂ ਜੀ ਵੀ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਕੋੜੀ-ਕੋੜੀ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਜ਼ਰਾ ਫਾਸਲੇ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਮੈਂ ਕੰਵਲ ਸਾਬੂ ਨੂੰ ਦੇਖਦਾ-ਸੁਣਦਾ ਕੀਲਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਮੇਰੇ ਲਈ ਸੁਹਜ ਜਾਂ ਸੌਂਦਰਯ ਦਾ ਅਰਥ, ਅਜਿਹੇ ਵਿਸਮਾਦੀ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਨਾ ਹੋ ਗਿਆ-ਅਚਿੱਤੇ ਹੀ ਹੋ ਗਿਆ, ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਪੁੰਗਰ ਪਿਆ। ਨਰਸਰੀ, ਪਹਿਲੀ, ਦੂਜੀ ਤੱਕ ਦਾ ਇਹ ਸਮਾਂ ਹੈ।

ਬਾਪੂ ਜੀ ਦੇ ਆਉਣ ਵੇਲੇ ਕਹਿਕਹੇ ਲੱਗਦੇ, ਮਸਤਾਨਾਵਾਰ ਗੱਲ ਚੱਲਦੀ ਤੇ ਉਹ ਮਹਿਫਿਲ ਦੀ ਜਾਨ ਹੁੰਦੇ। ਸਾਹਿਰ, ਫੈਜ਼, ਇਕਬਾਲ, ਗਾਲਿਬ, ਜ਼ੋਕ, ਮੀਰ ਦੇ ਸ਼ਿਅਰ ਉਹਦੇ ਕੰਠ ਬੀਂ ਨਿਕਲਦੇ ਮੇਰੇ ਲਈ ਕਿਸੇ ਨਵੀਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਖਿੜਕੀ ਬਣ ਜਾਂਦੇ। ਐਚ.ਐਮ.ਵੀ. ਦਾ ਲਾਂਗ ਪਲੇਅ ਰਿਕਾਰਡ ਕੱਢਿਆ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਮਹਿਦੀ ਹਸਨ 'ਗੁਲੋਂ ਮੇਂ ਰੰਗ ਭਰੇ' ਦੀ ਪੁਰਸੋਜ਼ ਅਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਬੈਠਕ ਨੂੰ ਭਰ ਦਿੰਦਾ। ਬੇਗਮ ਅਖਤਰ ਬਾਪੂ ਜੀ ਦੀ ਮਨਪਸੰਦ ਗਾਇਕਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਗਜ਼ਲਾਂ, ਖਾਸ ਕਰ 'ਇਬਨੇ ਮਰੀਅਮ ਹੂਆ ਕਰੇ ਕੋਈ' 'ਤੇ ਕੰਵਲ ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੜੇ ਗਿਲਾਸ ਨਾਲ ਦਾਦ ਦੀ ਮੁਦਰਾ ਵਿਚ ਲੰਬੀ ਬਾਹ ਉਪਰ ਚੁੱਕਦਾ। ਮੈਂ ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦੇ ਸੰਤੁਲਨ, ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਸ਼ਿੱਦਤ ਨੂੰ ਡੀਕਦਾ ਰਹਿੰਦਾ, ਬਹੁਤਾ ਬੋਲਿਆ ਨਾ ਜਾਂਦਾ।

ਹੁਣ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੰਵਲ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਕਰਤਾਰੀ ਛਿਣਾਂ ਨੂੰ ਮਾਣਦਿਆਂ ਦੇਖਣਾ ਵੀ ਮੇਰੇ

ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਜਗਤ ਦੇ ਖੱਬੀਪਾਨ ਲਿਖਾਰੀ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ ਨੇ ਆਪਣੀ ਹਯਾਤੀ ਦੇ ਸੌ ਵਰ੍ਹੇ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰ ਲਏ ਹਨ। ਪਾਠਕਾਂ ਦੀਆਂ ਕਈ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਿਤਕ ਜਲੌਅ ਦੇ ਅਸਰ ਹੇਠ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋਹਰੇ ਅਤੇ ਚਰਚਿਤ ਚਿੰਤਕ ਸੁਮੇਲ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਨੇ ਇਸ ਲੇਖ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਕੰਵਲ ਦੇ ਸਾਹਿਤਕ ਕੰਦ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਾਰੇ ਗਹਿਰ-ਗੰਭੀਰ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਬਣਦਾ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਵਿਚ-ਵਿਚ ਮਾਓ, ਲੈਨਿਨ, ਮਾਰਕਸ ਆਦਿ ਨਾਂ ਵੀ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ। ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਬਟਾਲਵੀ ਕਿਸੇ ਸਾਹਿਤਕ ਸਮਾਗਮ 'ਤੇ ਲੱਗੀ ਪੁਸਤਕ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ 'ਚੋਂ ਲੈਨਿਨ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਦਾ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਸੋਵੀਨਾਰ ਲੈ ਕੇ ਬਾਪੂ ਜੀ ਹੀ ਆਏ ਸਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵਰਤਣ ਜਾ ਰਹੀ ਹਿੰਸਾ ਦੀ ਦੇਗ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਕਿੰਨੇ ਹੁਸੀਨ ਸਨ: ਕਾਦੀਆਂ ਦਾ ਮੋਹ, ਕੰਵਲ ਦੀ ਦੇਸੀ ਸਾਇਸਤਗੀ ਨਾਲ ਗੁੰਨ੍ਹੀ ਹੋਈ ਗੁਫਤਾਰ ਦੀ ਲਰਜ਼ਿਸ਼, ਬਚਪਨ ਦੀਆਂ ਖੇਡਾਂ, ਮਸਤੀਆਂ, ਝਿੜਕਾਂ ਦੀ ਚਾਸ਼ਣੀ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਲਈ ਤਾਂ ਸਮੇਂ ਨੇ ਡੰਗ ਲਿਆ ਸੀ।

ਮੇਰੇ ਪਹਿਲੇ ਮੁਰਸ਼ਦ ਮੇਰੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ। ਬਾਟਨੀ ਦੀ ਐਮ.ਐਸ.ਸੀ. ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਹ ਰੂਸੀ, ਫਰਾਂਸੀਸੀ, ਪੰਜਾਬੀ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ, ਜਰਮਨ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਗੁਣੀ ਪਾਠਕ ਸਨ। ਘਰ ਵਿਚ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਅਖਬਾਰ ਜਾਂ ਕਿਤਾਬ ਪੜ੍ਹਦਾ ਦੇਖਣਾ ਮੇਰੇ ਲਈ ਬੜੀ ਰੋਚਕ ਖੇਡ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਦੇ ਹਾਵ-ਭਾਵ ਜਾਂ ਨੀਝ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਅਚੰਭਾ ਭਰ ਦਿੰਦਾ। ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਕਿ ਕਿਤਾਬਾਂ ਹੀ ਛੇਤੀ-ਛੇਤੀ ਵੱਡੇ ਹੋਣ ਦਾ ਰਾਹ ਹੈ।

'ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ' ਸ਼ੁਰੂ ਹੀ ਹੋਇਆ ਸੀ ਸ਼ਾਇਦ, ਤੇ ਮੈਂ ਪੰਜ ਕੁ ਸਾਲ ਦੇ ਨੇ ਹਠ ਨਾਲ ਅਖਬਾਰ ਪੜ੍ਹਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਢੁੰਡੀਕੇ ਗਏ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਉਥੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿਤਾਬਾਂ, ਰਸਾਲਿਆਂ, ਚਿੱਠੀਆਂ ਦੇ ਗਹੀਰੇ ਲੱਗੇ ਹੋਣ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਰਹਿੰਦਾ। ਨਾਨੀ ਜੀ ਤੋਂ ਲੈ-ਦੇ ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਕਿਤੇ-ਕਿਤੇ ਬੈਠਾ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਪੜ੍ਹਦਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਫਿਰ ਚਾਣਚੱਕ ਕੋਈ ਆਟੇ ਦਾ ਕਤਾਹ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਤੇ 'ਗੁਲਸ਼ਨ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ' ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ।

ਅਜਿਹੇ ਹੀ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਮੈਂ ਕੋਈ ਕਿਤਾਬ ਚੁੱਕ ਕੇ ਉਲਟਣ-ਪਲਟਣ ਲੱਗਾ। ਪਿਛਲੇ ਕਵਰ 'ਤੇ ਬਾਪੂ ਜੀ ਵਰਗੇ ਕਿਸੇ ਬੰਦੇ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਦੇਖ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਕੋਈ ਬਾਪੂ ਜੀ ਵਰਗਾ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸਾਖਸ਼ਾਤ ਬਾਪੂ ਜੀ ਹਨ ਤੇ ਇਹ ਨਾਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਮੈਂ ਹੋਰਨਾਂ 'ਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰਦਾ ਅਕਹਿ ਅਨੰਦ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ। ਮੂੰਹ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਕਸ ਕੇ ਫੜੀ ਹੋਈ ਕਿਤਾਬ ਕੰਬੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਕਿਸੇ ਖੁੰਜੇ ਨੂੰ ਤੁਰ ਪਿਆ ਅਤੇ 'ਮਨੁੱਖਤਾ' ਨਾਵਲ ਪੜ੍ਹਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਪਹਿਲੋਂ ਈ ਸੀ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਖਣ ਵਾਲਾ ਬੰਦਾ ਵੀ ਮਿਕਨਾਤੀਸ ਵਾਂਗ ਮੈਨੂੰ ਕੀਲ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਬਾਪੂ ਜੀ ਹੀ ਸੀ। ਸੋ, ਮੇਰੀਆਂ ਕਈ ਰੀਝਾਂ ਇਕੋ ਬੰਦੇ ਵਲ ਸੇਧਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਤੁਰੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਬਚਪਨ ਦੇ ਉਨ੍ਹੀ ਦਿਨੀਂ ਭੁੱਖ-ਪਿਆਸ, ਧੁੱਪ-ਛਾਂ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਨਾ ਲਗਦੀ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਅਗਵਾ ਹੀ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਬਾਕੀ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਬਹੁਤੀ ਗੱਲਬਾਤ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਚੰਗੀ ਨਾ ਲੱਗਦੀ।

ਢੁੰਡੀਕੇ ਤੋਂ ਤੁਰਿਆ ਸਬਦਾਂ, ਵਿਚਾਰਾਂ, ਬਹਿਸਾਂ ਦਾ ਅਦਬ ਕੰਵਲ ਦੀਆਂ ਬੇਟੀਆਂ-ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਤੇ ਮਾਸੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਸਾਡੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਵਿਚ ਡੂੰਘਾ ਬੀਜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕੰਵਲ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ

ਵੱਡੀ ਸਾਂਝ ਇਸ ਸ਼ਬਦ-ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਰਮਜ਼ਾਂ ਦੇ ਇਹਤਰਾਮ ਵਿਚ ਦਿਸਦੀ ਹੈ, ਮਨੁੱਖ-ਮਿੱਤਰ ਸਾਹਿਤ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਇਹ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਨਾਤੇਦਾਰੀ ਵੱਧ ਹੈ, ਰਵਾਇਤੀ ਘੱਟ। ਬਾਪੂ ਜੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਬਣਤਰ ਦੇ ਸਿਰਜਣਹਾਰੇ ਹਨ। ਸੋ, ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਦਬ ਕਿਸੇ ਪੀਰ-ਫਕੀਰ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੈ।

'ਜੰਗਲ ਦੇ ਸ਼ੇਰ', 'ਸੂਰਮੇ', 'ਹੁਨਰ ਦੀ ਜਿੱਤ', 'ਮੂਮਲ' ਅਤੇ ਹੋਰ ਨਾਵਲਾਂ ਨੂੰ ਫਿਰ ਮੈਂ ਘੁਣ ਵਾਂਗ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਵੱਡਾ ਹੋਣ-ਦਿਸਣ ਦੀ ਚਾਹਨਾ ਨਾਲ ਬਾਪੂ ਜੀ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿਚ ਹੋਰ ਪਰਵਾਨ ਚੜ੍ਹਨ ਦਾ ਖਬਰ ਜਿਹਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਕੋਠੀ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਉਥੇ ਲੱਗੀਆਂ ਯੂਰਪੀ ਪੇਂਟਿੰਗ, ਸਕੈਚ, ਬੁੱਤ ਜਾਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਕੀਲ ਲੈਂਦੀ। ਕੰਵਲ ਦਾ ਲਿਖਣ ਵਾਲਾ ਗੱਤਾ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਡਟਿਆ ਹੁੰਦਾ। ਮੈਂ ਡਰਦਾ-ਡਰਦਾ ਫੂਹ ਕੇ ਵੇਖਦਾ। ਨੀਲੇ ਬਾਲ ਪੈਂਨ ਨਾਲ ਰਿਮਾਂ ਦੇ ਰਿਮ ਕਾਗਜ਼ ਭਰੇ ਹੁੰਦੇ। ਕੰਵਲ 8-8 ਘੰਟੇ ਲਿਖਦਾ। ਉਸ ਦੀ ਨੀਝ, ਸਰੀਰ ਦਾ ਸੂਤਿਆ ਹੋਇਆ ਲਿਖਣ-ਅਭਿਆਸ, ਪੈਂਨ ਫੜਨ ਨਾਲ ਪਏ ਵਿਚਕਾਰਲੀ

ਕੰਵਲ ਬੋਲਦਾ ਕੁਝ ਨਾ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੀ ਉਲਝਣ ਉਸ ਤੋਂ ਲਕੀ ਹੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। 'ਸੱਚ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ', 'ਕੋਡੇ', 'ਜੇਰਾ', 'ਪੂਰਨਮਾਸੀ', 'ਭਵਾਨੀ', 'ਰਾਤ ਬਾਕੀ ਹੈ', 'ਤਾਰੀਖ ਵੇਖਦੀ ਹੈ' ਵੀ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਰਹੇ, ਪਰ ਮੈਥੋਂ ਗੱਲ ਨਾ ਹੀ ਹੋ ਸਕੀ। 'ਮਿੱਤਰ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ', 'ਲਹੂ ਦੀ ਲੋਅ', 'ਮੋੜਾ', 'ਰੂਪਧਾਰਾ' ਸਭ ਚੱਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਮੈਥੋਂ ਕੰਵਲ ਦਾ ਭਖਿਆ ਚਿਹਰਾ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਨਾ ਜਾ ਸਕਿਆ।

ਜਦੋਂ ਲਿਖਣ ਕਾਰਜ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਰਾਹਤ ਲੈਣ ਲਈ ਕੰਵਲ ਪਿੰਡ ਦੇ ਗੇੜੇ 'ਤੇ ਨਿਕਲਦਾ ਤਾਂ ਜੁਆਕਾਂ ਨਾਲ ਪੰਗੇ ਲੈਂਦਾ। ਕਿਸੇ ਦੀ ਕੱਛ ਲਾਹ ਦਿੰਦਾ, ਕਿਸੇ ਦੇ ਚੁੰਢੀ ਵੱਢਦਾ, ਕਿਸੇ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਠੱਲੇ ਮਾਰਦਾ, ਬੰਦੇ ਖੇਡਦਾ ਤੇ ਖੇਡਾ ਵੰਡਦਾ ਫਿਰਦਾ। ਤਖਤਪੱਸ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਦੂਹਰੀ ਸਰ ਜਾਂ ਸੀਪ ਖੇਡਦਾ ਤੇ ਸਾਰੇ ਪੇਂਡੂਆਂ ਨਾਲ ਪੱਤਿਆਂ ਪਿੱਛੇ ਖੂਬ ਜਿਦਾਈ ਕਰਦਾ। ਘਰ ਵਿਚ ਸੀਪ ਖੇਡਦਾ, ਰੋਂਦ ਮਾਰਦਾ, ਪੱਤੇ ਬਦਲਦਾ ਤੇ ਟੋਕਣ 'ਤੇ ਘੂਰਦਾ। ਮਾਮਾ ਜੀ ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ੜਰੰਜ ਖੇਡਦਾ ਤਾਂ ਸੁਧਾ ਧੌਕਾ ਕਰਦਾ। ਮਾਮਾ ਜੀ ਨੂੰ ਬਣਦੀ ਚਾਲ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਵੀ ਪੂਰਾ ਸਮਾਂ ਨਾ ਦਿੰਦਾ।

ਜਰਮਨ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਕਾਰਲ ਲੀਬਕਨਿਖਤ ਦਾ ਪਿਤਾ ਵਿਲੀਅਮ ਲੀਬਕਨਿਖਤ, ਕਾਰਲ ਮਾਰਕਸ ਨਾਲ ਸ਼ੜਰੰਜ ਖੇਡਦਾ ਤਾਂ ਚਾਲ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋਣ 'ਤੇ ਮਾਰਕਸ ਦਾ ਗੁੱਸਾ, ਧੱਕਾ ਤੇ ਝੱਲ ਉਠ ਖੜ੍ਹਦਾ। ਬਾਜ਼ੀ ਹਾਰਦੀ ਦੇਖ ਕੇ ਮਾਰਕਸ ਖਰੂਦ ਕਰਦਾ ਮੈਨੂੰ ਬੜਾ ਪਿਆਰਾ ਮਨੁੱਖ ਲੱਗਦਾ ਤੇ ਕੰਵਲ ਦੀ ਯਾਦ ਤਾਜ਼ਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ। ਆਥਣੇ ਸਕਾਚ ਦੇ ਦੋ ਪੈਂਗ ਕਦੇ ਲਾਉਂਦੇ ਤੇ ਅਜੀਜ ਮੀਆਂ ਕੰਵਲ ਦੀਆਂ ਕੰਵਾਲੀਆਂ ਸੁਣਦੇ। ਮੈਂ ਅਜੀਜ ਮੀਆਂ ਦੇ ਉਰਦੂ ਤਲੱਫਜ਼ ਦਾ ਮੁਰੀਦ ਹੋ ਗਿਆ। ਬਹੁਤ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਬਾਪੂ ਜੀ ਨੂੰ ਅਜੀਜ ਮੀਆਂ ਦੀਆਂ ਆਡੀਓ ਡਿਸਕਾਂ ਭੇਟ ਕੀਤੀਆਂ।

ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਅੱਲ੍ਹੜ ਉਮਰ ਵੱਲ ਜਾਂਦਿਆਂ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਵੱਡਾ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਜੋ ਅੱਜ ਵੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਖਹਿੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ: 'ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ ਮੇਰਾ ਕੀ ਲੱਗਦਾ ਹੈ?' ਮੈਂ ਕੰਵਲ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ, ਪਾਠਕਾਂ ਤੋਂ ਬਣੇ ਮਿੱਤਰਾਂ ਤੋਂ ਮਿੱਤਰਾਂ ਤੋਂ ਘਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਬਣਿਆਂ ਹੀ ਹਰ ਰੰਗ ਵਿਚ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਨਾਲ ਹੀ ਉਹ ਅਟੱਕ, ਅਡੋਲ, ਅਣਛੋਹਿਆ ਵੀ ਰਹਿ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਬੇਕਿਰਕ ਹੋ ਕੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਪੁੱਜਾ ਕਿ ਮੈਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੰਵਲ ਦਾ ਸੁਚੱਜਾ, ਸੁਘੜ ਪਾਠਕ ਹਾਂ, ਉਸ ਦੇ ਲਿਖੇ ਦੀਆਂ ਰਮਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਘੁਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਉਸ ਦੇ ਲਿਖੇ ਤੇ ਅਛੋਹ ਅਰਥ ਮੇਰੀ ਪਕੜ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਲਿਖਣ ਸ਼ੈਲੀ, ਭਾਸ਼ਾਈ ਉਸਾਰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੀ ਸੁੱਚੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਆਤਮਾ ਦੀ ਬੁਲੰਦ ਲਰਜ਼ਿਸ਼ ਦੀ ਬਾਹ ਪਾਉਣ ਦਾ ਵੱਲ ਆਉਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੰਵਲ ਦੇ ਨਜ਼ਰਿਆਤੀ ਜਗਤ ਦੀ ਬਣਤਰ ਦਾ ਤਰੀਕਾਕਾਰ ਮੇਰੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਵਧਾਉਂਦਾ ਤੁਰਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਪਿੱਛੋਂ ਜੇ.ਐਨ.ਯੂ. ਵਿਚ ਪੀਐਚ.ਡੀ. ਦੌਰਾਨ, ਪੇਰਿਆਰ ਹੋਸਟਲ ਦੇ ਕਮਰਾ ਨੰਬਰ

243 ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਮੈਂ 'ਕੰਵਲ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ' ਮਜ਼ਮੂਨ ਲਿਖ ਕੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਸੁਰਖਰੂ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਭਾਵੇਂ ਮੈਂ ਕੰਵਲ ਬਾਬਤ ਕਿਸੇ ਵੱਡੀ ਯੋਜਨਾ ਲਈ ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਸਾਮਾਨ ਜੋੜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਸੁਘੜ ਪਾਠਕ ਹੋਣ ਦਾ ਦਰਜਾ ਵੱਡਾ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਕੰਵਲ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਜੀਵ-ਵਿਗਿਆਨਕ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਸੋਖਿਆ ਹੀ ਸਹੀ ਕਰ ਲਿਆ। ਉਸ ਦੀ ਵੱਡੀ ਬੇਟੀ ਅਮਰਜੀਤ ਕੌਰ ਦੇ ਵੱਡੇ ਬੇਟੇ ਵਜੋਂ ਮੈਂ ਉਸ ਦਾ ਵੱਡਾ ਦੋਹਰਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਵਜ੍ਹਾ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਨੇੜਿਓਂ ਦੇਖਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਹਾਸਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਮੇਰੇ ਪਾਠਕ ਹੋਣ ਦੇ ਦਰਜੇ ਨੂੰ ਹੀ ਜ਼ਰਾ ਹੋਰ ਗਹਿਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ ਲੇਖਕ-ਪਾਠਕ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੀ ਇਹ ਵੀ ਸਮਝ ਬਣੀ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਪਾਠਕ ਕੰਵਲ ਦੇ ਸ਼ਬਦ-ਸੰਸਾਰ ਨਾਲ ਮੈਥੋਂ ਸੁਚੱਜਾ ਸਬੰਧ ਰੱਖ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸਹੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਮੈਥੋਂ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਉਸ ਦਾ ਨੇੜ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਨੁਕਤੇ 'ਤੇ ਨਿਭਣ ਲਈ ਵਾਹ ਲਾਈ ਹੈ ਅਤੇ ਕੰਵਲ ਦੇ 1950ਵਿਆਂ ਤੋਂ 'ਪਾਲੀ' ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਬਣੇ ਪਾਠਕ-ਮਿੱਤਰ-ਛੋਟਾ ਭਾਈ ਸ. ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਨਿੰਝਰ (ਚਾਚਾ ਜੀ), ਡਾ. ਤੇਜਵੰਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਡਾ. ਸੁਰਜੀਤ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਇਕ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨੁਕਤਿਆਂ ਬਾਬਤ ਕੰਵਲ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਿਚ ਅਗਵਾਈ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਇਸੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਇਕ ਗੱਲ ਯਾਦ ਆਈ ਹੈ: 'ਐਨਿਆਂ' 'ਚੋਂ ਉਠੇ ਸੂਰਮਾਂ' ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਮੈਨੂੰ ਅਟਪਟਾ ਲੱਗਿਆ ਪਰ ਸਮਝ ਨਾ ਆਏ ਕਿ ਦਰਅਸਲ ਮੁੱਦਾ ਕੀ ਹੈ। ਕੰਵਲ ਨਾਲ ਉਲਝਵੀਂ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਨੂੰ ਝਟਕਦਿਆਂ ਮੁਖਤਸਰ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਮੁਕਾ ਦਿੱਤੀ। ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਠੀਕ ਹੈ ਪਰ ਰੜਕਣ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਫਿਰ ਸੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਗੱਲ ਸਾਫ ਹੋਈ ਅਤੇ ਕੰਵਲ ਦੇ ਨਜ਼ਰਿਆਤੀ ਜਗਤ ਨਾਲ ਇਨਸਾਫ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਦਿਸਿਆ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, "ਬਾਪੂ ਜੀ, ਜਬਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਲੋਕ ਬਾਣੇ ਨੂੰ ਘੇਰਾ ਪਾਈ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਗੱਲ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹਦੀ ਦਿਸਣ ਲੱਗੀ ਹੈ ਤਾਂ ਨਾਇਕ ਉਠੋ ਉਠ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਲੱਭ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਬਾਣੇ ਨੂੰ ਘੇਰੀ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਾਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਨਾਵਲ ਆਪਣੀ ਉਚਾਈ ਤੋਂ ਤਿਲੁਕ ਗਿਆ ਹੈ।"

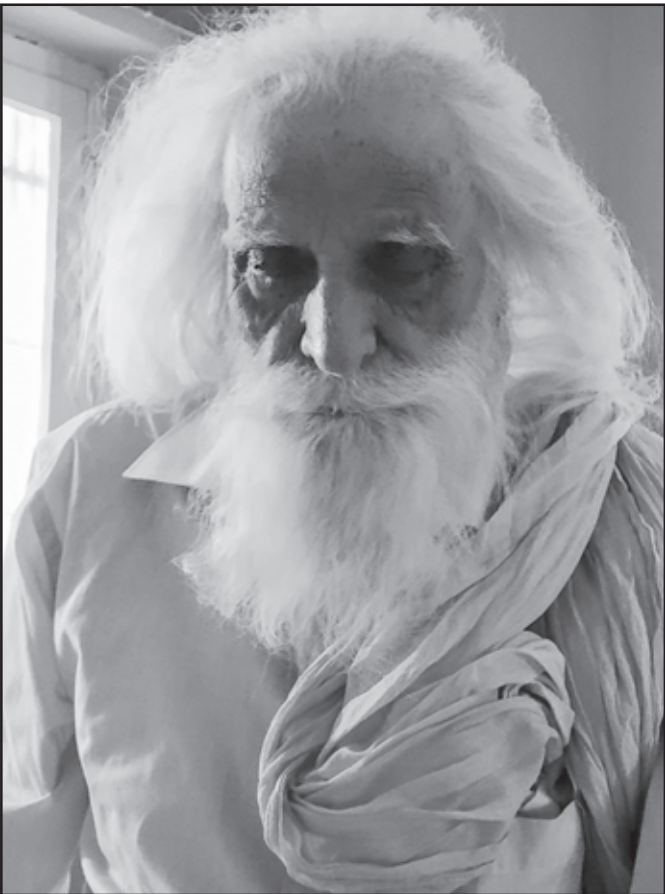
ਕੰਵਲ ਨੇ ਸੁਣਦਿਆਂ ਹੀ ਕੰਨ ਚੁੱਕੇ, ਨੀਝ ਨਾਲ ਸੋਚਿਆ ਅਤੇ ਉੱਗਲ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰਕੇ ਬੋਲਿਆ, "ਬਿਲਕੁੱਲ ਠੀਕ ਆਖਿਆ ਬਈ।" ਤੇ ਮੇਰਾ ਮੋਢਾ ਬਾਪਕ ਕੇ ਚਾਹ ਨੂੰ ਅਵਾਜ਼ ਦਿੱਤੀ। ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਅੱਜ ਖੂਬ ਝਗੜਾਗੇ, ਦਲੀਲਾਂ ਰੱਖਾਂਗੇ ਤੇ ਦੇਖਾਂਗੇ ਕੀ ਨਿੰਬੜਦੀ ਐ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਐਨੀ ਦਲੇਰੀ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀਆਂ 'ਚ ਨਿਤਾਰ ਲਿਆ ਕਿ ਕੰਵਲ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਚੜ੍ਹਤ ਦਿਖਾਉਣ ਗਿਆ ਮੈਂ ਉਸ ਦੀ ਬੁਲੰਦ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਮੁੜ ਤੋਂ ਆ ਗਿਆ।

ਇਕ ਵਾਰ ਸਿਆਲ ਦੀ ਰਾਤ ਮੀਂਹ ਹਟੇ ਤੋਂ ਮੈਂ ਬਾਪੂ ਜੀ ਨੂੰ ਅੰਦਰਲੇ ਘਰ ਤੋਂ ਕੋਠੀ ਜਾਣ ਲਈ ਨਾਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਰਾਹ ਵਿਚ ਤੁਰੇ ਜਾਂਦਿਆਂ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨੁਕਤਾ ਨਿਤਾਰਦੇ ਹੱਥ, ਉੱਗਲਾਂ ਦੀ ਸੇਧ ਦੇ ਬਣਦੇ ਕੋਣ ਤੇ ਰੇਖਾਵਾਂ ਦੇਖਦਾ ਜਾਵਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਛਿਣ ਭਰ ਲਈ ਰੁਕੇ, ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਮੁੜੇ ਤੇ ਕਿਹਾ, "ਗੁਣ ਬਿਨਾ ਜਵਾਨੀ ਨਿਖਰਦੀ ਨਹੀਂ।"

ਇਕ ਤਾਂ ਇਸ ਨੁਕਤੇ ਦੀ ਸਾਦਾ ਸੇਧ ਦਾ ਸਿਰਕ; ਦੂਜਾ ਇਸ ਵਾਕ ਦੀ ਤਰਾਸ਼ ਅਤੇ ਤੀਜਾ ਉਸ ਦੀ ਹਿੱਕ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੀ ਅਵਾਜ਼ ਦਾ ਸੇਕ ਮੈਨੂੰ ਅੱਜ ਤੱਕ ਝੂਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਸ ਦਾ ਅਸਲ ਅੰਦਾਜ਼ ਹੈ-ਰਮਜ਼ੀਆ ਵੀ, ਸਾਫ ਵੀ, ਵਾਰਿਸਵੰਨਾ ਅੰਦਾਜ਼। ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਸਵੰਤ, ਰਮਜ਼ੀਆ ਅਤੇ ਬੁਲੰਦ-ਇਖਲਾਕ ਪੰਜਾਬੀ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦੇ। 'ਗੁਣ' ਵਰਗੇ ਸ਼ਬਦ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸੁਣਨ-ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਪੀੜ੍ਹੀ ਕੋਲ ਕਮਾਏ ਹੋਏ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਤੋਟ ਕਿਉਂ ਹੁੰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ? ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਬਾਬਤ ਵੱਡਾ ਸਵਾਲ ਵੀ ਹੈ।

ਇਕ ਗੱਲ ਪਾਸ਼ ਨਾਲ ਕੰਵਲ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਬਾਰੇ ਵੀ ਯਾਦ ਆਈ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਸੜਕਾਂ, ਚੌਕਾਂ, ਬਸਤੀਆਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਮੋਰਚਾ ਸਰਗਰਮੀ ਛੇਤੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਮੋਰਚੇ ਦੇ 63ਵੇਂ ਦਿਨ, 9 ਸਤੰਬਰ 2013 ਨੂੰ ਪਾਸ਼ ਦਾ 63ਵਾਂ ਜਨਮ ਦਿਨ ਵੀ ਸੀ ਅਤੇ ਅਦਾਰਾ 23 ਮਾਰਚ ਦਾ ਪਲੇਠਾ ਸਮਾਗਮ ਵੀ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸਾਡੀ ਵਿਚਾਰ ਚੱਲੀ ਕਿ ਮੋਰਚੇ ਦੇ ਅਗਲੇਰੇ ਪੜਾਅ ਵਿਚ ਕੁਝ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਨਮਾਨ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ। ਸਵਰਾਜਬੀਰ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ

ਦੰਦ ਕਥਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਾਹ ਸੂਰੀ ਨੇ ਮੁਗਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹਮਾਯੂੰ ਨੂੰ ਚੌਸਾ ਦੀ ਲੜਾਈ 'ਚ ਹਰਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਘਟਨਾ 1539 ਦੀ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਸ਼੍ਰੋਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹਮਾਯੂੰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਗੰਗਾ ਵਿਚ ਛਾਲ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ। ਕੰਢੇ ਤੋਂ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਨਿਜ਼ਾਮ (ਉਦ ਦੀਨ ਸੱਕਾ) ਨਾਂ ਦੇ ਮਾਸਕੀ ਨੇ ਫੌਰਨ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਛਾਲ ਮਾਰੀ ਤੇ ਡੁੱਬ ਰਹੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਕੋਲ ਤਰ ਕੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਸਕ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਭਰ ਕੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਉਸ ਨਾਲ ਨਰੜਿਆ ਤੇ ਖਿਚਦਾ ਹੋਇਆ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਲੈ ਆਇਆ।

ਸੱਕਾ ਮਾਸਕੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਬਰਾਦਰੀ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ। ਸੱਕਾ ਅਰਬੀ ਸ਼ਬਦ ਹੈ। ਹਮਾਯੂੰ ਨੇ ਰਾਜ ਸੰਭਾਲਣ ਪਿਛੋਂ ਸੁਕਰਾਨੇ ਵਜੋਂ ਨਿਜ਼ਾਮ ਸੱਕਾ ਨੂੰ ਇਕ ਦਿਨ ਦੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਬਖਸ਼ੀ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਬਦਲ ਕੇ ਨਿਜ਼ਾਮ ਉਦ ਦੀਨ ਸੱਕਾ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਗੱਦੀ ਸੰਭਾਲਦਿਆਂ ਹੀ ਸੱਕਾ ਨੇ ਚਮੜੇ ਦੇ ਸਿੱਕੇ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਚਮੜੇ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਆਪਣੀ ਬਰਾਦਰੀ ਦੀ ਆਰਥਕ ਮਦਦ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਨਿਜ਼ਾਮੂਦੀਨ ਅਤੇ ਜਾਮਾ ਮਸਜਿਦ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਮਾਸਕੀ ਅੱਜ ਵੀ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਕਟੋਰੇ ਖੜਕਾਉਂਦੇ ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਉਂਦੇ ਦਿਸ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਉਥੇ ਇੱਕ ਸੱਕਾ ਗਲੀ ਵੀ ਹੈ, ਸ਼ਾਇਦ ਨਜ਼ਾਮ ਸੱਕਾ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ। 'ਚਮੜੇ ਦੀਆਂ ਚਲਾਉਣ' ਮੁਹਾਵਰਾ ਇਸੇ ਦੰਦ-ਕਥਾ ਵੱਲ ਸੰਕੇਤ ਕਰਦਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅੱਜ ਦੇ ਲੋਕ ਵਿਚ 'ਚਮੜੇ' ਸ਼ਬਦ ਬਾਰੇ ਲਿਖ ਕੇ ਹੀ ਚਮੜੇ ਦੀਆਂ ਚਲਾਵਾਂਗੇ।

ਚਮੜੇ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਹਰ ਪ੍ਰਾਣੀ ਇਸ ਵਿਚ ਮੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਚਮੜੇ ਅੰਦਰ ਲੁਕਿਆ ਹੱਡ-ਮਾਸ ਅਤੇ ਮਨ ਕੈਸਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ। ਅਸੀਂ ਚਮੜੇ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਨੂੰ ਹੀ ਅਸਲੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ। 'ਚਮੜਾ ਖਰੀਦਣ' ਅਰਥਾਤ ਸੁਕਲਮੰਦ ਕੁੜੀ ਪਸੰਦ ਕਰਨੀ, ਉਸ ਦੇ ਚੱਜ ਅਚਾਰ ਨਾ ਜਾਣਨੇ, ਮੁਹਾਵਰਾ ਇਸੇ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਸੂਚਕ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਹੀ ਚਮੜੇ-ਰਸ ਕਹਾਉਂਦੇ ਹਨ; ਪਰ ਕੁਝ ਸਿਆਣੇ ਲੋਕ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ 'ਕੰਮ ਪਿਆਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਚਮੜੇ ਨਹੀਂ'।

ਬੇਰ! ਚਮੜੇ ਉਧੇੜ ਕੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਤਸੀਹੇ ਜ਼ਰੂਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਦਾ ਅੰਦਰਲਾ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਕਈ 'ਮੋਟੀ ਚਮੜੀ ਵਾਲੇ' ਭਾਵਨਾਹੀਣ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਚਮੜਾ ਅਤੇ ਚਮੜੀ ਸ਼ਬਦ ਚਮੜੇ ਦੇ ਹੀ ਭੇਦ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ ਨੇ

ਚਮੜੇ ਦੀਆਂ ਚਲਾਈਏ

ਚਮੜੇ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ, 'ਤੂੰ ਸਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਸਚੁ ਤੂ ਸਭੁ ਜੀਉ ਪਿੰਡੁ ਚਮੜੇ ਤੇਰਾ ਹਡੇ॥' ਚਮੜਾ ਸ਼ਬਦ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਰੇ ਹੋਏ ਪਸ਼ੂ ਦੀ ਖੱਲ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਚਮੜੀ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਤੁਚਾ ਲਈ। ਉੱਜ ਚਮੜੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵੀ ਕੁਝ ਕੁਝ ਕਦਰ-ਘਟਾਈ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਚਮੜ ਤੇ ਚਮੜਾ ਸ਼ਬਦ ਮਿਰਗਚਰਮ ਅਰਥਾਤ ਹਿਰਨ ਦੀ ਚਮੜੀ ਲਈ

ਦਾ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਨਾਂ ਚਰਮਣਵਤ ਸੀ। ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਚਰਮ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਮੇਲ ਨਾਲ ਅਨੇਕਾਂ ਹੋਰ ਸ਼ਬਦ ਬਣੇ ਹਨ, ਪਰ ਸਭ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਰੂਪ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਜਿਵੇਂ ਚਰਮਈ, ਚਰਮਵਤ: ਚਮ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਜਾਂ ਮੜਿਆ; ਚਰਮਤਿਲ: ਤਿਲਾਂ ਵਰਗੀਆਂ ਫਿਣਸੀਆਂ ਵਾਲਾ। ਚਰਮ ਦਾ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ ਰੂਪ ਹੈ, ਚਮ। ਹੋਰ ਭਾਰਤੀ ਆਰਿਆਈ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ ਭੇਦ ਹਨ: ਚਮ, ਚਾਮ, ਚੋਮ, ਸਮ,

ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਨ, 'ਕਾਪੜੁ ਛੋਡੋ ਚਮੜ ਲੀਏ' ਅਤੇ 'ਖਲੜੀ ਖਪਰੀ ਲਕੜੀ ਚਮੜੀ ਸਿਖਾ ਸੂਤੁ ਧੋੜੀ ਕੀਨੀ॥' (ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ)

ਵਾਰਸ ਦੀ ਇੱਕ 'ਅਸਲੀ ਤੇ ਵੱਡੀ' ਹੀਰ ਦੇ ਇੱਕ ਬੰਦ ਵਿਚ ਚਮ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ, ਪਰ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਵਾਰਸ ਦੀ ਰਚਨਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ,

ਹੀਰ ਆਖਦੀ ਜੋਗੀਆ ਝੂਠ ਆਖੇਂ, ਕੌਣ ਰੁੱਠਤੇ ਯਾਰ ਮਿਲਾਵਦਾ ਈ। ਏਹਾ ਕੋਈ ਨਾ ਮਿਲਿਆ ਮੈਂ ਝੁੰਡੁ ਬੱਕੀ, ਜਿਹੜਾ ਗਿਆ ਨੂੰ ਮੋੜ ਲਿਆਵਦਾ ਈ। ਸਾਡੇ ਚਮ ਦੀਆਂ ਜੁੱਤੀਆਂ ਕਰੋ ਕੋਈ, ਜਿਹੜਾ ਜੀਉ ਦਾ ਰੋਗ ਗਵਾਵਦਾ ਈ। ਭਲਾ ਦੱਸ ਖਾਂ ਚਿਰੀ ਵਿਛੁੰਨਿਆ ਨੂੰ, ਕਦੋਂ ਰੱਬ ਸੱਚਾ ਘਰੀਂ ਲਿਆਵਦਾ ਈ।

ਚਮ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਮੂਢੀ ਹੈ, 'ਚਰਮਨ' ਜੋ ਚਰਮ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੈ। ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਚਰਮਨ ਦੇ ਅਰਥ ਹਨ-ਚਮੜੀ, ਖੱਲ; ਸੱਕ; ਢਾਲ, ਜੋ ਚਮ ਦੀ ਬਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਚੰਬਲ ਦਰਿਆ

ਚਮੜਾ/ਚਮੜੀ, ਚੰਡੂ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਣੇ ਕੁਝ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚਾਰ ਲਈਏ। ਮੋਚੀ ਵਲੋਂ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਚਮੜੇ ਦੀ ਪੱਟੀ ਨੂੰ ਚਮੋਟੀ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਰੂਪ ਚਰਮਪੱਟ ਹੈ ਤੇ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਰੂਪ ਹੋਇਆ, ਚਮਪੱਟ। ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਚਮਗਾਦੜ ਲਈ ਸ਼ਬਦ 'ਚਰਮਪੱਟਰਾ' ਹੈ। ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਰੂਪ 'ਚਮਪਖਿ' ਅਰਥਾਤ ਚਮ ਵਾਲਾ ਪੱਛੀ ਜਾਂ ਉਡਣ ਵਾਲਾ ਚਮ ਹੈ। ਚਮਗਾਦੜ ਅਤੇ ਚਮਚੜਿਕ ਵਿਚ ਚਮ/ਚਮ ਸ਼ਬਦ ਸਪੱਸ਼ਟ ਝਲਕਦੇ ਹਨ। ਚਮਚੜਿਕ ਦਾ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਰੂਪ ਹੈ, ਚਰਮਚੜਕ; ਚੜਕ ਚਿੜੀ ਦਾ ਹੀ ਪੂਰਬਲਾ ਰੂਪ ਹੈ। ਸੋ, ਚਮਚੜਿਕ ਦਾ ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਅਰਥ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਚਮ ਦੀ ਚਿੜੀ, ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਉਡਦੀ ਜਾਂਦੀ ਚਮਚੜਿਕ ਦੀ ਚਮੜੀ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਡੱਚ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਚਮਗਿੰਦੜ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਅਰਥ ਹੈ, ਉਡਣਾ ਲੁੰਬੜ। ਚਰਮਪਾਦੁਕਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪੈਰਾਂ 'ਚ ਪਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਚਮੜੇ ਦੀ ਜੁੱਤੀ। ਲੱਕੜੀ ਦੀ ਜੁੱਤੀ

ਨੂੰ ਖੜਾਵਾਂ, ਜੋ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਕਾਸ਼ਟਪਾਦੁਕਾ (ਕਾਸ਼ਟ=ਲਕੜੀ, ਪਾਦੁਕਾ=ਜੁੱਤੀ) ਦਾ ਵਿਉਤਪਤ ਰੂਪ ਹੈ। ਉਸਤਰੇ ਨੂੰ ਘਸਾਉਣ ਵਾਲੀ ਚਮੜੇ ਦੀ ਪੱਟੀ ਨੂੰ ਚਮਾਟੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਚਰਮਕਾਸ਼ਟਿਕਾ ਦਾ ਸੰਕੁਚਿਤ ਰੂਪ ਹੈ। 'ਚਮੋਕਣ' ਖੂਨ ਪੀਣ ਵਾਲੀ ਜੁੱਤੀ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਰੂਪ ਹੈ, ਚਰਮੋਤਕੁਣ (ਉਤਕਣ=ਜੁੱਤੀ)। ਤੰਗ ਜੁੱਤੀ ਲੱਗਣ ਨਾਲ ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ (ਅੱਡੀ ਤੋਂ ਉਪਰ) ਜ਼ਖਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਰਿਸਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ 'ਚਮਰਸ' ਆਖਦੇ ਹਨ। ਚਮੜੇ ਜਾਂ ਚਮਚਿੱਚੜ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਚਮ ਸ਼ਬਦ ਬੋਲਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਦੇ ਖਹਿਤੇ ਪਏ ਰਹਿਣ ਲਈ 'ਚਮ ਵਢਣਾ/ਖਾਣਾ' ਮੁਹਾਵਰਾ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਚਮੜੇ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਚਮਾਰ ਜਾਂ ਚਮਿਆਰ ਆਖਦੇ ਹਾਂ। ਚਮਾਰ ਇਕ ਜਾਤੀ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਹੈ, ਜੋ ਰਵਾਇਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚਮੜੇ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਰੂਪ ਹੈ, ਚਰਮਕਾਰ ਅਰਥਾਤ ਚਮੜੇ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ਇਸ ਦਾ ਪਾਲੀ ਰੂਪ ਚੰਮਕਾਰ ਤੇ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ ਰੂਪ ਚਮਾਰ/ਚਮਿਆਰ ਹੈ, 'ਮੇਰੇ ਰਮਈਏ ਚੰਗੁ ਮਜੀਨ ਕਾ ਕਹੁ ਰਵਿਦਾਸ ਚਮਾਰ॥' ਚਮਾਰਾਂ ਦੀ ਬਸਤੀ ਨੂੰ ਚਮਾਰਲੀ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਚਮ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਸਜਾਤੀ ਰੂਪ ਫਾਰਸੀ ਵਿਚ ਵੀ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਫਾਰਸੀ ਚਰਮੀਨ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ, ਚਮੜੇ ਦਾ ਬਣਿਆ। ਫਾਰਸੀ ਵਿਚ ਚਰਮੀਨਦੋਜ਼ ਮੋਚੀ ਅਤੇ ਚਰਮੀਨਫਰੋਜ਼ ਚਮੜਾ ਵੇਚਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਬੁਟਆ ਚਰਮਦਾਨ ਹੈ। ਚਰਖੇ ਦੇ ਤਕਲੇ ਉੱਤੇ ਲੱਗੀ ਚਮੜੇ ਦੀ ਗੋਲ ਪੱਟੀ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਚਰਮਖ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਫਾਰਸੀ ਵਲੋਂ ਆਇਆ ਹੈ, 'ਚਰਮ+ਕ' ਦਾ ਬਦਲਿਆ ਰੂਪ।

ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਲਟ ਦੀ ਥਾਂ ਚਰਸ, ਚੜਸ ਜਾਂ ਚੜਸਾ ਚਲਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਜੁਗਾਤ ਵਿਚ ਚਮੜੇ ਦਾ ਇਕ ਭਾਰੀ ਵੱਡਾ ਸਾਰਾ ਬੈਲਾ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਪਾਣੀ-ਸਮਾਈ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਮਣ ਪੱਕੇ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਬੈਲੇ ਰਾਹੀਂ ਬਲਦਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਖੂਹ ਵਿਚੋਂ ਪਾਣੀ ਕੱਢਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਚਰਸ ਦਰਅਸਲ ਇਸ ਬੈਲੇ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਫਾਰਸੀ ਅਸਲੋਂ ਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਚਮੜਾ ਹੀ ਹੈ। ਧੌੜੀ ਸ਼ਬਦ ਇਸੇ ਦਾ ਸਮਾਨਅਰਥਕ ਹੈ।

ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਮਿਲਦੀ ਭੰਗ ਦੀ ਇਕ ਕਿਸਮ ਲਈ ਵੀ ਚਰਸ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਚਮੜੇ ਦੇ ਬਣੇ ਦਸਤਾਨੇ ਨਾਲ ਇਸ ਨਸ਼ੀਲੇ ਬੂਟੇ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਰਗੜ ਕੇ ਇਸ ਦਾ ਸਤ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਚਮੜੇ ਦੇ ਦਸਤਾਨੇ

**ਸ਼ਬਦ
ਝਰੋਖਾ**

ਬਲਰਾਜ ਬਾਸੀ

ਫੋਨ: 734-259-9353

ਤੋਂ ਇਸ ਦਾ ਚਰਸ ਨਾਂ ਪਿਆ। ਫਾਰਸੀ ਵਿਚ ਚਰਮ ਦਾ ਇੱਕ ਭੇਦ ਚਰਬ ਵੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਚਰਮਨ ਸ਼ਬਦ ਦਰਅਸਲ ਉਪਰਲੀ ਖਲੜੀ ਲਈ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਇਸ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਚਿਕਨਾਈ ਤੇ ਮਾਸ ਵੱਲ ਵੀ ਸੰਕੇਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਫਾਰਸੀ ਸ਼ਬਦ ਚਰਬ ਜਾਂ ਚਰਬੀ ਇਸੇ ਦਾ ਬੋਧਕ ਹੈ। ਫਾਰਸੀ ਚਰਬ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ-ਚੀਕਣਾ, ਮੁਲਾਇਮ, ਮੋਟਾ ਆਦਿ। ਚਰਬਾ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਨਰਮ ਝਿੱਲੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਪਤਲੇ ਜਿਹੇ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਕਾਗਜ਼ ਨੂੰ ਵੀ ਚਰਬਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਤਸਵੀਰ ਆਦਿ ਦਾ ਉਤਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਾਸੇ ਦੀ ਖੂਬ ਨਕਲ ਕਰਨ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਾਲਾ ਮੁਹਾਵਰਾ 'ਚਰਬੇ ਉਤਾਰਨਾ' ਇਸੇ ਤੋਂ ਬਣਿਆ।

ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਕੋਸ਼ਕਾਰ ਆਪਣੇ ਅਤੇ ਅਜਿਹ ਵਡਨੇਰਕਰ ਨੇ ਚਰਮ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਧਾਤੂ ਚਰ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਧਾਤੂ ਵਿਚ ਚਲਣ ਫਿਰਨ, ਘਾਹ ਚਰਨ ਆਦਿ ਦੇ ਭਾਵ ਹਨ। ਸੋ, ਇਸ ਤੋਂ ਚਲਣ ਫਿਰਨ ਵਾਲੇ ਜਾਨਵਰ ਅਰਥਾਤ ਪਸ਼ੂ ਦੇ ਭਾਵ ਵਿਕਸਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਪਸ਼ੂ ਦੀ ਖੱਲ ਦੇ ਭਾਵ ਉਭਰੇ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਮੋਨੀਅਰ-ਵਿਲੀਅਮਜ਼ ਨੇ ਚਰਮ ਦਾ ਸਬੰਧ ਲਾਤੀਨੀ ਸ਼ਬਦ Corium ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਜਤਾਈ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਵੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਖੱਲ, ਚਮੜੀ ਆਦਿ ਦਾ ਹੀ ਅਰਥਾਵਾਂ ਹੈ। ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਚਿਸ਼ਤਾ ਭਾਰੋਪੀ ਮੂਲ (S)ker ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੱਟਣ ਦੇ ਭਾਵ ਹਨ। ਇਸ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਚਮੜੀ ਉਹ ਹੈ, ਜੋ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਕੱਟੀ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਦਾ ਸਬੰਧ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ 'ਕਰਿਤ' ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੱਟਣ, ਵਢਣ, ਵੰਡਣ ਦੇ ਭਾਵ ਹਨ। ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਕਰਿਤਿ ਦਾ ਅਰਥ ਚਮੜੀ, ਤੁਚਾ, ਚਮੜੇ ਦਾ ਬਣਿਆ ਕਪੜਾ ਆਦਿ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਅਤੇ ਮੋਨੀਅਰ-ਵਿਲੀਅਮਜ਼ ਦੇ ਅੱਡ ਅੱਡ ਪਾਸੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਹਾਲ ਦੀ ਘੜੀ ਮੈਂ ਇਸ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।

ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ ਮੇਰਾ ਕੀ ਲਗਦਾ ਹੈ...

(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਨੇ ਝੱਟ ਆਪਣਾ ਪੰਜਾਬੀ ਅਕਾਦਮੀ ਵਾਲਾ ਸਨਮਾਨ ਸਾਡੇ ਹੱਥ ਫੜਾ ਦਿੱਤਾ। ਹੋਰ ਕੌਣ ਹੋਵੇ? ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਤੇ ਛੇਤੀ ਹੀ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ, 'ਇਹ ਤਾਂ ਕੰਵਲ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ', ਤੇ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਦੇਖਣ ਲੱਗੇ। ਮੈਂ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਕੰਵਲ ਨੂੰ ਸਮਾਗਮ 'ਤੇ ਆਉਣ ਲਈ ਵੀ ਆਖਿਆ ਤੇ ਸਨਮਾਨ ਵਾਪਸੀ ਬਾਰੇ ਵੀ। ਕੰਵਲ ਕਹਿੰਦਾ, 'ਮੈਂ ਨਾਲ ਹੀ ਲੈਂਦਾ ਆਵਾਂਗਾ, ਤੁਸੀਂ ਜੇ ਮਰਜ਼ੀ ਕਰ ਲੈਣਾ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਿੱਤਾ।'

ਬੇਰ ਇਹ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਹੁੰਦੀ-ਹੁੰਦੀ ਟਲ ਗਈ ਕਿ ਅਜੇ ਹੋਰ ਮਿਹਨਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਐਵੇਂ ਮਾਅਰਕਾ ਹੀ ਨਾ ਰਹਿ ਜਾਵੇ। 9 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਕੰਵਲ ਨੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹਾਲ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਵੇਸ਼ ਨਾਲ ਸੁਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਫਿਰ ਰੱਸ ਮਾਰਚ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ ਤੇ ਘੰਟਾ ਭਰ ਆਈ.ਟੀ.ਓ. ਚੌਕ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹਾ ਰਿਹਾ। ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਲੇਖਕ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਟਿੱਬ ਗਏ ਸਨ। ਸਿਰਫ ਸਵਰਾਜਬੀਰ ਅਤੇ ਕੰਵਲ ਉਥੇ ਡਟੇ ਰਹੇ। ਰਾਤ ਦੇ ਖਾਣੇ 'ਤੇ ਸਵਰਾਜਬੀਰ ਦੇ ਘਰ ਕੰਵਲ ਨੇ ਸਤਪਾਲ ਡਾਂਗ ਨੂੰ ਬੁਝੇ ਮੋਹ ਨਾਲ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਸਵਰਾਜਬੀਰ ਦਾ ਗੱਚ ਭਰ ਆਇਆ। ਉਹ ਨਾਜ਼ੁਕ ਛਿਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਹੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਬਿਲਕੁਲ ਨੇੜੇ ਬੈਠਾ ਹੋਇਆ ਵੀ ਉਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸਾਂ।

ਬੇਰ, ਖਾਣਾ ਖਾਧਾ ਤੇ ਫਿਰ ਮੈਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਆਏ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦਾ ਪੂਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਨਾਰਥ ਕੈਂਪਸ ਕੋਲ ਉਡੀਕ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਰਾਤ ਦੇ ਕੋਈ 11-12 ਵਜੇ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ, ਕੰਵਲ ਨੇ ਗਿਣ ਕੇ 70 ਪੌੜੀਆਂ ਚੜ੍ਹੀਆਂ ਤਾਂ ਅੱਗੇ ਜਤਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ

ਦਾ ਕਮਰਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ-ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਦੋਂ ਦੇ ਉਡੀਕਦੇ, ਥਕੇਵੇਂ ਦੇ ਭੰਨੇ ਜੁੱਸਿਆਂ ਨੇ ਜਦੋਂ ਕੰਵਲ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਮੇਲਾ ਬੱਝ ਗਿਆ। 'ਬਾਪੂ ਜੀ', 'ਬਾਪੂ ਜੀ' ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਕੰਵਲ ਨੇ ਮੰਜੇ 'ਤੇ ਬਹਿੰਦਿਆਂ ਕੰਧ ਨਾਲ ਢਾਸਣਾ ਲਾ ਲਿਆ, ਚਾਰ ਧਰੀ ਗਈ ਤੇ ਕੰਵਲ ਦਾ ਉਤਸ਼ਾਹੀ ਬੋਲ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਸੂਤਦਾ ਤੁਰਿਆ ਗਿਆ। ਸਿਆਸਤ, ਪਿਆਰ, ਪੜ੍ਹਾਈ, ਲੋਕ-ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਢੰਗ, ਜਜ਼ਬਾ ਕਿ ਚੇਤਨਾ ਆਦਿ ਦਾ ਰਿਤਕਣਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਕੰਵਲ ਉਦੋਂ 94 ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਟਿੱਚਰਾਂ ਕਰਦਾ ਖਿੜਦਾ ਗਿਆ ਤੇ ਮੈਂ ਇਸ ਮੰਜਰ ਅੰਦਰ ਬੈਠਾ-ਬੈਠਾ ਫਿਰ ਗਾਇਬ ਹੋ ਗਿਆ।

ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਮੈਂ ਪਾਸ ਬਾਰੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਤੇ ਕੰਵਲ ਬਾਰੇ ਪਾਸ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਮਜ਼ਮੂਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਦਿੱਤਾ। ਕੰਵਲ ਨੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਤੇ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਦੇਖਣ ਲੱਗਾ, ਕਹਿੰਦਾ, "ਯਾਰ! ਇਹ ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਦਿਆਂ ਤੋਂ ਖੜ੍ਹਾ ਅੱਡ ਹੀ ਦਿਸਦਾ ਸੀ। ਪੰਗੋ-ਹੱਥਾ ਵੀ ਖਾਸਾ ਸੀ ਪਰ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਸਿਖਰ ਫੜ ਗਿਆ... ਉਹਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਦਾ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਹੈ।" ਕੰਵਲ ਦਾ ਮਤਾਬੀ ਚਿਹਰਾ ਪੀੜ-ਪੀੜ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਸੀ।

ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਆਨਲਾਈਨ ਮੀਡੀਆ ਦਾ ਪੱਤਰਕਾਰ ਜਾਇਦ ਖਾਨ ਇੰਟਰਵਿਊ ਲੈਣ ਆਇਆ ਤਾਂ ਕੰਵਲ ਨੇ ਅਗਲੀ ਜੋੜੀ, "ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੰਦੇ ਤੇ ਪਾਸ ਨੂੰ ਜਿੰਦਗੀ ਮਿਲੀ ਹੁੰਦੀ, ਗੱਲ ਅੱਗੇ ਤੁਰੀ ਹੋਣੀ ਸੀ। ਆਹ ਦਿਨ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਬਚੇ ਹੁੰਦੇ", ਤੇ ਅੱਖਾਂ ਪੂੰਝਣ ਲੱਗਾ। ਗੁਜ਼ਰੀ ਸ਼ਾਮ ਕੰਵਲ ਦਾ ਜਲਾਲ ਦੇਖਣ ਵਾਲਾ ਪੱਤਰਕਾਰ ਪਾਸ ਦਾ ਬਹੁਤ ਕਦਰਦਾਨ ਸੀ,

ਉਹ ਵੀ ਅੱਖਾਂ ਭਰ ਆਇਆ ਤੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਕੇ ਕੰਵਲ ਵੱਲ ਦੇਖਣ ਲੱਗਾ। ਸਾਰੇ ਸੀਤ ਹੋ ਗਏ ਤੇ

ਇੰਟਰਵਿਊ ਵਿਚੇ ਹੀ ਰਹਿ ਗਈ। ਗੱਲ ਮੁਕਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੇਰੇ ਨਾਨੀ ਜੀ

ਨਾਨਾ-ਦੋਹਤਾ: ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ ਅਤੇ ਸੁਮੇਲ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ।

ਜਾਂ ਬੀਜੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਬੀਜੀ ਮੁਖਤਿਆਰ ਕੌਰ ਦੀ ਦਰਵੇਸ਼ੀ, ਸਦਾਕਤ ਅਤੇ ਨਿੱਘ ਦਾ ਵੱਡਾ ਦੇਣਦਾਰ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਧੀਆਂ ਅਤੇ ਪੁੱਤਰ ਲਈ ਬੀਜੀ ਕਿਸੇ ਫਰਿਸ਼ਤੇ ਵਾਂਗ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਹਿਜ-ਮੱਠਾ ਬੋਲ, ਗਜ਼ਬ ਦੀ ਨੀਝ-ਸੂਝ ਅਤੇ ਬਾਪੂ ਜੀ ਦੇ ਡਾ. ਜਸਵੰਤ ਗਿੱਲ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਵਿਆਹ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਕਿਸੇ ਕੌੜ-ਫਿੱਕ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਆਪਣੀ ਹਸਤੀ ਨੂੰ ਲਿਫਟ ਨਾ ਦੇਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਿਸੇ ਡੂੰਘੇ ਸਰੋਵਰ ਵਾਂਗ ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਸਿੱਜਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸਿਦਕਵਾਨ ਸ਼ਿਲਪ ਵਾਲੇ ਸਾਡੇ ਬੀਜੀ ਕੰਵਲ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਅਸਲ ਨੀਂਹ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਦੀ ਬੁਲੰਦੀ ਵਿਚ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਸਾਂਝ ਸੀ, ਕਿਸੇ ਸਾਂਝੀ ਬਰਕਤ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਸੀ ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਦਾ ਫਾਸਲਾ ਵੀ ਸੀ।

ਬਾਪੂ ਜੀ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦਾ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਪਹਿਲੂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜਾਂ ਨਾਤਾਦਾਰੀ ਤਾਣੇ-ਪੋਟੇ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦਾ। ਉਹ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਆਪਣੇ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਬਾਬਤ ਹੀ ਰਹੇਗੀ। ਇਸ ਨੈਤਿਕ ਚੋਣ ਦੇ ਸੁੱਖ-ਦੁੱਖ ਮੈਨੂੰ ਝੱਲਣੇ ਪਏ ਨੇ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਵੀ ਝੱਲਣੇ ਪੈਣਗੇ। ਖੁਦ ਕੰਵਲ ਨਾਲ ਮੋਰਚਾ ਲਾਉਣ ਦੀ ਨੋਬਤ ਵੀ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਕੰਵਲ ਦਾ ਵਡੱਪਣ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਮੁਕੰਮਲ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਵਾਰਿਸ ਆਪਣੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਦੇ ਮੁਰਸ਼ਦ ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਦੀ ਉਸਤਤ 'ਬਾਈਸ ਹੀ ਕੁਤਬ' ਵਿਚ ਪੀਰ ਕਾਮਿਲ' ਆਖ ਕੇ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਵੀ ਆਪਣੇ ਮੁਰਸ਼ਦ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਰਾਹੀਂ ਅਕੀਦਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ।

###

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਪਿਛਲਾ ਅੰਕ ਦੇਖੋ)

ਬਾਪ ਦੀ ਸਿਹਤ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸੁਧਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਰਿਹਾ। ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸਵੇਰੇ ਬੈਡ ਸੀਟ ਬਦਲਣ ਅਤੇ ਕਪੜੇ ਬਦਲਣ ਸਮੇਂ, ਮੈਂ ਨਰਸਿੰਗ ਸਟਾਫ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਸਾਂ ਤਾਂ ਕਿ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਫਾਈ ਹੋ ਸਕੇ। ਇਕ ਦਿਨ ਨਰਸਿੰਗ ਸਟਾਫ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਹ ਬਜ਼ੁਰਗ ਤੁਹਾਡੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਹਨ? ਸੁਣ ਕੇ ਬਾਪ ਦੀ ਸਿਹਤ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਰਸ਼ਕ ਹੋਇਆ। ਜਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬਜ਼ੁਰਗ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਬਾਪ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨ ਵੀ ਹੋਏ ਤੇ ਖੁਸ਼ ਵੀ। ਇਹ ਬਾਪ ਦੀ ਚੰਗੀ ਸਿਹਤ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਸੀ।

ਆਖਰ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਘਰ ਲਿਜਾ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿਤੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਇਕ ਟਰੇਡ ਨਰਸ ਨੂੰ ਘਰ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਮੈਡੀਕਲ ਸਹੂਲਤਾਂ ਆਦਿ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਦੇਣ ਲਈ ਨਾਲ ਲੈ ਲਿਆ। ਘਰ ਵਿਚ ਹੀ ਆਕਸੀਜਨ, ਡ੍ਰਿਪ ਆਦਿ ਦਾ ਪੂਰਾ ਇੰਜਾਮ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਕ ਹਫ਼ਤਾ ਬਾਪ ਨੇ ਮੇਰੇ ਘਰ ਨੂੰ ਭਾਗ ਲਾਏ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਕਲੀਫ਼ ਦੇਖੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂਦੀ।

ਕਦੇ ਕਦਾਈਂ ਬਾਪ ਬੋੜੀ ਜਿਹੀ ਅੱਖ ਖੋਲ੍ਹਦਾ। ਕੁਝ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ, ਸ਼ਾਇਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਿਮਾਗ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ। ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਯਾਦ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ। ਸੋਚਦਾ ਸ਼ਾਇਦ ਬਾਪ ਆਪਣੀ ਔਲਾਦ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਸੋਚੇ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਫੁੱਲਾਂ ਵਰਗੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਲ ਕੇ ਵੱਡੇ ਕੀਤਾ। ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਉਹ ਮਿਹਨਤੀ ਤੇ ਕਾਮਯਾਬ ਨੇ, ਪਰ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਹਾਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਬੋਲ ਸਾਂਝੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਹਾਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।

ਬੋਲ ਸਾਂਝੇ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਬਾਪ ਦੀ ਮਸਤਕ-ਸੋਚ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੀ ਉਥਲ-ਪੁਥਲ ਨੂੰ ਕਿੰਨ ਉਲਥਾਵਾਂ? ਕਿਵੇਂ ਬਾਹ ਪਾਵਾਂ? ਸ਼ਾਇਦ ਸੋਚਦਾ ਹੋਵੇ, ਪਰਦੇਸੀ ਪੁੱਤ ਇਥੇ ਕਿਵੇਂ ਆ? ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸ ਨੇ ਸੋਚਿਆ? ਇਹ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਚਿਰ ਰਹਿਣਗੇ? ਪੋਤਰੀਆਂ, ਨੂੰਹਾਂ ਅਤੇ ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇਖ ਕੇ ਸੋਚਦਾ ਤਾਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਮੇਰੇ ਦੁਆਲੇ ਝੁਰਮਟ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ? ਇਹ ਵੱਖਰੇ ਮੁਹਾਂਦਰੇ ਵਾਲੀ ਕੁੜੀ (ਨਰਸ) ਕੌਣ ਹੈ, ਜੋ ਮੇਰੇ ਆਪਣਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ, ਮੇਰੀ ਦੇਖ ਭਾਲ ਕਰਦੀ ਹੈ? ਕੀ ਇਹ ਨਰਸ ਆ? ਇਥੇ ਕਿਉਂ ਆਈ? ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਖਿਆਲ ਬਾਪ ਦੀ ਮਸਤਕ ਜੂਹ ਵਿਚ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦੇ ਹੋਣਗੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਵਲੋਂ ਹੀ ਮਨਾਹੀ ਏ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖੱਬਾ ਪਾਸਾ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਸਿਥਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੁਬਾਨ ਬੰਦ। ਸਿਰਫ ਸੱਜਾ ਹੱਥ ਤੇ ਸੱਜੀ ਲੱਤ ਹੀ ਕਦੇ-ਕਦਾਈਂ ਹਰਕਤ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਸੋਚਦਾ ਤਾਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਥੇ ਹਾਂ? ਕਿਉਂ ਮੈਂ ਮੇਰੇ ਦੁਆਲੇ ਨਾਲੀਆਂ ਦਾ ਜਾਲ? ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਇਕ ਗੋਲੀ ਵੀ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਖਾਧੀ। ਟੀਕਿਆਂ ਤੋਂ ਡਰਨ ਵਾਲਾ ਬਾਪ ਹੁਣ ਟੀਕਿਆਂ ਦਾ ਵਿੰਨਿਆ, ਪੀੜ ਪੀੜ ਹੋਇਆ, ਪੀੜਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਸਾਹਾਂ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਨੂੰ ਜਿਉਂ ਰਿਹਾ ਹੈ।

31 ਮਾਰਚ ਦਾ ਦਿਨ, ਸਵੇਰੇ 8 ਕੁ ਵਜੇ ਦਾ ਵਕਤ। ਬੇਸੁਰਤੀ ਵਿਚ ਸਾਹਾਂ ਦੀ ਪੂੰਜੀ ਖਰਚ ਕਰ ਰਹੇ ਬਾਪ ਕੋਲ ਬੈਠਾ, ਬਾਹਾਂ ਤੇ ਲੱਤਾਂ ਨੂੰ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਨੱਪ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। 18 ਦਿਨ ਹੋ ਗਏ ਨੇ ਬੇਸੁਰਤੀ ਦੇ। ਕਦੇ ਕਦੇ ਅੱਖ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦਾ ਭੁਲੇਖਾ ਪੈਂਦਾ। ਬੜਾ ਚਾਅ ਸੀ ਮਨ ਵਿਚ ਕਿ ਬਾਪ ਨਾਲ ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਕਰਾਂ, ਪਰ ਸਭ ਅਸੰਭਵ। ਮੈਂ ਸੋਚਾਂ 'ਚ ਬਾਪ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਫਰੋਲਦਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਲਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ 'ਚ ਗੁਆਚਿਆ ਹਾਂ। ਅਚਾਨਕ ਪਿਤਾ ਜੀ ਇਕ ਦਮ ਪੂਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਨਿਹਾਰਦੇ ਨੇ। ਮੈਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੀ ਦੇਖਦਾ, ਮਨ ਦੇ ਵਲਵਲਿਆਂ ਨੂੰ ਜੁਬਾਨ ਦੇਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰਥ। ਸੋਚਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਪਿਤਾ ਜੀ ਕੀ ਸੋਚਦੇ ਹੋਣਗੇ? ਕੀ ਬੋਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਨੇ? ਕਿਹੜੀਆਂ ਅਸੀਸਾਂ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਨੇ? ਪਰ ਬੋਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਦੀਦਿਆਂ ਵਿਚ ਆਏ ਹਾਵ-ਭਾਵ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ, ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਬਾਪ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹੁਣ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਨੇ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਛੇਤੀ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇਕ ਧਰਵਾਸ ਸੀ ਖੁਦ ਤੇ ਬਾਪ ਲਈ, ਬੁਝਦੇ ਦਿਵੇ ਦੀ ਆਖਰੀ ਲੋਅ ਵਰਗਾ। ਬਾਪ ਵਲੋਂ ਸਾਹ ਸਮੇਟਣ ਲੱਗਿਆਂ, ਸਾਹਾਂ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਉਡਾਣ ਦੇਣ ਦੀ ਤੀਬਰਤਾ। ਦੇਖਦਿਆਂ ਦੇਖਦਿਆਂ ਬਾਪ ਇਕ ਲੰਮਾ ਸਾਹ ਲੈਂਦਾ ਏ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਕ ਦਮ ਸਾਂਤ। ਭੌਰ ਉਡਾਰੀ ਮਾਰ ਗਿਆ। ਪੈਗੰਬਰਾਂ ਵਰਗੀ ਆਖਰੀ ਅਲਵਿਦਾ। ਬਾਪ ਦੇ ਹੱਥ ਮੇਰੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਫੜੇ ਰਹਿ ਗਏ। ਕੋਹੀ ਹੈ ਇਹ ਇਕ ਦਮ ਸਾਹ-ਸਮੇਟਣ ਦੀ ਕਾਹਲ। ਘਬਰਾਹਟ ਵਿਚ ਪਲਸ-

ਦਰਦ-ਵੰਝਲੀ ਦੀ ਹੂਕ-2

“ਇਹ ਹੂਕ ਮੇਰੀ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਅਸਾਂ ਸਭ ਪਰਦੇਸੀਆਂ ਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਆਖਰੀ ਵਕਤ ਮਿਲਣ ਲਈ ਵਤਨ ਪਰਤਦੇ ਨੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਖ ਨੂੰ ਵਗਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਕਰ, ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਪਰਦੇਸੀਆਂ ਆਲੁਣਿਆਂ ਨੂੰ ਉਡਾਰੀ ਭਰਦੇ ਨੇ। ਕਈ ਤਾਂ ਅਰਬੀ ਨੂੰ ਮੋਢਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਵੀ ਵਿਰਵੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਜਦ ਕਿ ਕੁਝ ਸਿਵਿਆਂ ਦੀ ਰਾਖ ਫਰੋਲਣ ਜਾਂ ਸਿਵਿਆਂ ਦੇ ਰੁੱਖ ਥੱਲੇ ਬੈਠ, ਆਪਣਿਆਂ ਦੇ ਕੀਰਨੇ ਮਨ-ਜੂਹ ਵਿਚ ਪਾਉਂਦੇ, ਦਰਦ-ਵੰਝਲੀ ਵਿਚ ਸਾਹ ਭਰਨ ਜੋਗੇ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ।” ਡਾ. ਭੰਡਾਲ ਦੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵਿਛੋੜੇ ਤੋਂ ਖਾਸ ਕਰ ਸਦੀਵੀ ਵਿਛੋੜੇ ਦਾ ਦਰਦ ਬਿਆਨਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਸ਼ਾਇਰ ਸੁਰਜੀਤ ਪਾਤਰ ਦੀਆਂ ਇਹ ਸਤਰਾਂ ਗੂੰਜਣ ਲੱਗਦੀਆਂ ਹਨ, “ਕੁਝ ਤਾਂ ਸੇਕਣਗੇ ਸਿਵੇ ਦੀ ਅਗਨ, ਕੁਝ ਕਬਰਾਂ 'ਚ ਉਗੇ ਰੁੱਖਾਂ ਹੇਠ ਜਾ ਬਹਿਣਗੇ।” -ਸੰਪਾਦਕ

ਮੀਟਰ ਲਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਧੜਕਣ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਨਰਸ ਨੂੰ ਹਾਕ ਮਾਰਦਾ, ਉਹ ਵਿਚਾਰੀ ਦੌੜੀ ਆਈ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤ ਬਾਪ ਵੱਲੀ ਦੇਖ ਕੇ ਉਦਾਸੀ ਦੇ ਆਲਮ ਵਿਚ ਡੁੱਬ ਗਈ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਭਾਣਾ ਵਰਤਣ ਦਾ ਸੱਚ। ਪਰ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰਥ। ਡਾਕਟਰ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਪੰਜ ਮਿੰਟ ਵਿਚ ਉਹ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਾਪ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਹੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੌਤ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸੱਚ ਏ ਅਤੇ ਹੁਣ ਇਸ ਸੱਚ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਨਹੀਂ।

ਬਾਪ ਉਸ ਸਫਰ 'ਤੇ ਤੁਰ ਜਾਂਦਾ ਏ, ਜਿਥੋਂ ਕਦੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਪਰਤਿਆ। ਨਾ ਹੀ ਆਇਆ ਏ ਕਦੇ ਕੋਈ ਸੁਖ-ਸੁਨੇਹਾ।

ਆਸ ਦੇ ਟੁੱਟਣ ਦੀ ਚੀਸ ਦੀਦਿਆਂ ਵਿਚ ਵਹਿ ਤੁਰੀ। ਬਾਪ ਦੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਆਖਰੀ ਰਸਮਾਂ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਦੀ ਵਾਰੀ। ਰਸਮਾਂ ਜੋ ਤੁਰ ਗਿਆਂ ਨੂੰ ਅਰਪਿਤ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੰਜ ਭੂਤਕ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਸ਼ਰਧਾ, ਸਮਰਪਣ, ਅਦਬ ਅਤੇ ਅਦਾਬ ਨਾਲ ਰੁਖਸਤ ਕਰਨਾ।

ਬਾਪ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਪਿੰਡ ਹੀ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਲਈ ਬਾਪ ਦੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਲਿਜਾਣ ਅਤੇ ਉਥੇ ਹੀ ਸਸਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੁੰਦਾ ਏ। ਬਾਪ ਦੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਫਿਊਨਰਲ ਵੈਨ ਵਿਚ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਲਿਜਾਇਆ ਸੋਚਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਜਦ ਬਾਪ ਬਿਮਾਰ ਹੋ ਕੇ ਸ਼ਹਿਰ ਆਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਕਦੇ ਕਿਆਸ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਲੋਭ ਬਣ ਕੇ ਉਸ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਪਰਤੇਗਾ ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਰਾਹਾਂ ਦਾ ਚੱਪਾ-ਚੱਪਾ ਉਸ ਨੇ ਪੈਦਲ ਗਾਹਿਆ ਸੀ। ਹਰ ਦੁੱਖ, ਦਰਦ ਅਤੇ ਚੀਸ ਨੂੰ ਪਿੰਡੇ 'ਤੇ ਸਹਿਣ ਵਾਲਾ ਬਾਪ ਹੁਣ ਖਾਮੋਸ਼ ਉਸ ਜੂਹ ਵਿਚ ਆ ਪਹੁੰਚਿਆ ਜਿਥੇ ਬਚਪਨੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤੀਕ ਜੀਵਨ ਦੇ ਹਰ ਰੰਗ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਭਰਪੂਰਤਾ ਨਾਲ ਜੀਵਿਆ।

ਪਿੰਡ ਦੇ ਸੋਗਵਾਰ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਖੁਦ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣਾ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੁੰਦਾ ਜਦ ਬਾਪ ਦੇ ਕਰੀਬੀ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਲੋਕ ਉਸ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਉਸ ਦਾ ਸਾਥੀ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਕੇਰਾਂ ਗਲਵਿਆਂ ਦਾ ਲੱਦਿਆ ਗੱਡਾ ਲੈ ਕੇ ਜਲੰਧਰ ਜਾਂਦਿਆਂ ਇਕ ਬਲਦ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਹੀ ਹੰਝ ਗਿਆ। ਤੇਰੇ ਭਾਪੇ ਨੇ ਗੱਡੇ ਦਾ ਜੂਲਾ ਆਪਣੇ ਮੋਢੇ 'ਤੇ ਰੱਖ ਲਿਆ ਅਤੇ ਗੱਡੇ ਨੂੰ ਜਲੰਧਰ ਤੀਕ ਲੈ ਗਿਆ। ਇਹ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਿਸਮਾਨੀ ਤਾਕਤ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਘਟਨਾ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀ ਹੁਣ ਵੀ ਮਾਣ ਨਾਲ ਦੱਸਦੇ ਨੇ। ਕਵਿਟਲ ਦੀ ਕਣਕ ਦੀ ਬੋਰੀ ਖੁਦ ਪਿੱਠ 'ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਦੁਬਾਰੇ ਤੋਂ ਲੱਕੜ ਦੀ ਪੌੜੀ ਰਾਹੀਂ ਉਤਰਨਾ ਅਤੇ ਪਿੰਡੋਂ ਬਾਹਰਵਾਰ ਗੱਡੇ 'ਤੇ ਲੱਦਣਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿੱਤ ਦਾ ਕੰਮ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਗੱਡਾ ਵੀ ਵਾਹੁੰਦੇ ਸਨ।

ਬਾਪ ਦੀ ਦੇਹ ਨੂੰ ਨੁਹਾਉਂਦਿਆਂ ਸੋਚਦਾ ਕਿ ਕਿੰਨਾ ਔਖਾ ਹੁੰਦਾ ਏ ਆਪਣੇ ਬਾਪ ਨੂੰ ਆਖਰੀ ਸਫਰ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ, ਸਿਰ 'ਤੇ ਦਸਤਾਰ ਬੰਨਣੀ, ਅਰਬੀ ਨੂੰ ਫੁੱਲਾਂ ਨਾਲ ਸਜਾਉਣਾ, ਅਰਬੀ ਨੂੰ ਮੋਢਿਆਂ 'ਤੇ ਧਰਨਾ ਅਤੇ ਸਿਵਿਆਂ ਵੱਲੀ ਬਿੜਕਦੇ ਕਦਮਾਂ ਨਾਲ ਤੁਰਨਾ। ਬਾਪ ਦੀ ਕੰਨੋੜੀ ਚੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਮੋਢਿਆਂ 'ਤੇ ਬਾਪ ਦੀ ਅਰਬੀ ਦਾ ਭਾਰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦਾ।

ਸਿਵਿਆਂ ਵਿਚ ਅਰਬੀ ਪਈ ਏ। ਲੱਕੜਾਂ ਚਿਣੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਨੇ। ਹੁਣ ਵਾਰੀ ਅੱਗ ਦੇਣ ਦੀ ਏ। ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਔਖਾ ਕੰਮ, ਪਰ ਕਰਨਾ ਵੀ ਜਰੂਰ ਪੈਣਾ। ਜੇਨਾ ਪੁੱਤ ਜੁ ਹੋਇਆ। ਆਪਣਿਆਂ ਵਲੋਂ, ਆਪਣਿਆਂ ਦੇ ਸਿਵੇ ਨੂੰ ਲਾਭ

ਲਾਉਣਾ। ਆਪਣੇ ਬਾਪ ਨੂੰ ਅਗਨੀ ਹਵਾਲੇ ਕਰਨਾ, ਬਹੁਤ ਹੀ ਔਖਾ। ਇਸ ਅੱਗ ਵਿਚ ਬਾਪ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਹੋਰ ਵੀ ਸੜ ਜਾਂਦਾ ਏ।

ਸਿਵਾ ਬਲ ਰਿਹਾ ਏ। ਉਚੀਆਂ ਉਨਦੀਆਂ ਲਪਟਾਂ ਵਿਚ ਰਾਖ ਹੋ ਰਿਹਾ ਏ ਬਾਪ ਦਾ ਪੰਜ ਭੂਤਕ ਸਰੀਰ। ਗਮਗੀਨ ਚੁੱਪ ਵਿਚ ਬਲਦੇ ਸਿਵੇ ਦੀ ਅੱਗ ਹੀ ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਸਮਝਾਉਂਦੀ, ਜੋ ਸਮਿਆਂ ਦਾ ਸੱਚ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਦੇ ਚੌਗਿਰਦੇ ਵਿਚ ਲੋਰਾਂ, ਆਹਾਂ, ਵਿਰਲਾਪਾਂ ਅਤੇ ਕੀਰਨਿਆਂ ਦਾ ਸੋਹ। ਸਿਵਿਆਂ ਦੇ ਰੁੱਖਾਂ ਦੀ ਛਾਂ ਨੂੰ ਸਰਾਪੀ ਹੋਣ ਦਾ ਕੋਹਾ ਵਰ ਕਿ ਭਲੇ ਵੇਲੇ ਵਿਚ ਇਸ ਦੀ ਛਾਵੇਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਬਹਿੰਦਾ, ਪਰ ਸਮਾਨਾਘਾਟ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਥਾਂ, ਜੋ ਸਮਿਆਂ ਦਾ ਸਦੀਵੀ ਸੱਚ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਮੁੰਨਕਰ। ਇਸ ਸਰਦਲ 'ਤੇ ਹਰੇਕ ਨੇ ਆਉਣਾ, ਰਾਖ ਬਣ ਕੇ ਸਮਾਉਣਾ ਅਤੇ ਰਾਖ ਨੇ ਫਿਰ ਨਵੀਂ ਜੀਵਨ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਪੈਣਾ। ਜੇ ਬਲਦੇ ਸਿਵੇ ਦਾ ਸੱਚ, ਸੰਜੀਦਗੀ, ਸੰਵੇਦਨਾ ਅਤੇ ਸਾਕਾਰਾਤਮਕਤਾ, ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸੋਚ ਵਿਚ ਉਕਰੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਝਮੇਲੇ, ਰੱਫਤ ਅਤੇ ਬੁਰਾਈਆਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣ। ਦਰਅਸਲ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਉਸ ਸੱਚ ਤੋਂ ਮੁਨਕਰ

ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਸਾਡੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਵੇਂ ਵਾਪਰਦਾ ਏ। ਸਾਡੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਸਦਾ ਜਿਉਂਦੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਭਰਮ। ਜਿੰਨੀ ਜਲਦੀ ਅਸੀਂ ਇਸ ਸੱਚ ਨੂੰ ਜਿਉਣ ਦੀ ਆਦਤ ਪਾਵਾਂਗੇ, ਉੰਨੀ ਜਲਦੀ ਹੀ ਅਸੀਂ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸਾਹਬਕਤਾ ਦੇ ਹਮਰਾਹੀ ਬਣਾਂਗੇ। ਪਰ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੁੰਦਾ ਏ ਸੋਗ ਨੂੰ ਝੋਲੀ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ, ਸਮਾਨਾਘਾਟ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਘਰ ਨੂੰ ਪਰਤਣਾ। ਯਾਦਾਂ ਦਾ ਕਾਫਲਾ ਹੀ ਕੋਲ ਰਹਿੰਦਾ ਜਾਂ ਖਾਰੇ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਤਾਸੀਰ, ਦੀਦਿਆਂ ਨੂੰ ਗਾਲਦੀ ਆ।

ਫੁੱਲ ਚੁਗਣ ਲਈ ਤੀਸਰੇ ਦਿਨ ਸਮਾਨਾਘਾਟ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਸਿਵਾ ਠੰਢਾ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਰਾਖ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਰਾਖ ਫਰੋਲਦਿਆਂ ਕੁਝ ਹੱਡੀਆਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਖਰੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ। ਅਰੋਗ ਸਰੀਰ ਦੀਆਂ ਅਰੋਗ ਹੱਡੀਆਂ। ਹੱਡੀਆਂ ਨੂੰ ਧੋਇਆਂ ਸੋਚਦਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਖੇਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬਾਪ ਨੇ ਆਪਣਾ ਪਸੀਨਾ ਵਹਾਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਰਾਖ ਉਨ੍ਹਾਂ ਫਸਲਾਂ ਨੂੰ ਪਾਵਾਂ, ਜੋ ਬਾਪ ਦੇ ਹੱਥੀਂ ਉਗਦੀਆਂ, ਭੜੋਲੋ ਭਰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਪਰ ਸਮਾਜਕ ਮਰਿਆਦਾ ਵਿਚ ਬੱਧਾ, ਬਾਪ ਦੀਆਂ ਅਸਥੀਆਂ ਬਿਆਸ ਦਰਿਆ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਕਰ, ਬਾਪ ਨੂੰ ਆਖਰੀ ਅਲਵਿਦਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਬਾਪ

ਨੂੰ ਅਗੰਮੀ ਅਤੇ ਅਨੰਤ ਸਫਰ 'ਤੇ ਤੋਰਦਾ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਕੀਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮਨ-ਮਸਤਕ 'ਤੇ ਉਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਦੀ ਸਦੀਵੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕਰਨੀ ਏ। ਸਿਰਫ ਹੁਣ ਰਹਿ ਗਈ ਏ ਉਸ ਦੀ ਖੂੰਡੀ, ਜੋ ਉਸ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਜਾਂ ਸਾਈਕਲ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਮੇਰੇ ਮਾਮਿਆਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਲਾਇੰਗ ਫੁੱਫੜ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਬੇਟੀ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਪ ਦੀ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਜਰੂਰ ਸੰਭਾਲਣਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ, ਬਾਪ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਵਾਉਂਦੀਆਂ ਰਹਿਣਗੀਆਂ।

ਸਮਾਜਕ ਰਸਮਾਂ ਦੀ ਆਖਰੀ ਰਸਮ ਸੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦਾ ਭੋਗ ਅਤੇ ਅੰਤਿਮ ਅਰਦਾਸ। ਸੋਗਵਾਰ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ, ਸਾਕ-ਸਬੰਧੀਆਂ ਅਤੇ ਦੋਸਤਾਂ-ਮਿੱਤਰਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਬਾਪ ਦੇ ਜਾਣ ਦਾ ਦਰਦ ਕੁਝ ਘਟਿਆ। ਮਨ ਇਕ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਧਰ ਗਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਭਰਪੂਰਤਾ ਅਤੇ ਅਰੋਗਤਾ ਨਾਲ ਜੀਵਿਆ। ਸਿਰਫ ਅਠਾਰਾਂ ਦਿਨ ਕੋਮਾ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਪਿਛੋਂ ਉਹ ਸਵਾਸਾਂ ਦੀ ਪੂੰਜੀ ਸਮੇਟ ਗਏ। ਸਹਿਜ ਭਰਪੂਰ ਜੀਵਨ-ਵਰਤਾਰਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੂਲ-ਮੰਤਰ ਸੀ। ਇਹ ਮੰਤਰ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੰਮੇਰੀ ਉਮਰ ਦਾ ਰਾਜ਼ ਸੀ। ਸਭ ਤੋਂ ਅਹਿਮ ਸੀ ਪੱਗੜੀ ਦੀ ਰਸਮ ਜਿਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਬਾਪ ਵਾਲੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਤਨਦੇਹੀ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਣ ਅਤੇ ਬਾਪ ਦੇ ਨਾਂ ਨੂੰ ਚਾਰ ਚੰਨ ਲਾਉਣ ਲਈ ਮਾਨਸਿਕ ਪਕਿਆਈ ਬਖਸ਼ੀ।

ਸਭ ਰਸਮਾਂ ਪਿਛੋਂ ਜਦ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਮੁੜਨ ਦਾ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਤਾਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਬਾਪ ਦੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਖੁਸ ਜਾਂਦਾ ਏ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਰੋਅਬ ਨਾਲ ਅਵਾਜ਼ ਮਾਰਨੀ, ਝਿੜਕਣਾ, ਮੇਰੀ ਉਡੀਕ ਕਰਨੀ। ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਚਾਅ ਨਾਲ ਪੁੱਤ ਨੂੰ ਨਿਹਾਰਨਾ। ਦਾਈਏ ਨਾਲ ਹੁਕਮ ਕਰਨਾ। ਹੁਣ ਕੌਣ ਕਹੇਗਾ ਪਿੰਡ ਆਉਣ ਨੂੰ? ਕਿਹੜੀ ਖਿੱਚ ਰਹਿ ਗਈ ਏ ਪਿੰਡ ਜਾਣ ਦੀ? ਪਿੰਡ ਤਾਂ ਮਾਪਿਆਂ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ। ਜਦ ਮਾਪੇ ਤੁਰ ਜਾਣ ਤਾਂ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਬਿਗਾਨੇ ਹੋਣ ਲੱਗਿਆਂ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੀ। ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ ਵੱਟਾਂ। ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਉਗ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ ਕੰਧਾਂ। ਦਰਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਜਿੰਦਰੇ। ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚ ਪਨਪਦਾ

ਮੁਢਾਦ। ਲੈਣ-ਦੇਣ ਤੀਕ ਸੀਮਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀਆਂ। ਸਿਰਫ ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੀ ਲਾਲਚ, ਸਵਾਰਥ ਤੇ ਮੁਢਾਦ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਨਹੀਂ। ਮਾਪੇ ਹੀ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਦੁਆਵਾਂ ਮੰਗਦੇ, ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸੁਪਨ-ਪੂਰਤੀ 'ਤੇ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਸੁਕਰਗੁਜ਼ਾਰ ਹੁੰਦੇ। ਬਾਪ ਇਕ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਇਹ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਧਰਾਤਲ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਹੋਰ ਵੀ ਹੁੰਦਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਾਣ ਪਿਛੋਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਕ ਖਲਾਅ ਜੋ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਭਰਦਾ। ਇਕ ਆਸਰਾ, ਜਿਸ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ 'ਚ ਲੁੱਆਂ ਲੁੱਹਦੀਆਂ ਅਤੇ ਪੀੜ-ਪਰਾਗੇ ਵਿਚ ਨਿਸ ਦਿਨ ਵਾਧਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਹਿਮਤ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਦੀ ਔੜ ਵੀ ਬਰਸਾਤਾਂ ਜਿਹੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬਰਕਤਾਂ ਦਾ ਨੂਰ ਹੀ ਏ, ਜੋ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ 'ਤੇ ਬਰਸਦਾ, ਨਿਆਮਤਾਂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ। ਬਾਪ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਤਾਂ ਹੋਂਦ ਹੀ ਅਸੰਭਵ। ਉਸ ਦੀ ਬਦੋਲਤ ਹੀ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦਾ ਸੱਚ, ਸਗਵਾਂ ਹਾਸਲ ਬਣਦਾ।

ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਪੈਰ ਰੱਖਦਿਆਂ ਹੀ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੀ ਏ ਬਾਪ ਨਾਲ ਬਿਤਾਏ ਹਰ ਪਲ ਦੀ ਚੁਮਕਣੀ, ਉਸ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਦੀ ਕੋਮਲ ਛੋਹ, ਗੱਲਾਂਬਾਤਾਂ ਵਿਚਲੀ ਨਿਰਛੱਲਤਾ, ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਤਨਦੇਹੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਪਾਲਣਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ

ਚਿਰਾਗ-ਡਾਰ

ਡਾ. ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਭੰਡਾਲ
ਫੋਨ: 216-556-2080

ਮੁਹਾਂਦਰੇ ਦਾ ਤੁਹਾਡੀ ਦਿੱਖ ਵਿਚ ਝਲਕਣਾ। ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਉਹ ਬਾਪ ਦਾ ਹੀ ਬਿੰਬ ਏ। ਕਦੇ ਮੈਂ ਇਕ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਮੇਰਾ ਬਾਪ, ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਣ ਸ਼ਹਿਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਕਦੇ ਕਦੇ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਮੇਰਾ ਬਾਪ ਬੁਹਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਬੈਲ ਮਾਰ ਕੇ ਉਡੀਕ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਊਸ ਨੰਬਰ ਬਣੇ ਘਰ ਦਾ ਗੇਟ ਕਦੋਂ ਖੁੱਲ੍ਹੇਗਾ ਤੇ ਗੇਟ ਖੁੱਲ੍ਹਣ 'ਤੇ ਵੀ ਅੰਦਰ ਲੰਘਣ ਤੋਂ ਝਿੱਜਕਦਾ ਹੈ ਘਰ 'ਚ ਰੱਖੇ ਜਰਮਨ ਸੈਫਰਡ ਤੋਂ।

ਅੰਦਰ ਲੰਘ ਕੇ ਮੰਜੇ 'ਤੇ ਅਲਸਾਉਣ ਵਾਲਾ ਮੇਰਾ ਬਾਪ ਸੋਫੇ ਵਿਚ ਸੁੰਗੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗੜਵੀ ਚਾਹ ਦੀ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਬਾਪ ਨੂੰ ਚਾਹ ਦਾ ਕੱਪ ਤੇ ਕੇ ਕੁ ਬਿਸਕੁਟ ਨਿਰਾ ਮਖੌਲ ਜਾਪਦੇ ਨੇ।

ਮੇਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਅੱਖਰਦਾ ਹੈ ਬਾਪ ਦਾ ਖੁਰਦਰੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਪਲੋਸਣਾ ਉਹ ਦਾਦੇ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਹੁੰਗਾਰਾ ਭਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਟੀ. ਵੀ. ਤੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਵਿਚ ਖੁੱਭ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਬਾਪ ਦੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਮਸੋਸ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਮੇਰੇ ਰੁਝੇਵਿਆਂ ਨੇ ਖਾ ਲਿਆ ਹੈ ਬਾਪ ਦੀਆਂ ਨਸੀਹਤਾਂ ਦਾ ਹੁੰਗਾਰਾ। ਮੱਕੀ ਦੀ ਰੋਟੀ ਤੇ ਸਾਗ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਬਾਪ ਨੂੰ ਜਦ ਖਾਣ ਲਈ ਪੀਜ਼ਾ ਦੇਈਏ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਭੁੱਖ ਮਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਦਲਾਨ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੰਜੇ ਡਾਹ ਕੇ ਸੌਣ ਵਾਲੇ ਬਾਪ ਨੂੰ ਬੈਠਰੂਮ ਵਿਚ ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ।

ਸੂਰਜ ਡੁੱਬਣ ਸਾਰ ਸੌਣ ਵਾਲੇ ਬਾਪ ਦੀ ਕੱਚੀ ਨੀਂਦ ਉਖੜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਦ ਅਸੀਂ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਘਰ ਪਰਤਦੇ ਹਾਂ।

ਉਹ ਸੁੱਤ-ਉਨੀਂਦਰਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠ ਨੌਕਰ ਹੱਥੋਂ ਚਾਹ ਦਾ ਕੱਪ ਪੀ ਸਾਡੇ ਜਾਗਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਪਰਤ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅਕਸਰ ਹੀ ਮੇਰਾ ਬਾਪ, ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਣ ਸ਼ਹਿਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਹੁਣ ਤਾਂ ਘੱਟ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਬਾਪ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਣ ਕਦੇ ਵੀ ਸ਼ਹਿਰ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ। ਸਿਰਫ ਆਵੇਗੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਦ, ਜੋ ਅਸੀਮ ਅਸੀਸਾਂ ਦਾ ਸੰਧਾਰਾ ਮੇਰੀ ਝੋਲੀ ਵਿਚ ਧਰਿਆ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਜਿਉਣ ਜੋਗਾ ਕਰਿਆ ਕਰੇਗੀ।

9 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਜਦ ਮੇਰੀ ਮਾਤਾ ਸਦੀਵੀ ਵਿਛੋੜਾ ਦੇ ਗਈ ਤਾਂ ਬਾਪ ਅੰਦਰੋਂ ਟੁੱਟ ਕੇ ਵੀ ਬਾਹਰੋਂ ਸਬੂਤਾ ਹੋਣ ਦਾ ਧਰਮ ਪਾਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਮਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਪਿਛੋਂ ਜਦ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਪਿੰਡ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਕ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਘਟਨਾ ਵੱਡੇ ਅਰਥਾਂ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਮੇਰੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਧਰ ਗਈ, (ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

ਪਿਤਾ ਜੀ ਦਾ ਹਰਕੁਲੀਸ

ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਦੱਸੀ ਹੱਡ ਬੀਤੀ ਕਹਾਣੀ ਯਾਦ ਆਈ। 1939 ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦਾ ਸਾਹਾ ਸੁਧਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਪਿੰਡ ਦੇ ਇਕ ਹੋਰ ਸਿਪਾਹੀ ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਉਹ ਕੋਹਾਟ ਛਾਉਣੀ ਵਿਖੇ ਤਾਇਨਾਤ ਸਨ। ਉਹ ਸਾਲਾਨਾ ਛੁੱਟੀ ਲੈ ਕੇ ਬੜੇ ਸ਼ੌਕ ਨਾਲ ਮਿਲਟਰੀ ਵਿਚੋਂ ਪਿੰਡ ਵਿਆਹ ਕਰਾਉਣ ਚੱਲ ਪਏ। ਉਹ ਰੇਲ ਗੱਡੀ ਰਾਹੀਂ ਲਾਇਲਪੁਰ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਸਵੇਰੇ ਅੱਪੜੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਪਿੰਡ ਸਖੀਰਾ ਵੀਹ ਕੁ ਮੀਲ 'ਤੇ ਹੈ। ਉਥੋਂ ਗੱਜਰੇ ਵਾਲੀ ਗੱਡੀ ਦੁਪਹਿਰ ਨੂੰ ਜਾਣੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਕੋਲ ਅੱਸੀ ਅੱਸੀ ਰੁਪਏ ਸਨ, ਜੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੱਡੀ ਰਕਮ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਡਰਦੇ ਡਰਦੇ ਫਿਰ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਕਿਤੇ ਗੁੰਮ ਨਾ ਜਾਣ ਜਾਂ ਖੀਸੇ ਕੱਟ ਨਾ ਹੋ ਜਾਣ।

ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ
ਫੋਨ: 408-608-4961

ਉਨ੍ਹਾਂ ਘਰ ਦੇ ਜੀਆਂ ਲਈ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਚੀਜ਼ ਖਰੀਦਣ ਦੀ ਸੋਚੀ। ਉਹ ਅੱਠ ਨੰਬਰ ਬਾਜ਼ਾਰ ਜਾ ਵੜੇ। ਦੁਕਾਨ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਸਾਈਕਲ ਵੇਖ ਕੇ ਰੁਕ ਗਏ। ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਨੇ ਪੈਂਤੀ ਰੁਪਏ ਰੇਟ ਦੱਸਿਆ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਸੰਦ ਆ ਗਏ। ਤੇਤੀ ਰੁਪਏ ਵਿਚ ਸੌਦਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਇਕ ਹਰਕੁਲੀਸ ਸਾਈਕਲ ਖਰੀਦ ਲਿਆ ਕਿ ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਸ਼ੈਲੀ ਦਿਖਾਵਾਂਗੇ। ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਨੇ ਰੜੇ ਜਿਹੇ ਲਿਜਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਚਾਰ ਗੋਤੇ ਦਿਵਾ ਕੇ ਮੁਢਲੀ ਸਿਖਲਾਈ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਗੱਡੀ ਚੱਲਣ 'ਚ ਅਜੇ ਦੋ ਘੰਟੇ ਬਾਕੀ ਸਨ। ਪਿੰਡ ਦਾ ਕਿਰਾਇਆ ਤਿੰਨ ਆਨੇ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਪਿੰਡ ਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਹੀ ਜਾ ਕੇ ਤਿੰਨ ਆਨੇ ਬਚਾਏ ਜਾਣ। ਤਿੰਨ ਤਿੰਨ ਆਨੇ ਦੇ ਫੁੱਲੀਆਂ, ਪਤਾਸੇ ਤੇ ਮੱਛੀ ਦੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਖਰੀਦ ਕੇ ਬਸਤੇ ਭਰ ਲਏ। ਦੋਵੇਂ ਨੌਜਵਾਨ ਫੌਜੀ ਚੱਲ ਪਏ। ਸਾਈਕਲ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਜਾਚ ਘੱਟ ਸੀ। ਡਿਗਦੇ ਢਹਿੰਦੇ ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਵਿਚ ਪਿੰਡ ਵਾਲੀ ਸੱਬ ਯਾਨਿ ਬੋਹੜ ਹੇਠ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਇਹ ਪਹਿਲੇ ਸਾਈਕਲ ਵੇਖ ਕੇ ਲੋਕ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਫੁੱਲੀਆਂ ਪਤਾਸੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਦੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਵੰਡ ਕੇ ਅਸੀਰਵਾਦ ਲਿਆ। ਸਾਰਾ ਪਿੰਡ ਇਸ ਨਵੀਂ ਚੀਜ਼ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਸੀ।

ਪਿਤਾ ਜੀ ਆਪਣੇ ਵਿਆਹ ਸਮੇਂ ਇਸ ਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਸਹੁਰੇ ਘਰ ਢੁੱਕਣ ਲਈ ਬਜਿਦ ਸਨ, ਪਰ ਸਿਆਣਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲਾੜਾ ਤਾਂ ਘੋੜੀ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਹੋਰ ਜਿਹੜਾ ਮਰਜ਼ੀ ਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਚਲਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੰਜ ਦੇ ਨਾਲ ਘੋੜੀਆਂ, ਉਠ, ਗੱਡੀਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦੋ ਸਾਈਕਲ ਵੀ ਗਏ।

ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਦਫਨ ਹੋਈਆਂ ਮੇਰੇ ਅੱਲ੍ਹੜ ਬਚਪਨ ਦੀਆਂ ਹੁਸੀਨ ਯਾਦਾਂ ਉਜਾਗਰ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਛੁੱਟੀ ਕੱਟ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਹਰਕੁਲੀਸ ਸਾਈਕਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੈਰ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਬਹੁਤਾ ਚਿਰ ਮੇਰੇ ਬਾਬੇ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੰਮ ਆਉਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਜਦ ਕਦੇ ਮੇਰਾ

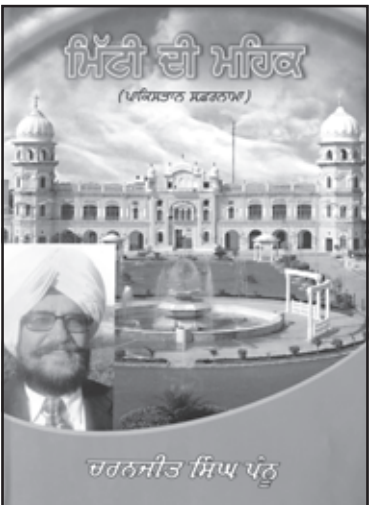
ਬਾਪੂ ਸੌਦਾ ਲੈਣ ਸ਼ਹਿਰ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਸ ਪਿੰਡੇ ਦੌੜਦਾ, ਡਿਗਦਾ, ਢਹਿੰਦਾ ਰੋਣ ਲੱਗਦਾ। ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵੇਖ ਕੇ ਦਾਦੀ ਡੰਡੇ 'ਤੇ ਕੱਪੜੇ ਲਪੇਟ ਬੈਠੀ ਦਿੰਦੀ। ਉਸ ਨਾਲ ਇਹ ਜਗ੍ਹਾ ਪੋਲੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਅਗਲੇ ਡੰਡੇ 'ਤੇ ਬਿਠਾ ਲੈਂਦਾ। ਮੈਂ ਉਸ 'ਤੇ ਦੋਵੇਂ ਲੱਤਾਂ ਲਮਕਾ ਕੇ ਹੌਡਲ ਫੜ ਲੈਂਦਾ ਤੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਘੰਟੀ ਦੀ ਟਰਨ ਟਰਨ ਵਜਾਈ ਜਾਂਦਾ। ਉਧਰੋਂ ਮੇਰਾ ਪਿਆਨ ਪਾਸੇ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਚਿੜੀ ਕਾਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਛੋਹ ਲੈਂਦਾ। ਮੈਂ ਫੇਰ ਖੜਕਾਉਣ ਲੱਗਦਾ, ਪਰ ਉਹ ਕਦੇ ਨਾਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਸਗੋਂ ਘੰਟੀ ਵੱਜਣ ਨਾਲ ਬਾਪੂ ਫੁੱਲਾਂ ਵਾਂਗ ਖਿੜ ਉਠਦਾ।

ਘੁੰਡ ਕੱਚ ਲੈ ਪਤਲੀਏ ਨਾਰੇ: ਚਾਚਾ ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਮੇਰੇ ਪਾਪਾ ਦਾ ਕੁਲੀਗ ਤੇ ਦੋਸਤ ਸਾਡੀ ਨੇੜਲੀ ਸ਼ਰੀਕੇ ਬਰਾਦਰੀ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਸੀ। ਉਹ ਵੀ 1947 ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਇੱਥੋਂ ਉਜੜ ਕੇ ਪੂਰਬੀ ਪੰਜਾਬ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇੱਧਰ ਜਮੀਨ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਸਾਨੂੰ ਝਬਾਲ ਨੇੜੇ ਪਿੰਡ ਭੋਜੀਆਂ ਵਿਚ ਪੈ ਗਈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਮੀਲ ਹਟਵੇਂ ਪਿੰਡ ਪੰਜਵੜ ਵਿਚ। ਉਸ ਦੇ ਦੋ ਹੋਰ ਭਰਾ ਚੂਹੜ ਸਿੰਘ ਤੇ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਸਾਰਾ ਟੱਬਰ ਅਖੀਰ ਤੱਕ ਵਿਆਹ ਸ਼ਾਦੀਆਂ, ਗਮੀ ਖੁਸ਼ੀ ਸਮੇਂ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਮਿਲਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਫੌਜੀ ਦੋਸਤ ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਦ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਸਾਈਕਲ ਲੈ ਕੇ ਲੰਘਦਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਲੋਕ ਰਮਤਾ ਫਿਰਤੂ ਕਹਿ ਕੇ ਛੇੜਦੇ। ਉਹ ਹੱਸ ਕੇ ਟਾਲ ਛੱਡਦਾ। ਲੋਕ ਕਹਿੰਦੇ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੱਥੋਂ ਇਹ ਦੋ ਲੱਤਾਂ ਵਾਲੀ ਖੋਤੀ ਲੈ ਆਇਆ ਹੈ, ਇਹਨੇ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਪਿੰਡੇ ਲਾ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀਂ ਉਹ ਵੀ ਮੇਰੇ ਬਾਪ ਨਾਲ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਛੁੱਟੀ ਆਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਵੀ ਵਿਆਹ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਸਹੁਰੇ ਜੜ੍ਹਾਂ ਵਾਲਾ ਲਾਗੇ ਕੋਈ 20 ਕੁ ਮੀਲ ਦੀ ਵਿੱਥ 'ਤੇ ਸਨ। ਉਹ ਬੜੇ ਮਾਣ ਨਾਲ ਸਿਰ ਉਚਾ ਕਰ ਕੇ ਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਨਵੀਂ ਵਿਆਹੀ ਨੂੰ ਪਿੰਡੇ ਬਿਠਾ ਕੇ ਘੁਮਾਉਂਦਾ ਸ਼ਹਿਰ ਲਿਜਾਂਦਾ, ਆਪ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਹਿੱਕਾਂ ਸਾੜਦਾ ਰਹਿੰਦਾ।

ਇਕ ਦਿਨ ਨਹਿਰ ਦੀ ਪਟੜੀ 'ਤੇ ਪਿੰਡ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਬਿਸ਼ਨ ਕੌਰ ਕਹਿੰਦੀ, “ਠਹਿਰ ਜਾਹ, ਮੈਨੂੰ ਘੁੰਡ ਕੱਚ ਲੈਣ ਦੇਹ।” ਉਸ ਨੇ ਸਾਈਕਲ ਤੋੜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਬਿਸ਼ਨੀ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਝੰਗਾ ਖਿਚਦਿਆਂ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, “ਰੋਕ ਲੈ, ਮੈਨੂੰ ਘੁੰਡ ਕੱਚ ਲੈਣ ਦੇਹ।” ਉਹ ਫੌਜੀ ਜ਼ਿੰਦੀ, ਮਖੌਲੀਆ ਤੇ ਹਾਸੇ ਠਾਠੇ ਦਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਸੀ। ਕਹਿੰਦਾ, “ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਤੈਨੂੰ ਹੁਣ ਘੁੰਡ ਕੱਚਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਤੂੰ ਫੌਜੀ ਦੀ ਵਹੁਟੀ ਹੋ ਤੇ ਫੌਜੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਮਾਫ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।” ਵਹੁਟੀ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਲਾਇਆ, ਰੌਲਾ ਪਾਇਆ ਕਿ

ਠਹਿਰ ਹੋਲੀ ਕਰ ਮੈਨੂੰ ਉਤਰ ਲੈਣ ਦੇਹ। ਝੋਲੇ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣਾ ਭਾਰਾ ਕੱਪੜਾ ਸਿਰ 'ਤੇ ਲੈ ਕੇ ਘੁੰਡ ਕੱਚ ਲੈਣ ਦੇਹ, ਪਰ ਉਹ ਨਾ ਟਲਿਆ ਸਗੋਂ ਪੈਡਲ ਹੋਰ ਤੇਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੇ।

ਬਿਸ਼ਨੀ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਰੁਕਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਤੇ ਸਹੁਰਿਆਂ ਦਾ ਪਿੰਡ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। “ਹਾਏ ਮੈਂ ਇਹ ਨੰਗਾ ਮੂੰਹ ਲੈ ਕੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਿੰਡ ਵੜਾਂ!” ਉਸ ਨੇ ਪਿੰਡੇ ਛਾਲ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ। ਕਈ ਲੋਟਣੀਆਂ ਲੈਂਦੀ ਨਹਿਰ ਦੀ ਪਟੜੀ ਤੋਂ ਪਾਸੇ ਜਾ ਕੇ ਉਹ ਮੂਧੇ ਮੂੰਹ ਡਿੱਗੀ। ਬਚਨ ਨੇ ਪਿੰਡੇ ਮੁੜ ਕੇ ਦੇਖਿਆ, ਉਹ ਚੁਫਾਲ ਬੇਹੋਸ਼ ਪਈ ਸੀ। ਹਾਸੇ ਦਾ ਮਤਾਸਾ ਬਣ ਗਿਆ। ਸਾਈਕਲ ਨੂੰ ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਬਰੇਕਾਂ ਲੱਗ ਗਈਆਂ। ਉਸ ਨੂੰ

ਬੁਲਾਇਆ ਹਿਲਾਇਆ, ਉਠਾਇਆ। ਨਹਿਰ ਵਿਚੋਂ ਬੱਕ ਭਰ ਕੇ ਪਾਣੀ ਉਸ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਪਾਇਆ। ਉਹ ਉਠੀ ਤੇ ਵੇਖਿਆ, ਸੱਜੀ ਬਾਂਹ ਲਟਕ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਹ ਘੜੱਚ ਕਰਦੀ ਅਰਕ ਤੋਂ ਟੁੱਟ ਗਈ ਸੀ। ਉਹ ਦੁਹਾਈ ਪਾਉਣ ਲੱਗੀ। ਬਚਨਾ ਉਸ ਨੂੰ ਚੁੱਪ ਕਰਾਉਂਦਾ ਪਛੜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਹਾਸੇ ਠੱਠੇ ਵਿਚ ਇਹ ਨਵੀਂ ਬਿਪਤਾ ਸਹੇੜ ਬੈਠੇ, ਹੁਣ ਕੀ ਬਣੇਗਾ! ਛਿੱਤਰ ਪੈਣਗੇ, ਪੇਕਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਤੇ ਸਹੁਰਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਵੀ। ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਘੜੱਚ ਘੜੱਚ ਕਰਦੀ ਕੁਹਣੀ ਦੁਪੱਟੇ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹੀ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਿੰਡੇ ਨੂੰ ਲੈ ਤੁਰਿਆ। ਉਹ ਗੱਜਰਾ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੈਦ ਹਕੀਮ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਤਾਂ ਬਾਂਹਾਂ ਬੰਨ੍ਹਣ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ ਦੀ ਦੱਸ ਪਈ। ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਅਰਜ਼ ਲਾਈ ਕਿ ਮੇਰੀ ਵਿਆਹੁੰਦੜ ਡਿਗ ਪਈ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਬਾਂਹ ਟੁੱਟ ਗਈ ਹੈ। ਵੈਦ ਨੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਟੋਹੀ। ਸੱਚੀ ਅਰਕ ਕਚਰੇ ਕਚਰੇ ਹੋਈ ਪਈ ਸੀ।

“ਤੂੰ ਆਪ ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੁੱਟ ਕੇ ਬਾਂਹ

ਤੋੜ ਕੇ ਲੈ ਆਇਆ ਹੈ। ਤੇਰੇ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਬਣੂੰ!” ਹਕੀਮ ਦੀ ਆਖੀ ਗੱਲ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਪੈਰ ਉਖੇੜ ਦਿੱਤੇ।

“ਨਹੀਂ ਬਾਬਾ ਜੀ! ਮੈਂ ਆਪ ਆਪਣੀ ਬੇਵਕੂਫੀ ਕਰ ਕੇ ਸਾਈਕਲ ਤੋਂ ਡਿੱਗੀ ਸਾਂ।” ਵਹੁਟੀ ਨੇ ਸਫਾਈ ਦੇ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਬਚਾ ਕਰ ਲਿਆ।

ਬਾਬੇ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਘਬਰਾਉਣ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ, ਬੈਠੋ।” ਉਸ ਨੇ ਬਾਂਸ ਦੀਆਂ ਦੋ ਤਿੰਨ ਫੱਟੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੀ ਚਾਕੂ ਨਾਲ ਛਿੱਲੀਆਂ, ਬਣਾਈਆਂ ਤੇ ਬਾਂਹ ਸਿੱਧੀ ਕਰ ਕੇ ਉਸ 'ਤੇ ਟਿਕਾ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਉਸ ਦਾ ਉਹੀ ਦੁਪੱਟਾ, ਜੋ ਸਿਰ 'ਤੇ ਲੈਣਾ ਲੱਚਦੀ ਸੀ, ਬਚੀਆਂ ਲੀਰਾਂ ਪਾੜ ਕੇ ਪੱਟੀ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤੀ। ਉਸ 'ਤੇ ਪਾਣੀ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ, “ਲਓ! ਸਵੇਰੇ ਇਸ 'ਤੇ ਹੋਰ ਬਹਿਆ ਪਾਣੀ ਪਾ ਦੇਣਾ ਤੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਵੀ ਪਾਣੀ ਦੇ ਦੇਣਾ। ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਊ।”

ਪਿੰਡ ਜਾ ਕੇ ਸੱਸ-ਸਹੁਰੇ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਡਰਦੇ ਅੰਦਰ ਵੜੇ, ਪਰ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਛੁਪਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਏਨਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਵੇਖ ਕੇ ਉਹ ਵੀ ਡਰ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੁਝ ਨਾ ਕਿਹਾ। ਤਸੱਲੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਸ਼ੁਕਰ ਹੈ, ਸੱਟ ਲਵਾਈ ਹੈ ਤੇ ਬੰਨ੍ਹ ਵੀ ਲਿਆਏ ਹੋ, ਤਾਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ।

ਵੈਦ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਅਨੁਸਾਰ ਚਾਰ ਦਿਨ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਣੀ ਪਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਦਰਦ ਕੁਝ ਘਟ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹੱਡੀ ਜੁੜ ਗਈ ਹੈ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿਖਾਉਣ ਗਏ। ਉਸ ਨੇ ਫੱਟੀਆਂ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਵੈਦ ਨੇ ਤੇਲ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ, “ਹੁਣ ਸੱਤ ਦਿਨ ਇਸ ਦੀ ਮਾਲਸ਼ ਕਰਨੀ ਹੈ।” ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਵੈਦ ਦੀ ਹਦਾਇਤ 'ਤੇ ਮਾਲਸ਼ ਕਰਦੇ ਰਹੇ, ਪਰ ਅਰਕ ਦਾ ਜੋੜ ਏਨਾ ਜੁੜ ਗਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਹਿਲਜੁਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਉਹ ਸੱਜ-ਵਿਆਹੀ ਵਿੰਗੀ ਬਾਂਹ ਨਾਲ ਫਿਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਅਰਕ ਉਸ ਦੀ ਇਕ ਡਿੰਗ ਨਾਲ ਪੱਕੀ ਬੱਝ ਗਈ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਿਕਰ ਹੋਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਕਿੱਦਾਂ ਲੰਘੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਿਆਣੇ ਕੋਲ ਜਾ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰੀ। ਸਿਆਣੇ ਨੇ ਟੋਹ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਮੁੜ ਤੋੜ ਕੇ ਫਿਰ ਬੰਨ੍ਹਣੀ ਪਉ। ਉਹ ਡਰ ਗਏ, ਪਰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਕੜੱਚ ਕਰ ਕੇ ਇਕ ਵੇਰਾ ਤੋੜ ਕੇ ਮੁੜ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਰੋਂਦੀ ਕੁਰਲਾਉਣੀ ਲੈ ਕੇ ਘਰ ਆ ਗਿਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਰ ਵਾਰ ਦੀ ਪੁਕ੍ਰਿਆ ਵਿਚ ਇਹ ਬਾਂਹ ਤਿੰਨ ਵੇਰਾਂ ਤੋੜੀ ਤੇ ਤਿੰਨ ਵੇਰਾਂ ਬੰਨ੍ਹੀ ਗਈ।

ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਤੇ ਸਾਲ ਲੰਘ ਗਏ, ਬਾਂਹ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਰਹਿ ਗਈ, ਸਿੱਧੀ ਨਾ ਹੋਈ।

ਅਰਕ ਜੰਮ ਗਈ ਤੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੁੜ ਗਈ। ਪਿੰਡੋਂ ਚਾਚਾ ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਉਸ ਨੂੰ ਘੁੰਡ ਦੀ ਯਾਦ ਕਰਾ ਕੇ ਮਖੌਲ ਕਰਦਾ ਛੇੜਦਾ ਰਹਿੰਦਾ, ‘ਸਹੁਰਿਆਂ ਦਾ ਪਿੰਡ ਆ ਗਿਆ, ਘੁੰਡ ਕੱਚ ਲੈ ਪਤਲੀਏ ਨਾਰੇ।’ ਇਸ ਘੁੰਡ ਕੱਚਣ ਦੇ ਸਿਆਪੇ ਨੇ ਹੀ ਉਸ ਸੁੰਦਰ ਨੱਢੀ ਨੂੰ ਅਪਾਹਜ ਕਰ ਕੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਦਾ ਏਨਾ ਵੱਡਾ ਸਿਆਪਾ ਪਾ ਦਿੱਤਾ।

ਸਾਡੇ ਬੈਠੇ ਬੈਠੇ ਮੇਰਾ ਪੁੱਤਰ ਦਲਵੀਰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾ ਕੇ ਮਾਤਾ ਦੌਲਾਂ ਦੀ ਅਸੀਰਵਾਦ ਵੀ ਲੈ ਆਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਹੁਣ ਉਠਣ ਜੋਗੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਮੇਰਾ ਸਿਰ ਆਪਣੀ ਹਿੱਕ ਨਾਲ ਲਾ ਕੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਭੁੱਬਾਂ ਨਿਕਲ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਉਹ ਖੀਸੇ ਵਿਚੋਂ ਕੱਚ ਕੇ ਇਕ ਛਿੱਲੜ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਮੈਂ ਉਹ ਛਿੱਲੜ ਰੱਖ ਕੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸਰਦਾ ਬਣਦਾ ਉਸ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਆਇਆ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਮੱਥੇ ਦਾ ਮਤਲਬ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਸੌ ਡਾਲਰ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ।

“ਸ਼ਾਬਾਸ਼ ਤੇਰੇ ਬੇਟਾ ਪੰਨਵਾਦ! ਚੰਗਾ ਕੀਤਾ ਤੂੰ।” ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਥਪਕੀ ਦਿੱਤੀ।

“ਸੋਖਾ ਕੱਣ ਹੈ ਡੈਡੀ! ਉਹ ਸੋਖੇ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਦੀ ਉਸ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਦੱਸਦੀ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਵੇਰਾ ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਦੀ ਮੱਸਿਆ ਨਹਾਉਣ ਵੇਲੇ ਉਹ ਸਾਡੇ ਪਿਛਲੇ ਪਿੰਡ ਸਖੀਰੇ ਵੀ ਗਈ ਸੀ।” ਦਲਵੀਰ ਉਸ ਦੇ ਸੁਨੇਹੇ ਬਾਰੇ ਵਿਸਮਕ ਸੀ।

ਸੋਖਾ ਮੇਰਾ ਵੱਡਾ ਚਾਚਾ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਆਇਆ, ਉਸ ਦੀ ਕਿਸੇ ਮੁਸਲਿਮ ਲੜਕੀ ਨਾਲ ਗਿਟਮਿਟ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਮੇਰੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਜਲਦੀ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਜਿੱਥੋਂ ਸ਼ਾਇਦ ਇੱਥੇ ਮੁੜ ਕੇ ਆਉਣਾ ਉਸ ਨੂੰ ਨਸੀਬ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਹੋ ਸਕਦਾ, ਇਹ ਵਿਚਾਰੀ ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਇਸ਼ਕ ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਪਾਤਰ ਹੋਵੇ। ਮੈਂ ਦਲਵੀਰ ਦਾ ਜੁਆਬ ਦੇਣੋਂ ਪਾਸਾ ਵੱਟ ਲਿਆ।

ਚਾਹ ਨਾਸ਼ਤੇ ਦੀਆਂ ਚੁਸਕੀਆਂ ਭਰਦੇ ਮੇਰਾ ਮਨ ਵੀ ਕਿਰਕਿਰਾ ਜਿਹਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਾਡੇ ਪੁਰਾਣੇ ਘਰ ਵਿਚ ਵੱਸਦੇ ਸਾਡੇ ਅੱਜ ਦੇ ਮੇਜ਼ਬਾਨ ਸਾਨੂੰ ਰਾਤ ਰੱਖਣ ਲਈ ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਅਸੀਂ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਵਿਦਾਈ ਲੈ ਕੇ ਅਗਲੇ ਰਸਤੇ ਪੈ ਗਏ। ਦੌਲਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਮਿਲਣ ਦਾ ਪਛੁੜਾਵਾ ਤੇ ਉਲਭਾ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਉਥਲ-ਪੁਥਲ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਹੋ ਸਕਦਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਆਪ ਜਾ ਕੇ ਮਿਲਦਾ ਤਾਂ ਹੀਰ ਰਾਂਝੇ ਵਾਲੀ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਗਾਥਾ ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਇਸ ਫੇਰੀ ਦਾ ਇਲਚਸਪ ਕਾਂਡ ਬਣ ਜਾਂਦੀ, ਪਰ...!

ਵਾਪਸ 'ਤੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਥਲ ਲੰਘਦੇ ਮੈਂ ਸਿਰ ਨਿਵਾਇਆ। ਗੱਡੀ ਖਲ੍ਹਾਰ ਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਮੁੱਠ ਭਰ ਕੇ ਕਾਗਜ਼ ਵਿਚ ਲਪੇਟ ਕੇ ਸਾਂਭ ਲਈ। ਇਕ ਪੁਰਾਣੀ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਚਿੱਪਰ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਵਜੋਂ ਰੁਮਾਲ ਵਿਚ ਲਪੇਟ ਕੇ ਜੇਬ ਵਿਚ ਪਾ ਲਈ ਕਿ ਇਹ ਮੈਂ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣੇ ਵਾਧਰੇ 'ਤੇ ਸਜਾਈ ਰੱਖਾਂਗਾ।

(‘ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਮਹਿਕ’ ਵਿਚੋਂ)

ਦਰਦ-ਵੰਝਲੀ ਦੀ ਹੁਕ-2

(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)
ਮਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਪਿੰਡ ਆਇਆਂ ਹਾਂ ਘਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਜੀਅ ਪੀਰ ਦੀ ਦਰਗਾਹ 'ਤੇ ਗਏ ਹੋਏ ਨੇ

ਮੈਂ ਘਰ 'ਚ ਇਕੱਲਾ ਸਿਮਰਤੀਆਂ 'ਚ ਗਵਾਚ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। 'ਮਾਂ ਦਾ ਉਚੇਚ ਨਾਲ ਪਿੰਡ ਆਉਣ ਲਈ ਕਹਿਣਾ ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਹੀ ਦਰਾਂ ਦੀ ਬਿੜਕ ਲੈਣਾ ਅਤੇ ਦੇਰ ਨਾਲ ਆਉਣ 'ਤੇ ਨਿਹੋਰਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਲਾਵੇ 'ਚ ਲੈ ਅਸੀਸਾਂ ਦੀ ਝੜੀ ਲਾਉਣ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਮੇਰੀ ਉਦਾਸੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸੰਘਣਾ ਕਰ ਅੱਖਾਂ ਨਮ ਕਰ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਬਿੜਕ ਮੇਰੀ ਨਮ-ਚੁੱਪ ਨੂੰ ਤੋੜਦੀ ਹੈ ਨੰਗੇ ਪੈਰੀਂ ਘਰ ਵੜਦਾ ਬਾਪ, ਬੋਝੇ 'ਚੋਂ ਅੰਬ ਕੱਢ ਮੈਨੂੰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ,

“ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ, ਤੂੰ ਆਇਆ ਹੋਵੇਗਾ ਤੈਨੂੰ ਖੂਹ ਵਾਲੇ ਬੂਟੇ ਦੇ ਅੰਬ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਹਨ ਅੱਜ ਇਕ ਪੱਕਾ ਅੰਬ ਲੱਭਾ ਸੀ ਲੈ ਫੜ੍ਹ, ਚੁੱਪ ਲੈ” ਅਤੇ ਮੈਂ ਬਾਪ ਦੇ ਝੁਰੜੀਆਂ ਭਰੇ ਕੰਬਦੇ ਹੱਥ 'ਚੋਂ ਅੰਬ ਲੈਦਿਆਂ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ..... ਮਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਾਪ, ਮਾਂ ਵੀ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ!!! ਹੁਣ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿੱਜ ਬਾਪ ਬਣੇਗਾ ਮਾਂ? ਹੁਣ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਸਦੀਵੀ ਵਿਛੋੜੇ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਸਭ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਉਸੇ ਤਰਜ਼ੀਹ, ਤਮੰਨਾ ਅਤੇ ਤਾਬਿਆਦਾਰੀ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਦੇ ਬਾਪ ਦੇ ਬਾਪ ਨੇ ਮੇਰੇ ਬਾਪ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ। ਇਹੀ ਤਾਂ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਅਸੂਲ ਏ ਅਤੇ ਇਸ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਨੇ ਸਦਾ ਬਰਕਰਾਰ ਰਹਿਣਾ ਏ।

ਪਰਦੇਸ ਪਰਤਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ। ਦਰਦ ਦਾ ਪਿੰਜਿਆ, ਕਿਸੇ ਰਾਹੜ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿਚ ਵਾਈ ਮਹੀਨੇ ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਜੂਹਾਂ ਫਰੋਲਦਾ ਰਿਹਾ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਬਾਪ ਦੇ ਕਦਮਾਂ ਦੀ ਤਾਲ ਤਾਅ-ਉਮਰ

ਧੜਕਦੀ ਰਹੀ। ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਹੰਝੂਆਂ ਦੀ ਨੈਅ, ਸੋਚਾਂ ਵਿਚ ਗਮ ਦੀਆਂ ਘੁੰਮਣਘੇਰੀਆਂ ਅਤੇ ਕਦਮਾਂ ਵਿਚ ਪਰਦੇਸ ਪਰਤਣ ਦਾ ਚਾਅ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਭੈਣ-ਭਰਾ ਤੌਰਨ ਆਏ ਨੇ, ਪਰ ਕਿਧਰੇ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਬਾਪ, ਉਸ ਦੇ ਨੈਣਾਂ 'ਚ ਤਰਦਾ ਹੁਲਾਸ, ਸਿਰ 'ਤੇ ਅਸੀਸਾਂ ਦਿੰਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚਲੀ ਨਿਰਛੱਲਤਾ, ਉਸ ਦੇ ਬੋਲਾਂ ਵਿਚ ਜਲਦੀ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਦਾ ਦਾਈਆ, ਉਸ ਦੀ ਤੱਕਣੀ ਵਿਚ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸੁਪਨ-ਪੂਰਤੀ ਕਾਰਨ ਫਲਕਦਾ ਅਹਿਸਾਸ, ਪਰਦੇਸ ਵੱਸਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਅਤੇ ਕਾਮਯਾਬੀ ਦੀਆਂ ਬੁਲੰਦੀਆਂ ਫੂਹਣ ਦੀ ਚਾਹਨਾ ਅਤੇ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਦੁਆਵਾਂ ਦੀਆਂ ਬਰਕਤਾਂ। ਮੇਰੇ ਦੁਆਲੇ ਫੈਲਣ ਵਾਲੇ ਚਾਨਣ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਦੀ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਬਹੁਤ ਰੜਕਦੀ ਏ। ਸੋਚਦਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਦੇ ਵੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰਤਿਆ। ਸਦਾ ਬਾਪ ਦੀ ਬੁੱਕਲ ਦਾ ਨਿੱਘ ਤੇ ਸਕੂਨ ਦੀਆਂ ਝੋਲੀਆਂ ਭਰ ਕੇ ਨਾਲ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਵਜੂਦ, ਇਸ ਘਾਟ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬਾਪ ਨੂੰ ਸਦੀਵੀ ਯਾਤਰਾ 'ਤੇ ਤੌਰਨ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਵਾਪਸ ਨਾ ਪਰਤਣ ਦੀ ਰਾਹ 'ਤੇ ਤੌਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜਦ ਘਰੋਂ ਪਰਦੇਸ ਨੂੰ ਤੁਰਨ ਲੱਗਾਂ ਤਾਂ ਮਨ ਵਿਚ ਆਇਆ ਕਿ ਹੁਣ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਛੇਤੀ ਛੇਤੀ ਫੋਨ ਨਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਦਬਕਾ ਮਾਰਨਾ, ਜਲਦੀ ਪਿੰਡ ਆਉਣ ਲਈ ਤਾਕੀਦ ਕਰਨੀ ਅਤੇ ਫੋਨ ਕਰਦਿਆਂ, ਆਰ-ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਪੋਤਰੀ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਅਸੀਸਾਂ ਦਿੰਦਿਆਂ, ਅਕਸਰ ਰਿਸੀਵਰ ਵਿਚ ਹਉਕਾ

ਧਰਨਾ। ਸੋਚਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣ ਪਿੰਡ ਨੇ ਹੋ ਜਾਣਾ ਬੇਗਾਨਾ ਕਿਉਂਕਿ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਹੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਨਤਮਸਤਕ ਹੋਣ ਲਈ ਉਤੇਜਿਤ ਕਰਦੀ। ਮਾਪਿਆਂ ਬਗੈਰ ਸਿਰਫ ਘਰਾਂ ਦੀ ਚੁਪ, ਦਰਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗੇ ਜਿੰਦਰੇ ਅਤੇ ਇਕ ਖਲਾਅ ਹੀ ਤੁਹਾਡੀ ਉਡੀਕ ਕਰਦਾ। ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਬਿੰਦੂ ਤੁਰ ਜਾਣ 'ਤੇ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚਲੀ ਤੜਪ, ਨਿੱਘ, ਅਪਣਤ ਅਤੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਸਦਕੇ ਜਾਣ ਦੀ ਅਉਧ। ਮਾਪਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਾਂ ਭੈਣ-ਭਰਾ ਕਿੰਨੇ ਵੀ ਚੰਗੇ ਹੋਣ, ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਨਿੱਜ ਪਿੰਡੇ ਸ਼ਰੀਕ ਬਣਦਿਆਂ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੀ। ਘਰ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਦੇ ਲੱਥਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਲਿਓਂ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਰਜਰੀ ਹੋਂਦ, ਪਰਿਵਾਰਕ ਬਿਖਰਾਅ ਦੀ ਜਾਮਨ ਬਣਦੀ। ਫਿਰ ਤਾਂ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਜਾਣ ਅਤੇ ਖੇਤਾਂ ਵੰਨੀ ਗੋਤਾ ਲਾਉਣ ਤੋਂ ਵੀ ਮਨ ਤ੍ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਪੈਣਾ ਏ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦੀ ਅਰੰਭਕ ਅਦਿੱਖ ਝਲਕ ਨੇ ਹੀ ਮਨ ਵਿਚ ਸੰਭਾਵਤ ਭਰਮ-ਭੁਲੇਖਿਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਪਰਿਵਾਰਕ ਸਬੰਧਾਂ ਨੇ ਕਿਹੜਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨਾ ਏ? ਇਸ ਡਰ ਨੇ ਹੀ ਨਿਰਮੋਹਪਣ, ਸਵਾਰਥ ਅਤੇ ਅਹਿਸਾਸਹੀਣਤਾ ਨੂੰ ਸਬੰਧਾਂ ਵਿਚ ਧਰਨਾ ਏ ਅਤੇ ਸਬੰਧ-ਸਬੂਲਤਾ ਨੂੰ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਮਰਨਾ ਏ। ਸਬੰਧਾਂ ਦਾ ਮਰਨਾ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਹੋਣਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਰੋ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਣਾ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੱਸ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਣਾ ਕਿਉਂਕਿ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੁੰਦਾ ਏ ਕਾਲਖ ਨੂੰ ਉਛਾਲਣਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਸਮਾਜਕ ਬਿੰਬ

ਨੂੰ ਕਲੰਕਿਤ ਕਰਨਾ। ਮਨ 'ਚ ਆਉਂਦਾ ਕਿ ਕਿੰਨਾ ਅੰਤਰ ਹੈ ਇਸ ਵਾਰ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਆਉਣ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਪਰਤਣ ਵਿਚ। ਆਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਤਾਂ ਮਨ ਵਿਚ ਇਕ ਆਸ ਸੀ ਬਾਪ ਦੇ ਠੀਕ ਹੋਣ ਦੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ, ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸਿਹਤਯਾਬੀ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਆਪਣੇ ਆਉਣ ਦੀ ਪੰਨਭਾਗਤਾ ਨੂੰ ਸਿਰਜਣ ਦੀ। ਪਰ ਬਾਪ ਦਾ ਸਦੀਵੀ ਸਫਰ 'ਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਚੁੱਪ-ਸਾਧਨਾ ਵਿਚ ਡੁੱਬ ਜਾਣਾ, ਮੇਰੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਵਾਕ ਕਰ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਦਿਲ ਵਿਚ ਇਕ ਖਾਲੀਪਣ ਲੈ ਕੇ ਵਾਪਸ ਪਰਤ ਰਹੇ ਹਾਂ ਜਿਸ ਨੇ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਭਰਨਾ। ਸਿਰਫ ਬਾਪ ਦੀਆਂ ਸਿਆਣਪ-ਮਈ, ਨਿੱਘੀਆਂ, ਮਿੱਠੀਆਂ ਅਤੇ ਸਦਾ ਸਜੀਲੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਦਾ ਕਾਫਲਾ ਅੰਗ-ਸੰਗ ਰਹੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਸਬਰ, ਸਕੂਨ, ਸਦਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਸਮਰਥਿਯੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਚੇਤਨਾ ਦੇ ਨਾਮ ਕਰ, ਜਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਸੁੱਚੀਆਂ ਤਰਜੀਹਾਂ ਵੰਨੀ ਸੇਧਤ ਕਰਦਾ ਰਹਾਂਗਾ। ਘਰ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਛੱਡ ਕੇ ਦਰੋਂ ਬਾਹਰ ਪੈਰ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਆਪਣੇ ਹੰਝੂਆਂ ਨੂੰ ਭੈਣ-ਭਰਾਵਾਂ ਤੋਂ ਲੁਕਾਉਂਦਾ, ਪਰਵਾਸੀ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਤੁਰ ਪੈਂਦਾ ਹਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਦਰਾਂ 'ਤੇ ਉਕਰੀ ਉਸ ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਮੁਖਾਤਬ ਹੋਣ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਪਿੰਡੋਂ ਅਕਸਰ ਹੀ ਉਡੀਕਿਆ ਕਰਨਾ ਏ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਘਰ ਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਜਿੰਦਰਾ ਹੀ ਉਡੀਕ ਕਰੇਗਾ, ਅਸਾਂ ਪਰਦੇਸੀਆਂ ਦੀ।

(ਸਮਾਪਤ)

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ

ਕਿੱਥੇ ਗਈ ਹੋਵੇਗੀ ਉਹ? ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਇਸ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਹ ਸਿੱਧੇ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਘਰ ਨਾ ਪਹੁੰਚੀ ਹੋਵੇ। ਜੇ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਵੀ ਉਹ ਫੋਨ ਜਰੂਰ ਕਰ ਦਿੰਦੀ। ਮੇਰੀ ਚਿੰਤਾ ਦੀ ਉਸ ਨੂੰ ਚਿੰਤਾ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਹੈ; ਪਰ ਅੱਜ ਉਸ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਦੀ ਬੇਚੈਨੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘੇਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪੈਰ ਨਾ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਟਿਕ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਘਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਕਦਮ ਰੱਖਣ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਿੱਥੇ ਜਾਵਾਂ, ਕੀਹਨੂੰ ਪੁੱਛਾਂ? ਜਦੋਂ ਕੁਝ ਨਾ ਸੁੱਝਿਆ ਤਾਂ ਫੋਨ ਕੀਤਾ, ਪੁੱਛਣ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਯਤਨ ਵਿਚ ਅਸਫਲਤਾ ਮਿਲੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਪਰ ਕੋਈ ਫੋਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚੁੱਕ ਰਿਹਾ, ਲਗਾਤਾਰ ਘੰਟੀ ਵਜਦੀ ਰਹੀ, ਇਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਘਰ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਬੋਲੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਣ। ਜੀ ਹਾਂ, ਆਪਣੀ ਕੁੜਮਣੀ ਦੇ ਹੀ ਘਰ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰ ਰਹੀ ਹਾਂ।

ਹੁਣ ਤਾਂ ਕਈ ਘੰਟੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਰਾਤ ਅੱਠ ਵਜੇ ਤੱਕ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਹੁਣ ਦਸ ਵਜ ਰਹੇ ਹਨ। ਬਸ ਉਸ ਸ਼ਾਂਤ ਜਿਹੀ ਘੜੀ ਵੱਲ ਦੇਖਦੀ ਹਾਂ, ਘਰਦੀ ਹਾਂ, ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ ਕਿ ਜੀਵਨ

ਦੇਵੀ ਨਾਗਰਾਣੀ
ਅਨੁਵਾਦ: ਜਗਦੀਸ਼ ਰਾਏ ਕੁਲਰੀਆਂ

ਅਹਿਸਾਸਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ? ਅਹਿਸਾਸ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਸਥਿਤੀ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ? ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਨਾਵਾਕਿਫ਼...

ਅਚਾਨਕ ਦਿਲ ਦੀ ਧੜਕਣ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਗਈ। ਫੋਨ ਦੀ ਘੰਟੀ ਵੱਜ ਰਹੀ ਸੀ। ਕਾਹਲ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦਾ ਹੀ ਬਟਨ ਦੱਬਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਫੋਨ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਅਵਾਜ਼ ਪੂਰੀ ਕਰ ਕੇ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਮੱਥੇ 'ਤੇ ਹੱਥ ਮਾਰਿਆ। ਅਵਾਜ਼ ਤਾਂ ਸੁਣ ਲੈਂਦੀ, ਪੁੱਛ ਤਾਂ ਲੈਂਦੀ ਕਿੱਥੇ ਹੈ, ਹੁਣ ਤੱਕ ਆਈ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ?

ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਬਰੇਕ ਦਿੱਤੀ, ਲੰਮਾ ਸਾਹ ਲਿਆ, ਪਾਣੀ ਦਾ ਗਲਾਸ ਪੀਤਾ ਅਤੇ ਫੇਰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪੀ ਲਿਆ। ਸ਼ਾਂਤ ਹੋਣ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਵਿਚ ਪਲੰਘ 'ਤੇ ਬੈਠ ਗਈ ਅਤੇ ਫੋਨ ਨੂੰ ਫਰੋਲ ਕੇ ਦੇਖਿਆ, ਕੋਈ ਅਣਪਛਾਤਾ ਨੰਬਰ ਸੀ, ਉਸ ਦਾ ਨਹੀਂ, ਜਿਸ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਸੀ। ਬਿਨਾ ਸੋਚੇ ਸਮਝੇ ਮੈਂ ਉਹੀ ਨੰਬਰ ਡਾਇਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਘੰਟੀ ਵੱਜੀ, ਵੱਜਦੀ ਰਹੀ ਅਤੇ ਫੇਰ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈ। ਹੁਣ ਮੇਰਾ ਡਰ ਮੈਨੂੰ ਸਹਿਮ ਜਾਣ ਵਿਚ ਸਹਿ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਪੈਰ ਠੰਡੇ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ, ਇੱਕ ਕੰਬਣੀ ਜਿਹੀ ਬਿਜਲੀ ਵਾਂਗ ਅੰਦਰ ਫੈਲਣ ਲੱਗੀ। ਮੈਂ ਬਟਨ ਫੇਰ ਦੱਬਿਆ, ਘੰਟੀ ਵੱਜੀ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਚੁੱਕਿਆ ਅਤੇ ਫੇਰ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਹੁਣ ਮੇਰੀ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀ ਦਾ ਹੋਰ ਵਧ ਜਾਣਾ ਸੁਭਾਵਿਕ ਸੀ। ਰਾਤ ਦਾ ਸਮਾਂ, ਬੇਸਬਰੀ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਅਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਬੰਦ, ਜਿਵੇਂ ਹਰ ਪਾਸੇ ਕਰਫਿਊ ਲੱਗਾ ਹੋਵੇ।

ਆਖਿਰ ਫੋਨ ਦੀ ਘੰਟੀ ਵੱਜੀ-ਇੱਕ, ਦੋ, ਤਿੰਨ ਵਾਰ! ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਫੋਨ ਕੰਨ ਨੂੰ ਲਾਇਆ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਖਰਵੀਂ ਅਵਾਜ਼ ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਟਕਰਾਈ, "ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਨਾ ਕਰੋ, ਅੱਜ ਉਹ ਘਰ ਮੁੜਨ ਵਾਲੀ ਨਹੀਂ। ਹੁਣੇ ਇੱਕ ਘੰਟੇ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਵਿਆਹ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਡਿਸਟਰਬ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ।" ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਉਸ ਨੇ ਫੋਨ ਕੱਟ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਮੈਂ ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਬੁੜਬੁੜਾਈ, ਕੰਬੀ ਅਤੇ ਉਥੇ ਹੀ ਪਲੰਘ 'ਤੇ ਮੁਧੇ ਮੂੰਹ ਡਿੱਗ ਪਈ।

ਕੌਣ ਹੈ ਇਹ? ਕਿਸ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਕੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਹ, ਕਿਉਂ ਗੁੰਮਰਾਹ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਮੈਨੂੰ, ਮੇਰੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ, ਜੇ ਮੇਰੇ ਸਾਹਾਂ ਦੀ ਧੜਕਣ ਹੈ? ਉਹ ਹੀ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਜਿਗਰ ਦਾ ਟੁਕੜਾ ਹੈ, ਉਸ ਬਿਨਾ ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵੀਰਾਨ ਹੈ, ਅਧੂਰੀ ਅਤੇ ਖਾਲੀ! ਉਹ ਮੇਰੇ ਜਿਉਣ ਦਾ ਸਬੱਬ ਹੈ, ਤੇ ਉਸ ਸਬੱਬ ਦੇ ਨਾਲ ਬੇਸਬੱਬ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਕਿਉਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਕੇ ਹੀ ਮੇਰੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਡਰ ਅਤੇ ਜ਼ਹਿਰ ਫੈਲਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਹੋਣਾ ਹੀ ਹੈ, ਜਰੂਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਹ ਮੇਰਾ ਖੂਨ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਵੰਸ਼ ਦੀ ਆਖਰੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਸੀਨੇ ਨਾਲ ਲਾ ਕੇ ਪਾਲਿਆ ਹੈ, ਵੱਡਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਛਾਂ ਦਿੰਦੀ ਮੈਂ ਖੁਦ ਇਕ ਦਰਖਤ ਬਣ ਗਈ ਹਾਂ। ਪੁਰਾਣੇ ਗਲੇ ਸਤੇ ਸਾਰੇ ਪੱਤੇ ਝੜ ਗਏ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਹਰੇਕ

ਹੁਲਾਰੇ ਤੋਂ ਬਚਾ ਕੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪੱਲੇ ਦੀ ਛਾਂ ਦਿੱਤੀ, ਉਸੇ ਉਰਮੀਲਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਕੁਰੂਬਲ ਉਗ ਆਈ ਹੈ। ਬਾਰਾਂ ਤੋਂ ਬਾਈ ਸਾਲ ਤੱਕ ਦਾ ਅਰਸਾ ਕੋਈ ਘੱਟ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ!

ਅਚਾਨਕ ਦਰਬਾਰੀ ਖਬਰ ਲਿਆਇਆ ਸੀ, ਬੁਰੀ! ਹਾਂ ਬਹੁਤ ਬੁਰੀ ਖਬਰ! ਮੇਰੇ ਅਭੈ ਅਤੇ ਸਵਿਤਾ ਦੇ ਅੰਤ ਦੀ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਖਰੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ 'ਉਰਮੀਲਾ' ਨੂੰ ਲਿਆ ਕੇ ਮੇਰੀ ਗੋਦੀ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਗਿਆਰਾਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਤਾਂ ਸੀ ਉਹ ਰੋਸ਼ਮ ਦੀ ਗੁੱਡੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਮੁਲਾਇਮ ਛੋਹ ਨਾਲ ਮਨ ਵਿਚ ਠੰਡ ਪੈ ਜਾਂਦੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਗੱਲ ਪਲੇਸਟ ਨਾਲ ਖੂਨ ਵਧਦਾ, ਇਕ ਤਾਜ਼ਗੀ ਨਸਾਂ ਵਿਚ ਵਹਿਣ ਲਗਦੀ, ਉਸ ਦੀ ਕਿਲਕਾਰੀ ਸਾਹਾਂ ਨੂੰ ਮਹਿਕਾ ਦਿੰਦੀ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਾਂਗ ਲਗਦੀ।

ਮੇਰੀਆਂ ਰਾਤਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਬਦਲ ਗਈਆਂ। ਕੀ ਸੋਣਾ, ਕੀ ਖਾਣਾ, ਕੀ ਹੱਸਣਾ, ਕੀ ਰੋਣਾ-ਸਾਰਾ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ। ਹਾਂ, ਉਰਮੀ ਦੇ ਨਾਲ, ਉਹ ਧੁੱਪ ਮੈਂ ਪਰਛਾਵਾਂ। ਉਹ ਉਠਦੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਠਦੀ, ਉਹ ਜਾਗਦੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਜਾਗਦੀ, ਉਹ ਸੌਂਦੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸੌਂਦੀ-ਇੱਕ ਚਿੱਤ, ਇੱਕ ਮਨ ਨਾਲ ਮੈਂ ਸਮਰਪਿਤ ਹੋ ਗਈ ਉਸ ਮਾਸੂਮ ਜਾਨ ਉਤੇ, ਤੇ ਉਹ ਮੇਰੇ ਜਿਉਣ ਦਾ ਸਬੱਬ ਬਣ ਗਈ।

ਉਹ ਦੀਵਾਲੀ ਦਾ ਮਨਹੂਸ ਦਿਨ ਹੀ ਤਾਂ ਸੀ, ਜਿਹੜੇ ਕੋਈ ਘੰਟਾ ਕੁ ਪਹਿਲਾਂ ਉਰਮੀ ਨੂੰ ਗੋਦ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਘਰ ਤੋਂ ਗਏ ਸਨ। ਪੈਰੀਂ ਹੱਥ ਲਾਉਂਦਿਆਂ ਅਭੈ ਤੇ ਸਵਿਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, "ਮਾਂ ਦੇ ਘੰਟੇ ਵਿਚ ਵਾਪਿਸ ਆ ਜਾਵਾਂਗੇ, ਆ ਕੇ ਦੀਵਾਲੀ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕੱਠੇ ਹੀ ਕਰਾਂਗੇ। ਮਿਠਾਈ ਲੈ ਕੇ ਕੁਝ ਦੋਸਤਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ।"

...ਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਨਾ ਮੁੜਨ ਵਾਸਤੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਮੁੜ ਆਈ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਦੀ ਧੜਕਣ ਉਰਮੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ, ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੀ ਮੈਂ ਜ਼ਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਘੰਟੀ ਫੇਰ ਵੱਜੀ, ਅਤੀਤ ਤੋਂ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹੀ ਮੇਰੀ ਬੇਬਸੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੀ ਤੜਫਣ ਲੱਗੀ। ਹੁਣ ਕੀ ਕਰਾਂ? ਫੋਨ ਚੁੱਕਾਂ, ਨਾ ਚੁੱਕਾਂ? ਨਾ ਚੁੱਕਾਂ ਤਾਂ ਕਿਵੇਂ ਪਤਾ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮੇਰੀ ਬਾਲਗ ਬੱਚੀ ਕਿੱਥੇ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਹੈ? ਫੋਨ ਚੁੱਕਦੇ ਹੀ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਜਿਵੇਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਬਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਡੰਗ ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ ਲੱਗਿਆ ਹੋਵੇ, "ਮੈਂ ਬੋੜੀ ਦੇਰ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਲੈਣ ਆ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।" ਬੱਸ ਏਨਾ ਹੀ ਸੁਣ ਸਕੀ!

ਕੌਣ ਹੈ ਇਹ, ਕੀਹਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਗੈਰਤ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਆਪਣਾਪਨ ਵੀ ਹੈ। ਪਰ ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਸੁਣਨ ਲਈ ਮੇਰੇ ਕੰਨ ਤਰਸ ਰਹੇ ਹਨ? ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਲਈ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ 'ਚ ਬੇਚੈਨੀ ਭਟਕ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਚਾਨਕ ਫੋਨ ਦੀ ਘੰਟੀ ਫੇਰ ਵੱਜੀ, ਚੁੱਕਦੇ ਹੀ ਸੱਭਿਅਤਾ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਮੈਂ ਭੜਕ ਪਈ, "ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ ਅਤੇ ਕਿਉਂ ਵਾਰ ਵਾਰ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਮੇਰੀ ਪੋਤੀ ਨਾਲ ਕਰਾ ਦਿਓ।"

"ਹੁਣ ਤਾਂ ਉਹ ਗ੍ਰਹਿ-ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਸੱਸ-ਸਹੁਰੇ ਦਾ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਲੈ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਬਸ ਹੁਣੇ ਹੀ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਆ ਰਿਹਾਂ, ਫੇਰ ਜਿੰਨੀਆਂ ਮਰਜ਼ੀ ਉਸ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਲੈਣਾ।"

"ਪਰ ਤੂੰ ਹੈ ਕੌਣ?"

"ਤੁਹਾਡਾ ਜਵਾਈ, ਤੁਹਾਡੀ ਪੋਤੀ ਦਾ ਪਤੀ।"

"ਪਤੀ!" ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ, ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨ ਹੋਈ ਆਪਣੇ ਨੂੰ ਠੱਗਿਆ ਮਹਿਸੂਸਦੀ ਖੜ੍ਹੀ ਰਹੀ। ਰਿਸੀਵਰ ਮੇਰੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚੋਂ ਡਿੱਗਦਾ ਡਿੱਗਦਾ ਬਚਿਆ, ਪਰ ਲਾਈਨ ਕੱਟੀ ਗਈ। ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਉਤੇ ਹੋਈ ਦਸਤਕ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਡਰਾ ਦਿੱਤਾ। ਡਰੀ ਹੋਈ ਨੇ ਕੰਬਦੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਕੁੱਡਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ। ਸਾਹਮਣੇ ਸੱਜ ਧੱਜ ਕੇ, ਸੰਧੂਰ ਲਾ ਕੇ ਲਾਲ ਸਾੜੀ ਵਿਚ ਉਰਮੀ ਖੜ੍ਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਹੁਣਾ, ਆਪਣਾ ਮੂੰਹ ਸਿਰ 'ਤੇ ਲੱਗਿਆ ਸਿਹਰੇ ਦੀਆਂ ਲੜੀਆਂ ਨਾਲ ਛੁਪਾਉਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਰਿਹਾ।

ਮੈਂ ਸਦਮੇ ਵਿਚ ਸੀ, ਮਨ ਜ਼ੋਰ ਸ਼ੋਰ ਨਾਲ

ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ, ਹੁਣ ਡਰ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁੱਸਾ ਵੀ ਮਨ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਰਮੀ ਬਾਲਗ ਹੈ ਤਾਂ ਕੀ ਹੋਇਆ, ਮੈਨੂੰ ਬਿਨਾ ਦੱਸੇ ਕਿਸੇ ਐਰੇ-ਗੈਰੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਹੁਣ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਕੇ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਤੱਕ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਇਕ ਕਾਂਡ ਹੀ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਭਿਆਨਕ ਕਾਂਡ! ਉਰਮੀ ਵੀ ਪੱਥਰ ਬਣੀ ਖੜ੍ਹੀ ਸੀ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ। ਉਹਦੀ ਹਾਸੀ ਜਿਹੜੀ ਉਹਦਾ ਸਿੰਗਾਰ ਹੈ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੱਧਰ ਗਾਇਬ ਸੀ। ਕਹਿਣਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੀ, ਸੋਚਣਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਉਂ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ

ਅਣਚਾਹਿਆ ਪਲਾਨ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਰਮੀ ਫਸੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਹਾਸੀ 'ਤੇ ਵੀ ਕਰਫਿਊ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਿੰਨਾ ਮੈਂ ਸੁਲਝੇ ਹੋਏ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਹਰ ਪਹਿਲੂ 'ਤੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਪਾਉਂਦੀ, ਉਨੀ ਹੀ ਮੈਂ ਉਲਝਣਾਂ ਵਿਚ ਗੁੰਮਰਾਹ ਹੁੰਦੀ ਜਾਂਦੀ। ਕਦੇ ਭਾਵ ਗੀਣ ਮੂਰਤ ਉਰਮੀ ਵੱਲ ਦੇਖਾਂ, ਜੋ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਇਵੇਂ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹੀ ਖੜ੍ਹੀ ਹਾਂ। ਨਾ ਸ਼ੋਰ ਸ਼ਰਾਬਾ, ਨਾ ਬੈਂਡ, ਨਾ ਵਾਜਾ, ਬਸ ਫੁੱਲ, ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਮਾਲਾ, ਲਾਲ ਚਮਕਦੀ ਸਾੜੀ; ਤੇ ਮੂੰਡੇ ਦੇ ਪਹਿਰਾਵੇ ਤੋਂ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਨਵਵਿਆਹੁਤਾ ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਹਨ। ਬਸ, ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ-ਨਾ ਸ਼ਹਿਨਾਈ, ਨਾ ਮੰਡਪ; ਨਾ ਫੇਰੇ, ਨਾ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਦੀ ਹਲਚਲ; ਨਾ ਖਾਣਾ, ਨਾ ਪੀਣਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਲੱਗੇ ਕਿ ਵਿਆਹ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਤੇ ਮੈਂ ਉਹਦੀ ਦਾਦੀ ਬੇਪਛਾਣ ਜਿਹੀ ਖੜ੍ਹੀ ਦੇਖ ਰਹੀ ਹਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘਰ ਦੀ ਦਹਿਲੀਜ਼ ਦੇ ਉਸ ਪਾਸੇ ਅਤੇ ਮੈਂ ਸੋਚਾਂ ਵਿਚ ਡੁੱਬੀ ਇਸ ਪਾਸੇ।

"ਸਦਾ ਸੁਹਾਗਣ ਦਾ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦਿਓ ਦਾਦੀ।" ਅਚਾਨਕ ਸੋਚ ਦੇ ਸਾਰੇ ਖਿਆਲ ਟੁੱਟੇ। ਮੈਂ ਉਰਮੀ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ, ਜੋ ਮਿਲੀ-ਜੁਲੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਵੇਖੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਬਿਨਾ ਹੱਸੇ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਨਜ਼ਰ ਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਦਿਆਂ, ਲਗਭਗ ਗਰਜਦੀ ਹੋਈ ਅਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਉਸ ਅਣਜਾਣ ਪ੍ਰਾਹੁਣੇ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, "ਕੀ ਆਪਣਾ ਮੂੰਹ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਤੈਨੂੰ ਮੂੰਹ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣੀ ਪਊ?"

"ਮੇਰਾ ਹੱਕ ਤਾਂ ਬਣਦਾ ਹੈ..." ਉਹ ਮੱਧਮ ਜਿਹੀ ਅਵਾਜ਼ 'ਚ ਬੋਲਿਆ। ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਹੁਣ ਵੀ ਮਾਹੌਲ 'ਤੇ ਹਾਵੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਪ੍ਰਾਹੁਣੇ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਹਰਕਤ ਹੋਈ, ਉਹ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਝੁਕਿਆ ਤਾਂ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥ ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗ ਸਕਣ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਸੀ ਉਸ ਛੋਹ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਖੁਦ-ਖੁਦ ਉਸ ਦੇ ਮੱਥੇ 'ਤੇ ਚਲੇ ਗਏ ਅਤੇ ਮੂੰਹੋਂ ਨਿਕਲਿਆ 'ਸਦਾ ਖੁਸ਼ ਰਹੋ' ਅਤੇ ਮੈਂ ਖੀਵੀ ਹੋਈ ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਨਕਾਬ ਪਿਛੇ ਆਪਣੀ

ਉਰਮੀ ਦੇ ਪ੍ਰਾਹੁਣੇ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨੂੰ ਰੋਕ ਨਾ ਸਕੀ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਹ ਪੈਰੀਂ ਹੱਥ ਲਾ ਕੇ ਸਿਰ ਉਪਰ ਚੁੱਕਣ ਲੱਗਾ, ਮੈਂ ਉਹਦੇ ਸਿਹਰੇ ਨਾਲ ਲਟਕਦੀਆਂ ਫੁੱਲਾਂ ਅਤੇ ਮੋਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਲੜੀਆਂ ਨੂੰ ਪਰ੍ਹੇ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਇਕ ਖੂਬਸੂਰਤ ਮੁਸਕਾਨ ਨਾਲ ਸਾਹਮਣਾ ਹੋਇਆ। ਦੇਖਿਆ ਸਾਹਮਣੇ ਸੁੰਦਰ ਨੈਣ ਨਕਸ਼, ਚਮਕਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ, ਮਨਮੋਹਣੀ ਮੁਸਕਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ ਸੁਜਾਨ।

ਮੈਂ ਖੁਦ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਦਿਆਂ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਗਲ ਨਾਲ ਲਾਇਆ, ਆਰਤੀ ਟਿੱਕਾ ਕਰਕੇ ਘਰ ਅੰਦਰ ਲੰਘਾਇਆ। ਹੁਣ ਮਨ ਵਿਚ ਡਰ ਅਤੇ ਹਉਂਕੇ ਦੀ ਧੁੰਦ ਉਤਰ ਗਈ ਸੀ।

ਆਪਣੇਪਨ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਗੈਰਤ ਦਾ ਹਨੇਰਾ ਗੁੰਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਮਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਹਿਮ ਰਫੂ ਚੱਕਰ ਹੋ ਗਏ। ਮਨਮੋਹਣੀ ਮੁਸਕਾਨ ਦਾ ਮਾਲਕ ਸੁਜਾਨ, ਮੇਰੀ ਨੂੰਹ ਸਵਿਤਾ ਦਾ ਛੋਟਾ ਭਾਈ, ਅੱਜ ਮੇਰੀ ਉਰਮੀ ਦੇ ਪਤੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ।

ਮੈਂ ਰਸੋਈ ਘਰ ਵੱਲ ਭੱਜੀ, ਜਿਥੇ ਮੂੰਹ ਮਿੱਠਾ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਾ ਲੱਭਣ ਕਾਰਨ ਸ਼ੱਕਰ ਦਾ ਡੱਬਾ ਹੀ ਚੁੱਕ ਲਿਆਈ। ਵਾਰੀ ਵਾਰੀ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਚੁੰਢੀ ਭਰ ਖੁਆਈ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਇਆ। ਘਰ ਵਿਚ ਸਾਦਗੀ ਨਾਲ ਸੁਭ ਦਾਖਲਾ ਤਾਂ ਹੋਇਆ ਪਰ ਮਨ ਵਿਚ ਇੱਕ ਅਣਸੁਲਝੀ ਗੁੰਝਲ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ।

"ਦਾਦੀ ਤੁਸੀਂ ਬੈਠੋ, ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਨਾ ਹੋਵੋ।" ਪਰ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਨਾ ਸੁਣੀ, ਫੋਨ ਚੁੱਕਿਆ ਤੇ ਮਿਲਾਇਆ ਉਰਮੀ ਦੀ ਨਾਨੀ ਨੂੰ!

"ਵਧਾਈ ਹੋਵੇ ਦਾਦੀ ਜੀ।" ਉਧਰੋਂ ਪਹਿਲ ਹੋਈ।

"ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੀ ਨਾਨੀ ਜੀ, ਪਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੁਕ ਛਿਪ ਕੇ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ?"

"ਕਿਉਂ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ, ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਜਾਣਨ ਲਈ ਕਾਹਲੋਂ ਹੋ, ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਤਾਂ ਪਤਾ ਹੀ ਹੋਣਾ, ਜਦੋਂ ਦੋਹੜੀ ਆਪਣੇ ਮਾਮੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਚੋਰੀ ਛਿਪੇ ਨਾਲ ਸਿਰਫ ਲੜਕੇ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅੱਜ ਜੇ ਸਵਿਤਾ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਨਾ ਹੁੰਦੀ। ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਪੰਜ ਸੌਂਤ ਮਿੱਟ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਰਹੇ ਹਾਂ।" ਤੇ ਫੋਨ ਕੱਟਿਆ ਗਿਆ।

ਉਰਮੀ ਦੇ ਨਾਨਾ-ਨਾਨੀ ਆ ਰਹੇ ਹਨ, ਯਾਨਿ ਮੇਰੇ ਕੁੜਮ-ਕੁੜਮਣੀ ਤਾਂ ਉਹ ਹੈ ਹੀ ਸਨ, ਹੁਣ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੋਰ ਗੂੜ੍ਹਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਹਰ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਹੱਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਤੇ ਫੇਰ ਦਸਤਕ ਹੋਈ। ਰਸੋਈ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦੇ ਹੀ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਉਰਮੀ ਨੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦੀ ਪਹਿਲ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਉਹ ਆਪਣੀ ਨਾਨੀ, ਸੁਜਾਨ ਦੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਸੱਸ ਦਾ

ਦਰਜਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਪੈਰੀਂ ਹੱਥ ਲਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਫਿਜ਼ਾ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਘੁਲ ਮਿਲ ਗਈਆਂ। ਵਧਾਈਆਂ ਦੀ ਅਦਲਾ ਬਦਲਾ ਹੋਈ, ਮੂੰਹ ਮਿੱਠਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮਿਲ ਕੇ ਚਾਹ ਨਾਸਤੇ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਕੁਝ ਕਹੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, ਕੁਝ ਸੁਣੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਸਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸੁੱਖ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਸਨ।

ਗੱਲਾਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਕਈ ਅਣਜਾਣੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਪਰਦਾ ਉੱਠ ਗਿਆ ਕਿ ਉਸ ਰਾਤ ਉਰਮੀ ਅਤੇ ਸੁਜਾਨ ਨੇ ਪੂਰੇ ਧਾਰਮਿਕ ਰੀਤੀ ਰਿਵਾਜ ਨਾਲ ਮੰਦਿਰ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ ਤੇ ਉਹ ਦਾਦੀ ਨੂੰ ਸਰਪ੍ਰਾਈਜ਼ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਹਕੀਕਤ ਵਿਚ ਦਾਦੀ ਨੂੰ ਇਹ ਤਾਂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੁਝ ਖਾਸ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਪ੍ਰਥਾ ਸੀ ਕਿ ਭੈਣ ਦੀ ਲੜਕੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਭੇਦ-ਭਰੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮਾਮੇ ਨਾਲ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਸ ਪਿਛੋਂ ਮਾਂ ਅਤੇ ਕੁੜੀ ਕੁੜਮਣੀਆਂ ਬਣ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਭਾਈ, ਭੈਣ ਦਾ ਜਵਾਈ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁੜੀ ਨਾਨੀ ਦੀ ਨੂੰਹ।

ਦਾਦੀ ਅੱਜ ਸਵਿਤਾ ਦੀ ਥਾਂ ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਸਾਰੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਕੇ ਨੂੰਹ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਰੋ ਪਈ। ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਇੱਕ ਖੁਸ਼ੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਉਰਮੀ ਲਈ ਉਸ ਦਾ ਮਾਮਾ, ਪਤੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇੱਕ ਵਰਦਾਨ ਵਾਂਗ ਮਿਲਿਆ, ਇੱਕ ਰੱਖਿਅਕ, ਇੱਕ ਕਵਚ ਬਣ ਕੇ।

ਪਰ ਫੋਨ ਤੇ ਉਹ ਸ਼ਬਦ 'ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਨਾ ਕਰੋ, ਇੱਕ ਘੰਟੇ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਵਿਆਹ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ' ਹੁਣ ਇਕ ਸੁਖਦ ਯਾਦਗਾਰ ਬਣ ਗਈ।

"ਦਾਦੀ ਅਸੀਂ ਸਭ ਨੇ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਵਿਆਹ ਭੇਦ ਭਰੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੂਰਾ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਲੈਣ ਆਈਏ। ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਉਰਮੀ ਨੂੰ ਖੁਦ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖ ਕਰਕੇ ਸਾਡੇ ਘਰ ਦੀ ਨੂੰਹ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਰਾਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੋਗੇ।" ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਉਰਮੀ ਦੀ ਨਾਨੀ ਨੇ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋ ਕੇ ਦਾਦੀ ਨੂੰ ਗਲ ਨਾਲ ਲਾਇਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੰਝੂ ਪੁੱਝੇ। ਸਭ ਦਾ ਦਰਦ ਸਾਂਝਾ ਸੀ, ਸਭ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਸਨ।

ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਉਭਰ ਕੇ ਆਇਆ, ਬਾਰਾਂ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਨੰਨੀ ਉਰਮੀ ਅਤੇ ਬਾਈ ਸਾਲ ਦੀ ਨੌਜਵਾਨ ਉਰਮੀ ਆਪਣੀ ਹੀ ਨਾਨੀ ਦੀ ਨੂੰਹ ਬਣੀ, ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੀ ਇੱਛਾ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਭਾਵ ਭਿੰਨੀ ਦਾਦੀ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਵੱਲ ਝੁਕੀ ਤਾਂ ਦਾਦੀ ਨੇ ਉਨ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੀਨੇ ਨਾਲ ਲਾ ਲਿਆ।

ਕਲ ਰਾਤ ਅਤੇ ਅੱਜ ਸਵੇਰ ਵਿਚਕਾਰਲਾ ਹਉਕਿਆਂ ਭਰਿਆ ਸਮਾਂ ਹੁਣ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਬਦਲ ਗਿਆ। ਅੱਜ ਦਾਦੀ ਦੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਦੋ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਨੂੰ ਪਾਤਨ ਵਾਲਾ ਪਿਆਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਫੁੱਲਾਂ ਵਾਲਾ ਸੂਟ

"ਆਸੂ ਤੂੰ ਤਾਂ ਘਰੇ ਹੀ ਨੱਚ ਲਿਆ, ਹੁਣ ਵਿਆਹ ਜਾ ਕੇ ਕੀ ਕਰਨਾ?" ਅੱਬਾ ਨੇ ਹੱਸਦਿਆਂ ਆਸਿਫਾ ਨੂੰ ਕਿਹਾ।
"ਉ-ਹੂੰ ਮੈਂ ਤਾਂ ਵਿਆਹ ਜਾਉਂਗੀ।" ਆਸਿਫਾ ਨੇ ਮੱਥੇ ਚੜ੍ਹਾਉਂਦਿਆਂ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ। ਦਰਅਸਲ ਵਿਆਹ ਜਾਣ ਲਈ ਆਸਿਫਾ ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਸੂਟ ਲਿਆ ਕੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਉਸ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਅਸਮਾਨ ਛੋਹ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਉਹ ਅੱਤੀ ਉਤੇ ਘੁੰਮ ਨੱਚ-ਟੱਪ ਰਹੀ ਸੀ। ਮਾਂ-ਬਾਪ ਬੱਚੀ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੱਸਦੀ ਵੇਖ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ। ਫੇਰ ਆਸਿਫਾ ਬੱਕਰੀਆਂ ਤੇ ਮੇਮਣਿਆਂ ਨੂੰ ਜੱਫੀਆਂ ਪਾ ਆਪਣੀ ਖੁਸ਼ੀ ਪ੍ਰਗਟਾ ਜੰਗਲ ਵੱਲ ਚਾਰਨ ਲਈ ਲੈ ਗਈ।
ਦਿਨ ਢਲ ਗਿਆ ਪਰ ਆਸਿਫਾ ਅਜੇ ਤਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੁੜੀ। ਮਾਂ ਬਾਪ ਨੂੰ ਚਿੰਤਾ ਹੋਣ ਲੱਗੀ। ਹਨੇਰਾ ਚਾਰ-ਚੁਫੇਰੇ ਪੈਰ ਪਸਾਰਨ ਲੱਗਾ। ਪੂਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਉਸ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿਚ ਏਧਰ ਓਧਰ ਦੌੜਿਆ। ਉਚੀ ਉਚੀ ਦਿੱਤੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਪਹਾੜੀ ਨਾਲ ਟਕਰਾ ਖਾਲੀ ਮੁੜ ਆਉਂਦੀਆਂ। ਚੌਂਕੀ ਇਤਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਦਰੋਗੇ ਨੇ ਪੁੱਠੇ ਸਿੱਧੇ ਜਵਾਬ ਦੇ ਕੇ ਮੌਤ ਦਿੱਤਾ।

ਮਿਨੀ ਕਹਾਣੀ

ਚਾਰ ਦਿਨ ਆਸਿਫਾ ਨੂੰ ਲੱਭਦਿਆਂ ਗੁਜਰ ਗਏ ਪਰ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਉਘ-ਸੁੱਘ ਨਾ ਮਿਲੀ। ਮਾਂ ਰਸਤੇ ਵਿਚਲੇ ਹਰ ਰੱਬ ਦੇ ਘਰ ਸਿਰ ਝੁਕਾਉਂਦੀ, ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰਦੀ ਆਸਿਫਾ-ਆਸਿਫਾ ਕਰਦੀ ਫਿਰਦੀ ਸੀ।...ਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਮਿਲੀ ਤਾਂ ਕਿਹੜੇ ਹਾਲਤੀ! ਮਨੁੱਖੀ ਗਿਰਝਾਂ ਦੀ ਮਧੋਲੀ, ਅੱਧ ਖਾਧੀ, ਅਲਫ ਨਗਨ। ਹੰਸੂ ਹੰਸੂ ਕਰਦਾ ਚਿਹਰਾ ਪੱਥਰਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਨਾਲ ਬੇਪਛਾਣ ਕੀਤਾ। ਸ਼ਾਇਦ ਜਾਨਵਰ ਵੀ ਖਾਣ ਲੱਗਿਆਂ ਐਨੀ ਭੈੜੀ ਨਾ ਕਰਦਾ, ਪਰ ਇਨਸਾਨਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਉਹ ਕੀਤੀ ਸੀ...। ਦੇਖਣ ਸਾਰ ਮਾਂ ਨੂੰ ਦੰਦਲਾਂ ਪੈ ਗਈਆਂ, ਪਿਉ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਪਥਰਾ ਗਈਆਂ।
ਮਾਂ ਨੇ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਨਵਾਂ ਫੁੱਲਾਂ ਵਾਲਾ ਸੂਟ ਪਵਾਇਆ ਸੀ ਪਰ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀ ਵੇਖ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹੀ, ਵਿਆਹ ਜਾਣ ਦੀ ਥਾਂ ਕਬਰ ਵੱਲ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਫੁੱਲਾਂ ਵਾਲਾ ਸੂਟ ਤੇ ਉਹ ਅੱਧ ਖਿੜਿਆ ਫੁੱਲ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਮੋਟੀ ਤਹਿ ਵਿਚ ਸਮਾ ਗਏ ਸਨ।
-ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਮਰਾੜੂ
ਫੋਨ: 91-95014-00397

ਸ਼ੇਰ-ਏ-ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਕਲੱਬ-ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਮਿਡਵੈਸਟ)

ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ-2019

ਅਤੇ ਵਾਲੀਬਾਲ ਮੁਕਾਬਲੇ

10 ਅਗਸਤ 2019

(ਦਿਨ ਸਨਿਚਰਵਾਰ)

@ Busse Wood Forest Preserve South, Elk Grove, IL

ਸਭਿਆਚਾਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਨਾਮੀ ਗਾਇਕ ਆਪਣੀ ਗਾਇਕੀ ਰਾਹੀਂ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦਾ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਰਨਗੇ

ਪ੍ਰਧਾਨ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ

ਸਾਬਕਾ ਚੇਅਰਮੈਨ

ਮੁਖਤਿਆਰ ਸਿੰਘ ਨੰਦੜਾ, ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਪੱਪੂ, ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ, ਰਵਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੰਦੜਾ, ਹਰਇੰਦਰਜੀਤ ਪਾਲੀਵਾਲ, ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੱਲੂਾਂ, ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਸੱਲੂਾਂ, ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੱਲੂਾਂ, ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਧਨੋਆ, ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢੀਂਡਸਾ

ਬੋਰਡ ਮੈਂਬਰ

ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀਆ, ਅਮਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬੰਦੇਸ਼ਾ, ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਬੰਦੇਸ਼ਾ, ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚੱਠਾ, ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਪੰਮਾ, ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਨਾਜਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਲੱਖਣ, ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਡੀ ਸੀ, ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ

ਗੁਰਮੀਤ ਪਾਲੀਵਾਲ ਖਜਾਨਚੀ, ਜੱਸੀ ਸਰੋਤਾ, ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਜਸਰੂਪ ਸਿੰਘ ਮੀਡੀਆ ਸਲਾਹਕਾਰ, ਪਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਔਜਲਾ, ਬੱਬੀ ਬਾਠ, ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਮਾਂਗਟ, ਲਖਵਿੰਦਰ ਬਿਹਾਰੀਪੁਰ, ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਫਗੂੜਾ, ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਕੰਗ

For Further Info.:

Amritpal Gill 920-460-1001	Ajaib Lakhan 847-544-1788	Gurmeet Dhaliwal 630-947-3686
Darshan Pamma 847-561-7101	Amardev Singh 708-612-7963	Billu Gill 847-271-7451
Balwinder Chatha 630-523-3412	Santokh Singh DC 847-338-3866	
Deepa Bandesha 815-546-0525	Parminder Walia 847-477-1613	

ਜੰਗਲ ਮੁੱਕਣ ਤੇ ਰਾਹ ਪੱਕੇ ਹੋਣ ਨਾਲ ਸੂਲਾਂ ਅਤੇ ਕੰਡਿਆਂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ 'ਚ ਲੱਗਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਚੰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਰਾਹਾਂ 'ਤੇ ਤੁਰਨ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਬਣੇ ਰਹਿੰਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਸੂਲਾਂ ਤੇ ਕੰਡੇ ਤਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਜੋ ਕੁਝ ਹੁਣ ਰਾਹਾਂ ਵਿਚ ਖਿੱਲਰਿਆ ਹੋਇਐ, ਉਹ ਸ਼ਾਇਦ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਵੀ 'ਕੱਠਾ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਹੁਣ ਰਾਹਾਂ 'ਚ ਬਦਮਾਸੀ ਹੈ, ਬੇਈਮਾਨੀ ਹੈ, ਲੁੱਟ ਖੋਹ ਹੈ, ਰਾਹਾਂ 'ਤੇ ਠੱਗਾਂ ਚੋਰਾਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਹੈ ਤੇ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਵੱਲ ਜਾਂਦੇ ਸਾਰੇ ਰਸਤਿਆਂ 'ਚ ਬਦਮਾਸੀ ਦੇ ਟੋਲੇ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਵੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਤਾਂ ਫਾਟਲੇ ਹਨ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਨਾਂ ਤੇ ਸੰਤ ਰਾਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਠੱਗੀਆਂ ਦੇ ਦਰਜਨਾਂ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਨਾਮ ਤਾਂ ਇਸ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਜੀਵਨ ਦਾਸ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਨੇ ਕਿੰਨੀਆਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਕੀਤਾ, ਮੌਤ ਦੇ ਘਾਟ ਉਤਾਰਿਆ, ਮਾਂ ਬਾਪ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸਮਾਜ ਵੀ ਸੋਚਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਜੀਵਨ ਦਾਸ ਦੇ ਇਹ ਅਰਥ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ?

ਅੱਜ ਜਦੋਂ ਜੀਵਨ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਈ, ਲੋਕ ਤਾਂ ਕੀ ਉਸ ਦੇ ਨੇੜਲੇ ਵੀ ਹਉਕਾ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਭਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨਘਾਟ ਵੱਲ ਸੈਕੜੇ ਲੋਕ ਧਾਹਾਂ ਮਾਰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਜੀਵਨ ਦੇ ਬਲਦੇ ਸਿਵੇ ਵੱਲ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਪਿੱਠ ਸੀ, ਸ਼ਾਇਦ ਉਧਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮੂੰਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਘੁਮਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ, ਪਰ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਪਿਓ ਤੇ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਬਲਦਾ ਸਿਵਾ ਹਰ ਇਕ ਦੀਆਂ ਆਂਦਰਾਂ ਨੂੰ ਧੂਹ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਬਲਦੇ ਸਿਵਿਆਂ 'ਚ ਸਾਂਝ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜੀਵਨ ਦਾਸ ਆਪ ਤਾਂ ਮਰ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਭਾਣਜੇ ਤੇ ਭਣੇਈਏ ਨੂੰ ਵੀ ਲੈ ਗਿਆ ਸੀ।

ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਪਿੰਡ ਤੇ ਜੁਗਲ ਕਿਸ਼ੋਰ ਦੇ ਦੋ ਬੱਚੇ। ਪੁੱਤਰ ਜੀਵਨ ਦਾਸ ਤੇ ਧੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ। ਸਧਾਰਨ ਜਿਮੀਂਦਾਰ ਪਰਿਵਾਰ। ਜੁਗਲ ਕਿਸ਼ੋਰ ਦੀ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਇਹ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਧਰਮ ਪਤਨੀ ਤਾਂ ਚਲੇ ਬੱਚੇ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਛੱਡ ਕੇ ਕੈਂਸਰ ਦੀ ਨਾਮੁਰਾਦ ਬਿਮਾਰੀ ਨਾਲ ਤੁਰ ਹੀ ਗਈ ਸੀ, ਪਰ ਪੁੱਤਰ ਜਦੋਂ ਵੱਡਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਚੋਰ, ਬੇਈਮਾਨ ਤੇ ਬਦਮਾਸ਼ ਨਿਕਲਿਆ। ਔਖੇ-ਸੌਖੇ ਨੇ ਧੀ ਦੇ ਤਾਂ ਹੱਥ ਪੀਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਪਰ ਆਪਣੇ ਇਸ ਪੁੱਤਰ ਨਾਲ ਰਹਿਣਾ ਔਖਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਕੋਲ ਚਲਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਡੂਢ ਕਿੱਲਾ ਜਮੀਨ ਵੀ ਭਰਾ ਨੂੰ ਹੀ ਵਾਹੁਣ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਉਹਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਕਿਉਂ ਨਾ ਇਹ ਜਮੀਨ ਭਰਾ ਦੇ ਨਾਂ ਹੀ ਕਰਵਾ ਦਿਆਂ, ਮੇਰੀ ਧੀ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖੇਗਾ। ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਸੁੰਦਰ ਦਾਸ ਦੇ ਮਨ੍ਹਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਵੀ ਉਹਨੇ ਇਹ ਡੂਢ ਕਿੱਲਾ ਜਮੀਨ ਉਹਦੇ ਨਾਂ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ।

ਸਵੇਰੇ ਦੋਹਾਂ ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਕਚਹਿਰੀ ਜਾਣਾ ਸੀ, ਪਰ ਉਪਰ ਵਾਲੇ ਦੀ ਮੌਜ ਕਿ ਖਬਰ ਜੀਵਨ ਦਾਸ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਕਿ ਬਾਪੂ ਡੂਢ ਕਿੱਲਾ ਜਮੀਨ ਤਾਏ ਸੁੰਦਰ ਦਾਸ ਦੇ ਨਾਂ ਕਰਾਉਣ ਲੱਗਾ ਹੈ। ਮੁਸੱਟੇਡੇ ਬਦਮਾਸ਼ ਨਾਲ ਲਏ ਅਤੇ ਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਜਾਂਦੇ ਪਿਓ ਜੁਗਲ ਕਿਸ਼ੋਰ ਅਤੇ ਤਾਏ ਸੁੰਦਰ

ਡੂਢ ਕਿੱਲਾ

ਦਾਸ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਤਾਏ ਦੀ ਛਾਤੀ 'ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖ ਕੇ ਜੀਵਨ ਦਾਸ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ, 'ਕਰਾਉਨਾ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਨਾਂ ਡੂਢ ਮੁਰੱਬਾ!' ਅਸਲ 'ਚ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿੱਲਾ ਡੂਢ ਹੀ ਸੀ, ਪਰ ਪੁਆਤੇ ਸੱਚੀ-ਮੁੱਚੀ ਡੇਢ ਮੁਰੱਬੇ ਜਿੰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਗਏ।

ਜੀਵਨ ਦਾਸ ਜੇਲ੍ਹ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਘਰ ਵਿਚੋਂ ਬਾਪੂ ਦੀ ਵਸੀਅਤ ਨਿਕਲੀ ਧੀ ਦੇ ਨਾਮ, ਪਰ ਧੀ ਨੇ ਉਹ ਡੂਢ ਕਿੱਲਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ, ਸੋਚਦੀ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਡੂਢ ਕਿੱਲਾ ਲੈ ਕੇ ਨਾ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਪੁੱਤਰ ਮਰਵਾਉਣਾ ਹੈ, ਨਾ ਪਤੀ। ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਦੋ ਕਮਰਿਆਂ ਵਾਲਾ ਕੱਚਾ ਕੋਠਾ ਹੀ ਸਵਰਗ ਹੈ। ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਪਾਉਣ 'ਤੇ ਵੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਨੇ ਇਹ ਡੂਢ ਕਿੱਲਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਕਈ ਵਾਰੀ ਬੰਦਾ ਸੋਚਦਾ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੈ, ਹੋਣਾ ਤਾਂ ਉਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਉਪਰ ਵਾਲੇ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਜੀਵਨ ਦਾਸ ਵੀਹ ਸਾਲ ਜੇਲ੍ਹ ਕੱਟ ਕੇ ਘਰ ਪਰਤਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਰੋਗੀ ਹੋ ਚੁਕਾ ਸੀ। ਸਰੀਰ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਕਾਰਾ ਹੋ ਚੁਕਾ ਸੀ। ਉਹਨੂੰ ਹੱਡੀਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਨਾਮੁਰਾਦ ਬਿਮਾਰੀ ਚੰਬੜ ਗਈ ਸੀ। ਪੰਜ ਸੱਤ ਮਹੀਨੇ ਉਹ ਘਰ ਰਿਹਾ, ਆਂਢ ਗੁਆਂਢ ਸ਼ਰਮ-ਸ਼ਰਮੀ ਕਿਤੇ ਦੋ ਰੋਟੀਆਂ ਦੇ ਜਾਂਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਨਫਰਤ ਦੀ ਕੰਧ ਕਾਫੀ ਵੱਡੀ ਹੋ ਚੁਕੀ ਸੀ। ਗਊ ਵਰਗੇ ਸ਼ਰੀਰ ਪਿਤਾ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰ ਦੇਣਾ ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਭਾਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਬੇਕਸੂਰ ਸੁੰਦਰ ਦਾਸ ਨੂੰ ਵੀ ਇਕ ਨਿਕੰਮੇ ਭਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਅਜਿਹੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣਾ ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਡੂੰਘੇ ਜ਼ਖਮ ਤੋਂ ਨਾਸੂਰ ਵਰਗਾ ਬਣ ਗਿਆ ਲੱਗਦਾ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਦੁਕਾਨ ਕਰਦਾ ਸੁੰਦਰ ਦਾਸ ਪਿੰਡ ਦੀ ਰੋਣਕ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਦੋ ਕਿੱਲੇ ਜਮੀਨ ਨਾਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਚ ਹੋਰ ਵੀ ਰੰਗ ਭਰ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਦੋ ਧੀਆਂ ਉਹਨੇ ਵਿਆਹ ਲਈਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਉਹਦੀ ਘਰ ਵਾਲੀ ਕਰਮੀ ਸੱਚ-ਮੁੱਚ ਹੀ ਕਰਮਾਂਵਾਲੀ ਸੀ।

ਜੀਵਨ ਦਾਸ ਸ਼ਾਇਦ ਜੀਵਨ ਦੇ ਪੈੜੇ ਤੋਂ ਉਖੜ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਮੰਜੇ 'ਤੇ ਡਿੱਗ ਪਿਆ। ਫਿਰ ਉਠਣ ਜੋਗਾ ਨਾ ਰਿਹਾ। ਦਵਾ ਦਾਰੂ ਕਰਨ-ਕਰਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਲੋਕੀਂ ਉਹਦੇ ਵੱਲ ਹੱਥ ਤਾਂ ਕੀ, ਨਜ਼ਰਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਨ

ਘੁਮਾਉਂਦੇ। ਗੱਲ ਭੈਣ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਭੈਣ ਦਾ ਦਿਲ ਪਿਘਲ ਗਿਆ, ਬਣੀ ਚਲੇ ਭਰਾ ਆ, ਇਹਨੇ ਤਾਂ ਬਾਪੂ ਖਾ ਲਿਆ, ਪਰ ਮੈਂ ਤਾਂ ਭੈਣ ਨਹੀਂ। ਭਰਾ ਨੂੰ ਗਲ ਨਾਲ ਲਾਵਾਂ ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਚਾਰ ਸਾਹ ਉਹਦੇ ਬਚਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਿੰਸੇਦਾਰ ਬਣਾਂ। ਮੈਂ ਉਹਦੇ ਰੱਖੜੀ ਬੰਨ੍ਹਦੀ ਰਹੀਂ ਹਾਂ, ਉਹਨੇ ਤਾਂ ਰੱਖੜੀ ਦੀ ਲੱਜ ਨਹੀਂ ਪਾਲੀ, ਪਰ ਭੈਣਾਂ ਤਾਂ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨਹੀਂ ਤੋੜਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਮੈਂ ਡੂਢ ਕਿੱਲਾ ਜਮੀਨ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਲਈ, ਬਾਪੂ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤ ਨੂੰ ਤਾਂ

ਬਚਾ ਲਵਾਂ! ਉਹ ਭਰਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਸਹੁਰੇ ਪਿੰਡ ਲੈ ਆਈ। ਦਵਾ ਦਾਰੂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ, ਪਰ ਮੌਤਾ ਪੈਣ ਦੇ ਆਸਾਰ ਨਹੀਂ ਸਨ ਲੱਗਦੇ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦਾ ਪਤੀ ਬਿਮਲ ਤੇ ਪੁੱਤਰ ਸੁਸ਼ੀਲ ਮਾਨੋ ਦੇਵਤੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਿੱਤ-ਖਿਆਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਜੀਵਨ ਦਾਸ ਨੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਚ ਕੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਮੰਦਿਰ, ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਨੇਕ ਇਨਸਾਨ, ਇਮਾਨਦਾਰ ਮੁਰਤਾਂ ਸਨ, ਸੱਚੀ-ਮੁੱਚੀ ਹੀ ਭਗਵਾਨ ਵਰਗੀਆਂ ਲੱਗਦੀਆਂ।

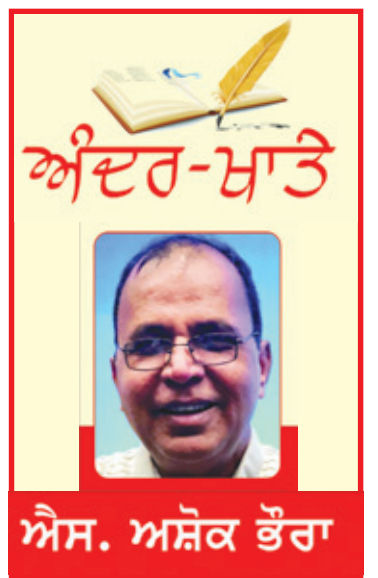
ਸੋਣ ਮਹੀਨਾ ਘਟਾ ਅਸਮਾਨੀ ਚੜ੍ਹੀ, ਮੀਂਹ ਮੋਹਲੇਧਾਰ ਪੈਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਇਕ ਦਿਨ ਪਿਆ,

ਦੇ ਦਿਨ ਪਿਆ, ਝੜੀ ਲੱਗ ਗਈ ਸੀ। ਜੀਵਨ ਦਾਸ ਦੀ ਹਾਲਤ ਬਦਤਰ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਪਹਾੜੀ ਦੀ ਗੋਦ 'ਚ ਵਸੇ ਇਸ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਆਉਣਾ-ਜਾਣਾ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਹਕੀਮ ਡਾਕਟਰ ਕੋਲ ਜਾਇਆ ਹੀ ਨਾ ਗਿਆ। ਪਤਾ ਹੀ ਨਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਰਾਤ ਦਾ ਆਖਰੀ ਪਹਿਰ ਜੀਵਨ ਦਾ ਆਖਰੀ ਪਹਿਰ ਬਣ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਸਵਾਸ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ। ਇਕ ਪਾਪੀ ਦਾ ਹਰਨਾਖਸ਼ ਵਾਂਗ ਜਿਵੇਂ ਅੰਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਭੈਣ-ਭਣੇਈਏ ਲਈ ਇਕ ਨਵੀਂ ਮੁਸੀਬਤ ਸੀ ਕਿ ਮੀਂਹ ਹਟ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਿਹਾ। ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣਾ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਸੀ। ਦੋ ਦਿਨ ਘਰ 'ਚ ਲਾਸ ਪਈ ਨੂੰ ਹੋ ਗਏ। ਆਖਰ ਪਿੰਡ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਨਿਰਣਾ ਕੀਤਾ, 'ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਤੇਰੇ ਭਰਾ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਦਾ ਕਿਸੇ ਸ਼ੈਡ ਵਾਲੇ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨਘਾਟ ਵਿਚ ਸਸਕਾਰ ਕਰ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ।' ਯਾਦ ਆਇਆ ਕਿ ਸ਼ੈਡ ਵਾਲਾ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨਘਾਟ ਤਾਂ ਜੀਵਨ ਦੇ ਪਿੰਡ 'ਚ ਹੀ ਹੈ।

ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਸੋਚਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਨਾਲੇ ਦੁਨੀਆਂਦਾਰੀ ਬਣੀ ਰਹੇਗੀ, ਭੈਣ ਦੇ ਪਿੰਡ ਸਸਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਇਹ ਵੀ ਸ਼ਾਇਦ ਉਪਰ ਵਾਲੇ ਦੀ ਮੌਜ ਸੀ ਜਾਂ ਇਤਫਾਕ ਕਿ ਜੀਵਨ ਦਾਸ ਨੂੰ ਲਾਸ਼ ਉਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਜਨਮ ਭੋਇ 'ਤੇ ਲੱਗਣਾ ਸੀ। ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਰਪੰਚ ਨੇ ਢੋਆ-ਢੁਆਈ ਵਾਲੇ ਇਕ ਟੈਪੂ 'ਤੇ ਤਰਪਾਲ ਪੁਆ ਕੇ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਭੇਜਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਭੈਣ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਮੈਂ ਸ਼ਰੀਕਾ ਭਾਈਚਾਰਾ ਲੈ ਕੇ ਬਾਅਦ 'ਚ ਚੱਲਾਂਗੀ, ਪਤੀ ਤੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਉਸ ਟੈਪੂ 'ਚ ਜੀਵਨ ਦਾਸ ਦੇ ਨਾਲ ਤੌਰ ਦਿੱਤਾ।

ਜੀਵਨ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਦੁਆਲੇ ਭਾਣਜਾ ਤੇ ਭਣੇਈਏ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਸੀ, ਕੋਈ ਰੋਣ ਪਿੱਟਣ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਔਖਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ 23 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੇ ਪਹਾੜੀ ਰਸਤੇ 'ਚ ਵਰ੍ਹਦੇ ਮੀਂਹ 'ਚ ਟੁੱਟੀਆਂ ਸੜਕਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਾ ਕਿੰਨਾ ਔਖਾ ਹੈ, ਟੈਪੂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵੀ ਬਹੁਤੀ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੀਂਹ ਕਦੇ ਹਟ ਜਾਂਦਾ, ਕਦੇ ਪੈਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ।

ਹਾਲੇ ਅੱਧਾ ਕੁ ਪੈਂਡਾ ਹੀ ਮੁੱਕਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਚੜ੍ਹਾਈ ਚੜ੍ਹ ਰਹੇ ਟੈਪੂ ਨੂੰ ਅੰਗਿਓ ਆਉਂਦੇ ਇਕ ਵਾਹਨ ਨੂੰ ਰਸਤਾ ਦੇਣ ਲਈ ਜਦੋਂ ਡਰਾਈਵਰ ਨੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਵੱਲ ਕਰਕੇ ਰੋਕਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਟਾਇਰ ਕੱਚੇ 'ਤੇ ਉਤਰ ਗਏ। ਚੀਕਣੀ ਮਿੱਟੀ ਤੋਂ ਕਲਾਬਜ਼ੀਆਂ ਖਾਂਦਾ ਟੈਪੂ ਡੂੰਘੀ ਖੱਡ ਵਿਚ ਜਾ ਡਿੱਗਾ। ਰੱਬ ਚਲੇ ਡੂਢ ਕਿੱਲੇ ਜਮੀਨ ਦੇ ਲਾਲਚੀ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਕਿ ਲਾਸ਼ ਇਕ ਵਾਰੀ ਫੇਰ

ਲਾਸ਼ ਬਣ ਜਾਂਦੀ, ਪਰ ਰੱਬ ਨੇ ਜੋ ਕਹਿਰ ਕਮਾਇਆ, ਉਹ ਇਹ ਕਿ ਇਕ ਪਾਪੀ ਨੂੰ ਢੇਣ ਵਾਲੇ ਪਿਓ ਤੇ ਪੁੱਤਰ ਦੋਵੇਂ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਰੱਬ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਕਰ ਗਿਆ ਕਿ ਟੈਪੂ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਇਕਲੌਤੇ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਵਾਲ ਵੀ ਵਿੰਗਾ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਇਕ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਹੋਈਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਫਿਰ ਜੀਵਨ ਦੇ ਪਿੰਡ ਹੀ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਤੇ ਮੌਸਮ ਦੀ ਖਰਾਬੀ ਕਾਰਨ ਇੱਥੇ ਹੀ ਸਸਕਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ।

ਸੁਣਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਾਂ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਦੇ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਲੱਗੇ, ਪਰ ਸੱਚ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰ ਵਾਲਾ ਵਧੀਕੀਆਂ ਕਿਹਦੇ ਨਾਲ ਕਰਦਾ ਤੇ ਕਿਹਦੀਆਂ ਸਹਿੰਦਾ? ਇਹ ਸ਼ਾਇਦ ਕਿਸੇ ਦੀ ਵੀ ਸਮਝ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸੀ। ਜੀਵਨ ਦਾਸ ਤਾਂ ਮੁੱਕ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਕਿੰਨਿਆਂ ਦੇ ਜੀਵਨ 'ਚ ਬਰਬਾਦੀ ਦੇ ਕਿੱਲ ਠੋਕ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਹ ਸਵਾਲ ਵੀ ਲੋਕ ਉਪਰ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਹੀ ਪੁੱਛਦੇ ਰਹਿਣਗੇ। ਸਿਵਿਆਂ ਵੱਲ ਵਿਲਕਦੀ ਆਉਂਦੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੁਰੱਬਤਾ ਮਾਰ ਕੇ ਪਿੱਟ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਰੱਬਾ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਪੇਸ਼ ਕਿਉਂ ਪੈ ਗਿਆ? ਮੈਂ ਤਾਂ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਲੈ ਆਈ ਸਾਂ, ਉਸ ਭਰਾ ਨੂੰ, ਜੋ ਮੇਰੇ ਪਿਓ ਦਾ ਕਾਤਲ ਸੀ, ਮੇਰੇ ਤਾਏ ਦਾ ਕਾਤਲ ਸੀ। ਮਾਝੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦਾ ਸਾਥ ਦੇ ਕੇ ਚੰਗੇ ਨਤੀਜੇ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਦੇ ਇਹ ਤਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਕਹਿੰਦੀ ਆ, ਪਰ ਮੇਰਿਆ ਡਾਢਿਆ ਤੇਰੇ ਘਰ ਤਾਂ ਇਨਸਾਫ ਸੀ, ਲੁੱਟ ਲਿਆ ਮੈਨੂੰ, ਉਜਾੜ 'ਤਾ ਮੈਨੂੰ ਤੇ ਅਗਲੇ ਬੋਲ ਮੂੰਹੋਂ ਨਿਕਲਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਯਤੀਮਾਂ ਵਰਗੀ ਹੋਈ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਗਸ਼ ਖਾ ਕੇ ਡਿੱਗ ਪਈ।

ਹੁਣ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਰੱਬ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜਾਂ...?

ਆਓ, ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ ਦੀ ਜਨਮ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਮਨਾਈਏ

ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ 27 ਜੂਨ 2019 ਨੂੰ ਸੌ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਹੋ ਰਿਹਾ। ਹੋਰਨਾਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦਾ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕੋਈ ਲੇਖਕ ਹੋਵੇ, ਜਿਸ ਨੇ ਅੱਸੀ ਵਰ੍ਹੇ ਲਗਾਤਾਰ ਲਿਖਿਆ ਹੋਵੇ ਤੇ ਸੌ ਸਾਲ ਦਾ ਜੀਵਨ ਜੀਵਿਆ ਹੋਵੇ। ਬਰਨਾਰਡ ਸ਼ਾਅ, ਬਰਟਰੰਡ ਰੱਸਲ ਤੇ ਖੁਸ਼ਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜਿਹੇ ਨਾਮਵਰ ਲੇਖਕ ਸੈਂਚਰੀ ਮਾਰਦੇ ਮਾਰਦੇ ਰਹਿ

ਸੰਪਾਦਕ ਦੀ ਡਾਕ

ਗਏ ਸਨ। ਆਲੋਚਕ ਤੇ ਲੇਖਕ, ਸਭ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੰਵਲ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ 'ਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਾਠਕ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ। ਉਸ ਨੇ ਲੱਖਾਂ ਲਫਜ਼ ਲਿਖੇ ਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸੰਵਾਦ ਰਚੇ, ਜੋ ਨੌਜੁਆਨਾਂ ਦੀਆਂ ਨੋਟਬੁੱਕਾਂ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਰਹੇ। ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਵੱਡਮੁੱਲੀ ਦੇਣ ਹੈ। ਚੰਗਾ ਹੋਵੇ ਜੇ ਜਨਮ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਮੌਕੇ ਕੰਵਲ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੇ ਰਚਨਾ ਬਾਰੇ ਸੰਪਾਦਕੀਆਂ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲੇਖ ਛਾਪੇ ਜਾਣ।

ਕੰਵਲ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲ ਮਲਾਇਆ 'ਚ ਚੌਕੀਦਾਰ ਕੀਤਾ। ਫਿਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਕਲਰਕੀ ਕੀਤੀ, ਕਿਸਾਨੀ ਕਰਦਿਆਂ ਦੋ ਵਾਰ ਪਿੰਡ ਦਾ ਸਰਪੰਚ ਬਣਿਆ। ਢੁੱਡੀਕੇ 'ਚ ਉੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਤੇ ਸਿਹਤ ਦੇ ਅਦਾਰੇ ਬਣਵਾ ਕੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਮਿਸਾਲੀ ਵਿਕਾਸ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸਲਾਹਕਾਰ, ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ ਦਾ ਮੈਂਬਰ, ਕੇਂਦਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਸਭਾ ਦਾ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ, ਪ੍ਰਧਾਨ

ਤੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਰਿਹਾ। ਉਹਦੇ ਸਾਹਿਤ ਟਰਸਟ ਢੁੱਡੀਕੇ ਨੇ ਸੌ ਕੁ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਬਾਵਾ ਬਲਵੰਤ, ਬਲਰਾਜ ਸਾਹਨੀ ਤੇ ਡਾ. ਜਸਵੰਤ ਗਿੱਲ ਯਾਦਗਾਰੀ ਅਵਾਰਡ ਦਿੱਤੇ। ਕੰਵਲ ਪੰਜਾਬੀ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਕਨਵੀਨਰ ਤੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਿਸ਼ਵ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦਾ ਮੋਹਰੀ ਰਿਹਾ। ਉਸ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਦੇਵਨਾਗਰੀ ਵਿਚ ਲਿਖਣ ਤੇ ਹਿੰਦੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ 'ਚ ਖਚਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ 'ਚ ਅਹਿਮ ਰੋਲ ਨਿਭਾਇਆ।

ਕੰਵਲ ਨੂੰ ਲਿਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ, ਗੁਰਬਾਣੀ, ਸੂਫੀ ਬਾਣੀ ਤੇ ਵਾਰਸ ਦੀ ਹੀਰ ਤੋਂ ਮਿਲੀ। ਉਹ ਪ੍ਰੋ. ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ, ਵਿਕਟਰ ਹਿਊਗੋ, ਚਾਰਲਸ ਡਿਕਨਜ਼, ਬਾਲਜ਼ਾਕ ਤੇ ਟਾਲਸਟਾਏ ਜਿਹੇ ਲੇਖਕਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੇ ਡੀ. ਲਿੱਟ. ਦੀ ਆਨਰੇਰੀ ਡਿਗਰੀ ਦੇ ਕੇ ਸਨਮਾਨਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਾਹਿਤ ਰਤਨ ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਦਿੱਤਾ। ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਨੇ ਅਵਾਰਡ ਦਿੱਤੇ। ਉਸ ਨੂੰ ਸਰਵਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਅਵਾਰਡ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਸੈਮਸੰਗ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਦਿੱਲੀ ਰਾਹੀਂ ਟੈਗੋਰ ਯਾਦਗਾਰੀ ਅਵਾਰਡ ਦਿੱਤਾ। ਪੂਰਾ ਵੇਰਵਾ ਹੁਣੇ ਛਪੀ ਪੁਸਤਕ 'ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਬਾਈ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ' ਵਿਚੋਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦੈ, ਜੋ ਪੀਪਲਜ਼ ਫੋਰਮ ਬਰਗਾਤੀ ਨੇ ਛਾਪੀ ਹੈ।

-ਪ੍ਰੋ. ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ
principalsarwansingh@gmail.com

ਬਿੱਜੜੇ ਦੀ ਵਡਿਆਈ!

ਪੰਜਾਬ 'ਚੋਂ ਧੜਾ ਧੜ ਹੋ ਰਹੇ ਪਰਵਾਸ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਵਿਚ ਗ੍ਰਸਤ ਰਹਿੰਦਾ ਇਕ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ, ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਰਸੇ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਲਈ ਵਿਦੇਸ਼ ਦੇ ਇਕ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚੋਂ ਕਲਾਸ ਲਾ ਕੇ ਘਰ ਪਰਤਿਆ। ਅਰਾਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਫੋਨ 'ਤੇ ਵਟਸ-ਐਪ ਰਾਹੀਂ ਆਏ ਸੁਨੇਹੇ ਦੇਖਣ ਲੱਗਾ। ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਇਕ ਦੋਸਤ ਨੇ ਬਿੱਜੜੇ ਪੰਡੀ ਦੀ ਆਪਣਾ ਆਲ੍ਹਣਾ ਬਣਾਉਂਦੇ ਦੀ ਵੀਡੀਉ ਭੇਜੀ। 'ਕੈਪਸ਼ਨ' ਵਜੋਂ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, 'ਕਮਾਲ ਦਾ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਪੰਡੀ!' ਦਸ ਕੁ ਮਿੰਟ ਦੀ ਇਸ ਵੀਡੀਉ ਵਿਚ ਬਿੱਜੜੇ ਨੂੰ ਬੜੀ ਤਕਨੀਕ ਨਾਲ ਆਲ੍ਹਣਾ ਬਣਾਉਂਦਾ ਦੇਖ ਕੇ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਬਚਪਨ ਯਾਦ ਆ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਉਹ ਦਰਿਆ ਵੱਲ ਪਸੂ ਚਰਾਉਣ ਗਏ ਦਰਖਤਾਂ ਦੀਆਂ ਟਾਹਣੀਆਂ ਨਾਲ ਲਮਕਦੇ ਬਿੱਜੜਿਆਂ ਦੇ ਆਲ੍ਹਣਿਆਂ ਨਾਲ ਝੂਟਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ!

ਆਪਣੇ ਬਚਪਨ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲਦਿਆਂ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਕ ਪਿੰਡ 'ਚ ਸਕੂਲੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਆਪਣੇ ਪੋਤੇ ਦਾ ਖਿਆਲ ਆ ਗਿਆ! ਫਟਾ ਫਟ ਲੇਖਕ ਨੇ

ਲਿਖਤਮ

ਉਹੀ ਬਿੱਜੜੇ ਵਾਲੀ ਵੀਡੀਉ ਪੌਤਰੇ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਲਿਖ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ, "ਪੁੱਤ ਆਹ ਵੀਡੀਉ ਦੇਖ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸੀ ਕਿ ਇਸ ਪੰਡੀ ਦਾ ਨਾਂ ਕੀ ਹੈ?"

ਪੰਜ ਦਸ ਮਿੰਟ ਪਿਛੋਂ ਪੌਤਰੇ ਨੇ ਲਿਖ ਭੇਜਿਆ, 'Weaver bird.' ਲੇਖਕ ਨੇ ਫਿਰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ 'ਚ ਇਹਨੂੰ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ? ਹੁਣ ਦਸ ਕੁ ਮਿੰਟ ਪੌਤਰੇ ਵਲੋਂ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਾ ਆਇਆ। ਲੇਖਕ ਨੇ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਇਆ ਕਿ ਇਹਦਾ ਬਾਪ ਤਾਂ ਦਫਤਰ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇਗਾ, ਤੇ ਹੁਣ ਇਹ ਆਪਣੀ ਮੰਮੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛ ਕੇ ਜਵਾਬ ਦੇਵੇਗਾ!

ਉਹੀ ਗੱਲ ਹੋਈ। ਪੌਤਰੇ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸੀ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਮੰਮੀ ਕਹਿੰਦੀ ਇਹਨੂੰ 'ਚੱਕੀ ਰਾਹ' ਕਹਿੰਦੇ ਆ!"

ਮੱਥੇ 'ਤੇ ਹੱਥ ਮਾਰਦਿਆਂ ਪਰਵਾਸੀ ਬਾਬੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸੀ ਪੌਤਰੇ ਨੂੰ ਸਹੀ ਜਵਾਬ ਵਜੋਂ 'ਬਿੱਜੜਾ' ਲਿਖ ਕੇ ਤਾਂ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਅਗਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨਾਲੋਂ ਬਿੱਜੜਾ ਪੰਡੀ ਹਜ਼ਾਰ ਗੁਣਾ ਵੱਧ ਚੰਗਾ ਲੱਗਾ, ਜੋ ਆਦਿ ਕਾਲ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਆਲ੍ਹਣਾ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਜੁਗਤ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਿਆ!

-ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਦੁਪਾਲਪੁਰ
ਫੋਨ: 408-915-1268

DJ SONI ENTERTAINMENT &
SPEED 1 TRANSPORT
PRESENTS

Vaisakhi

USA TOUR 2019

COMPLETE FAMILY SHOW

DAYTON CONVENTION CENTRE
22 east 5th street Dayton oh 45402
TICKETS ALSO AVAILABLE all Indian grocery stores

ONLINE
TICKETS
Sulekha.Com

29th
JUNE
Saturday
@7:00pm

Tickets
Price
\$35
\$55
\$100
\$VIP

JASS BAJWA

FOR MORE INFO CALL

TARSEM JASSAR

DJ SONI 513 600 4447 BHINDA WARAICH 513 284 6978

DESIGNED BY - RAMAN MORANWALIA

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਦੀ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਕੋਟਾਨਿ ਕੋਟਿ ਵਧਾਈ

ਛੇਵੀਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਸਿੱਖ ਟੈਂਪਲ ਵਿਸਕਾਨਸਿਨ, ਓਕ ਕਰੀਕ ਵਿਖੇ 30 ਜੂਨ 2019, ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਬੜੀ ਸ਼ਰਧਾ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਮਾਗਮ ਮੌਕੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰੀ ਰਾਹੀਂ ਭਾਈ ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸਾਥੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੰਬੇ ਵਾਲੇ ਤੇ ਸਾਥੀ ਸ਼ਬਦ ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ ਭਾਈ ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਦਾ ਢਾਡੀ ਜਥਾ ਢਾਡੀ ਵਾਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕਰਨਗੇ।

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਵੇਰਵਾ

28 ਜੂਨ 2019 (ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ) ਅਰੰਭ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਵੇਰੇ 10:30 ਵਜੇ

30 ਜੂਨ 2019 (ਐਤਵਾਰ) ਭੋਗ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਵੇਰੇ 10 ਵਜੇ

ਭਾਈ ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸਾਥੀ

ਭਾਈ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੰਬੇ ਵਾਲੇ ਤੇ ਸਾਥੀ

ਢਾਡੀ ਜਥਾ ਭਾਈ ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ

ਆਪ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਹਾਜ਼ਰੀਆਂ ਭਰ ਕੇ ਜੀਵਨ ਸਫਲੇ ਕਰੋ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ ਜੀ।

ਸੇਵਾ:

ਸਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸਾਂ (ਫੋਨ: 262-930-2523)

ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਲੋਂ

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੱਖ ਟੈਂਪਲ ਆਫ ਵਿਸਕਾਨਸਿਨ, ਓਕ ਕਰੀਕ

7512 South Howell Ave. Oak Creek, WI 53154 Ph: 414-764-7454